

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการการข้ามนุขย์ในกลุ่มทนายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

โดย

รองศาสตราจารย์เสกสิน ศรีวัฒนากุลกิจ

และ

อาจารย์นำทิพย์ เสมอเชื้อ

พฤษภาคม 2553

สัญญาเลขที่ RDG5210038

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการการค้ามนุษย์ในกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า
Human Trafficking in Second Generation of Migrants from Myanmar

คณะผู้วิจัย

รองศาสตราจารย์เศกสิน ศรีวัฒนากุลกิจ (หัวหน้าโครงการ)
คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

และ

อาจารย์น้ำทิพย์ เสมอเชื้อ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

ชุดโครงการสถานะและปัญหาของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

สนับสนุนโดยกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง “การค้ามนุษย์ในกลุ่มทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า” สำเร็จด้วยดี โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการค้ามนุษย์ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยชิ้นนี้ภายใต้ชุดโครงการ สถานะและปัญหาของทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสำหรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์จากคุณวันชัย รุจนวงศ์ ขอบคุณตัวแทนจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตาก เชียงราย เชียงใหม่ และจากสำนักงานท่าขี้เหล็ก เรือนจำกลาง จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานแรงงานจังหวัดสมุทรสาคร สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก สถาบันคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ (ชาย) จังหวัดตาก จังหวัดระนอง ขอขอบคุณ คุณสุภาณี พงษ์เรืองพันธุ์ จาก โครงการความร่วมมือสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ (UNIAF) และหน่วยประสานงานต่อต้านการค้ามนุษย์ภาคเหนือตอนบน (TRAFCORD) ขอขอบคุณคณะกรรมการจากโรงเรียนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รวมถึงขอขอบคุณคณะกรรมการผู้ตรวจสอบทางวิชาการที่ได้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะในโครงการวิจัย

นอกจากนี้ ขอขอบคุณสำหรับความร่วมมือจากประธานชุมชนอิสลาม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก คุณทองสุข คำภีระ รวมถึงองค์กรภาคเอกชนที่ให้ข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นมูลนิธิศุภนิมิต จังหวัดตาก จังหวัดเชียงราย จังหวัดระนอง มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (LPN) มูลนิธิรักไทย มูลนิธิกระจกเงา และหน่วยงานอื่นๆที่ไม่ได้เอ่ยนามในที่นี้

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลงานวิจัยจะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่าน เกี่ยวกับการทำความเข้าใจสถานการณ์การค้ามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเหยื่อที่เป็นทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า เพื่อนำไปสู่การสร้างความร่วมมือในการหาทางป้องกันปัญหา ปกป้องผู้เสียหาย และการลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

คณะผู้วิจัย

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

(Executive Summary)

เรื่องของการค้ามนุษย์นั้นมิใช่เรื่องใหม่ในสังคมโลก นับตั้งแต่ก่อนสมัยคริสตกาลก็ปรากฏหลักฐานว่ามีการขายทาสในกรีกโดยกองทัพของเมืองต่างๆ ไปจับเอาแรงงานจากเมืองอื่นมาจำหน่ายเป็นทาส นอกจากนั้นการที่ประเทศมหาอำนาจเดินเรือข้ามทวีปเพื่อไปจับแรงงานจากดินแดนในทวีปแอฟริกาเพื่อมาส่งขายเป็นแรงงานทาสในอเมริกาก็เป็นเรื่องที่ผ่านมาในศตวรรษที่แล้วนี้เอง หรือในสังคมบางแห่งการนำลูกสาวไปขายให้กับนายหน้าเพื่อนำไปบริการทางเพศก็ยังมีปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน ลักษณะทำนองนี้ตั้งแต่สมัยโบราณจนเข้าสู่สมัยปัจจุบันก็มีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันในเป้าหมาย แต่อาจจะแตกต่างกันในวิธีการ ในขณะที่สมัยโบราณการใช้กำลังเป็นเครื่องมือหลักของการค้ามนุษย์ แต่ปัจจุบันแม้ว่าจะมีการใช้กำลังอยู่บ้างในบางกรณีแต่กลับพบวิธีการใหม่ๆ ที่ใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจ เช่น การใช้เงินซื้อ การให้สินเช่ การให้สินเช่ การนำลูกสาวไปขูดคอก และตามด้วยการบังคับอันเป็นวิธีปฏิบัติในการค้ามนุษย์สมัยใหม่

ในส่วนของประเทศไทยนั้น หลังจากที่รัชกาลที่ 5 ได้ประกาศยกเลิกทาสแล้ว แต่การนำผู้หญิงและเด็กมาค้าประเวณียังมีปรากฏ ดังนั้นรัฐบาลไทยในปี พ.ศ.2471 จึงมีการตรากฎหมายขึ้นเรียกว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ.2471 ขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายป้องกันการค้ามนุษย์ฉบับแรกของไทย ต่อมากฎหมายดังกล่าวได้รับการปรับปรุง แก้ไข และได้มีการประกาศใช้เป็นพระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 และเนื่องจากเรื่องการค้ามนุษย์เป็นเรื่องที่ทั่วโลกยอมรับไม่ได้และได้มีข้อตกลงระหว่างประเทศในความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ขึ้น นอกจากนั้นยังมีเรื่องของสิทธิมนุษยชนอันเป็นเรื่องสากลอีกด้วย รัฐบาลไทยจึงต้องมีการปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวโดยจัดทำเป็นพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 ขึ้น โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 5 มิถุนายน 2551 (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ (สท.), มปป :1)

แม้ว่าการค้ามนุษย์จะเป็นเรื่องมีมานานตั้งแต่อดีตและมักจะปรากฏพบในประเทศที่ยากจนที่เด็กและสตรีถูกนำมาบังคับให้ใช้แรงงานและบริการทางเพศในประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า แต่การที่กลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งที่ไม่มีความรู้ทางกฎหมายและอาศัยในสังคมอีกแห่งที่ตนเองไม่มีสิทธิไม่มีเสียง โอกาสของการเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ย่อมมีมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มบุตรหลานแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานอย่างผิดกฎหมาย ทั้งนี้เนื่องจากว่าคนกลุ่มนี้มีปัญหาเรื่องสัญชาติและไม่มีโอกาสกลับไปยังบ้านเดิมของผู้ปกครองตน คนกลุ่มนี้จำเป็นต้องอาศัยในดินแดนไทยโดย

ไม่มีความหวังในการศึกษาต่อหรือการได้ทำงานที่ดียอมเป็นไปได้อีก คนกลุ่มนี้จึงถูกเฟ้งเล็งว่าจะเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ได้มาก จากการศึกษาของนิพัทธเวช สืบแสง และประจักษ์ ศิริกุล ในเอกสารรายงานการศึกษาปัจจัยเสี่ยงการค้ามนุษย์จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้จำนวนตัวอย่าง 20 คน พบว่าเป็นคนต่างชาติดัง 16 คนหรือร้อยละ 80 ของกลุ่มที่เป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ในเชียงใหม่ ในกลุ่มคนต่างชาตินั้นประกอบด้วยชาวพม่าถึง 15 คนและเป็นชาวจีน 1 คน ร้อยละ 80 ของเหยื่อการค้ามนุษย์มีการศึกษาดำรงชั้นประถมศึกษา และอายุเฉลี่ยของเหยื่อการค้ามนุษย์จะมีอายุระหว่าง 13 – 17 ปี และในรายงานดังกล่าวระบุว่ากลุ่มชาติพันธุ์ที่เสี่ยงมากคือชาวเขา คนต่างชาติดังได้แก่ พม่า ลาว และจีน และกลุ่มคนไร้สัญชาติ (นิพัทธเวช สืบแสงและประจักษ์ ศิริกุล, มปป.: 15) อันนำมาซึ่งโจทย์วิจัยของงานฉบับนี้ นั่นคือ กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ที่ย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นระยะเวลานานนั้น ถือเป็นหนึ่งในกลุ่มเสี่ยงของการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ เนื่องจากเมื่อเกิดในประเทศไทย ถือว่ามีสถานะเป็นบุคคลไร้รัฐ ไม่มีสิทธิ และขาดโอกาสในการทำงาน โดยในการศึกษาครั้งนี้ให้นิยามของคำว่า “ทายาทรุ่นที่ 2” ว่า หมายถึง บุตรหลานของผู้ย้ายถิ่นจากพม่าที่เกิดในประเทศไทย และยังหมายรวมถึง “ทายาทรุ่นที่ 1.5” ซึ่งเป็น บุตรหลานของผู้ย้ายถิ่นที่เกิดในประเทศไทยหรือพม่า จากนั้นเดินทางกลับประเทศ และกลับเข้ามาประเทศไทยอีกครั้งเมื่ออายุไม่เกิน 15 ปี (ซึ่งมีทั้งพ่อและแม่เป็นผู้ย้ายถิ่นจากพม่า) แต่กลุ่มที่เดินทางไปมามาระหว่างพรมแดนไม่ถือเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้

การศึกษานี้มีขอบเขตการศึกษารอบกลุ่มกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าที่เข้าข่ายการค้ามนุษย์ โดยเน้นที่กระบวนการค้ามนุษย์ในกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้ามนุษย์ของกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

รายงานฉบับนี้นำเสนอถึงสถานการณ์การค้ามนุษย์ในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งการศึกษานี้เป็นการเก็บข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานด้านการค้ามนุษย์ในพื้นที่ที่มีผู้ย้ายถิ่นจากพม่าหนาแน่น การสัมภาษณ์ผู้เสียหายจากกระบวนการค้ามนุษย์ และการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากครอบครัวผู้ย้ายถิ่นจากพม่าที่มีบุตรหลานเกี่ยวกับข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลเกี่ยวกับบุตร และแผนการใช้ชีวิตในอนาคต ซึ่งจากข้อมูลที่ได้รวบรวมจากแบบสอบถาม ได้นำมาสู่บทวิเคราะห์เพื่อให้เกิดความเข้าใจในปัญหาการค้ามนุษย์ในทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่านั้นสิ่งหนึ่งที่สำคัญมากเพื่อจะได้เข้าใจในปัญหาดังกล่าวคือการเข้าใจถึงสถานภาพของทายาทรุ่นที่ 2 ว่ามีลักษณะอย่างไรและกลุ่มใดที่เป็นกลุ่มเสี่ยงของการค้ามนุษย์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ พบว่า **กลุ่มแรก** คือกลุ่มเด็กที่เกิดในประเทศไทย กลุ่มนี้มาจากการที่บิดามารดาเป็นชาวพม่าที่เดินทางมายังประเทศไทยและให้กำเนิดบุตรธิดาในประเทศไทย แต่

คำว่า “ชาวพม่า” นั้นหมายถึงการเป็นประชาชนของประเทศพม่า มิได้หมายถึงชาติพันธุ์พม่า เพราะคนพม่านั้นประกอบด้วยหลายชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นมอญ ทวาย กระเหรี่ยง ไทยใหญ่ ไทยลื้อ หรือชาติพันธุ์อื่นรวมถึงคนพม่าแท้ ๆ เด็กเหล่านี้จำนวนไม่น้อยเกิดในโรงพยาบาลของรัฐ สถานีนามัย และในบ้าน ถ้าหากเกิดในสถานบริการของรัฐ เด็กนั้นจะได้เอกสารที่เป็นหลักฐานการเกิด แต่ถ้าเกิดในบ้านแล้วเด็กดังกล่าวจะไม่ได้รับหลักฐานอะไรและจะอยู่ในฐานะที่ไม่สามารถระบุหลักฐานสัญชาติอะไรได้เลย และกลุ่มที่สอง คือ เด็กพม่าที่มาพร้อมผู้ปกครอง เนื่องจากมีครอบครัวชาวพม่าที่มาหางานทำในประเทศไทยจำนวนไม่น้อยที่นำเอาครอบครัวมาด้วย เช่น พากรรยามาพร้อมกัน และมีบุตรด้วยกันในภายหลัง กรณีนี้เด็กที่เกิดในไทยก็เข้าข่ายกลุ่มที่หนึ่ง คือเด็กเกิดในไทย แต่ก็มีคู่สามีภรรยาจำนวนไม่น้อยที่เดินทางเข้ามายังประเทศไทยพร้อมทั้งบุตรของตนที่ยังเล็กอยู่ ในกรณีนี้ผู้ที่เดินทางมานั้นมักจะมีนายหน้าหรือคนที่รู้จักอยู่ในประเทศไทยแล้ว ดังนั้นเมื่อเข้ามาถึงพื้นที่ที่ตนเองจะไปพักอาศัยก็สามารถหาบ้านพักได้ในเวลาไม่นานนัก แต่ก็มีคู่สามีภรรยาบางคนที่ทำให้ผู้เป็นสามีเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยก่อน จากนั้นจึงค่อยให้ภรรยาและบุตรเดินทางตามมาภายหลัง ในบางครั้งผู้เป็นบิดาอาจจะค่อย ๆ ปล่อยให้ลูกเดินทางมาทีละคน แต่ก็มีหลายครอบครัวที่ปล่อยให้ลูกเดินทางมาและเดินทางกลับพม่าภายหลัง

จากรูปแบบที่มาของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าทำให้เราสามารถจำแนกลักษณะของทายาทดังกล่าวที่สัมพันธ์กับมีโอกาสเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ดังนี้

1. เด็กเกิดในไทยแต่ผู้ปกครองประสงค์จะย้ายกลับพม่า กรณีนี้พบในหลายพื้นที่ที่สำรวจ เช่น จะพบมากในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากที่ผู้ปกครองเป็นพม่า กระเหรี่ยง หรือพม่าที่เป็นมุสลิม จะมีการพบบ้างที่ระนอง และสมุทรสาคร แต่ไม่ค่อยพบในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ลักษณะนี้คือผู้ปกครองมีเจตนาที่จะกลับไปอยู่ประเทศพม่าเมื่อเก็บเงินได้เพียงพอแล้ว ดังนั้นทายาทของผู้ย้ายถิ่นจะไม่ค่อยได้รับโอกาสในการศึกษาแม้ว่าจะอยู่ในประเทศไทยเพราะคิดว่าไม่มีประโยชน์อะไรที่จะเรียนหนังสือไทย เมื่อไม่จำเป็นต้องเข้าโรงเรียนเด็กจะถูกใช้แรงงานในยามเด็ก สภาพการทำงานของเด็กก็คือการตามผู้ปกครองไปรับจ้างทำงาน แรงงานเด็กเหล่านี้อายุน้อย คือประมาณ 12 -13 ปีหรือบางครั้งก็น้อยกว่านั้น เด็กกลุ่มนี้อาจจะไม่ใช่กลุ่มเสี่ยงต่อการถูกค้ามนุษย์ ถ้าผู้ปกครองสามารถพาเขากลับประเทศพม่า ในทางกลับกัน หากผู้ปกครองตนไม่สามารถพานบุตรหลานกลับประเทศพม่าแล้วเด็กเหล่านี้ก็จะแปรสภาพเป็นแรงงานเด็กหรือเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ก็ได้

2. เด็กที่เกิดในประเทศไทยแต่ผู้ปกครองประสงค์จะส่งเด็กกลับไปประเทศพม่า ลักษณะนี้จะพบมากในหลายชุมชน เช่น สมุทรสาคร ระนอง รูปแบบก็คือการที่บิดามารดาชาวพม่าได้ให้กำเนิดบุตรธิดาในประเทศไทยแล้วแต่ไม่สามารถเลี้ยงดูได้ หรืออยากให้อายุของตนลงความเป็นชนพม่าเอาไว้ วิธีการคือหลังจากคลอดลูกได้ไม่นานก็จัดการส่งเด็กกลับพม่าโดยให้มารดาเป็นคนพา

กลับ จากนั้นมาราคาก็เดินทางกลับมาประเทศไทยอีก ในกรณีนี้คู่สมรสจำเป็นต้องมีญาติพี่น้อง อยู่ในพม่าที่ทำหน้าที่รับเลี้ยงเด็ก ทางบิดามารดาเด็กยังทำงานหาเงินส่งกลับไปให้ผู้เลี้ยงเด็ก เมื่อเด็ก นั้นโตขึ้นจนอายุประมาณ 13 – 15 ปีก็หาทางส่งเด็กนั้นกลับเข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยอยู่กับ ผู้ปกครองของตนต่อไป โดยวิธีนี้ผู้ปกครองยังคงสามารถทำงานได้ทั้งคู่เพราะไม่ต้องดูแลบุตรของตน

ในส่วนของเด็กนั้นเมื่อเติบโตจนอยู่ในวัยทำงานได้แล้วก็หาทางมาทำงานในประเทศไทย เช่นเดียวกับผู้ปกครองตน ขบวนการเดินทางมาทำงานในไทยนั้นจำเป็นต้องผ่านนายหน้าเพราะการเดินทางจากชายแดนเข้ามาในเมืองนั้นจะต้องผ่านด่านต่าง ๆ และถูกตรวจสอบระหว่างทาง ถ้าหาก ชาวต่างชาติเข้ามาเองย่อมเป็นไปได้ยาก การผ่านนายหน้านี้เองที่เปิดโอกาสให้ขบวนการค้ำมนุษย์ เข้ามาแสวงหาประโยชน์ได้ แรงงานจำนวนไม่น้อยถูกส่งลงเรือประมง หรือถ้าเป็นเด็กผู้หญิงก็จะ ถูกหลอกว่ามาทำงานในร้านอาหาร แต่ภายหลังมีการชักจูงหรือบังคับให้ค้าบริการทางเพศ ดังนั้น เด็กที่ผู้ปกครองส่งกลับแล้วเดินทางกลับมาใหม่นั้นจึงมีสภาพเหมือนแรงงานต่างชาติที่เข้ามาใหม่ เด็กเหล่านี้จึงถือเป็นกลุ่มเสี่ยงของการค้ำมนุษย์

3. เด็กที่เกิดในประเทศไทยและไม่มีความประสงค์จะกลับประเทศพม่า จากการสำรวจ พบว่ามีชุมชนพม่าจำนวนไม่น้อยที่ตั้งมานานหลายชั่วอายุคน ผู้ปกครองหลายคนต้องการย้ายกลับบ้านตนในพม่าแต่ไม่สามารถกลับไปได้ อาจจะด้วยเหตุผลทางการเมืองหรือเหตุผลทางเศรษฐกิจ หรือหลายครอบครัวไม่คิดจะเดินทางกลับพม่าเลย เช่น ในกรณีของชุมชนแถวอำเภอแม่สอดที่ อพยพมาประเทศไทยด้วยเหตุผลทางการเมือง หรือกรณีค้าอพยพตามบริเวณชายแดน หรือกรณี ของชุมชนในอำเภอแม่สาย ที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยไม่นานแต่ไม่ประสงค์จะกลับประเทศตน เมื่อสภาพการเข้ามาในประเทศไทยแตกต่างกัน การเลี้ยงดูบุตรของตนจึงต่างกันเช่นกัน ในกรณีที่ ครอบครัวประสงค์จะมาอยู่ประเทศไทยอย่างถาวรนั้น ผู้ปกครองนิยมจะส่งบุตรของตนเข้ารับการ ศึกษาแบบไทยใน โรงเรียนของไทย เมื่อสำเร็จการศึกษาหรือยุติการศึกษาในระดับที่ตนเอง พอใจแล้วเด็กเหล่านั้นจะหางานทำแบบที่คนไทยทั่ว ๆ ไปทำงานกัน โอกาสที่ขบวนการค้ำมนุษย์ จะเข้ามาแสวงหาประโยชน์จึงทำได้ยาก ในทางกลับกัน กรณีของครอบครัวที่ลี้ภัยมาอาศัยใน ประเทศไทยและขาดโอกาสที่จะกลับดินแดนตนนั้น เด็กของครอบครัวเหล่านี้มักจะไม่ได้รับการ ศึกษาและถูกใช้แรงงานตั้งแต่เล็ก ไม่ว่าจะเป็นการขุดตาดิน เก็บขยะ หรือถูกนายหน้านำไป ทำงานขายดอกไม้ในกรุงเทพหรือเมืองใหญ่ เด็กเหล่านี้มีโอกาสเป็นเหยื่อของขบวนการค้ำมนุษย์ อย่างมาก ทั้งนี้เพราะบิดามารดาอาศัยในประเทศไทยแบบชั่วคราว ดังนั้นจึงไม่คิดจะอยู่อย่าง ถาวร ดังนั้นจึงไม่ทำงานอย่างเป็นกิจลักษณะ

4. เด็กที่เกิดในประเทศพม่า มาทำงานในประเทศไทย และประสงค์จะกลับประเทศตน เด็กในกลุ่มนี้จะเกิดและเติบโตในประเทศของตนและผู้ปกครองเดินทางมาทำงานในประเทศไทย ดังนั้นจึงมีการเดินทางตามครอบครัวมาภายหลังและอาศัยอยู่กับผู้ปกครองตน กรณีนี้ก็ยังเข้าข่ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า เด็กกลุ่มนี้จะพบในพื้นที่สมุทรสาคร กล่าวคือผู้ปกครองจะเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยและปล่อยลูกของตนไว้ที่ประเทศพม่า จำนวนบุตรมักจะไม่น้อยแต่มีมากกว่าหนึ่งคน เมื่อบิดามารดาเข้ามาทำงานเป็นหลักเป็นฐานแล้วจึงค่อย ๆ ให้อุปการะเข้ามาทำงานทีละคนหรือสองคนโดยทยอยกันมา เด็กเหล่านี้บางคนจะไป ๆ มา ๆ ระหว่างสองประเทศ และบางคนจะกลับประเทศตนโดยไม่กลับมาประเทศไทยอีก ทายาทรุ่นที่ 2 ประเภทนี้มักจะไม่ใช่เหยื่อของการค้ามนุษย์เนื่องจากเข้ามาภายหลังและอาศัยอยู่กับผู้ปกครอง

5. เด็กที่เกิดในประเทศพม่า มาทำงานในประเทศไทยและเดินทางไปกลับระหว่างสองประเทศตลอดเวลา เนื่องจากในพื้นที่ชายแดนที่มีการเดินทางเข้าออกตามพรมแดนได้ตลอดเวลา เช่น บริเวณแม่สอด หรือแม่สายนั้นคนพม่าสามารถเดินทางเข้าออกได้ทั้งที่ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองหรือไม่จำเป็นต้องผ่านด่าน จะมีเด็กพม่าจำนวนหนึ่งซึ่งอาจจะมากับผู้ปกครองหรือเป็นเด็กเร่ร่อนอาศัยบริเวณขอบชายแดน เด็กเหล่านี้เหล่านี้สามารถจำแนกได้ 2 ประเภท ประเภทแรกคือเข้ามาหารายได้พร้อมบิดาหรือมารดา แต่ส่วนใหญ่จะมาพร้อมมารดา โดยมาเป็นขอทาน หรือเก็บขยะ และเด็กประเภทที่สองคือเด็กจรจัดที่อาศัยอยู่บริเวณเชิงสะพานหรือชายแดนระหว่างประเทศ เด็กกลุ่มนี้จะไม่มีผู้ปกครองหรือถูกผู้ปกครองละทิ้ง เด็กกลุ่มนี้มักจะเป็นเด็กชายและมีโอกาสที่จะกลายเป็นผู้กระทำความผิดรุนแรงในภายหลัง เช่น ส่งยาเสพติด หรืออาจจะเป็เหยื่อของการค้ามนุษย์ได้ เพราะไม่มีใครคอยดูแล เด็กกลุ่มนี้จะเดินทางไป ๆ มา ๆ ระหว่างประเทศตนกับประเทศไทย

6. เด็กที่เกิดในประเทศพม่า เดินทางมาประเทศไทยและไม่คิดจะกลับประเทศตน ด้วยเหตุที่มีชายแดนติดต่อกัน การเดินทางเข้าออกตามพรมแดนจึงเป็นเรื่องปกติของวิถีชาวบ้าน ชาวบ้านบางส่วนจึงเดินทางเข้ามาตั้งรกรากในประเทศไทยพร้อมครอบครัวตนโดยไม่คิดจะกลับประเทศตนอีกแล้ว ทั้งนี้เพราะเมื่อมาอยู่ในประเทศไทยสามารถหารายได้ดีกว่าและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเมื่อมาอยู่แล้วจึงทำงานเท่าที่จะทำได้ แต่เนื่องจากครอบครัวเหล่านี้ยากจนและบางครั้งมีบุตรมาก ดังนั้นการจะให้บุตรของตนได้รับการศึกษาจึงทำไม่ได้ ทางออกจึงมีหลายแบบ กล่าวคือแบบแรกคือการบุตรช่วยหารายได้ เด็กต้องทำงานเท่าที่จะทำได้ เช่น ช่วยพ่อแม่ทำงานในโรงงานทำปลาในบริเวณสมุทรสาครหรือในภาคเกษตรบริเวณอำเภอพบพระ ในจังหวัดตาก ลักษณะแบบนี้จึงเป็นการละเมิดสิทธิเด็ก แต่มิใช่เป็นการค้ามนุษย์ แบบที่สองคือให้บุตรช่วยหาเงินโดยการขอทานหรือเก็บขยะ ลักษณะนี้จะพบมากบริเวณอำเภอแม่สอด พฤติกรรมของเด็กเหล่านี้สร้างปัญหาแก่ชุมชนดังกล่าวพอสมควร กล่าวคืออำเภอแม่สอดนั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่ง การที่มีขอทาน

จำนวนมารบกวนนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดความรำคาญและเกิดภาพพจน์ที่ไม่ดีแก่ผู้ที่มาเยือน หรือ การที่มีเด็กจำนวนมากเดินเก็บขยะตามถนน ทำให้สังคมมองว่าหน่วยงานราชการมิได้คุ้มครองสิทธิเด็ก ฝ่ายราชการที่เกี่ยวข้องเองก็มีปัญหาเพราะไม่รู้ว่าควรดำเนินการอย่างไรกับเด็กดังกล่าว แต่สิ่งที่เป็นห่วงกลับเป็นเด็กจำนวนหนึ่งที่มีฐานะยากจน เดินทางเข้ามาในประเทศไทยพร้อมครอบครัว และไม่มีโอกาสจะรับการศึกษาหรือได้ใช้ชีวิตวัยเด็กในทางที่เหมาะสม

การศึกษาเรื่องของทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่ากับปัญหาการค้ามนุษย์นั้น พบในเบื้องต้นว่าลักษณะของเด็กหรือทนายทຸ່ນที่ 2 นั้นจะสัมพันธ์กับการค้ามนุษย์มาก เด็กที่เกิดในประเทศไทยหรือเด็กที่มาพร้อมผู้ปกครองและต้องการจะอาศัยในประเทศไทยตลอดไปนั้นจะเป็นกลุ่มเสี่ยงอย่างมากเพราะการอาศัยในดินแดนแห่งนี้โดยไม่ได้รับสิทธิเหมือนกับเด็กไทย ประกอบกับการที่ครอบครัวมีฐานะยากจนจึงเป็นที่มาของการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ แต่ที่น่าเป็นห่วงคือเด็กผู้หญิงที่ขาดบิดามารดาและตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีการยอมรับว่าการให้บริการทางเพศเป็นเรื่องปกตินั้นทำให้เด็กดังกล่าวเป็นเหยื่อได้ง่าย นอกจากนั้นยังพบว่าในชุมชนที่มีบุตรมาก อาจจะด้วยเหตุผลทางศาสนาที่ไม่ยอมรับการคุมกำเนิด เมื่อมีบุตรมากและไม่ประสงค์จะกลับประเทศตน ทางออกจึงต้องให้บุตรของตนออกไปทำงานหรือมอบให้นายหน้ามาจัดการงานให้บุตรของตน

นอกจากนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้ ยังอธิบายถึงกระบวนการค้ามนุษย์และปัจจัยล่อแหลมต่อการตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ของทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ได้แก่ **ปัจจัยความยากจน (Poverty)** หรือ**ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (Economic Factor)** ถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่นำไปสู่การค้ามนุษย์ นั่นคือ ปัจจัยที่มีความสำคัญมากในการมีคุณภาพชีวิตที่ดีคือการมีรายได้ที่มั่นคงและเพียงพอ สำหรับแรงงานข้ามชาติหรือครอบครัวของชาวพม่าที่อาศัยบริเวณชายแดนใกล้กับประเทศไทยนั้น มีสภาพความเป็นอยู่ค่อนข้างยากจน ผลจากความยากจนคือการที่จำเป็นต้องมีการหารายได้มาสนับสนุนให้ครอบครัวลืมตาอ้าปากได้ การยอมให้บุตรของตนไปทำงานในสภาพต่าง ๆ เช่น ขอดาน รับจ้าง การขายของ หรือการไปเป็นโสเภณีจึงเป็นทางออกของครอบครัวเหล่านั้น จากการศึกษาพบว่าชุมชนในอำเภอแม่สอดนั้น ชุมชนที่มีปัญหาการส่งบุตรไปเป็นคนขายดอกไม้ในกรุงเทพและถูกทำร้ายนั้นจะมาจากครอบครัวที่อยู่กันอย่างแออัดและมีเพียงบิดาที่ทำงานหาเงิน ส่วนมารดามักจะอยู่กับบ้าน นอกจากนั้นครอบครัวเหล่านั้นมักจะมีบุตรมาก เช่นเดียวกับกรณีของเด็กผู้หญิงที่ทางบ้านบังคับให้สมรสกับผู้สูงอายุที่อยู่ในอำเภอแม่สาย ครอบครัวก็มีปัญหาความยากจน การบังคับให้บุตรสาวบางคนแต่งงานกับผู้ชายมีเงินจึงเป็นทางออกของการมีรายได้เพิ่มเพื่อนำมาเลี้ยงดูบิดามารดาและน้อง ๆ ของตน นอกจากนั้นการยอมให้บุตรไปทำงานเยี่ยงทาสยังเป็นทางออกในการลดรายจ่ายของครอบครัวด้วย นอกจากนั้นในครอบครัวใดที่เด็ก ๆ ไม่มีบิดา

มารดาอันเรื่องจากเหตุผลใด ๆ ก็ตาม เด็กเหล่านั้นย่อมอยู่ในสภาพความเสี่ยงทันที เพราะความยากจนทำให้เกิดโอกาสแก่บุคคลบางประเภทฉวยโอกาสในการเข้ามานำเด็กไปค้ามนุษย์ ความยากจนยังเป็นปัจจัยเสี่ยงในพื้นที่สมุทรสาครเมื่อแรงงานพม่าที่เข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมประมงจำนวนมากสำหรับคนเหล่านั้น การศึกษาอาจจะเป็นสิ่งฟุ่มเฟือยสำหรับบุตรธิดาของตน การส่งเด็กเข้าโรงงานทำงานจึงเป็นทางออกในการหารายได้เพิ่มขึ้นและยังลดค่าใช้จ่ายสำหรับเด็กเหล่านั้นด้วย จากการศึกษพบว่าเด็กที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษาทั้งสิ้น

กรณีที่น่าสนใจคือกรณีของหมู่บ้านร้องพระเจ้า ในอำเภอแม่สาย แม้ว่าชุมชนแห่งนี้จะตั้งมาไม่นาน ในราว 20 – 30 ปีมานี้เองโดยมาจากชุมชนคนไทยพื้นเมืองจากฝั่งพม่าเข้ามาตั้งรกรากยังฝั่งไทย เช่นเดียวกับชุมชนพม่าในอำเภอแม่สอด ระยะเวลาการตั้งรกรากยังฝั่งไทยไม่นานต่างกันมากนัก แต่สิ่งที่ปรากฏคือชุมชนร้องพระเจ้าเป็นเกษตรกร แต่ชุมชนในแม่สอดเป็นชุมชนเมืองและอาชีพหลักของชาวพม่าที่อพยพมานั้นเป็นแรงงานรับจ้าง เมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนในฝั่งประเทศพม่าพบว่าชุมชนที่ส่งบุตรสาวมาเป็นหญิงบริการทางเพศนั้นมาจากชุมชนเกษตร มิใช่ชุมชนแรงงาน จากสภาพดังกล่าวพบว่าโอกาสของบุตรหลานในชุมชนร้องพระเจ้าน่าจะมีโอกาสตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ เช่นเดียวกับชุมชนในฝั่งพม่า แต่จากการสำรวจและเก็บข้อมูลในพื้นที่กลับพบว่าในชุมชนร้องพระเจ้าไม่ปรากฏพบว่ามีเด็กคนใดเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์เลย ในทางกลับกันชุมชนชาวพม่าที่แม่สอดและชุมชนพม่าที่อยู่ไม่ห่างไกลจากชายแดนไทยกลับพบการค้ามนุษย์มากมาย เมื่อศึกษาในความแตกต่างพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการหลุดพ้นภาวะเสี่ยงของการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์คือปัจจัย 2 ประการ คือการศึกษา และภาวะการมีงานทำซึ่งทั้งสองปัจจัยมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด กล่าวคือเด็กในชุมชนร้องพระเจ้าจะได้รับการศึกษาในโรงเรียนที่ตั้งในชุมชน และเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วยังมีตลาดงานที่เปิดโอกาสให้คนเหล่านั้นมีงานทำ การมีงานทำนำมาซึ่งรายได้แม้ว่าจะไม่มากนัก แต่เด็กเองก็ได้รับรู้เรื่องความไม่เหมาะสมของการค้ามนุษย์ เด็กผู้หญิงจึงไม่ต้องไปค้าบริการทางเพศ และเด็กชายก็มีงานทำในพื้นที่ใกล้เคียง ไม่ต้องไปขอลาน หรือถูกบังคับให้ไปขายแรงงานหรือขายดอกไม้ นอกจากนี้ยังมี **ปัจจัยด้านวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน** ถ้าฟังความยากจนเพียงอย่างเดียวคงมิใช่สาเหตุของกระบวนการค้ามนุษย์ เพราะมีฉะนั้นชุมชนไหนที่ยากจนชุมชนนั้นต้องเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์เสมอ แต่ที่ปรากฏคือยังมีชุมชนที่อยู่ใกล้กัน และมีฐานะทางเศรษฐกิจแบบเดียวกันแต่กลับไม่ปรากฏเรื่องการค้ามนุษย์อยู่เลย การบังคับบุตรสาวให้แต่งงานในเยาว์วัยและการให้ไปค้าบริการทางเพศกลับไม่ปรากฏพบในเด็กสาวที่มาจากประเทศลาวและกัมพูชา และก็ยังไม่ปรากฏพบในกรณีของชาวพม่าที่มาจากทางใต้ของประเทศ เช่น กลุ่มมอญ หรือกระเหรี่ยง เช่นเดียวกับการที่บุตรของตนให้ไปเป็นขอลานหรือขายดอกไม้จะไม่พบในชาวพม่าที่เป็นมุสลิมกลุ่มอื่นในแม่สอดยกเว้นกลุ่มที่มาจากปากีสถาน วัฒนธรรมกลุ่มจึงเป็น

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่นำมาซึ่งการค้ำมนุษย์ ในชุมชนบางแห่งการให้บุตรสาวไปค้าบริการทางเพศถือเป็นเรื่องปกติ นอกจากนั้นการที่บุตรสาวต้องขายความบริสุทธิ์แก่ลูกค้าที่มีฐานะกลับเป็นเรื่องของหน้าที่ที่บุตรสาวต้องปฏิบัติ ลักษณะเช่นนี้มีมานานแล้วก่อนที่กฎหมายและแนวความคิดเรื่องการค้ำมนุษย์จะเกิดมาเสียอีก ดังนั้นการมีกฎหมายค้ำมนุษย์เกิดขึ้นจึงเป็นการขัดต่อวัฒนธรรมของชุมชนดังกล่าว สิ่งที่แน่ชัดในทุกแห่งก็คือลำพังกฎหมายหรือระเบียบไม่มีอิทธิพลมากพอจนทำให้ชุมชนเปลี่ยนพฤติกรรมของชุมชน สำหรับชุมชนเหล่านี้การอนุญาตให้บุตรสาวไปให้บริการทางเพศถือว่าเป็นเรื่องปกติและเป็นหน้าที่ของบุตรสาวที่ต้องกระทำเช่นนั้น เด็กหญิงเหล่านี้ถือว่าอนาคตของตนเองนั้นต้องไปเป็นหญิงค้าบริการตามแบบของพี่สาวตนคนแล้วคนเล่า จากการสัมภาษณ์หน่วยงานในพื้นที่เรื่องการยินยอมให้บุตรสาวของตนไปขายบริการทางเพศนั้นพบว่าสาเหตุที่เกิดความเชื่อดังกล่าวบางส่วนเกิดสถานการณ์ทางการเมือง กล่าวคือในพื้นที่ของประเทศดังกล่าวนั้นมีการใช้กำลังโดยผู้มีอำนาจที่ครอบคลุมชุมชนดังกล่าว การใช้กำลังข่มขู่รังแกชาวบ้านที่เป็นสตรีมีปรากฏพบเสมอและชาวบ้านไม่มีโอกาสต่อสู้ จากเหตุการณ์ดังกล่าวจึงทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่าจะเป็นการดีกว่าที่ยอมให้บุตรสาวตนไปทำงานค้าบริการทางเพศดีกว่าถูกทหารข่มขู่ ความรู้สึกเช่นว่าจึงถูกมองว่าการให้บริการทางเพศจึงไม่มีอะไรเสียหายและยังมีรายได้กลับสู่ครอบครัวด้วย การที่ชุมชนเหล่านี้มองว่าบุตรสาวเป็นแหล่งที่มาของโชคลาภจะเห็นได้จากการมีการฉลองเมื่อครอบครัวใดได้บุตรสาว และฝ่ายชายในหมู่บ้านจะยอมรับสตรีที่ไปขายบริการทางเพศแล้วกลับมาเมื่อประสบผลสำเร็จ สตรีจำนวนไม่น้อยที่มีสามีต่างชาติแต่อาจจะไม่ได้อยู่กินด้วยกันโดยที่ฝ่ายชายยังมีการส่งเสียเงินให้เป็นระยะ ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้เด็กหญิงจำนวนไม่น้อยมีความคิดว่าตนเองควรจะกระทำตามอย่างรุ่นพี่ ตราบใดที่ชุมชนยังให้การยอมรับในสิ่งเหล่านี้ก็เป็น การยากที่จะให้ปัญหาการค้ำมนุษย์หมดไปเพราะกลายเป็นว่าชุมชนนั้น ๆ สร้างความชอบธรรม (Legitimization) ให้กับการค้ำมนุษย์โดยผ่านสถาบันทางสังคม และปัจจัยสุดท้ายคือ **สายสัมพันธ์ (Connection)** การที่จะดำเนินการค้ำมนุษย์นั้นนอกจากจะประกอบด้วย ปัจจัยด้านความยากจน และวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น ปัจจัยทั้งสองเป็นปัจจัยด้านเหยื่อ (Victim Side) ที่บีบบังคับให้เหยื่ออยู่ในฐานะที่จำต้องขายบริการหรือไปรับจ้าง แต่แม้ว่าเหยื่อจะยอมรับสถานภาพของตนเองแต่ถ้าไม่มีนายหน้าหรือสายสัมพันธ์กับผู้ประกอบการ การค้ำมนุษย์ย่อมเกิดไม่ได้ การทำความเข้าใจเรื่องของผู้สร้างสายสัมพันธ์ ต้องเข้าใจในเรื่อง “อาชญากรรมจัดตั้ง (Organized Crime)” ซึ่งหมายถึงกลุ่มบุคคลตั้งแต่สามคนหรือมากกว่านั้นที่รวมตัวกันมาระยะหนึ่งเพื่อร่วมกันก่อเหตุร้าย หรืออาชญากรรมที่รุนแรงอันขัดต่อ กฎหมายเพื่อที่จะได้เงินหรือผลประโยชน์ทั้งที่โดยตรงหรือโดยอ้อม (Wanchai Roujanavong, 2008 : 3) และมักจะมีการใช้อิทธิพลเข้ามาประกอบการกระทำผิด อิทธิพลดังกล่าวอาจแสดงออกในรูปการใช้กำลังทำร้ายหรือการใช้อิทธิพลของเงินมาเกี่ยวข้อง เช่น

การใช้เงินจ่ายให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้เข้ามาขัดขวางหรือยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมของตน หรือการใช้กำลังข่มขู่มิให้พยานมาให้การในการฟ้องร้องตน นอกจากนี้ยังมีการจ่ายเงินให้กับเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐเข้ามาช่วยทั้งทางตรงและทางอ้อมในการกิจของตน การจ่ายเงินอาจจะจ่ายเป็นครั้งคราวหรือจ่ายเป็นประจำเดือนก็ได้แล้วแต่กรณี จากลักษณะขององค์กรอาชญากรรมที่กล่าวมาข้างต้น การค้ำนุษย์ยังไม่อาจจะปฏิเสธว่าเป็นส่วนหนึ่งของอาชญากรรมจัดตั้ง

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ได้แก่ การที่เด็กผู้หญิงที่เดินทางจากประเทศพม่าเพื่อมาค้าบริการทางเพศในประเทศไทยนั้นจะต้องผ่านขั้นตอนมากมาย การตรวจจับหรือการควบคุมย่อมทำได้ถ้าหากผู้ที่เกี่ยวข้องจะเข้มงวดในเรื่องดังกล่าว ในหมู่คนที่เกี่ยวข้องในเรื่องการส่งเด็กผู้หญิงไปค้าบริการที่กรุงเทพฯ รู้กันว่ารอคนไหน ราคาเท่าไร และรอออกวันใดจึงจะสะดวกในการเดินทาง นอกจากนี้การส่งเด็กไปทำงานในกรุงเทพฯ ไม่ว่าจะไปเป็นคนงาน ขอดาน หรือขายดอกไม้ล้วนมีนายหน้าที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้น ๆ เพราะนายหน้าย่อมรู้ดีว่าครอบครัวใดยากจนและต้องการจะขายเด็กในบ้านตนไปทำงาน จากที่นำเสนอมาทั้งหมดจะพบว่า ปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าเข้าสู่กระบวนการค้ำนุษย์จะประกอบด้วยปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ ความยากจน วัฒนธรรมและประเพณีชุมชน และสายสัมพันธ์

ปัญหาสำคัญในการปราบปรามการค้ำนุษย์นั้นนอกจากเกิดจากการที่กฎหมายว่าด้วยการค้ำนุษย์นั้น มีองค์ประกอบแห่งคดีที่สลับซับซ้อนแล้ว ยังมีปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การขาดหน่วยงานของรัฐรองรับในการบังคับใช้กฎหมาย (Enforcement) อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีจำกัด และยังขาดความรู้ความเข้าใจในตัวบทกฎหมายทำให้เกิดการละเลยในการปฏิบัติงาน ประกอบกับความผิดแห่งการค้ำนุษย์นั้นถือเป็นอาชญากรรมจัดตั้ง จึงมักจะมีเรื่องผลประโยชน์มาเกี่ยวข้อง ยิ่งไปกว่านั้นคือการที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ใช้มาตรการตรวจสอบความร่วมมือของประเทศอื่นๆ ว่าได้ให้ความร่วมมือในการจัดการค้ำนุษย์มากน้อยเพียงไร จึงเป็นเหตุให้หลายพื้นที่ไม่ต้องการให้เกิดคดีการค้ำนุษย์ในพื้นที่จังหวัดของตนเอง การปกปิดข้อมูลจึงเป็นทางออกของข้าราชการในพื้นที่ดังกล่าว ยิ่งไปกว่านั้นความร่วมมือจากเหยื่อหรือผู้ปกครองของเหยื่อกลับมีน้อยมากเพราะเกรงว่าตนเองและครอบครัวจะถูกกลั่นแกล้งในภายหลัง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อปัญหาการค้ามนุษย์ในกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการกับปัญหาของการค้ามนุษย์ในทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า การกำหนดนโยบายที่เหมาะสมจะมีส่วนช่วยให้ความรุนแรงของปัญหาลดน้อยลง เราสามารถกำหนดนโยบายในเรื่องดังกล่าวออกได้ 3 ส่วน ได้แก่

1. นโยบายการป้องกัน (Prevention) มิให้ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์

1.1 การให้โอกาสแก่กลุ่มคนดังกล่าวในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา รัฐอาจจะใช้กฎหมายการศึกษาภาคบังคับที่ใช้กับคนไทยมาบังคับใช้กับทายาทกลุ่มดังกล่าวเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นได้รับโอกาสทางการศึกษาที่ดีขึ้น รวมถึง การเปิดโอกาสที่จะรับการศึกษาในชั้นสูงโดยลดระเบียบทางการรับเข้าศึกษาต่อน้อยลง และควรเปิดโอกาสให้ประกอบอาชีพอิสระบางประการที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียทางความมั่นคง

1.2 การปราบปรามนายหน้าและแหล่งเอารัดเอาเปรียบแรงงานและบริการทางเพศที่เกิดจากรูปแบบการค้ามนุษย์โดยให้ผู้นำชุมชนและองค์กรในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการป้องกัน โดยเน้นกระบวนการขององค์กรประชาสังคม การตัดเครือข่ายนายหน้านั้นอาจจะดูง่ายเพราะในพื้นที่ที่มีการค้ามนุษย์นั้นชาวบ้านต่างก็รู้ว่าใครเป็นนายหน้าแต่ต่างก็เกรงกลัวอิทธิพล การลดความยากจนนั้นกลับยากกว่าเพราะเป็นเรื่องมหัพภาคที่จะต้องดำเนินการในหลายอย่าง แต่การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมและค่านิยมอาจจะดูง่ายแต่จะไร้ผลถ้าตัวแปรสองตัวคันไม่ได้รับการแก้ไข เพราะถ้าชาวบ้านยังยากจนและยังมีนายหน้าคอยวนเวียนอยู่ในพื้นที่ การค้ามนุษย์ก็ยังคงดำเนินต่อไป

1.3 แม้ว่าในพื้นที่บางแห่งของประเทศไทย ยังมีความต้องการแรงงานเด็กซึ่งส่วนมาก ได้แก่ ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า แต่ควรมีมาตรการบางประการเพื่อแยกแยะระหว่างแรงงานเด็กกับแรงงานที่ถูกค้ามนุษย์ แม้ว่าทั้งสองสิ่งจะเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายแต่การใช้แรงงานเด็กอาจจะไม่เสื่อมเสียแก่ประเทศมากเท่าการค้ามนุษย์

1.4 เพื่อป้องกันมิให้ทายาทรุ่นที่ 2 สร้างปัญหาด้านความมั่นคงแก่ประเทศภายหลังนั้น การสำรวจและการบันทึกข้อมูลรวมถึงการเก็บประวัติของทายาทรุ่นที่ 2 จะช่วยในการควบคุมดูแลและสามารถกำหนดมาตรการช่วยเหลือกลุ่มดังกล่าวมิให้ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์

1.5 เพื่อให้ได้แรงงานที่มีคุณภาพ จำนวนทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่ามีจำนวนมากมายในหลายพื้นที่ เพื่อป้องกันมิให้กลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกค้ามนุษย์ และยังได้แรงงานที่มีคุณภาพและยังสามารถตรวจสอบควบคุมได้ด้วย การจัดฝึกอบรมอาชีพบางประเภทจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2. นโยบายการให้ความช่วยเหลือ (Rescue) จากการศึกษาพบว่ากรณีที่หายากที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าถูกกระทำเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์นั้นมักจะเกิดจากการมีส่วนร่วมของบิดา มารดาหรือผู้ปกครองอยู่เสมอ และการร้องเรียนว่าบุตรของตนตกเป็นเหยื่อก็มักจะมาจากการผิด สัญญาระหว่างนายจ้างของเหยื่อกับผู้ปกครองของเหยื่อ โดยนายจ้างขาดการส่งเงินหรือขาดการ ติดต่อกับผู้ปกครองของเหยื่อ การช่วยเหลือเหยื่อกลับสู่อ้อมอกผู้ปกครองมิได้รับประกันว่าเหยื่อจะ ไม่กลับ ไปอยู่ในสภาพเดิมอีก

2.1 นโยบายการช่วยเหลือเหยื่อ หน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) จึงเป็น ทางออกของผู้ปกครองที่มาร้องเรียน หน่วยงานเอกชนได้มีบทบาทอย่างสูงในการช่วยเหลือการค้า มนุษย์ที่ผ่านมาขณะที่หน่วยงานของรัฐเองนั้นกลับแทบไม่ปรากฏผลงานเลย ทำอย่างไรที่รัฐจะให้ การสนับสนุนหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชนในด้านงบประมาณและการอำนวยความสะดวกใน การปฏิบัติงาน

2.2 การระบุเหยื่อการค้ามนุษย์ (Victim Identification) หมายถึง ขั้นตอนที่ช่วยบุคคล ที่เสียหายออกมาแล้วจะต้องมีการระบุว่าผู้เสียหายรายใดเข้าข่ายการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ ใน ขั้นตอนนี้มีการกำหนดกระบวนการและอำนาจหน้าที่ของแต่ละฝ่ายไว้อย่างชัดเจน แต่ปัญหาส่วน ใหญ่เกิดจากการที่เหยื่อไม่บอกเล่าความจริง จะด้วยกลัวว่าครอบครัวตนจะได้รับผลเสียหายในภาย หลังจากขบวนการค้ามนุษย์หรือกลัวว่าขั้นตอนการดำเนินการจะล่าช้า ทำให้ระยะเวลาของการกลับ สู่ครอบครัวล่าช้าออกไป ทำอย่างไรให้กระบวนการดำเนินคดีในเรื่องการค้ามนุษย์สามารถใช้เวลา อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ข้อมูลของเหยื่อ อันที่จริงเรื่องการค้ามนุษย์ในกลุ่มหายากที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจาก ประเทศพม่านั้นคนในชุมชนจะรู้และมีข้อมูลอย่างยิ่ง แต่การเข้าถึงข้อมูลเป็นสิ่งที่ยากสำหรับ หน่วยงานของรัฐ สิ่งที่รัฐอาจจะดำเนินการได้คือการดำเนินการเช่นเดียวกับการปราบปรามยาเสพติด ที่ต้องใช้บุคคลหลายกลุ่มมาช่วยกันในการสืบหาข้อมูลและการลงพื้นที่ให้มากขึ้น ทั้งนี้จะเห็น ได้ว่าในอดีตรัฐบาลเคยประกาศว่าการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จัดเป็นวาระแห่งชาติ (National Agenda) แต่ในทางปฏิบัติแทบไม่ปรากฏผลงานใด ๆ เลยจนเป็นที่สงสัยว่ารัฐบาลไทยได้ จริงใจกับเรื่องนี้มากน้อยเพียงไรหรือเพียงเพื่อตอบสนองกระแสสังคมเท่านั้นเอง

3. นโยบายด้านการคุ้มครอง (Protection) หลังจากเหยื่อได้รับการช่วยเหลือแล้ว สิ่งที่รัฐ จะต้องดำเนินการต่อไปคือการให้การคุ้มครองว่าเหยื่อจะไม่ได้รับผลเสียหายภายหลังและจะไม่มี โอกาสกลับไปเป็นเหยื่อใหม่อีกครั้ง (Re-victimization) เพราะเหยื่อจำนวนไม่น้อยที่ส่งกลับ ครอบครัวแล้วต้องกลับมาเป็นเหยื่อใหม่และบางครั้งตนเองค้นพบบทบาทจากการเป็นเหยื่อมาเป็น นายหน้า กรณีเช่นนี้แล้ววงจรการค้ามนุษย์ก็จะไม่มีวันสิ้นสุด

3.1 การให้ชุมชนเป็นภาคีในการติดตามหลังการช่วยเหลือผู้ที่ถูกค้ำมนุษย์

3.2 การจัดระบบการศึกษาแบบใหม่ที่ตอบสนองกับการกลับมาของเหยื่อ โดยโรงเรียนในชุมชนควรพัฒนาตนเองเพื่อรับกับกลุ่มพิเศษ (Schedule Target Group) ในการพัฒนาตนเอง นอกจากนั้นอาจจะมีการฝึกอาชีพให้กับคนเหล่านั้นและครอบครัวของเหยื่อเพื่อป้องกันมิให้ส่งบุตรของตนไปถูกรังแกอีก

3.3 ด้วยเหตุที่การค้ามนุษย์จัดเป็นอาชญากรรมจัดตั้ง ดังนั้นจะมีบุคคลหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง หน่วยงานของรัฐจะต้องมีการตรวจสอบว่าหน่วยงานใดของรัฐที่ละเลยการปฏิบัติงานในหน้าที่ตน

นอกจากนี้ในส่วนนโยบายความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับขบวนการค้ามนุษย์ (International Cooperation on Human Trafficking) ด้วยเหตุที่ว่าการค้ามนุษย์เป็นอาชญากรรมจัดตั้ง (Organized Crime) ที่มีขบวนการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีบุคลากรรับผิดชอบในงานเฉพาะของตน มีการวางแผน เตรียมงาน ดำเนินงาน และการติดตามผลการปฏิบัติงาน นอกจากนั้นยังเป็นการร่วมงานกันระหว่างอาชญากรรมระหว่างประเทศอีกด้วย กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องเหล่านี้จะมีเครือข่ายโยงใยกัน มีการนำเหยื่อจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่งเนื่องจากสถานะเศรษฐกิจของแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน ประชาชนในประเทศยากจนย่อมมีโอกาสตกเป็นเหยื่อได้ง่ายกว่า การที่ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าจะรวมไปถึงทายาทที่เดินทางมาพร้อมกับผู้ปกครอง หรือผู้ปกครองมาอาศัยในประเทศไทยเรียบร้อยแล้วจึงให้ทายาทของตนเดินทางติดตามมา ในกรณีเหล่านี้โอกาสที่จะถูกหลอกลวง ต้มตุ๋น และบังคับมาเป็นเหยื่อค้ามนุษย์ในประเทศไทยย่อมง่าย ประกอบกับการที่ที่ตั้งของประเทศไทยอยู่ในทำเลที่เป็นประเทศผู้ส่ง (Place of Origin) ประเทศทางผ่าน (Place of Transit) และประเทศปลายทาง (Place of Destination) จึงจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ รวมถึงสร้างเครือข่ายในระดับท้องถิ่นเพื่อให้คนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา สร้างกลไกเพื่อป้องกันปัญหาการเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์โดยอาศัยความร่วมมือจากภาคประชาสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันโดยได้รับประโยชน์ร่วมกันทั้งฝ่ายที่ต้องการแรงงาน และฝ่ายที่ต้องการเป็นแรงงาน เพื่อสร้างแนวทางพัฒนาภูมิภาคร่วมกันในอนาคต

บทคัดย่อ

สถานการณ์ที่แรงงานจากประเทศพม่าได้เข้ามาอาศัยในประเทศไทยเป็นเวลานาน และมีครอบครัวของตนเองในประเทศไทย ซึ่งทายาทของคนเหล่านั้นต่างอยู่ในสภาพของการไร้รัฐ อันตามมาด้วยการขาดสิทธิของความเป็นพลเมือง สภาพเช่นนี้จึงค่อนข้างต่อแหลมในการตกเป็นเหยื่อของขบวนการค้ำมนุษย์ โครงการวิจัยเรื่อง การค้ำมนุษย์ในกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าจึงมีวัตถุประสงค์คือเพื่อสำรวจจำนวน กระบวนการ และลักษณะของการตกเป็นเหยื่อขบวนการค้ำมนุษย์รวมถึงการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดการค้ำมนุษย์และแนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าว โดยพื้นที่ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ชุมชนที่มีจำนวนทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ได้แก่ 1) อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย 2) อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 3) อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร และ 4) อำเภอเมือง จังหวัดระนอง แหล่งของข้อมูลประกอบด้วยเหยื่อของการค้ำมนุษย์ พนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน และข้อมูลทางเอกสารและรายงานของหน่วยงานต่าง ๆ

ผลการศึกษา พบว่า เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ความสนใจในทายาทรุ่นที่ 2 ดังนั้น เหยื่อของการค้ำมนุษย์จึงมักจะเป็นเด็กและลักษณะของการค้ำมนุษย์จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเด็ก เช่น การให้บริการทางเพศ การใช้แรงงานเด็กทั้งในงานอุตสาหกรรมและงานบริการ การบังคับให้แต่งงาน อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาเชิงปริมาณว่าจำนวนเหยื่อมีมากน้อยเพียงไรนั้นเป็นเรื่องที่ไม่อาจจะทำได้ด้วยเหตุผลที่ว่า การค้ำมนุษย์ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ผู้ปกครองมักจะยินยอมพร้อมใจที่จะส่งทายาทของตนไปทำงาน ซึ่งถือเป็นเหยื่อของขบวนการค้ำมนุษย์ เพื่อจะได้ลดค่าใช้จ่ายในครอบครัวตนเองและยังนำมาซึ่งรายได้จุนเจือบิดามารดาและพี่น้องของตนอีกด้วย ทั้งนี้ คดีการค้ำมนุษย์ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นเมื่อนายหน้าหรือนายจ้างขาดการส่งเงินให้แก่ผู้ปกครองของเหยื่อ จึงเกิดการร้องเรียน และผู้ปกครองมักจะร้องเรียนกับหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชนมากกว่า ร้องเรียนหน่วยงานของรัฐด้วยเหตุที่ว่าพวกตนเองนั้นอาศัยในดินแดนไทยอย่างผิดกฎหมายและสมรู้ร่วมคิดกับนายหน้า ดังนั้นข้อมูลหรือรายงานของราชการในเรื่องนี้จึงมีจำกัดมากและขาดความน่าเชื่อถือ

เนื่องจากการค้ำมนุษย์ถือเป็นอาชญากรรมจัดตั้ง (Organized Crime) ที่กระทำแก่ทายาทรุ่นที่ 2 เหตุนี้องค์ประกอบของการเกิดขบวนการค้ำมนุษย์ในทายาทรุ่นที่ 2 จึงประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ ความยากจนของครอบครัว ผู้ปกครองต้องการหารายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัว และลดค่าใช้จ่ายที่เกิดจากสมาชิกบางคน แม้ว่าความยากจนจะปรากฏอยู่ทุกแห่งในสังคมแรงงานพม่าในประเทศไทย แต่กระบวนการส่งบุตรเข้าสู่ขบวนการค้ำมนุษย์มักจะพบในครอบครัวซึ่งมี

วัฒนธรรมที่บังคับบุตรให้ไปหารายได้อันมิชอบด้วยศีลธรรม เช่น ไปขายบริการทางเพศ การบังคับให้แต่งงานกับคนที่ไม่รู้จัก การให้บุตรไปขายดอกไม้ ทำงานในโรงงาน หรือไปเป็นขอทาน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวที่ยากจนและมีวัฒนธรรมในการกดดันบุตรหลานให้ไปขายบริการทุกครอบครัวจะมีโอกาสผลักดันให้บุตรหลานเข้าสู่กระบวนการค้าบริการได้ทั้งหมด เนื่องจากยังมีปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีส่วนผลักดันให้เกิดขบวนการค้ามนุษย์ นั่นคือ การมีสายสัมพันธ์ (Connection) เนื่องจากการค้ามนุษย์เป็นสิ่งผิดกฎหมาย การดำเนินการใด ๆ จึงเป็นความลับและต้องอาศัยความไว้วางใจกันและกัน สายสัมพันธ์ดังกล่าวจะประกอบด้วย นายหน้า ผู้ประกอบการหรือนายจ้าง และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อาจจะรับรู้หรือละเลยการปฏิบัติงาน

ปัญหาสำคัญในการปราบปรามการค้ามนุษย์นั้นนอกจากเกิดจากการที่กฎหมายว่าด้วยการค้ามนุษย์นั้น มีองค์ประกอบแห่งคดีที่สลับซับซ้อนแล้ว ยังมีปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการขาดหน่วยงานของรัฐรองรับในการบังคับใช้กฎหมาย (Enforcement) อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็น เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีจำกัด และยังขาดความรู้ความเข้าใจในตัวบทกฎหมายทำให้เกิดการละเลยในการปฏิบัติงาน ประกอบกับความผิดแห่งการค้ามนุษย์นั้นถือเป็นอาชญากรรมจัดตั้ง จึงมักจะมีเรื่องผลประโยชน์มาเกี่ยวข้อง ยิ่งไปกว่านั้นคือการที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ใช้มาตรการตรวจสอบความร่วมมือของประเทศอื่นๆ ว่าได้ให้ความร่วมมือในการจัดการค้ามนุษย์มากน้อยเพียงไร จึงเป็นเหตุให้หลายพื้นที่ไม่ต้องการให้เกิดคดีการค้ามนุษย์ในพื้นที่จังหวัดของตนเอง การปกปิดข้อมูลจึงเป็นทางออกของข้าราชการในพื้นที่ดังกล่าว ยิ่งไปกว่านั้นความร่วมมือจากเหยื่อหรือผู้ปกครองของเหยื่อกลับมีน้อยมากเพราะเกรงว่าตนเองและครอบครัวจะถูกกลั่นแกล้งในภายหลัง

แนวทางในการแก้ปัญหานี้เริ่มจากการที่รัฐจะต้องพิจารณานโยบายของตนเองในเรื่องของสิทธิของทายาทรุ่นที่ 2 จากแรงงานต่างชาติดูแลที่ทายาทรุ่นดังกล่าวมิได้มีโอกาสในการศึกษา การทำงาน รวมถึงด้านอื่นๆ แล้ว โอกาสที่ทายาทดังกล่าวจะตกเป็นเหยื่อย่อมมีมากขึ้น การป้องกันที่มีประสิทธิภาพควรจะเริ่มจากการพิจารณาถึงกลุ่มเสี่ยงว่าอยู่ในชุมชนใด รัฐจะเข้าไปควบคุมดูแลได้อย่างไร และรัฐจะหาทางช่วยเหลือครอบครัวที่ยากจนได้อย่างไร การตัดวงจรการค้ามนุษย์ในเรื่อง 3 สิ่ง คือความยากจน วัฒนธรรม และสายสัมพันธ์จะช่วยลดโอกาสของการตกเป็นเหยื่อได้มากขึ้น นอกจากนั้น ความร่วมมือในการป้องกันระหว่างประเทศผู้ส่ง ประเทศทางผ่าน และประเทศปลายทาง จะมีส่วนช่วยให้กระบวนการปราบปรามการค้ามนุษย์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

Abstract

The emigration of labor force from Myanmar to Thailand has a long history and many of them have settled their families permanently in Thai communities over century. Once the Burmese labors came to Thailand as illegal workers, their descendants born in Thailand by no mean became stateless people without citizenship. Because of their statelessness, the second generation of Burmese workers has been identified as potential victims of human trafficking. Therefore, research project on human trafficking of the second generation of Burmese workers was aimed to investigate number of victims, process of victimization, and nature of human trafficking movement. Proper policy to suppress human trafficking problem was also recommended in the findings of study. Areas of study embrace communities where majority of second generation of Burmese workers has been inhabiting which include Mae Sai district in Chiang Rai province, Mae Sod district in Tak province, Muang district in Samut Sakorn province, and Muang district in Ranong province. Sources of information are mainly from victims themselves, government officers, and non-government organizations' workers. Annual reports and official documents are also parts of sources of information.

Results of study revealed that once the highlight of the study was on the second generation, therefore victims of human trafficking found were mostly related to children such child-sex abuse, child labor both in industrial and service sectors, and forced marriage. Due to the fact that most of human trafficking cases were conspired by many partners in crime which included their parents and offenders. Many parents of victims thought that if they wanted to reduce their family cost of living and also earn some extra income, they could do so by selling their children to the brokers who lived in their communities. By doing so, the parents will receive monthly income from the masters of their children in exchange. Normally there was no dispute if money was transferred regularly to their parents. But whenever, there was no money given to their parents, they will decide to bring their cases to inform non-government organizations with allegation that their children were human trafficked. But in fact all these happened are conspiracy of all partners. Therefore all information obtained from them is not reliable and very limited.

Since human trafficking in the study is a type of organized crime against the second generation of Burmese workers immigrating to Thailand, therefore there are at least 3

factors identified as causes of problem. Most of the victims' families are poor and have to feed many children. The way they do is to earn more income and save their living cost. By selling their children to the brokers they receive extra money and at the same time they can reduce cost of living. However, poverty is not an only cause of selling their children if they have no culture of passing the burden to their children. With an expectation that their children have to support their parents to get a better life, they negotiate with local brokers or their relatives who get involved in human trafficking business and their children were sold to work as sex workers, beggars, flower selling, and sometimes to marry to an unknown husband. Last factor that leads to human trafficking business is to have connection with brokers and people concerned. As an organized crime, human trafficking activity works well in trustful atmosphere with cooperation of people concerned like masters, brokers, and government officers.

In order to suppress human trafficking, the authorities concerned face with many barriers, for instance a complexity of prevention and suppression of human trafficking law, and a problem of law enforcement. At the stage of enforcement, most of officers are in lack of knowledge and experiences and they sometimes feel reluctant to apply human trafficking law in effect. Some officers also take advantage from this situation by receiving bribe from the crime makers. Moreover, when government of the United State of America would like to ensure that all countries give a full hand of cooperation against human trafficking crime, in order to show international community that Thailand has no human trafficking crime, some provinces conceal cases of human trafficking in their areas. Another obstacle to suppress the crime is an inadequacy of cooperation from their parents since they are afraid that they might be threatened by crime makers.

Resolution of the problem may come from a proper government policy on human right of the second generation of Burmese workers in Thailand. If they can not access to their rights in education, working permission, and others, then they are in risk to be victims of human trafficking. Another method of prevention is to identify a risk group in communities and how we can hand them protection both at individual and family levels. Mitigation of vulnerability in 3 factors namely poverty, undesirable culture, and vicious connection will be of help to reduce risk. Last but not least, international cooperation between countries of origin, countries of transit, and countries of destination certainly increases efficiency of human trafficking suppression.

สารบัญ

หน้า

คำนำ

ผิดพลาด! ไม่ได้กำหนดที่คั่นหน้า

Executive Summery

จ

บทคัดย่อ

ผิดพลาด! ไม่ได้กำหนดที่คั่นหน้า

Abstrsct

ผิดพลาด! ไม่ได้กำหนดที่คั่นหน้า

สารบัญ

จ

สารบัญตาราง

ท

สารบัญภาพ

ป

บทที่ 1 บทนำ

1

1.1 ความเป็นมาหลักการและเหตุผล

1

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

5

1.3 ขอบเขตการศึกษา

5

1.4 นิยามศัพท์

6

1.5 พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา

6

1.6 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

6

บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8

2.1 วรรณกรรมและงานวิจัยการทำงานและสภาพความเป็นอยู่ของแรงงาน
ไทย

8

2.2 วรรณกรรมและงานวิจัยการทำงานและสภาพความเป็นอยู่ของผู้ย้ายถิ่น
จากประเทศพม่า รุ่นที่ 1

41

2.3 กฎระเบียบเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว

58

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

65

3.1 กรอบแนวคิด

65

3.2 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

66

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

68

3.4	การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล	68
บทที่ 4	ผลการศึกษาแรงงานต่างด้าวทวายทรุ่นที่ 2	69
4.1	ข้อมูลทั่วไปของแรงงานต่างด้าวทวายทรุ่นที่ 2	70
	สารบัญ (ต่อ)	
		หน้า
4.2	สภาพความเป็นอยู่ของแรงงานต่างด้าวทวายทรุ่นที่ 2	97
4.3	การทำงานของแรงงานต่างด้าวทวายทรุ่นที่ 2	106
4.4	สภาพเศรษฐกิจของแรงงานต่างด้าวทวายทรุ่นที่ 2	127
4.5	ปัญหาในทัศนะของแรงงานต่างด้าวทวายทรุ่นที่ 2	257
4.6	ความพึงพอใจในทัศนะของแรงงานต่างด้าวทวายทรุ่นที่ 2	273
4.7	ความต้องการการช่วยเหลือจากรัฐบาลไทย	284
4.8	การเปรียบเทียบการทำงาน และสภาพความเป็นอยู่ของผู้ย้ายถิ่นจาก ประเทศพม่า รุ่นที่ 1 กับรุ่นที่ 2	287
4.9	เปรียบเทียบการทำงานและสภาพความเป็นอยู่ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศ พม่ารุ่นที่ 2 กับแรงงานไทย	289
บทที่ 5	ผลการศึกษาสถานประกอบการ	296
5.1	ข้อมูลทั่วไป	296
5.2	การจ้างแรงงานต่างด้าวทวายทรุ่นที่ 2	299
5.3	ปัญหาของการจ้างแรงงานต่างด้าว	316
5.4	ความต้องการแรงงานต่างด้าว	317
5.5	ข้อเสนอแนะของผู้ประกอบการ	320
5.6	ความต้องการแรงงาน	321
5.7	ความคิดเห็นของหน่วยงานและองค์กรเอกชน	322
5.8	ข้อสังเกตจากคณะวิจัยจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลผู้ประกอบการ	329
บทที่ 6	สรุป วิเคราะห์ผล และข้อเสนอแนะ	330
6.1	สรุปผลการศึกษา	331
6.2	อภิปรายผล	350
6.3	วิเคราะห์ผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหของแรงงานต่างด้าว ทวายทรุ่นที่ 2	355

6.4	ข้อเสนอแนะ	357
	บรรณานุกรม	362
	ภาคผนวก	365

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1 - 1	จำนวนคนต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมายคงเหลือทั่วราชอาณาจักร ปี 2551	2
ตารางที่ 1 - 2	ประเภทของงานคนต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมายประเภทชนกลุ่มน้อย ปี 2551	3
ตารางที่ 1 - 3	ประเภทงานของคนต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย 3 สัญชาติ (พม่า ลาว และกัมพูชา) ปี 2551	3
ตารางที่ 2 - 1	อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ (ฉบับที่ 4) เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2553	8
ตารางที่ 2 - 2	ค่าจ้าง รายได้ ค่าใช้จ่าย หนี้สิน และรายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร ของแรงงานไทยทั่วไป ปี 2550	10
ตารางที่ 2 - 3	รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร ของแรงงานไทยทั่วไป แยกรายจังหวัดที่ทำการวิจัย	11
ตารางที่ 2 - 4	จำนวนประชากรชุมชนผู้มีรายได้ในเมือง ปี 2549 จำแนกตามภาค	12
ตารางที่ 2 - 5	จำนวนและร้อยละของประชากรในชุมชนผู้มีรายได้ในเมือง ที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปี ขึ้นไป ปี 2549 จำแนกตามระดับการศึกษา	13
ตารางที่ 2 - 6	ร้อยละอาชีพในชุมชนผู้มีรายได้ในเมือง ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ปี 2549 จำแนกตามภาค	15
ตารางที่ 2 - 7	รายได้เฉลี่ยต่อสัปดาห์ของประชากรในชุมชนผู้มีรายได้ในเมือง ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ปี 2549	18
ตารางที่ 2 - 8	ช่องว่างความยากจน ความรุนแรงปัญหาความยากจน เส้นความยากจน สัดส่วนคนจน และจำนวนคนจน ปี 2531-2550	19
ตารางที่ 2 - 9	เส้นความยากจน สัดส่วนคนจน จำนวนคนจน (ด้านรายจ่าย) จำแนกตามเพศและจังหวัดที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ปี 2550	20
ตารางที่ 2 - 10	ร้อยละของสถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัยของครัวเรือนในชุมชนผู้มีรายได้ในที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จำแนกตามภาค	21
ตารางที่ 2 - 11	รูปแบบการจ่ายค่าแรงให้กับแรงงานต่างด้าว	57

ตารางที่ 3 - 1	กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	67
ตารางที่ 4 - 1	กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	70
ตารางที่ 4 - 2	ข้อมูลทั่วไปของแรงงานต่างด้าวทนายที่ 2 จำแนกตามอาชีพ	77

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 4 - 3	ข้อมูลการถือบัตรของแรงงานต่างด้าวทนายที่ 2 จำแนกตามกลุ่มอาชีพ	87
ตารางที่ 4 - 4	ข้อมูลทักษะทางภาษาของแรงงานต่างด้าวทนายที่ 2 จำแนกตามกลุ่มอาชีพ	94
ตารางที่ 4 - 5	ข้อมูลสภาพความเป็นอยู่ของแรงงานต่างด้าวทนายที่ 2	101
ตารางที่ 4 - 6	จำแนกลักษณะงานในแต่ละกลุ่มอาชีพ	107
ตารางที่ 4 - 7	ข้อมูลการทำงานของแรงงานต่างด้าวทนายที่ 2	114
ตารางที่ 4 - 8	ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการต่างๆที่แรงงานต่างด้าวทนายที่ 2 ได้รับ จำแนกตามกลุ่มอาชีพ	124
ตารางที่ 4 - 9	ข้อมูลสภาพเศรษฐกิจของแรงงานต่างด้าวทนายที่ 2 จำแนกตามกลุ่มอาชีพ	140
ตารางที่ 4 - 10	รายได้เฉลี่ยของแรงงานต่างด้าวที่ 2 จำแนกตามเพศ	160
ตารางที่ 4 - 11	รายได้เฉลี่ยของแรงงานต่างด้าวที่ 2 จำแนกตามระดับการศึกษา	172
ตารางที่ 4 - 12	รายได้เฉลี่ยของแรงงานต่างด้าวที่ 2 จำแนกตามการมีใบอนุญาตทำงาน	188
ตารางที่ 4 - 13	รายได้ของแรงงานต่างด้าวที่ 2 จำแนกตามลักษณะงาน	201
ตารางที่ 4 - 14	ข้อมูลทางเศรษฐกิจของแรงงานต่างด้าวที่ 2 จำแนกตามเพศ	211
ตารางที่ 4 - 15	ข้อมูลทางเศรษฐกิจของแรงงานต่างด้าวที่ 2 จำแนกตามระดับการศึกษา	222
ตารางที่ 4 - 16	ข้อมูลทางเศรษฐกิจของแรงงานต่างด้าวที่ 2 จำแนกตามการมีใบอนุญาตทำงาน	245
ตารางที่ 4 - 17	ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของแรงงานต่างด้าวทนายที่ 2 จำแนกตามกลุ่มอาชีพ	263
ตารางที่ 4 - 18	ข้อมูลด้านความพึงพอใจของแรงงานต่างด้าวที่ 2 จำแนกตามกลุ่มอาชีพ	278
ตารางที่ 4 - 19	ความต้องการการช่วยเหลือจากรัฐบาลไทย	285
ตารางที่ 4 - 20	เปรียบเทียบการหาที่พัก ภาษา และการจ้างงานแรงงานต่างด้าวที่ 1 กับที่ 2	288

ตารางที่ 4 - 21	เปรียบเทียบอัตราค่าจ้างต่อวันของแรงงานต่างด้าวรุ่นที่ 1 กับรุ่นที่ 2	289
ตารางที่ 4 - 22	การเปรียบเทียบระดับการศึกษาระหว่างแรงงานต่างด้าวทนายรุ่นที่ 2 กับแรงงานไทยที่อาศัยในชุมชนผู้มีรายได้ในน้อยในเมืองทั่วประเทศไทย	290

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 4 - 23	การเปรียบเทียบลักษณะที่อยู่อาศัยระหว่างแรงงานต่างด้าวทนายรุ่นที่ 2 กับแรงงานไทยที่อาศัยในชุมชนผู้มีรายได้ในน้อยในเมืองทั่วประเทศไทย	291
ตารางที่ 4 - 24	การเปรียบเทียบลักษณะอาชีพระหว่างแรงงานต่างด้าวทนายรุ่นที่ 2 กับแรงงานไทยที่อาศัยในชุมชนผู้มีรายได้ในน้อยในเมืองทั่วประเทศไทย	292
ตารางที่ 4 - 25	การเปรียบเทียบรายได้ รายจ่าย และหนี้สินระหว่างแรงงานต่างด้าวทนายรุ่นที่ 2 กับแรงงานไทยที่อาศัยในชุมชนผู้มีรายได้ในน้อยในเมืองทั่วประเทศไทย และครัวเรือนไทย	293
ตารางที่ 4 - 26	เปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรแต่ละจังหวัด กับรายได้เฉลี่ยต่อหัวของแรงงานต่างด้าวทนายรุ่นที่ 2	293
ตารางที่ 4 - 27	การเปรียบเทียบเส้นความยากจนของคนไทย กับรายได้เฉลี่ยต่อหัว/เดือนของแรงงานต่างด้าวทนายรุ่นที่ 2	295
ตารางที่ 5 - 1	ประเภทสถานประกอบการจำแนกตามจังหวัด	296
ตารางที่ 5 - 2	สถานประกอบการแต่ละประเภท	297
ตารางที่ 5 - 3	ลักษณะสถานประกอบการ	298
ตารางที่ 5 - 4	จำนวนแรงงาน ในสถานประกอบการ	299
ตารางที่ 5 - 5	จำนวนแรงงานต่างด้าวจำแนกตามประเภทสถานประกอบการ	300
ตารางที่ 5 - 6	แหล่งที่มาของแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ในสถานประกอบการ	301
ตารางที่ 5 - 7	ลักษณะงานแรงงานต่างด้าว	302
ตารางที่ 5 - 8	จำนวนวันและชั่วโมงการทำงานของแรงงานต่างด้าว	303
ตารางที่ 5 - 9	ลักษณะการจ้างงานแรงงานต่างด้าว	305
ตารางที่ 5 - 10	สวัสดิการแรงงานต่างด้าว	306
ตารางที่ 5 - 11	การขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว	307
ตารางที่ 5 - 12	ค่าจ้างของแรงงานต่างด้าว	309
ตารางที่ 5 - 13	ค่าจ้างแรงงานต่างด้าวเฉลี่ย จำแนกตามประเภทสถานประกอบการ	312

ตารางที่ 5 - 14	ค่าจ้างแรงงานต่างด้าวเฉลี่ย จำแนกตามจังหวัดที่ศึกษา	312
ตารางที่ 5 - 15	ค่าทำงานล่วงเวลาของแรงงานต่างด้าว	313
ตารางที่ 5 - 16	ค่าทำงานล่วงเวลาของแรงงานต่างด้าว จำแนกตามจังหวัด	314

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 5 - 17	ต้นทุนของสถานประกอบการหลังจากการจ้างแรงงานต่างด้าว	315
ตารางที่ 5 - 18	รายได้ของสถานประกอบการหลังจากการจ้างแรงงานต่างด้าว	316
ตารางที่ 5 - 19	ปัญหาของการจ้างแรงงานต่างด้าว	316
ตารางที่ 5 - 20	จำนวนแรงงานต่างด้าวที่สถานประกอบการต้องการ	318
ตารางที่ 5 - 21	เหตุผลของการจ้างแรงงานต่างด้าว	318
ตารางที่ 5 - 22	ข้อดีของแรงงานต่างด้าว	319
ตารางที่ 5 - 23	ข้อเสนอแนะและความต้องการของสถานประกอบการ	320
ตารางที่ 5 - 24	ประมาณการความต้องการแรงงานตั้งแต่ปี 2553-2557	322
ตารางที่ 6 - 1	กลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าวทนายที่ 2 จำแนกตามจังหวัด	331

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 3 - 1 กรอบการศึกษาของแรงงาน	65
ภาพที่ 3 - 2 กรอบการศึกษาของผู้ประกอบการ	66

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่อง

เรื่องของการค้ามนุษย์นั้นมิใช่เรื่องใหม่ในสังคมโลก นับตั้งแต่ก่อนคริสตกาลก็ปรากฏว่ามี การขายทาสในกรีกโดยกองทัพของเมืองต่างๆ ไปจับเอาแรงงานจากเมืองอื่นมาจำหน่ายเป็นทาส นอกจากนั้นการที่ประเทศมหาอำนาจเดินเรือข้ามทวีปเพื่อไปจับแรงงานจากดินแดนในทวีป แอฟริกาเพื่อมาส่งขายเป็นแรงงานทาสในอเมริกาก็เป็นเรื่องที่ผ่านมาในศตวรรษที่แล้วนี้เอง หรือใน สังคมบางแห่งการนำลูกสาวไปขายให้กับนายหน้าเพื่อนำไปบริการทางเพศก็ยังมีปรากฏให้เห็นอยู่ ในปัจจุบัน ลักษณะทำนองนี้ตั้งแต่สมัยโบราณจนเข้าสู่สมัยปัจจุบันก็มีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันใน เป้าหมาย แต่อาจจะแตกต่างกันในวิธีการ ในขณะที่สมัยโบราณการใช้กำลังเป็นเครื่องมือหลักของ การค้ามนุษย์ แต่ปัจจุบันแม้ว่าจะมีการใช้กำลังอยู่บ้างในบางกรณีแต่กลับพบวิธีการใหม่ๆ ที่ใช้ เครื่องมือทางเศรษฐกิจ เช่น การใช้เงินซื้อ การให้สินเชื่อนี้สิน การนำลูกสาวไปขจัดดอก และตาม ด้วยการบังคับอันเป็นวิธีปฏิบัติในการค้ามนุษย์สมัยใหม่

ในส่วนของประเทศไทยนั้น หลังจากที่รัชกาลที่ 5 ได้ประกาศยกเลิกทาสแล้ว แต่การนำ ผู้หญิงและเด็กมาค้าประเวณียังมีปรากฏ ดังนั้นรัฐบาลไทยในปี พ.ศ.2471 จึงมีการตรากฎหมายขึ้น เรียกว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยการค้าหญิงและเด็กหญิง พ.ศ.2471 ขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายป้องกันการ การค้ามนุษย์ฉบับแรกของไทย ต่อมากฎหมายดังกล่าวได้รับการปรับปรุง แก้ไขและได้มีการ ประกาศใช้เป็นพระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 และเนื่องจากเรื่องการค้ามนุษย์เป็นเรื่องที่ทั่วโลกยอมรับไม่ได้และได้มีข้อตกลงระหว่าง ประเทศในความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ขึ้น นอกจากนั้นยังมีเรื่องของ สิทธิมนุษยชนอันเป็นเรื่องสากลอีกด้วย รัฐบาลไทยจึงต้องมีการปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวโดย จัดทำเป็นพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 ขึ้น โดยมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 5 มิถุนายน 2551 (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คน พิการและผู้สูงอายุ (สท.), มปป :1)

จากข้อมูลของหน่วยประสานงานเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ภาคเหนือตอนบนระบุว่าใน ระหว่างปี 2549 มีจำนวนเหยื่อของการค้ามนุษย์ที่หน่วยประสานงานเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ ภาคเหนือตอนบนเข้าช่วยเหลือจำนวน 43 รายโดยส่วนใหญ่เป็นเรื่องการค้าประเวณี และการใช้ แรงงานเด็ก (ดูภาคผนวกต่อท้าย) นอกจากนั้นทางสถานทูตอังกฤษได้แถลงว่าจากการติดตาม ข่าวสารเรื่องการค้ามนุษย์ในไทยพบว่าในระหว่างเดือนตุลาคม 2007 ถึง มีนาคม 2008 มีเหยื่อ

การค้ามนุษย์ในไทยถึง 167 คนและที่ถูกจับผู้กระทำผิดได้จำนวน 528 คน โดยส่วนใหญ่เป็นหญิงเอเชียถูกล่อลวงมาค้าประเวณี ประกอบกับการให้สัมภาษณ์ของผู้บังคับการปราบปรามการกระทำผิดต่อเด็ก เยาวชนและสตรี (ปดส) ยอมรับว่าปัญหาการค้ามนุษย์นั้นวันจะมีความรุนแรงถึงขั้นวิกฤติ เนื่องจากประเทศไทยมีความเหมาะสมทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการคมนาคม จึงเป็นทั้งต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางของการค้ามนุษย์ จากสถิติที่ ปดส. รวบรวมบันทึกไว้พบว่าแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเช่น กัมพูชา พม่า และลาวพยายามเข้ามาขุดทองในประเทศไทย หรือไม่ก็ผ่านไปประเทศที่สาม จึงมีโอกาสดกเป็นเหยื่อค้ามนุษย์ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) เหยื่อค้าประเวณี มีมากที่สุดถึงร้อยละ 752) ค่าแรงงานร้อยละ 23 และ 3) ขาอวัยวะร้อยละ 2 ([http:// www.trafford.org/](http://www.trafford.org/))

เนื่องจากการค้ามนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการสังคมและเศรษฐกิจ วิธีการในการค้ามนุษย์ก็ปรับเปลี่ยนไปเช่นกัน บทบาทของรัฐในการป้องกันและปราบปรามจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ เช่น การค้ามนุษย์ระหว่างจีนกับไทยมักจะเป็นการหลอกลวงสตรีจีนมาค้าประเวณีในไทย การค้ามนุษย์ระหว่างประเทศพม่ากับไทยมักจะเป็นการบังคับเด็กมาเป็นแรงงานและบางส่วนมาให้บริการทางเพศ ขณะที่การค้ามนุษย์ระหว่างกัมพูชากับไทยจะเป็นการนำเด็กเล็กมาร่วมขบวนการขอทาน แต่สิ่งหนึ่งที่มักจะปรากฏพบก็คือเหยื่อของการค้ามนุษย์มักจะเป็นสตรีและเด็กผู้หญิง ทั้งนี้เนื่องจากเด็กผู้หญิงสามารถนำมาเป็นได้ทั้งแรงงานและการให้บริการทางเพศ หรือเมื่อนำมาเป็นขอทานก็จะได้รับความสงสารมากกว่าเด็กชาย นอกจากนี้ การบังคับเด็กผู้หญิงยังง่ายกว่าเด็กชายอีกด้วย ซึ่งจำนวนผู้เสียหายในการค้ามนุษย์จากพม่ายังไม่มีการประมาณตัวเลขที่แน่ชัด แต่มีผู้สังเกตการณ์เชื่อว่ามียาจำนวนอย่างน้อยหนึ่งพันคนต่อปี (<http://www.humantrafficking.org/countries/burma>) จากพัฒนาการของการค้ามนุษย์ที่สลับซับซ้อนมากขึ้นจึงเป็นที่มาของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ดังที่ระบุไว้ในหมายเหตุของพระราชบัญญัตินี้

“เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ โดยที่พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ.2540 ยังมิได้กำหนดลักษณะความผิดให้ครอบคลุมการกระทำเพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบจากบุคคลที่มีได้จำกัดแต่เฉพาะหญิงและเด็กและกระทำด้วยวิธีการที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การนำบุคคลเข้ามาค้าประเวณีในหรือส่งไปค้านอกราชอาณาจักร บังคับใช้แรงงาน บริการหรือขอทาน บังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า หรือการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบประการอื่น ซึ่งในปัจจุบันได้กระทำในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมากขึ้น ประกอบกับประเทศไทยได้ลงนามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะ องค์กร และพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก เพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร จึงสมควรกำหนดลักษณะความผิดให้ครอบคลุมการกระทำความผิดดังกล่าวเพื่อให้การ

ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับพันธกรณีของอนุสัญญา และพิธีสารจัดตั้งกองทุนเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รวมทั้งปรับปรุงการช่วยเหลือ และคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายให้เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เสียหาย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้” (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์, มปป. : 24)

ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ระบุว่าลักษณะของการค้ามนุษย์หมายถึง

1. การเป็นธุระจัดหา ชื่อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยว กักขัง จัดให้อยู่อาศัยหรือรับไว้ซึ่งบุคคลใด โดยข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว น้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้นเพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล หรือ
2. การเป็นธุระจัดหา ชื่อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งเด็ก

เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามได้ผล พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงออกบทบัญญัติให้ครอบคลุมมากขึ้น คือการเอาโทษบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- ก. สนับสนุนการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์
- ข. อุปการะโดยให้ทรัพย์สิน จัดหาที่ประชุมหรือที่พำนักให้แก่ผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์
- ค. ช่วยเหลือด้วยประการใดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์พ้นจากการทำถูกจับกุม
- ง. เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์เพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ถูกลงโทษ
- จ. ชักชวน ชี้แนะ หรือติดต่อบุคคลให้เข้าเป็นสมาชิกขององค์กรอาชญากรรมเพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์, มปป. : 5-6)

อาจจะสรุปได้ว่าการค้ามนุษย์นั้นมี 2 รูปแบบ คือแบบแรกในกรณีที่ถูกข่มขู่ บังคับ หรือหลอกลวง จะได้รับโทษตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย และแบบที่สองมีการยินยอมของผู้เสียหายและผู้เสียหายนั้นอายุมากกว่าสิบแปดปีแล้ว ผู้กระทำการค้ามนุษย์ย่อมปราศจากความผิด แต่ในกรณีของเด็กที่อายุต่ำกว่าสิบแปดปีแล้ว แม้ว่าผู้เสียหายหรือเด็กจะยินยอมยอมไม่สามารถทำให้ผู้กระทำผิดได้ บทบัญญัตินี้ดังกล่าวต้องการคุ้มครองเด็กมิให้ถูกสังครังแ ก เพราะมีเด็กจำนวนไม่น้อยที่ยินยอมด้วยเหตุผลที่จะตอบแทนคุณบิดามารดาหรือผู้มีอุปการะคุณ

การค้ำนุญนั้นเป็นเรื่องการกระทำผิดทางกฎหมายและเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ความรุนแรงของปัญหามีมากกว่าการนำมาพิจารณาจากมุมมองทางกฎหมายเท่านั้น เนื่องจากผลกระทบของผู้เสียหายมีมากกว่ากฎหมายจะเข้าถึงได้ เช่น การนำเอาสตรีและเด็กไปให้บริการทางเพศนั้นแม้ว่ากฎหมายจะเอาผิดผู้กระทำแต่การที่สตรีและเด็กเหล่านั้นติดเชื่อเอดส์จากการให้บริการทางเพศนั้นจะมีใครเป็นผู้รับผิดชอบ หรือเด็กที่เป็นเหยื่อของการค้ำนุญจะต้องสูญเสียอนาคตของตนไป หรือแม้กระทั่งเด็กบางคนถูกนำมาคัดแซนดัดขาให้ดูพิกลพิการเพื่อจะได้นำไปนั่งขอทานให้ดูน่าสงสารมากขึ้น ซึ่งผลกระทบดังกล่าวยากที่กฎหมายจะเข้าถึงได้ บทลงโทษของการค้ำนุญคือระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงสิบปีและปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทถึงสองแสนบาท (มาตรา 52) ในขณะที่ผลกระทบของการค้ำนุญมีมากกว่าการนำมณุญมาค้ำนุญมากมายนัก

แม้ว่าการค้ำนุญจะเป็นเรื่องมีมานานตั้งแต่อดีตและมักจะปรากฏพบในประเทศที่ยากจนที่เด็กและสตรีถูกนำมาบังคับให้ใช้แรงงานและบริการทางเพศในประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า แต่การที่กลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งที่ไม่มิตสิทธิต่างกฎหมายและอาศัยในสังคมอีกแห่งที่ตนเองไม่มีสิทธิไม่มีเสียง โอกาสของการเป็นเหยื่อการค้ำนุญย่อมมีมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มบุตรหลานแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานอย่างผิดกฎหมาย ทั้งนี้เนื่องจากว่าคนกลุ่มนี้มีปัญหาเรื่องสัญชาติและไม่มีโอกาสกลับไปยังบ้านเดิมของผู้ปกครองตน คนกลุ่มนี้จำเป็นต้องอาศัยในดินแดนไทยโดยไม่มีหวัง การศึกษาต่อหรือการได้ทำงานที่ดีย่อมเป็นไปได้ยาก คนกลุ่มนี้จึงถูกเพ่งเล็งว่าจะเป็นเหยื่อของการค้ำนุญได้มาก จากการศึกษาของนิพัทธเวช สืบแสง และประจักษ์ ศิริกุล ในเอกสารรายงานการศึกษาปัจจัยเสี่ยงการค้ำนุญจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้จำนวนตัวอย่าง 20 คน พบว่าเป็นคนต่างชาติดัง 16 คนหรือร้อยละ 80 ของกลุ่มที่เป็นเหยื่อของการค้ำนุญในเชียงใหม่ ในกลุ่มคนต่างชาตินั้นประกอบด้วยชาวพม่าถึง 15 คนและเป็นชาวจีน 1 คน ร้อยละ 80 ของเหยื่อการค้ำนุญมีการศึกษาค่ำกว่าชั้นประถมศึกษา และอายุเฉลี่ยของเหยื่อการค้ำนุญจะมีอายุระหว่าง 13 – 17 ปี และในรายงานดังกล่าวระบุว่ากลุ่มชาติพันธุ์ที่เสี่ยงมากคือชาวเขา คนต่างชาติดังได้แก่ พม่า ลาว และจีน และกลุ่มคนไร้สัญชาติ (นิพัทธเวช สืบแสงและประจักษ์ ศิริกุล, มปป.: 15)

การค้ามนุษย์นั้น บางครั้งจะมีส่วนสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคด้วย กล่าวคือ การที่ประเทศในกลุ่มน้ำโขงมีการโยกย้ายเศรษฐกิจร่วมกันรวมถึงการสร้างระบบคมนาคมไปมาหากันอย่างสะดวก การเคลื่อนย้ายของประชากรง่ายขึ้น และการผ่อนคลายระบบตรวจคนเข้าเมืองจะช่วยให้ประชาชนในภูมิภาคไปมาหาสู่กันง่ายขึ้น สิ่งเหล่านี้แม้ว่าจะช่วยให้การพัฒนาเศรษฐกิจดีขึ้นแต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าในเวลาเดียวกันจะเปิดโอกาสให้กระบวนการค้ามนุษย์สามารถปฏิบัติการได้สะดวกขึ้นเช่นกัน และเนื่องจากสถานที่ตั้งของประเทศไทยอยู่ในศูนย์กลางของภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง จึงทำให้ประเทศไทยเป็นแหล่งแสวงหาผลประโยชน์ของขบวนการค้ามนุษย์ใน 3 สถานะ คือ สถานะประเทศต้นทางโดยมีการแสวงหาผลประโยชน์จากเหยื่อการค้ามนุษย์ทั้งจากคนในประเทศไทยและเหยื่อจากประเทศเพื่อนบ้าน สถานะที่สองคือการใช้ประเทศไทยเป็นประเทศทางผ่านเพื่อนำเหยื่อไปยังประเทศอื่น เพราะประเทศไทยมีระบบการคมนาคมที่ทันสมัย สามารถไปยังต่างประเทศได้ง่ายทั้งทางบกและทางอากาศ และสุดท้ายประเทศไทยจะอยู่ในสถานะประเทศปลายทาง คือนำเหยื่อมาใช้แรงงานและบริการทางเพศในประเทศไทย ทั้งนี้เพราะประเทศไทยยังต้องการแรงงานราคาถูกจากประเทศเพื่อนบ้านและยังมีสถานบันเทิงจำนวนมากที่ทำให้การค้าบริการทางเพศยังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว

นอกจากธุรกิจการค้าบริการทางเพศแล้ว กิจกรรมประมงของประเทศไทยถือเป็นกิจการใหญ่ที่มีความสามารถในการดำเนินกิจการ สามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศจำนวนมาก ท่ามกลางการเติบโตของกิจการประมง ทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานไทย จนมีการนำแรงงานต่างด้าวจำนวนมากซึ่งส่วนมากเป็นแรงงานจากประเทศพม่า และแรงงานเหล่านี้ได้รับการปฏิบัติอย่างเลวร้ายซึ่งเป็นการกระทำความผิดเป็นทาส เรียกได้ว่าเป็นการค้ามนุษย์ และบางครั้งก็เป็นการฆ่ามนุษย์ (<http://www.statelessperson.com/www/?q=node/2633>) โดยแรงงานต่างชาตินั้นหนึ่งนั้นจะถูกกระบวนการนายหน้าจากต้นทาง ส่งมาทำงานที่เมืองสมุทรสาคร จากนั้นนายหน้าที่มหาชัยจะมารับอีกทอดหนึ่ง และนำส่งลงเรือประมง นายหน้าได้รับประโยชน์สองต่อ จากแรงงาน และผู้ประกอบการเรือประมง รวมถึงได้รับเงินเดือนรายเดือนจากผู้ประกอบการอีกทอดหนึ่งในระยะ 2-3 ปี กว่าแรงงานถูกขายลงเรือประมงจะหาทางกลับมา บางคนเสียชีวิตต่างประเทศ หรืออาจถูกกระบวนการนายหน้ากำจัดก่อนที่จะมาถึงฝั่ง (http://www.lpnrights.org/ar.php?viewpage=ar_detail&ar_id=43)

จากสถานการณ์ด้านแรงงานเด็กที่ทำงานในสถานประกอบการล้วนเพิ่มจำนวนมากขึ้น เนื่องมาจากหลายสาเหตุ อาทิ เด็กหรือผู้ติดตามมาที่หลัง ต้องมาทำงานช่วยพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง เนื่องจากความไม่สงบทางการเมืองในประเทศต้นทาง แรงงานเด็กจำนวนมาก ต้องจำยอมเข้าสู่การเป็นแรงงานเด็กก่อนวัยอันควร เพราะไม่มีทางเลือกในชีวิตมากนัก จึงเกิดกรณี แรงงานเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ถูกจับ เนื่องจากทำงานไม่ได้รับอนุญาต แต่ผู้ปกครองมีเอกสารใบอนุญาตทำงาน เด็กตกเป็นผู้กระทำความผิดจึงถูกส่งดำเนินคดี และถูกส่งกลับ จึงเป็นประเด็นในเชิงนโยบายว่า จะสามารถคุ้มครองเด็ก และปรับแนวคิดว่า เด็กต้องตกเป็นผู้เสียหาย ต้องได้รับการคุ้มครอง

ไม่สมควรต้องถูกจับและถูกเลือกปฏิบัติโดยรัฐที่มุ่งใช้กฎหมายควบคุม (http://www.lpnrights.org/ar.php?viewpage=ar_detail&ar_id=68)

จากที่กล่าวถึงสภาพของประเทศไทยที่เป็นอยู่ และจากการที่มีบุคคลบางกลุ่มที่เป็นบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมายที่เกิดในประเทศไทยหรือติดตามครอบครัวเดินทางเข้ามาพำนักในประเทศไทย สิ่งตามมาคือบุคคลเหล่านั้นไม่มีสัญชาติ และโอกาสที่จะกลับประเทศต้นกำเนิดลำบาก เพราะบางครั้งบุคคลเหล่านั้นจะไม่มีความสัมพันธ์ใดๆ กับประเทศแม่ของตนเอง การด้อยโอกาสทางการศึกษา การขาดสถานภาพทางกฎหมาย และการเกิดอยู่ครอบครัวของแรงงานที่มีรายได้น้อย ปัจจัยเหล่านี้ทำให้บุคคลดังกล่าวจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงของการจะถูกนำเข้ามาสู่ขบวนการค้ามนุษย์ในประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจจำนวนและลักษณะของเหยื่อขบวนการค้ามนุษย์ในกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า
2. เพื่อศึกษากระบวนการค้ามนุษย์ในกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้ามนุษย์ของกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า
4. เพื่อพัฒนาและนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษา การศึกษาจะครอบคลุมแต่กลุ่มบุคคลที่เป็นทายาทรุ่นที่ 1.5 และทายาทรุ่นที่ 2 ซึ่งเป็นบุคคลไร้สัญชาติ (Stateless person) ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

- เกิดในไทย อาศัยอยู่กับพ่อแม่ เดิมโตในประเทศไทย
- เกิดในไทย แล้วพ่อแม่ส่งกลับให้ญาติที่พม่าเลี้ยง หลังจากเด็กเริ่มโตก็เดินทางกลับมาประเทศไทยก่อนอายุ 15 ปี โดยอาจจะอาศัยอยู่กับพ่อแม่หรือคนอื่นก็ได้ ในระหว่างที่เด็กกลับไปพม่า พ่อแม่อาศัยอยู่ในประเทศไทยตลอด
- เกิดในพม่า เดินทางติดตามพ่อแม่เข้ามาในประเทศไทยก่อนอายุ 15 ปี
- เกิดในพม่า แต่พ่อแม่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยก่อน เด็กเดินทางตามเข้ามาในประเทศไทยก่อนอายุ 15 ปี โดยหลังจากเด็กเดินทางเข้ามาแล้วอาจจะอาศัยอยู่กับพ่อแม่ หรือบุคคลอื่นก็ได้

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาจะศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ตาก สมุทรสาคร และระนองซึ่งถือเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มแรงงานข้ามชาติอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และเป็นพื้นที่ทางผ่านไปยังตลาดแรงงานอื่น หรือเขตเมืองชั้นใน

4. วิธีการศึกษา

การศึกษครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขอบเขตการศึกษาคครอบคลุมกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าที่เข้าข่ายการค้ามนุษย์ และจะทำการศึกษาในพื้นที่ต่างๆดังนี้

อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

เป็นพื้นที่ซึ่งติดกับจังหวัดท่าขี้เหล็ก ของประเทศพม่า ซึ่งมีประชากรชาวพม่าทั้งที่เดินทางไปมาและอพยพเข้ามาถาวรกว่าสิบปีอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก กลุ่มผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ส่วนมากเป็นเด็กในธุรกิจทางเพศ การบังคับแต่งงาน และแรงงานรับใช้ในบ้าน อำเภอแม่สายถือเป็นสถานที่ต้นทางก่อนจะอพยพเข้าไปทำงานในเมืองชั้นใน

อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

เป็นพื้นที่ซึ่งมีประชากรชาวพม่าอพยพมาอยู่อย่างยาวนาน และมีการจัดตั้งชุมชนชาวพม่าหลายชุมชน ในพื้นที่นี้เป็นที่ทราบกันดีว่ามีการขายเด็กทารก และกรณีเด็กขายดอกไม้ ซึ่งถือเป็นกลุ่มเป้าหมายโดยตรงของการศึกษาคครั้งนี้

จังหวัดสมุทรสาคร

เป็นพื้นที่ปลายทางแห่งหนึ่งสำหรับทำงานของชาวพม่าที่อพยพมาหางานในประเทศไทย เนื่องจากจังหวัดสมุทรสาครเต็มไปด้วยโรงงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมต่อเนื่องประมง และมีธุรกิจเรือประมงซึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับการค้ามนุษย์อยู่บ่อยครั้ง นอกจากนี้ในตัวเมืองยังมีชุมชนของแรงงานพม่าที่มาตั้งหลักแหล่งจำนวนมาก

จังหวัดระนอง

เป็นพื้นที่ที่ชายแดนติดกับพม่า และมีการตั้งถิ่นฐานของชาวพม่าอยู่ทั่วไป ซึ่งป่าต่างๆในจังหวัดระนองจะมีการเขียนเป็นภาษาพม่าประกอบด้วย นอกจากนี้ถือเป็นพื้นที่ด่านทาง และมีพรมแดนธรรมชาติที่สามารถข้ามเข้าประเทศไทยได้โดยง่าย จึงพบว่ามี การเคลื่อนย้ายของชาวพม่าเข้ามาอย่างต่อเนื่อง

การวิจัยในครั้งนี้จะประกอบด้วยการเก็บข้อมูล 2 ส่วน คือข้อมูลทางเอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เสียหายและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ทั้งจากภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมี 2 แบบคือแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview Guild)

4.1 การสืบค้นข้อมูลทุติยภูมิ ในการสำรวจเบื้องต้นจะเป็นการเก็บข้อมูลและสถิติของการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ สถิติของแต่ละหน่วยงานได้รวบรวมไว้ รวมถึงข้อเสนอแนะต่อการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ในพื้นที่

นอกจากนั้นการศึกษาด้านนโยบาย แนวทางการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะใช้ข้อมูลเอกสารจาก Website และรายงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.2 การสัมภาษณ์ระดับลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยจำแนกดังนี้

4.2.1 เหยื่อการค้ามนุษย์ หรือครอบครัวของเหยื่อ โดยได้เข้าไปในพื้นที่ที่เหยื่ออาศัยอยู่ จากนั้นได้ขออนุญาตผู้ปกครองของเหยื่อเพื่อขอไปสัมภาษณ์รวมทั้งการเข้าไปเยี่ยมครอบครัวเหล่านั้น ในกรณีที่ไม่สามารถสัมภาษณ์เหยื่อโดยตรงได้จะใช้การสัมภาษณ์กับครอบครัว เพื่อศึกษาบริบทครอบครัว มุมมองต่อการค้ามนุษย์ ประสพการณ์ขณะที่ถูกค้ามนุษย์และสภาพชีวิตในปัจจุบัน รวมถึงค้นหาปัจจัยที่ทำให้ตัดสินใจเข้าสู่การค้ามนุษย์

4.2.2 ผู้เกี่ยวข้องที่ทราบข้อมูล ได้แก่ ครู ผู้มีความรู้ในชุมชน ผู้ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับแรงงานพม่า เช่น แรงงานจังหวัด ผู้แทนหอการค้า สมาอุตสาหกรรม เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องทั้งส่วนกลางและในพื้นที่ รวมถึงผู้ปฏิบัติงานองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การค้ามนุษย์ หรือความต้องการแรงงานข้ามชาติในพื้นที่ นอกจากนั้นจะเป็นการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานทั้งภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนถึงขบวนการ สาเหตุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และแนวทางการแก้ปัญหาค้ามนุษย์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

4.3 การสำรวจข้อมูลทั่วไปของผู้ย้ายถิ่นชาวพม่าที่อาศัยในพื้นที่เก็บข้อมูล โดยได้แจกแบบสอบถามจำนวน 100 ชุด ในพื้นที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดระนอง และจังหวัดสงขลา

โดยระเบียบวิธีวิจัยในแต่ละพื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

เริ่มจากการติดต่อมูลนิธิศุภนิมิตแม่สาย เพื่อสอบถามข้อมูลเบื้องต้นและหาอาสาสมัคร ในพื้นที่เพื่อนำทางสำหรับการเก็บข้อมูลในชุมชนต่างๆ ที่มีผู้อพยพย้ายถิ่นชาวพม่าอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ไม่สามารถเก็บข้อมูลจากเหยื่อได้โดยตรงเนื่องจากเป็นพื้นที่อันตราย และส่วนมากผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จะได้รับการบำบัดคืนสู่สังคมแล้ว จึงไม่สามารถติดต่อเข้าสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลได้เนื่องจากอาจจะเป็นการตอกย้ำความรู้สึกที่ไม่ดีในอดีตได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงขออนุญาตทางมูลนิธิศุภนิมิตแม่สาย ศึกษาข้อมูลประวัติของกรณีศึกษาที่เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ นอกจากนี้ยังได้ติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การค้ามนุษย์ ดังนี้

- ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
- มูลนิธิศุภนิมิตแม่สาย
- มูลนิธิศุภนิมิต ทำใจเหล็ก ประเทศพม่า
- มูลนิธิเพื่อยุติการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก
- มูลนิธิกระจกเงา
- ADRA (Adventist Development and Relief Agency Thailand)
- บ้านนา

อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

เริ่มจากการติดต่อมูลนิธิศุภนิมิต แม่สอด เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ในพื้นที่ ซึ่งทางมูลนิธิศุภนิมิตได้จัดหาล่ามอาสาสมัครในพื้นที่ เพื่อนำทางในการเก็บข้อมูล รวมถึงพาไปพบผู้นำชุมชน ผู้วิจัยได้ลงสำรวจข้อมูลทั่วไปของชุมชน และให้ล่ามเก็บแบบสอบถามในพื้นที่เนื่องจากปัญหาเรื่องการสื่อสาร ตลอดจนได้สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ในระดับปฏิบัติงาน ทั้งที่เป็นหน่วยงานภาครัฐเอกชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็น

- ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ จังหวัดตาก
- บ้านพักเด็กและครอบครัว จังหวัดตาก
- มูลนิธิศุภนิมิต แม่สอด
- Life Impact International
- Social Action for Women
- CDC
- นายทองสุข คำภีระ ผู้นำชุมชนอิสลาม

จังหวัดสมุทรสาคร (มหาชัย)

เริ่มจากการติดต่อมูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (Labor Rights Promotion Network: LPN) และมูลนิธิริักษ์ไทย เพราะถือเป็นหน่วยงานเอกชนหลักที่มีบทบาทในการดูแลแรงงานต่างชาติในพื้นที่ และมีข้อมูลเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะประเด็นแรงงานประมง และแรงงานที่ทำงานในธุรกิจต่อเนื่องประมง การเก็บข้อมูลในพื้นที่ได้รับความอนุเคราะห์ล่าม เพื่อนำทางในพื้นที่ และเก็บแบบสอบถามในพื้นที่เนื่องจากต้องใช้ภาษาพม่า นอกจากนี้ยังได้สัมภาษณ์หน่วยงานอื่นๆที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ในพื้นที่ ดังนี้

- มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (Labor Rights Promotion Network: LPN)
- มูลนิธิริักษ์ไทย จังหวัดสมุทรสาคร
- แรงงานจังหวัดสมุทรสาคร
- บ้านพักเด็กและครอบครัว จังหวัดสมุทรสาคร
- ศูนย์พิทักษ์เด็ก เยาวชน และสตรี สำนักงานตำรวจภูธรในแต่ละจังหวัด
- หน่วยประสานงานเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ภาคเหนือตอนบน (TRAFCORD)
- กองบังคับการปราบปรามการกระทำผิดต่อเด็ก เยาวชน และสตรี (ปดศ.)
- เครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (Labor Rights Promotion Network: LPN)

จังหวัดระนอง

เริ่มจากการติดต่อกับมูลนิธิศุภนิมิต ระนอง เนื่องจากเป็นองค์กรเอกชนแห่งเดียวที่ดำเนินงานเกี่ยวกับปัญหาการค้ามนุษย์ นอกจากขอข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานการณ์ในพื้นที่แล้ว ยังได้รับความช่วยเหลือจากอาสาสมัครและล่ามประจำมูลนิธิศุภนิมิตในการเก็บแบบสอบถามจำนวน 100 ชุด รวมถึงการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และลงพื้นที่เพื่อนเก็บข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของชุมชน นอกจากนี้ยังได้ติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การค้ามนุษย์ ดังนี้

- ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ จังหวัดระนอง
- สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ (ชาย)
- รองประธานชุมชน บ้านปากน้ำ ต.เกาะคนที
- ได้กั๊งเรือชาวพม่าที่อาศัยอยู่ในชุมชนปากคลอง

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้เข้าใจสภาพของปัญหาการค้ามนุษย์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า
2. สามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการป้องกันและปราบปรามขบวนการค้ามนุษย์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า
3. สร้างความตระหนักให้สังคมได้รับรู้ภัยอันตรายของการค้ามนุษย์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

6. นิยามศัพท์การวิจัย

ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่า หมายถึง ทายาทของผู้ย้ายถิ่นจากพม่าที่เกิดในประเทศไทย มิได้เฉพาะเจาะจงกลุ่มชาติพันธุ์ใดๆ

ทายาทรุ่นที่ 1.5 ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่า หมายถึง ทายาทของผู้ย้ายถิ่นที่เกิดในประเทศพม่าแต่ย้ายตามบิดามารดาเข้ามาในประเทศไทย ขณะอายุไม่เกิน 15 ปี

บุคคลไร้สัญชาติ หมายถึง บุคคลที่ไม่สามารถระบุได้ว่า เป็นผู้มีสถานะที่เป็นสมาชิกของประเทศใด หรือไม่มีประเทศใดรับว่าเป็นสมาชิกหรือเคยเป็นสมาชิกของประเทศ

การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ หมายถึง สถานการณ์ที่คุณค่าของการทำงานของบุคคลหนึ่งๆ ถูกบุคคลหรือนิติบุคคลใช้ประโยชน์อย่างไม่ได้สัดส่วน เช่นการไม่จ่ายค่าจ้าง หรือจ่ายค่าจ้างต่ำ ชั่วโมงการทำงานที่ยาวนานและการไม่ได้หยุดพัก

การค้ามนุษย์ ตามนิยามศัพท์ที่จัดทำโดยสำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2551)

“การค้ามนุษย์ให้หมายถึง การเป็นธุระจัดหา ขนส่ง ส่งต่อ ใ้ที่ซ่อนเร้นพักพิง รับไว้ซึ่งบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายบุคคล โดยการใช้กำลัง หรือด้วยการบีบบังคับในรูปแบบอื่นใด ด้วยการลักพาตัว ด้วยการฉ้อโกง ด้วยการหลอกลวง ด้วยการใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือด้วยการใช้สถานะความเสี่ยงภัยจากการค้ามนุษย์โดยมิชอบ หรือมีการให้หรือรับเงินหรือผลประโยชน์เพื่อให้ได้มาซึ่งความยินยอมของบุคคลผู้มีอำนาจ ควบคุมบุคคลอื่น เพื่อความมุ่งประสงค์ในการแสวงหาประโยชน์ การแสวงหาประโยชน์อย่างน้อยที่สุดให้รวมถึงการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของบุคคลอื่น หรือการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การบังคับใช้แรงงานหรือบริการการเอาคนลงเป็นทาสหรือการกระทำอื่นเสมือนการเอาคนลงเป็นทาส การทำให้ตกอยู่ใต้อำนาจ หรือการตัดอวัยวะออกจากร่างกาย”

การค้าเด็ก ตามนิยามของ ILO-IPEC หมายถึง การกระทำ (จัดหา, พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด, จัดที่อยู่อาศัยให้, รับไว้ซึ่งบุคคล) เพื่อวัตถุประสงค์ในการแสวงหาประโยชน์ โดย

1. รูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก
 - ทุกรูปแบบของการใช้ทาส หรือแนวปฏิบัติที่คล้ายกับการใช้ทาส เช่น การขายและขนส่งเด็ก แรงงานจัดหนี้ แรงงานบังคับ
 - การแสวงหาประโยชน์ทางเพศ
 - กิจกรรมที่ผิดกฎหมาย
 - งานอันตรายต่อสุขภาพ
2. ให้เด็กอายุน้อยกว่าอายุขั้นต่ำของการจ้างงานทำงาน (ต่ำกว่า 15 ปี: พรบ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2551)

บทที่ 2

แนวคิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์

1. ความหมายของการค้ามนุษย์

การก่อตัวของปัญหาการค้ามนุษย์ เกิดจากสถานการณ์โลกในปัจจุบันที่มีความแตกต่างของสถานะการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจุบันการค้ามนุษย์ได้รับการพิจารณาว่าเป็นส่วนหนึ่งของอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงและเป็นปัญหาที่บั่นทอนความมั่นคงของมนุษย์ โดยปัจจัยที่มีส่วนทำให้ปัญหาการค้ามนุษย์ทวีความรุนแรงขึ้น ได้แก่ ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจในรูปธุรกิจที่ทำรายได้สูง ในขณะที่มีความเสี่ยงและการลงทุนต่ำ ซึ่งผู้ได้ประโยชน์ส่วนใหญ่จะเป็นภาครัฐกิจเอกชน นายหน้าส่งคนข้ามแดน ผู้จัดการงาน และกระบวนการค้ามนุษย์ข้ามชาติที่มีลักษณะโยงใยกันหลายประเทศ (อุทัย สุขศิริ, 2550 : 38)

แต่เดิมเหยื่อของการค้ามนุษย์อาจจะถูกบังคับ หรือลักพาตัวจากถิ่นฐานเดิมของตน ส่วนในปัจจุบันเหยื่อของการค้ามนุษย์อาจเกิดจากความสมัครใจ แต่อาจถูกหลอกลวงในเรื่องของประเภทงานและรายได้ (ศิริพร สโครบานะ, 2548 : 36)

1.1 ความหมาย

สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ(ชาย) จังหวัดเชียงราย (ม.ป.ป : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กำหนดนิยามของการค้ามนุษย์ใน 3 ประเด็น คือ

1.1.1 ลักษณะการกระทำผิด

หมายถึง การเป็นธุระจัดหา ซื้อมาจากหรือเข้าไปยังที่ใด หนึ่งวงหนึ่งเวียน กักขัง จัดให้อยู่อาศัย รับไว้ในความดูแล

1.1.2 วิธีการที่มีขอบด้วยกฎหมาย

หมายถึง ข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ฉ้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ ให้เงินหรือผลประโยชน์อื่น

1.1.3 เพื่อความประสงค์แสวงหาประโยชน์

หมายถึง การค้าประเวณี การผลิตเผยแพร่วัตถุสื่อลามก การเอาคนลงไปเป็นทาส ขอบทาน การบังคับใช้แรงงาน หรือบริการ การบังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า

ส่วนศิริพร สโครบานค (2548 : 48) ให้ความหมายของการค้ามนุษย์ว่า หมายถึง การจัดหา การขนส่ง ส่งต่อ การจัดให้อยู่อาศัย หรือการรับไว้ซึ่งบุคคลด้วยวิธีการขู่เข็ญ หรือด้วยการใช้กำลัง หรือด้วยการบีบบังคับในรูปแบบอื่นใด ด้วยการลักพาตัว ด้วยการฉ้อโกง หลอกลวง ด้วยการใช้ อำนาจโดยมิชอบ หรือด้วยการใช้สถานะที่เปราะบาง หรือมีการให้หรือรับเงินหรือผลประโยชน์ รวมถึงการหาผลประโยชน์จากการค้าประเวณีของผู้อื่น การหาผลประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การเอาคนลงหรือเสมือนการเอาคนลงเป็นทาส การใช้งานหนัก เยี่ยงทาส หรือการตัดอวัยวะออกจากร่างกาย

2. แนวคิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์

ศิริพร สโครบานค (2548 : 10-38) ได้ศึกษาแนวคิดและการเคลื่อนไหวในเรื่องการค้า มนุษย์ รวมถึงประเด็นเรื่องการค้ามนุษย์และการค้าประเวณี ความเชื่อมโยงของการย้ายถิ่น การค้า มนุษย์ และการลักลอบพาคนเข้าเมือง ดังนี้

2.1. การค้ามนุษย์และการค้าประเวณี

การค้ามนุษย์โดยเฉพาะการค้าหญิงและเด็ก ได้รับความสนใจและมีการรณรงค์มาตั้งแต่ ปลายศตวรรษที่ 19 และช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ได้มีขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อยุติปัญหาการนำหญิง และเด็กผิวขาวลงเป็นทาสทางเพศ โดยการค้าประเวณีทั้งในยุโรปและแผ่นดินใหม่ทวีปอเมริกา โดยได้มีความพยายามจัดทำกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อดำเนินการแก้ไขป้องกันปัญหานี้ ได้แก่

- ข้อตกลงระหว่างประเทศการปราบปรามการค้ากระทำเสมือนหนึ่งนำคนลงเป็นทาส (White Slavery) พ.ศ. 2447
- อนุสัญญาปราบปรามการค้ากระทำเสมือนหนึ่งนำคนลงเป็นทาส (White Slavery) พ.ศ. 2453
- อนุสัญญาเรื่องการปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2464
- อนุสัญญาปราบปรามการค้าหญิงที่เป็นผู้ใหญ่ พ.ศ. 2476

จากข้อตกลงและอนุสัญญานี้ได้ทำให้เกิดการสรุปว่า การนำคนมาค้าประเวณีหรือระบบ โสเภณีก็คือการค้ามนุษย์

2.2. การค้ามนุษย์ รูปแบบใหม่ของการค้าทาส

การต้องตกอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถกำหนดตัดสินใจอนาคตของตน และต้องยอมรับสภาพ ถูกบังคับและแสวงหาประโยชน์ ถูกซื้อและขายต่อ ทำให้เหยื่อการค้ามนุษย์มีฐานะไม่แตกต่างจากการเป็นทาส แม้ว่าจะได้มีความพยายามที่จะหยุดยั้งขบวนการค้าหญิงและเด็ก โดยกำหนดกฎหมายระหว่างประเทศในรูปอนุสัญญาหลายฉบับ แต่ก็ไม่สามารถยับยั้งได้ โดยเหยื่อของการค้ามนุษย์มีทั้งผู้ใหญ่และเด็กจำนวนมากที่ถูกกระทำและตกอยู่ในสภาวะเยี่ยงทาส หลายรูปแบบ คือ

- ถูกบังคับให้ทำงาน ด้วยการขู่ให้เกรงกลัวทั้งทางร่างกายและจิตใจ
- ถูกควบคุมเป็นเจ้าของโดยนายจ้าง ด้วยการข่มขู่หรือประทุษร้ายทั้งร่างกายและจิตใจ
- ถูกกระทำเสมือนหนึ่งไม่ใช่มนุษย์ แต่เป็นสินค้าที่ถูกซื้อขายเยี่ยงทรัพย์สิน
- ถูกควบคุมจำกัดไม่ให้มีการเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรี

สมาคมขจัดการค้าทาสสากล (Anti-slavery Labor) ซึ่งเป็นองค์การเอกชนแห่งแรกที่กำเนิดขึ้นเพื่อดำเนินการสอดส่องและยุติการค้าทาส ระบุว่าการค้าทาสยังดำรงอยู่ในรูปแบบดังนี้

- **แรงงานที่ติดหนี้** การใช้หนี้จากการตกเป็นเหยื่อของกลไกในการกู้เงินแม้เพียงเล็กน้อย โดยจะถูกบังคับให้ทำงานนานหลายชั่วโมงโดยไม่มีวันหยุด และได้รับค่าตอบแทนเพียงอาหารพอยังชีพและที่พัก แรงงานเหล่านี้ไม่มีวันที่จะจ่ายหนี้ที่ยืมมาได้หมด และหนี้สินนี้อาจสืบทอดต่อไปอีกหลายชั่วอายุ
- **แรงงานที่ถูกบังคับ** เกิดขึ้นกับบุคคลที่รัฐบาล พรรคการเมืองหรือคนธรรมดาบังคับให้ทำงาน ซึ่งส่วนใหญ่จะตกอยู่ภายใต้การขู่จะใช้กำลังหรือการลงโทษอื่นๆ
- **แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย** หมายถึงเด็กต้องทำงานในสภาวะที่ถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบหรือเป็นอันตราย เด็กต้องทำงานเต็มเวลา ทำให้ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา และนั่นหมายความว่าจำเป็นต่อการพัฒนาตนเอง
- **การแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก** เป็นการแสวงหาประโยชน์ด้วยการค้าประเวณี ใช้สื่อลามก และการค้ามนุษย์ เด็กเหล่านี้ส่วนใหญ่จะถูกลักพาตัว ซื้อขาย หรือบังคับให้เข้าสู่ตลาดทางเพศ
- **การค้ามนุษย์ อันได้แก่ การขนส่งและการซื้อขายมนุษย์** ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหญิงและเด็กเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ด้วยการ ใช้กำลังและการหลอกลวง แรงงานหญิงย้ายถิ่นจะตกเป็นเหยื่อของการใช้เล่ห์เหลี่ยม เพื่อนำไปสู่การบังคับค้าประเวณีหรือการบังคับใช้แรงงาน
- **การแต่งงานในวัยเยาว์หรือโดยการบังคับ** เด็กและหญิงถูกบังคับให้แต่งงานโดยไม่มีทางเลือก อันนำไปสู่การใช้ชีวิตเยี่ยงทาส ควบคู่ไปกับการตกเป็นเหยื่อของการใช้ความรุนแรงทางกาย

- ทาสจากวัฒนธรรมดั้งเดิมหรือทาสจากการถูกซื้อขาย เป็นการขายและซื้อบุคคลที่ส่วนใหญ่ถูกลักพาตัวมาจากบ้าน แล้วเป็นมรดกสืบทอดกันต่อมาหรือยกให้เป็นของขวัญแก่ผู้อื่น

2.3 การย้ายถิ่นหรือการขอลี้ภัย

การย้ายถิ่นคือการเคลื่อนย้ายออกจากถิ่นกำเนิดของตน อาจเป็นการย้ายถิ่นภายในประเทศหรือออกนอกประเทศ โดยอาจไปเพียงลำพังหรือไปทั้งครอบครัว ย้ายถิ่นชั่วคราวและถาวร การย้ายถิ่นมักมีวัตถุประสงค์ต่างๆ กัน ซึ่งปัจจุบันการย้ายถิ่นข้ามชาติส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการไปหางานทำ เพื่อที่จะได้รับค่าตอบแทนที่ดีกว่าเดิม

แต่จากการกำหนดจำนวนและประเภทของงาน และมีการจดทะเบียนแรงงานย้ายถิ่นเพื่อความมั่นคงของชาติ ในขณะเดียวกันก็ดำเนินนโยบายปราบปรามแรงงานเข้าเมืองที่ผิดกฎหมาย กฎระเบียบการเข้าเมืองของคนต่างชาติที่เข้มงวด ทำให้ผู้ที่ต้องการย้ายถิ่นต้องพึ่งพากระบวนการของผู้จัดหาคน ผู้ลักลอบพาคนเข้าเมือง หรือแม้แต่นักค้ามนุษย์ เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานที่จำเป็น รวมทั้งการอำนวยความสะดวกในการข้ามพรมแดน ทั้งที่ถูกต้องหรือการลักลอบพาข้ามพรมแดน

การค้ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของการย้ายถิ่น โดยเหยื่อของการค้ามนุษย์อาจจะตัดสินใจย้ายถิ่นด้วยความสมัครใจ แต่ถูกหลอกลวงในเรื่องประเภทของงานและรายได้ นักค้ามนุษย์อาจใช้วิธีการลักลอบพาเหยื่อเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ทำให้เหยื่อต้องกลายเป็นแรงงานผิดกฎหมาย ไม่มีหลักประกันในการทำงาน และตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงทั้งทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศ มีชีวิตอยู่ภายใต้การครอบงำและการกระทำตามอำเภอใจของนักค้ามนุษย์และนายจ้างที่ซื้อตนมา

นอกจากจะถูกกระทำเยี่ยงทาสจากนายจ้างแล้ว คนที่ย้ายถิ่นเพื่อหางานทำยังอาจกลายเป็นเหยื่อของบริษัทจัดหาคน โดยปิดบังสถานภาพการจ้างงานที่แท้จริง เพื่อให้คนที่ต้องการย้ายถิ่นหลงเชื่อ และต้องกลายเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ เช่น ในกรณีที่ทำสัญญาไปทำงานแม่บ้านหรืองานบริการ แต่เมื่อถึงจุดหมายปลายทางกลับถูกบังคับให้บริการทางเพศ เพื่อใช้หนี้ที่เกิดจากค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียมการเดินทาง

นักค้ามนุษย์อาจใช้ช่องทางการนำเหยื่อเข้าประเทศโดยการขอเป็นผู้ลี้ภัย และในช่วงที่รอการตัดสินใจจากประเทศนั้น ก็จะนำเหยื่อไปแสวงหาประโยชน์ โดยการบังคับให้ค้าประเวณีหรือใช้แรงงานเยี่ยงทาส

3. ปัจจัยเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อของการค้ำมนุษย์ของแรงงานข้ามชาติ

อุทัย สุขศิริ (2550ก : 44-96) ได้ศึกษาถึงปัจจัยเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อของการค้ำมนุษย์ของแรงงานข้ามชาติ ด้านต่างๆ ดังนี้

3.1. ด้านเศรษฐกิจ

- ครอบครัวมีรายได้น้อย เงินไม่พอเลี้ยงปากท้องของสมาชิกในครอบครัว
- ประกอบอาชีพเดิมไม่ได้ผล
- ได้รับค่าแรงต่ำ จากงานประเภทหาเช้ากินค่ำ
- ภาวะหนี้สิน
 1. ครอบครัวมีหนี้สินมากจากการกู้ยืมเงินหลายครั้ง
 2. ครอบครัวมีหนี้สินที่ดอกเบี้ยสูง จำเป็นต้องหาเงินมาใช้หนี้ให้เร็วที่สุด
 3. เจ้าหนี้มาทวงหนี้โดยข่มขู่ หรือประจาน เกิดความกลัวและอาย
- ในพื้นที่ไม่มีงานทำหรือหางานทำยากหรือมีงานทำเฉพาะบางฤดู จึงต้องไปทำงานที่อื่น
- ครอบครัวไม่มีที่ดินทำกิน หรือมีไม่เพียงพอ หรือที่ดินสำหรับเพาะปลูกไม่ดี

3.2. สถานการณ์หรือสภาวะครอบครัว

ครอบครัวและผู้ปกครอง

1. พ่อแม่ของเด็กเชื่อนายหน้าและผู้นำพา ไม่มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ เชื่อคำพูดของนายหน้า ไม่รู้เท่าทันคนที่มาหลอกลวงสนับสนุนให้เด็กไปทำงาน
2. ครอบครัวแตกแยก เด็กอยู่กับพ่อหรืออยู่กับแม่ตามลำพัง หรือไปอาศัยอยู่กับญาติ หรือมีแนวโน้มว่าพ่อแม่จะแยกทางกัน เด็กต้องช่วยพ่อหรือแม่ทำงานเลี้ยงครอบครัว พ่อแม่ทิ้งลูกๆ เด็กต้องหาเลี้ยงตัวเองและครอบครัว
3. คนในครอบครัวติดการพนันหรือติดหนีจากการพนัน หรือติดสุรา หรือติดยาเสพติด ทำให้เด็กต้องไปหารายได้ หรือถูกครอบครัวบังคับให้ไปทำอาชีพไม่เหมาะสม
4. ปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัว และความกดดันที่จะต้องทดแทนบุญคุณพ่อแม่ หรือต้องหารายได้ให้ครอบครัว ทำให้เด็กตัดสินใจไปหางานทำในต่างแดนแม้ไม่รู้อนาคต
5. เด็กถูกพ่อและแม่หรือผู้เลี้ยงดูทุบตีทารุณ จึงหนีออกจากบ้าน
6. ผู้ปกครองแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหรือเปิดสื่อลามกอนาจารให้เด็กเห็น

ที่พักอาศัย

1. คับแคบ หรือบ้านหลังเดียวอยู่กันหลายครอบครัว
2. ไม่มีที่พักอาศัยเป็นหลักแหล่ง ไม่มีความมั่นคงถาวร

3.3 โอกาสทางการศึกษา

● ในประเทศต้นทาง

1. เด็กไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากไม่มีเงินหรือไม่มีโรงเรียน เด็กจึงไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ เด็กจึงขาดทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในโลกปัจจุบัน หรือได้รับการศึกษาแต่ขาดตอน เป็นปัจจัยที่ทำให้เด็กตกเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์มากที่สุด เนื่องจากไม่สามารถปกป้องตนเองได้ เกิดจากความไม่รู้

2. สภาพแวดล้อมของโรงเรียนในประเทศไม่ดี จึงไม่อยากเรียน

● ในประเทศปลายทาง

1. เด็กไม่สามารถเข้าเรียนได้ เนื่องจากไม่มีเวลา ต้องทำงาน หรือมีภาระต้องเลี้ยงดูน้อง หรือไม่มีระบบสนับสนุนด้านการศึกษาแก่ผู้อพยพในประเทศปลายทาง

2. ไม่มีผู้ปกครองหรือครอบครัวแตกแยกจึงไม่ได้เรียนหนังสือ
3. ไม่มีเอกสารหลักฐานที่จะนำมาใช้เข้าศึกษาในประเทศไทย
4. ไม่สามารถใช้วุฒิการศึกษาของพม่ามาเรียนต่อเนื่องในประเทศไทย
5. การถูกกดขี่ข่มเหง ถูกมองว่าด้อยต่ำจากเพื่อนนักเรียนในสถานศึกษา
6. เด็กโตไม่กล้าไปเรียนในโรงเรียนนอกระบบ เพราะไม่ได้แยกชั้นเรียนระหว่างเด็กเล็กและเด็กโต

● ครอบครัว

1. ไม่รู้เรื่องระบบการศึกษาของผู้อพยพในประเทศไทย จึงไม่ส่งให้ลูกเรียน
2. ไม่เห็นความสำคัญ ไม่รู้ประโยชน์ของการศึกษา
3. ไม่มีเงินค่าเล่าเรียนและซื้ออุปกรณ์การเรียน ชุมชนนักเรียน
4. ต้องย้ายที่อยู่บ่อยครั้ง ทำให้เด็กไม่มีเวลาที่จะเรียน

- โรงเรียนอยู่ไกลจากชุมชนที่พักอาศัย หรือมีโรงเรียนในพื้นที่อยู่อาศัยไม่เพียงพอ

- ไม่มีระบบการศึกษานอกระบบของภาครัฐในพื้นที่ปลายทางสำหรับผู้อพยพ

3.4 ความทะเยอทะยานหรือความใฝ่ฝัน

- ครอบครัว

1. อยู่ในชุมชนที่มีเศรษฐกิจดี เห็นตัวอย่างคนทำงานดีๆ แต่งตัวสวยๆ หรือเห็นแบบอย่างคนที่ประสบความสำเร็จ หรือละคร จึงเกิดความอยากทำให้ได้ตามแบบอย่างที่เราเห็น

2. ต้องการงานดีๆ ทุนเพื่อไปประกอบอาชีพ เด็กมีอนาคตที่ดี

- เด็ก

1. อยากมีที่พักอาศัยที่ดีกว่าที่เป็นอยู่

2. ต้องการแก้ปัญหาครอบครัว จนเกิดเป็นภาวะกดดันให้ทำงาน

3. อยากรู้ อยากเห็น อยากมีประสบการณ์ อยากสัมผัสสิ่งใหม่ๆ สถานที่ใหม่ๆ ความเจริญของบ้านเมือง

4. แสวงหาโอกาสที่จะมีชีวิตที่สุขสบายขึ้น ต้องการใช้จ่ายซื้อสิ่งที่ฟุ่มเฟือยต่างๆ ที่ตนเองอยากได้ อยากมี มีความหวังที่จะสร้างอนาคตเพื่อตนเองและครอบครัวมีความสุข จึงเข้ามาประกอบอาชีพในประเทศไทย

5. การเปิดรับข่าวสารข้อมูลความทันสมัย ทำให้เด็กต้องการสัมผัสความทันสมัยที่แตกต่างจากชีวิตชนบท จึงผลักดันให้เด็กอพยพข้ามแดน

- เด็กและครอบครัวต้องการรอดพ้นจากความอดอยาก มีอิสระในชีวิต ไม่ถูกข่มเหงจากรัฐบาลในประเทศที่อพยพจากมา

3.5. ทศนคติ ค่านิยมที่เปลี่ยนไป

- การให้ความสำคัญกับเงินมากขึ้น ทำให้มีความคิดว่าสามารถประกอบอาชีพขายบริการทางเพศและอาชีพขอทานได้เมื่อมีความจำเป็น คิดว่าทำเพราะต้องเลี้ยงครอบครัว เป็นเรื่องที่ยอมรับกันได้มากขึ้นในสังคมชนบทที่ยากจนจากประเทศต้นทาง รวมทั้งความต้องการมีชีวิตที่สะดวกสบาย มีของใช้หรูหราตามกระแสนิยมบริโภค

- เด็กรักครอบครัวมากกว่ารักตนเอง อยากเห็นครอบครัวมีเงินและมีความสุข

3.6 สภาพแวดล้อมทางสังคม

- จำนวนนายหน้าจัดหางาน ผู้นำพา ญาติที่หางานให้ทำในชุมชนมีจำนวนมาก เด็กจึงถูกชักชวนไปทำงานที่อื่นได้ง่าย
- ความไม่รู้และไม่ตระหนักถึงอันตรายของการค้ามนุษย์ ทำให้ชุมชนไม่สามารถเป็นปราการที่ต่อต้านกระแสนการค้ามนุษย์หรือนายหน้าค้ามนุษย์ ที่เข้าไปเลือกเด็กและผู้หญิงออกจากชุมชนได้ หรือการชมเชยผู้ที่มีเงินกลับบ้าน ในขณะที่ซ้ำเติมผู้ประสบความล้มเหลวจากการออกไปหางานทำนอกชุมชน ล้วนผลักดันให้คนต้องออกไปหางานทำ และต้องนำเงินกลับบ้านให้ได้
- คนในชุมชนมีการช่วยเหลือป้องกันกันเองน้อย หรือไม่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน หรืออิจฉาริษยากันเองในชุมชน มีการทะเลาะและกลั่นแกล้งกันในชุมชน
- เด็กส่วนใหญ่ในชุมชนไปทำงานที่ประเทศไทย
- การคบหาเพื่อนในกลุ่มอาชีพในขบวนการค้ามนุษย์

3.7 สถานภาพทางกฎหมาย

- การหลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย ทำให้ต้องเสี่ยงกับการถูกจับ กลุ่มคนเหล่านี้จึงเสี่ยงที่จะถูกค้า เนื่องจากต้องอยู่กับความกลัวและความไม่มั่นคงในชีวิต
- เด็กและครอบครัวไม่มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายแรงงานข้ามชาติ ไม่รู้เรื่องสิทธิที่จะได้รับในประเทศไทย การไม่สามารถเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานของประเทศที่อพยพเข้าไปทำงาน ทำให้มีความยากลำบากเมื่อเจ็บป่วย
- การไม่มีบัตรประจำตัวหรือเอกสารแสดงตน ไม่มีบัตรแรงงาน นายจ้างไม่ยอมรับทำงานและให้ค่าแรงต่ำ
- ไม่กลัวถูกตำรวจจับหากนายหน้าพาไป

3.8 ทักษะการดำรงชีวิต

- เนื่องจากไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ และเด็กยังไม่ได้รับการศึกษาพอเพียง ทำให้เสี่ยงต่อการถูกหลอกเนื่องจากความไม่รู้และอ่อนต่อโลก
- เด็กพูดภาษาของชนเผ่าตนเองได้เพียงภาษาเดียว พูด ฟัง อ่าน เขียนภาษาไทยไม่ได้ หรือไม่เข้าใจ
- เด็กพูดภาษาอังกฤษไม่ได้ ไม่มีโอกาสได้ไปประเทศที่สาม

- เด็กไม่ได้รับการสั่งสอนจากพ่อแม่หรือคนอื่น ในการเอาตัวรอดจากการถูกหลอกลวงของขบวนการค้ายมนุษย์
- เอกลักษณะของความเป็นชาติต่างๆ ของผู้อพยพข้ามชาติ ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัย

3.9 ด้านการวางแผนอพยพ

การอพยพออกไปหางานทำในต่างแดน เป็นแรงผลักดันมาจากความต้องการหาเงินมาจุนเจือหรือสร้างอนาคตให้ครอบครัวเพียงอย่างเดียว ไม่มีการวางแผนหรือเตรียมตัวแต่อย่างใด ผิดกับชุมชนที่มีประสบการณ์ด้านการอพยพไปทำงานต่างแดนที่มีคนรู้จัก มีหนทางในการหางานทำ ซึ่งจะอพยพอย่างปลอดภัย รวมทั้งกลับมาบ้านอย่างปลอดภัยพร้อมเงินด้วย

4. องค์ประกอบของกระบวนการค้ายมนุษย์

องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดกระบวนการค้ายมนุษย์ ได้แก่

4.1 นายหน้า / ผู้นำพา

นายหน้าในที่นี้ หมายถึง คนที่เป็นตัวแทนหาคนที่ต้องการออกไปทำงานที่อื่น หรือต้องการหางานทำ นายหน้าอาจเป็นใครก็ได้ (ตั้งแต่ญาติ คนรู้จัก รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ) โดยมักเป็นคนที่ชักชวนให้คนเชื่อถือได้ เป็นคนที่เคยข้ามแดนหรือเคยอาศัยอยู่ในประเทศอื่นมาก่อน (เดชา สังขวรรณ และ คณะ, 2550 : 29) แต่นายหน้ามักไม่บอกความจริงเกี่ยวกับงานที่จะไปทำ หรือหลอกลวงในรูปแบบต่างๆ นายหน้าเหล่านี้จะได้รับค่าตอบแทนในการหางานให้

นายหน้ามีทั้งนายหน้ารายใหญ่และนายหน้าในพื้นที่ทั้งฝั่งไทยและพม่า นายหน้ารายใหญ่จะเป็นผู้สั่งการให้นายหน้าในพื้นที่จัดหา รวบรวมเหยื่อตามจำนวนที่ต้องการ และให้จัดส่งให้กับนายหน้าอีกกลุ่มหนึ่ง (เดชา สังขวรรณ และ คณะ, 2550 : 29)

- **นายหน้าฝั่งพม่า** เป็นผู้ที่ทำหน้าที่หลักในการติดต่อกับนายหน้าในฝั่งไทย และทำหน้าที่ในการรวบรวมเหยื่อตามจำนวนที่นายหน้าฝั่งไทยต้องการ (เดชา สังขวรรณ และ คณะ, 2550 : 29) การรวบรวมเหยื่อมีทั้งนายหน้าไปชักชวนหรือซื้อเหยื่อจากผู้ปกครอง และเหยื่อที่มาติดต่อนายหน้าให้หางานให้ (อุทัย สุขศิริ, 2550 : 120)

- **นายหน้าฝั่งไทย** ประกอบด้วย (เดชา สังขวรรณ และ คณะ, 2550 : 29)

1. นายหน้าซึ่งเป็นคนในชุมชน ที่ซึ่งเป็นจุดผ่านหรือจุดพักของการอพยพเคลื่อนย้ายเหยื่อ
2. นายหน้าคนกลาง/ตัวกลางที่จัดหาและนำพาเด็ก/เหยื่อไปยังพื้นที่ต่างๆ ที่มีความต้องการ
3. นายหน้าที่ทำหน้าที่จัดส่งเหยื่ออพยพไปยังโรงงานต่างๆ โดยตรงหรือพื้นที่เป้าหมาย

ในการจัดส่งนั้นนายหน้าบางคนจะนำเหื่อไปส่งด้วยตนเอง แต่บางคนจะนำเหื่อไปส่งยังจุดนัดหมายและมีคนอื่นเป็นผู้นำพา (ซึ่งมักอยู่ในธุรกิจคมนาคมขนส่ง) พาเหื่อไปส่งต่อให้นายหน้ารายใหญ่หรือนายจ้างที่เหื่อจะไปทำงานด้วย

4.2 วิธีการ / เส้นทางนำพาเหื่อการค้ามนุษย์

- นำพาโดยรถบรรทุก วิธีนี้สามารถนำพาได้ครั้งละ 2-10 คน
- นำพาโดยรถจักรยานยนต์รับจ้าง โดยขบวนการนำพาต่างด้าวจะว่าจ้างรถจักรยานยนต์รับจ้างวิ่งไปส่งตามจุดนัดพบ หรือบางทีรถจักรยานยนต์รับจ้างเหล่านี้ก็เป็นผู้นำพาเอง ถ้าเห็นว่สถานที่ไปส่งนั้นมีระยะทางไม่ไกลมากนัก วิธีการจะไม่เป็นที่สังเกตของเจ้าหน้าที่ตำรวจเพราะเป็นการทยอยส่งครั้งละ 1-2 คน
- นำพาโดยรถโดยสารประจำทาง การนำพาของคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นคนขับรถประจำทาง เจ้าหน้าที่ประจำรถ เจ้าหน้าที่ขายตั๋วโดยสาร ที่มีส่วนรู้เห็นกับขบวนการนำพาคนต่างด้าวรวมถึงเจ้าหน้าที่ตามจุดตรวจต่างๆ ด้วย
- นำพาโดยรถส่วนตัว กลุ่มนี้มักมีผู้ร่วมขบวนการเป็นจำนวนมาก มีการขนคนต่างด้าวครั้งละตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป
- นำพาโดยรถยนต์ของทางราชการหรือใช้รถที่ตกแต่งคล้ายรถของทางราชการ

ในบางกรณีวิธีการนำพาเหื่ออาจใช้หลายวิธีการร่วมกัน เพื่อหลบหนีจากการจับกุม เช่น ให้ลงจากรถก่อนถึงด่านตรวจ 1-2 กิโลเมตร แล้วพาเดินลัดเลาะไปตามหมู่บ้านไป และรถจะไปจอดรอรับที่เลยด่านไป (อุทัย สุขศิริ, 2550 : 123)

4.3 เหื่อ

เหื่อที่เข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ หมายถึง แรงงานอพยพและแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย เหื่อมีทั้งชายและหญิงทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ส่วนหนึ่งของการตกเป็นเหื่อการค้ามนุษย์ของแรงงานข้ามชาติ เพราะข้ามพรมแดนโดยผิดกฎหมาย ต้องอยู่อย่างหลบซ่อน และต้องทำงานในภาวะจำยอม ส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ (อุทัย สุขศิริ, 2550 : 18)

เหื่อของการค้ามนุษย์จะถูกเอารัดเอาเปรียบด้วยวิธีต่างๆ ทั้งการเอาเปรียบด้านชั่วโมงการทำงาน สภาพการทำงาน สวัสดิการที่ควรจะได้รับ ค่าจ้างแรงงาน ภาระหนี้สินที่เกินกว่าที่ควรจะเป็น สภาพที่พักความเป็นอยู่ ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต การกระทำอนาจารและการถูกล่วงละเมิดทางเพศ การกักขังหน่วงเหนี่ยวจำกัดเสรีภาพทางร่างกาย การทำร้ายร่างกายและจิตใจ ทั้งเล็กน้อยจนถึงสาหัสและอาจถึงขั้นเสียชีวิต ตลอดจนถูกใช้อิทธิพลครอบงำเพื่อหาประโยชน์จากเหื่อ รวม

ไปถึงครอบครัวที่ภูมิลำเนาด้วย ประกอบกับการตกอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่แตกต่างจากภูมิลำเนา ทั้งสถานที่ ภาษาและวัฒนธรรม และสถานภาพของคนเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ทำให้เหยื่อไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ได้รับความทุกข์ทรมานอย่างมากแต่ไม่มีทางเลือกมากนัก นอกจากจะต้องพยายามช่วยเหลือตัวเอง และพยายามหลบหนีให้พ้นจากสภาวะการเป็นเหยื่อ (อุทัย สุขศิริ, 2550ก : 97)

นอกจากนั้นยังมีเหยื่อการค้ามนุษย์บางรายที่ต้องตกอยู่ในภาวะถูกหลอกลวงซ้ำซาก ทั้งในประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง โดยจะถูกขายต่อเป็นช่วงๆ โดยเฉพาะแรงงานในภาคประมง ซึ่งการขายทอดจะดำเนินการกลางทะเล หรือเมื่อคนที่ตกเป็นเหยื่อเดินทางไปถึงพื้นที่ปลายทางยากแก่การดำเนินการช่วยเหลือ (อุทัย สุขศิริ, 2550ข : 27)

ส่วนเหยื่อซึ่งเข้ามาทำงานเป็นคนรับใช้ทำงานบ้าน หรือทำงานในกิจการที่เสี่ยงต่อการเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ มักจะถูกใช้แรงงานโดยกดขี่ทารุณ มีฐานะคล้ายทาส ชูบังคับจิตใจหรืออื่นๆ จนเกิดภาวะกดดันหนีไปทำงานที่อื่น และบางรายจะถูกเพื่อนร่วมงานชักนำเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ นอกจากนั้นยังพบอีกว่าเหยื่อของการค้ามนุษย์บางรายได้พัฒนาจากการตกเป็นเหยื่อ มาเป็นนายหน้าหรือผู้นำพา พัฒนาการที่เกิดขึ้นนี้ทำให้กระบวนการค้ามนุษย์มีความซับซ้อนมากขึ้น ยากต่อการติดตามช่วยเหลือและป้องกัน (อุทัย สุขศิริ, 2550ก : 27-28)

5. การค้ามนุษย์ในประเทศไทย

ประเทศไทยถูกมองว่าเป็นแหล่งค้ามนุษย์รายใหญ่ คือ เป็นทั้งประเทศต้นทางที่ส่งผู้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ไปต่างประเทศ เป็นประเทศปลายทางที่รับเหยื่อจากประเทศเพื่อนบ้าน และเป็นประเทศทางผ่านของการขนส่งผู้ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ชาวพม่า ลาว กัมพูชา และจีน ไปยังประเทศที่สาม เช่น สหรัฐอเมริกา ยุโรป ฯลฯ (อุทัย สุขศิริ, 2550ข : 34) โดยมีเครือข่ายที่มีการประสานงานกันอย่างมีระบบ ทั้งนายหน้า ผู้นำพา นายทุน นายจ้าง และบางกรณีผู้ปกครองเด็กเป็นผู้กระทำการค้ามนุษย์เอง (อุทัย สุขศิริ, 2550ก: 32)

1.การใช้พื้นที่เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในกระบวนการค้ามนุษย์

เดชา สังขวรรณ และคณะ (2550 : 27) ได้แบ่งลักษณะการใช้พื้นที่เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในกระบวนการค้ามนุษย์ ออกเป็น 3 ลักษณะดังนี้

1.1 พื้นที่ต้นทาง

หมายถึง พื้นที่ที่มีนายหน้าหรือคนนำพาแรงงานพาคนในพื้นที่ ไปขายแรงงานหรือขายบริการทางเพศในพื้นที่อื่น

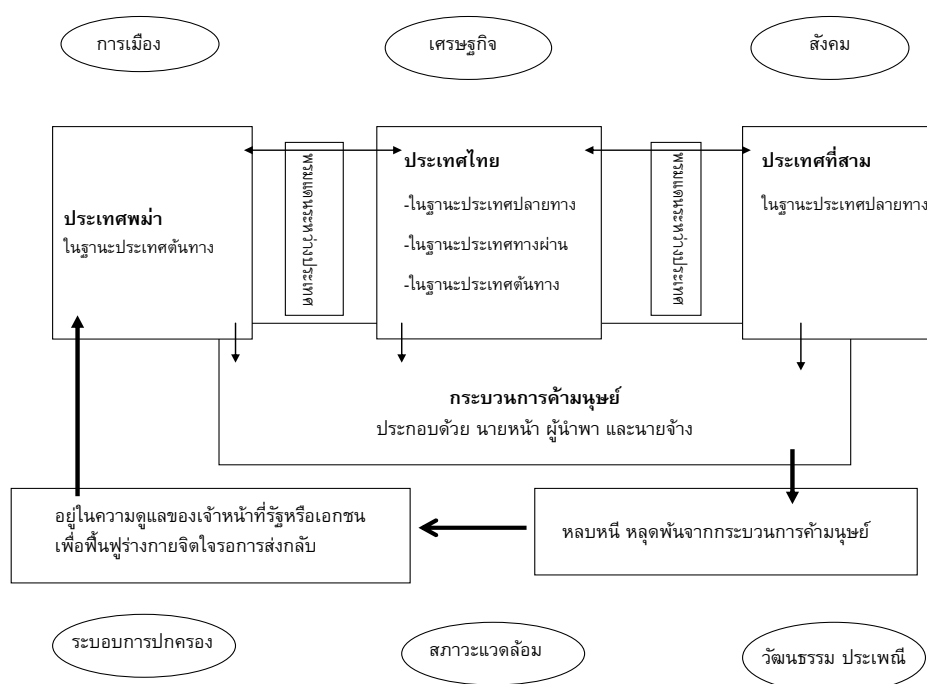
1.2 พื้นที่ปลายทาง

หมายถึง พื้นที่ที่มีคนนำพาแรงงานหรือผู้คนจากในพื้นที่อื่นมาทำการค้ามนุษย์ในพื้นที่นั้น

1.3 พื้นที่ทางผ่าน

หมายถึง พื้นที่ชายแดนที่มีคนนำพาแรงงานหรือผู้คนจากในประเทศเพื่อนบ้าน เดินทางเข้าสู่ประเทศไทย และมีการอพยพแรงงานหรือผู้คนนั้นสู่พื้นที่อื่นๆ ในไทยหรือประเทศอื่นๆ ต่อไป

แผนภาพ 2.1 การตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์

↔ การเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามพรมแดนระหว่างประเทศ

→ การตกเข้าสู่วังวนและเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์

➡ การหลบหนี หลุดพ้นจากกระบวนการค้ามนุษย์ และการดำเนินการต่างๆ เพื่อการฟื้นฟูร่างกาย จิตใจ เพื่อการเข้าสู่สังคม

2. เส้นทางการค้ามนุษย์

การผ่านชายแดนระหว่างประเทศทั้งด้านที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ วิธีการมีหลายแบบทั้งผ่านด่านของรัฐบาลไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย แล้วหลบซ่อนอยู่ในประเทศไทยจนเกินเวลาที่อนุญาต หรือหลบหนีมาทางเรือ รถเมล์ เดินลักเลาะมาตามป่า เดินข้ามแม่น้ำในขณะที่น้ำล้นเดินทางมายังเมืองชายแดนและเมืองใหญ่ในประเทศไทยที่เป็นแหล่งงาน มีนายทุน นายหน้า และนายจ้าง รับแรงงานอพยพไว้เพื่อทำงาน โดยนายหน้าและผู้นำพามักได้รับผลประโยชน์จากการเก็บค่าใช้จ่ายจากแรงงานอพยพนั้น แต่หากไม่มีเงินเพียงพอก็จะไปรับเงินจากนายจ้างที่รับตัวแรงงานอพยพ และผลกระทบการเป็นหนี้ให้กับแรงงานอพยพต้องชดใช้ โดยหักจากเงินค่าจ้างที่จะได้รับ

3. วิธีการและรูปแบบการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์

เหยื่อของการค้ามนุษย์แรงงานข้ามชาติ บางรายเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์เพียงครั้งเดียว แต่บางรายถูกหลอกล่อซ้ำซาก ในหลายรูปแบบ ดังนี้ (อุทัย สุขศิริ, 2550ก : 34-37)

3.1 นายหน้าในพื้นที่ปลายทางหลอกล่อไปขายให้นายจ้างในพื้นที่เดียวกันหรือในพื้นที่อื่น

นายหน้ามาพบเด็กในขณะที่เด็กเกิดปัญหาภาวะวิกฤตของชีวิตและไม่มีที่พึ่งพิง หลอกล่อเด็กว่าจะหางานให้ทำ โดยให้ข้อมูลเรื่องงานที่ไม่เป็นจริงหรือใช้วิธีมอมยา และนำเด็กไปขายให้กับนายจ้างในกระบวนการค้ามนุษย์ในพื้นที่

3.2 นายหน้าในประเทศต้นทางส่งต่อให้นายหน้าในประเทศปลายทาง

แรงงานจะถูกชักนำเข้าสู่กระบวนการโดยอำนวยความสะดวกเรื่องการเดินทางข้ามประเทศ เช่น ออกเงินค่าใช้จ่ายให้ก่อน แล้วค่อยหักหนี้ภายหลัง หรือใช้จังหวะที่เด็กต้องการความช่วยเหลือในระหว่างการเดินทาง และความไว้วางใจที่เด็กมีต่อนายหน้า นำเด็กขายทอดให้นายหน้าอื่น

3.3 การถูกขายทอดเป็นช่วงๆ ระหว่างนายจ้างต่อนายจ้าง

เด็กถูกขายต่อเมื่อสิ้นสุดการทำงานหรือทำงานชดใช้หนี้หมดแล้ว โดยการบังคับข่มขู่ให้เด็กอยู่ในสภาพจำยอม ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กที่เดินทางไปหาแหล่งงานด้วยตนเอง ไม่มีใครคอยช่วยเหลือ

3.4 ญาติที่ทำงานในถิ่นปลายทางนำเด็กเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์

ผู้ปกครองเด็กติดต่อญาติที่ทำงานอยู่ในประเทศไทย ให้ช่วยเป็นผู้ดำเนินการประสานงานกับผู้นำพา และนายจ้างที่ต้องการแรงงานเด็ก หรือบางครั้งญาติหาอาชีพเสริมให้ ทำให้เด็กเข้าสู่กระบวนการโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์

3.5. ผู้ปกครองของเด็กเป็นผู้ค้ำมนุษย์เสียเอง

ผู้ปกครองได้รับข้อมูลการประกอบอาชีพขอทานในประเทศไทย จากเพื่อนหรือคนรู้จัก แนะนำให้รู้จักผู้นำพาไปยังพื้นที่ปลายทาง แล้วให้ลูกหลานทำการขอทาน

3.6 เพื่อนร่วมอาชีพเป็นผู้ให้ข้อมูลและนำเข้าสู่กระบวนการค้ำมนุษย์

3.7 โดยพูดถึงสิ่งล่อใจ เช่น อาหาร รายได้ แต่ไม่เปิดเผยความจริงเรื่องลักษณะงานที่ต้องทำ เป็นผู้นำพาให้พบกับผู้ซื้อบริการ โดยให้ค่าตอบแทนเล็กน้อย

3.8 นายหน้าในพื้นที่ติดต่อผ่านผู้ปกครองเด็กและเสนอสิ่งล่อใจ

นายหน้าซึ่งรู้จักกันเข้ามาติดต่อผู้นำครอบครัว เสนอความช่วยเหลือแก้ปัญหาหนี้สินให้ ช่วยหางานให้เด็กทำมีรายได้ นำพาเดินทางเสมือนเป็นลูกหลานของตนเอง เพื่อหลีกเลี่ยงการ ตรวจจับของตำรวจ

3.9 ผู้ให้คำปรึกษาและให้การพึ่งพิงนำสู่กระบวนการค้ำมนุษย์

เด็กที่ขาดที่พึ่งพิงหรืออยู่นอกพื้นที่ที่ครอบครัวเคยอาศัย ต้องพึ่งพาคนอื่นที่ไม่ใช่พ่อแม่ หรือญาติในเรื่องอาหารและที่อยู่อาศัย ผู้ให้การพักพิงมักร่วมมือกับนายหน้าในพื้นที่ นำเด็กเข้าสู่ กระบวนการ โดยขายเด็กให้นายหน้า

3.10 เจ้าหนี้กระทำตนเป็นผู้ค้ำมนุษย์

ร้านค้าของชำบริเวณบ้านเช่าที่อาศัยอยู่ให้สินเชื่อเป็นสินค้าบริโภค เมื่อมีหนี้สินคงค้าง จำนวนมากและเป็นเวลานาน ไม่มีทางใช้คืน ก็ใช้วิธีทวงถามที่รุนแรงขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งเอาตัว เด็กไปเป็นตัวประกันการชำระหนี้จนกว่าจะมีการตกลงกันได้

3.11 ผ่านนายหน้าและผู้นำพาอย่างเป็นระบบ

ตามหมู่บ้านต่างๆ ในพื้นที่ประเทศพม่า จะมีนายหน้าอยู่หมู่บ้านละ 5-10 คน ออกไปหาเด็ก ที่อยากมาทำงานในประเทศไทย หรือบางครั้งเด็กก็มาหานายหน้าให้ช่วยหางานให้เอง เมื่อรวบรวม คนได้ตามจำนวนที่ที่มีการติดต่อจากนายจ้างคนไทยหรือจากญาติที่ทำงานในไทย ก็จะพาเดินทาง มาพักที่บ้านของผู้นำพา เพื่อรอการนัดหมายจากนายหน้าหรือนายจ้างฝั่งไทย โดยคิดค่าอาหารและ ที่พักระหว่างที่รอดูด้วย

เมื่อได้รับการนัดหมายแล้วผู้นำพาจะพาไปทำบัตรผ่านแดนแบบอยู่ได้ 1 วัน เมื่อข้าม มาแล้วส่งต่อให้ผู้นำพาฝั่งไทยคนที่ 1 เพื่อประสานงานกับผู้นำพาคนที่ 2 ให้มารับตัว ในช่วงนี้ถ้ายังไม่สะดวกก็ให้เด็กค้างที่บ้านผู้นำพาคนที่ 1 โดยคิดค่าที่พักและอาหารเช่นกัน

การขนส่งแรงงานไปยังนายจ้างนี้มักกระทำโดยข้าราชการไทยพาขึ้นรถไป ในการส่งต่อแต่ละช่วงนี้จะต้องเสียค่าส่งต่อด้วย แรงงานพวกนี้ต้องจ่ายให้นายหน้าที่รวบรวมคนที่ประเทศพม่าคนละ 15,000 บาท โดยจ่ายก่อนออกเดินทาง 50 เปอร์เซ็นต์ ส่วนค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในระหว่างเดินทาง นายหน้าที่พม่าเป็นผู้จ่ายให้ เมื่อส่งถึงมือนายจ้างไทยแล้ว นายจ้างจะโทรศัพท์กลับไปยืนยันให้นายหน้าและญาติของแรงงานว่าถึงจุดหมายปลายทางเรียบร้อยแล้ว เพื่อให้จ่ายเงินที่เหลือมาชำระให้นายหน้าจนครบ

3.12 นายหน้าติดต่อเด็กผ่านคนรู้จักเด็ก

นายหน้าติดต่อเด็กผ่านคนรู้จักเด็ก เป็นคนแนะนำเด็กให้รู้จักกับนายหน้า โดยไม่ผ่านกระบวนการให้คำปรึกษาหรือเพียงแค่แจ้งให้ผู้ปกครองทราบว่าเด็กต้องการไปทำงาน ในบางกรณีผู้ปกครองก็ไม่มีความสามารถในการให้คำปรึกษาได้ เมื่อนายหน้าพาเด็กไปพบนายจ้างแล้ว ก็จะเบิกเงินล่วงหน้าเป็นค่านายหน้าไปก่อน ปลอมให้นายจ้างเจรจากับเด็กเรื่องการหักเงินและทำงานใช้หนี้เอง

3.13. นายหน้าคัดกรองแรงงานที่จะกลับบ้านเกิด

ขบวนการค้ำมนุษย์ข้ามชาติประกอบด้วย กระบวนการจัดหาคน กระบวนการส่งต่อเหยื่อนายจ้าง กระบวนการป้องกันการส่งกลับภูมิลำเนา และกระบวนการส่งกลับที่กระทำต่อเหยื่อที่ต้องการไปทำงานในประเทศที่สาม โดยนายหน้ากลุ่มนี้จะคัดกรองแรงงานที่จะกลับบ้านเกิด ณ บริเวณชายแดนประเทศไทย

3.14. เครือข่ายนายหน้า 3 พื้นที่

- **เครือข่ายในประเทศพม่า** เป็นการติดต่อกันระหว่างนายหน้าในพื้นที่กับแรงงานที่อยากได้งาน
- **เครือข่ายพื้นที่บริเวณชายแดนพม่า** เป็นผู้รับงานจากเครือข่ายแรก โดยผู้ประสานงานเป็นชาวพม่าพูดไทยได้และมีบัตรประชาชนไทย ดำเนินการนำพาแรงงานพม่าหลบหลีกด้านตรวจบริเวณชายแดนพม่า-ไทย เพื่อไปส่งให้ผู้นำพาคนไทยในจุดนัดพบ
- **เครือข่ายพื้นที่บริเวณชายแดนไทย** เป็นผู้รับช่วงจากเครือข่ายที่ 2 เป็นนายทุนคนไทยที่ปล่อยเงินกู้ให้แก่แรงงานพม่าที่ต้องการทำงานแต่ไม่มีเงินค่านายหน้า ภายในเครือข่ายจะมีผู้นำพาคนไทย นำพาแรงงานไปทำงานในพื้นที่ภายในประเทศไทย เป็นพื้นที่เพื่อสำคัญในการรับเงินล่วงหน้าจากนายจ้างในพื้นที่ปลายทาง

3.14 ขบวนการผู้นำพา

ประกอบด้วยผู้นำพาหลัก ซึ่งเป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกงานข้ามชาติ โดยมีทีมงานย่อยพาลัดเลาะหลบหนีการตรวจจับกุม และอีกส่วนหนึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ส่วนงานราชการที่ทำหน้าที่คอยป้องกัน ปรามปรามสกัดกั้นการอพยพข้ามชาติ ซึ่งมีทีมงานด้านและจุดตรวจตามเส้นทางขนส่งและนำขบวนขนส่ง เป็นสัญญาณเตือนให้ด่านและจุดตรวจทราบ ว่า ภายในเวลา 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมงจะมีรถขนส่งแรงงานข้ามชาติมาผ่านด่านหรือจุดตรวจ

6. การเดินทางกลับภูมิลำเนาของเหยื่อการค้ามนุษย์

หลังจากที่เหยื่อการค้ามนุษย์ทำงานจนสามารถใช้หนี้ของครอบครัว หรือหนี้สินที่เกิดจากค่าใช้จ่ายเป็นค่านายหน้าหรือค่าเดินทางหมดแล้ว บางรายมีเงินเก็บสะสมพอเพียงต่อการประกอบอาชีพในอนาคต ก็มักจะเดินทางกลับภูมิลำเนา ส่วนเด็กที่ถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะถูกส่งไปบ้านพักเด็กชายหรือเด็กหญิง (อุทัย สุขศิริ, 2550 : 55) ก่อนส่งกลับ แต่บางรายหลังจากที่ได้รับความช่วยเหลือส่งกลับภูมิลำเนาเดิมแล้ว เมื่อต้องกลับไปสู่สภาวะแวดล้อมเหมือนเดิมก็ยังแอบกลับเข้ามาในประเทศไทย และตกเป็นเหยื่อซ้ำอีก

ผลกระทบที่เกิดหรืออาจเกิดต่อเหยื่อการค้ามนุษย์

ผลกระทบที่เกิดหรืออาจเกิดต่อเหยื่อการค้ามนุษย์ มีดังนี้ (สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ (ชาย) จังหวัดเชียงราย, 2552 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

- ต่อร่างกาย-ตาย บาดเจ็บรุนแรง/เรื้อรัง มีพัฒนาการทางร่างกายล่าช้า
- ต่อระบบสืบพันธุ์และอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการเจริญพันธุ์ โรคติดต่อทางเพศ
- ต่อสภาพจิตใจ-อยากฆ่าตัวตาย หวาดผวา ขาดความมั่นใจในตนเอง
- กลายเป็นคนติดยาหรือสิ่งเสพติด จึงนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย

7. สรุปสถานการณ์การค้ามนุษย์ในรอบปี พ.ศ. 2552

โดยมูลนิธิกระเจา ในฐานองค์กรพัฒนาเอกชน ที่มีบทบาทในภาคส่วนของการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ซึ่งมีหน่วยงานปฏิบัติการ ได้แก่ ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการค้ามนุษย์ และ ศูนย์ข้อมูลคนหาย เป็นตัวขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหา โดยในรอบปี พ.ศ. 2552 ได้รวบรวมสถานการณ์การค้ามนุษย์ที่น่าสนใจ ดังนี้

1.การค้ำนุญ์แรงงานภาคประมง

ในปี พ.ศ. 2552 ที่ผ่านมา ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการค้ำนุญ์ มูลนิธิกระจกเงา รับแจ้งเหตุแรงงานประมงขอรับความช่วยเหลือ เนื่องจากถูกล่อลวงและบังคับให้ทำงานโดยไม่สมัครใจ ตลอดจนถูกละเมิดสิทธิ กว่า 103 กรณี โดยถือว่ามากกว่าปีที่ผ่านมาถึง 3 เท่า

ปัญหาการขาดแคลนแรงงานประมงและประมงต่อเนื่องกว่า 1 แสนอัตรา ทำให้เกิดขบวนการนายหน้าในการจัดหาแรงงานเข้าสู่สถานประกอบการ โดยในปีที่ผ่านมา ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการค้ำนุญ์ มูลนิธิกระจกเงา ได้ขึ้นบัญชีจังหวัดท่าเรือประมงที่มีปัญหาการค้ำนุญ์ในขั้นรุนแรง ได้แก่

1. จังหวัดสงขลา
2. จังหวัดชลบุรี (ท่าเรือแสมสาร อำเภอสัตหีบ)
3. จังหวัดสมุทรสาคร
4. จังหวัดสมุทรปราการ

โดยในรอบปี 2552 ที่ผ่านมาจะได้มีการเข้าช่วยเหลือแรงงานประมงครั้งสำคัญ คือ ที่ท่าเรือประมงแสมสาร จังหวัดชลบุรี จำนวน 2 ครั้ง และท่าเรือประมงกันตัง จังหวัดตรัง 1 ครั้ง โดยสามารถช่วยเหลือแรงงานที่ถูกค้ำนุญ์ได้กว่าครึ่งร้อยราย โดยทั้งหมดเป็นแรงงานข้ามชาติจากประเทศพม่า

ทั้งนี้ ในปีที่ผ่านมา มีแรงงานไทยส่วนหนึ่งที่ตกเป็นเหยื่อของขบวนการล่อลวงแรงงาน โดยในจำนวนนี้ มีแรงงานเด็กรวมอยู่ด้วย ขบวนการค้ำนุญ์ได้ใช้พื้นที่สาธารณะในกรุงเทพมหานคร เช่น สถานีขนส่งหมอชิต สนามหลวง และสถานีรถไฟหัวลำโพง เป็นสถานที่ในการล่อลวงแรงงานที่เดินทางเข้ามาหางานทำในกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้เสียหายส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือตอนล่าง

ในขณะที่การดำเนินการแก่ผู้กระทำความผิด แม้ว่าจะมีการจับกุมตัวนายหน้าที่ล่อลวงแรงงานได้หลายคดี แต่ผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่ ได้รับการประกันตัวและก่อเหตุซ้ำซากอีก ทั้งนี้ การดำเนินการแก่ผู้กระทำความผิด ไม่ยังสามารถเชื่อมโยงไปถึงผู้ประกอบการได้

โดยในปีที่ผ่านมา แม้ว่าจะมีการตั้งคณะกรรมการศึกษาปัญหาการค้ำนุญ์แรงงานประมง เพื่อหาแนวทางในการค้ำนุญ์แรงงานภาคประมงก็ตาม แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหที่ชัดเจนออกมา

2. ขอทานเด็ก

การนำเด็กมาเป็นเครื่องมือในการขอทานยังเป็นที่ถกเถียงกันมากในสังคมไทยที่มีวัฒนธรรมในป.ศ.2552 โดยส่วนใหญ่เป็นเด็กที่ถูกนำมาจากประเทศกัมพูชาและพม่า ทั้งนี้จำนวนเด็กขอทานในประเทศไทยที่แน่นอนยังไม่มีหน่วยงานใดทำการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณอย่างชัดเจน เนื่องจากมีการกระจายตัวออกไปในหลายพื้นที่ ทั้ง เชียงใหม่ พัทธยา หาดใหญ่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นต้น

การนำเด็กมาเป็นเครื่องมือในการขอทานเริ่มมีการเปลี่ยนรูปแบบจากการนำเด็กมานั่งขอทานธรรมดา เป็นการให้เด็กขายดอกไม้ หรือสินค้า ตามสถานบริการต่างๆ ในยามค่ำคืน

ภาพรวมของธุรกิจเด็กขอทานยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่อง เพราะเด็กขอทานต่อหนึ่งคนสามารถหาเงินได้ตั้งแต่ 300 บาทถึง 1,000 บาทขึ้นไป ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่ขบวนการค้ามนุษย์จะพยายามเคลื่อนย้ายเด็กเข้ามาขอทานในประเทศไทย แม้ว่าจะถูกจับกุมและส่งกลับประเทศต้นทางหลายครั้งแล้วก็ตาม

นอกจากนี้ยังพบปัญหาสำคัญ คือ ครอบครัวชาวกัมพูชาที่เคยเดินทางเข้าประเทศไทยมาขายแรงงานนายหน้าในครั้งแรกแล้วถูกจับกุมผลักดันกลับประเทศไป จะนำลูกหลานของตัวเองเข้ามาขอทานในประเทศไทยอีกครั้ง โดยเดินทางเข้ามาด้วยตนเอง นอกจากนี้เมื่อมีความชำนาญ จะเริ่มชักชวนคนในชุมชนมาขอทานในประเทศไทย กลายเป็นการผันตัวเองเป็นนายหน้านำพาเด็กมาขอทานอีกทอดหนึ่ง

พื้นที่สำคัญที่มีการลักลอบนำพาเด็กเข้ามาขอทานในประเทศไทย คือ ด้านอำเภออรุณประเทศ จังหวัดสระแก้ว ทั้งนี้ มีรายงานลับจากหน่วยงานด้านการข่าวว่า บนรถไฟสายอรุณประเทศ-กรุงเทพมหานคร ถูกใช้เป็นเส้นทางในการนำพาเด็กจากประเทศกัมพูชาเข้ามาขอทานในประเทศไทย

ในขณะที่ปลายปี พ.ศ. 2552 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติควบคุมคนขอทาน ฉบับใหม่ ต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งเริ่มเกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์จากองค์กรภาคเอกชน ว่าไม่ใช่แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่แท้จริง และเนื้อหาในร่างกฎหมายดังกล่าวยังไม่สามารถแสดงถึงแนวทางในการพัฒนา หรือการจัดสวัสดิการสังคมแก่กลุ่มคนขอทาน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตแต่อย่างใด

3.การลักพาตัวเด็ก

การลักพาตัวเด็ก นับว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2552 โดยในปีนี้มีเด็กถูกลักพาตัวทั้งสิ้น 7 ราย มีจำนวนเท่ากับเมื่อปี พ.ศ.2551 โดยเด็กที่ถูกลักพาตัวมีอายุเฉลี่ยเพียง 6 ขวบ เท่านั้น ลักษณะการลักพาตัวเด็กส่วนใหญ่เพื่อวัตถุประสงค์ในการนำเด็กไปกระทำทางเพศและบังคับใช้แรงงาน ทั้งนี้ การลักพาตัวเด็กมักจะเกิดขึ้นในพื้นที่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้กระทำความผิดมิใช่กลุ่มอาชญากรรมหรือขบวนการค้ายมนุษย์ที่มีขนาดใหญ่ แต่กลับเป็นกลุ่มที่มีลักษณะอาการคล้ายป่วยทางจิต มีความต้องการที่จะนำเด็กไปสนองความใคร่ทางเพศ ผู้กระทำความผิดบางราย มีประวัติการรักษาในสถานพยาบาลด้วยอาการป่วยทางจิต และที่สำคัญเป็นผู้กระทำความผิดมาแล้วหลายครั้ง

ลักษณะการก่อเหตุในการลักพาตัวเด็กนั้น ส่วนใหญ่เป็นคนที่ใกล้ชิดหรือเป็นบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์กับคนทั่วไปที่ดี ผู้ก่อเหตุมักจะใช้วิธีการที่แนบเนียนในการเข้ามามีสัมพันธ์กับเด็ก กลุ่มเป้าหมายและจะล่อลวงโดยการชักชวนเพื่อให้สิ่งของหรือสิ่งตอบแทนอื่นแก่เด็ก เช่น ขนม ของเล่น หรือเงินเล่นเกม เป็นต้น

4.ขบวนการซื้อขายเด็กทารก

ในรอบปีที่ผ่านมา มีข่าวฉ้อโกงที่สำคัญ คือ ขบวนการซื้อขายเด็กทารกทางชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย โดยกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่นายหน้าจะเข้าไปติดต่อเพื่อขอซื้อเด็กนั้นจะเป็นกลุ่มหญิงขายบริการที่ตั้งครรภ์โดยไม่พึงประสงค์หรือครอบครัวที่มีฐานะยากจนตามแนวชายแดน โดยนายหน้าชาวไทยจะเข้าไปหว่านล้อมให้หญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์เก็บเด็กไว้จนคลอดไม่ต้องทำแท้ง เพราะเมื่อเด็กคลอดจะมีคนมารับซื้อเด็กในทันที

จากการลงพื้นที่ของศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการค้ามนุษย์ มูลนิธิกระจกเงา พบว่าในพื้นที่อำเภอด่านนอก จังหวัดสงขลา มีสถานบันเทิงประเภทร้านคาราโอเกะ ดิสโก้เทค และนวดแผนโบราณอยู่อย่างหนาแน่น ด้วยเหตุนี้เองจึงมีหญิงขายบริการจำนวนมากเป็นเงาตามตัว ในขณะที่ข้อห้ามอย่างหนึ่งของหญิงขายบริการก็คือ “การห้ามตั้งท้อง” เพราะนั่นหมายถึงการไม่สามารถทำงานได้ และเป็นภาระในอนาคต

ด้วยเหตุนี้เองหญิงขายบริการที่พลาดทำตั้งครรภ์ จึงมีความคิดที่จะเอาเด็กออกหรือทำแท้ง จึงเป็นช่องว่างให้ขบวนการค้ายมนุษย์เข้ามาเสนอขอซื้อเด็กทารก โดยมีเงินจำนวนมากมายมหาศาลเป็นตัวล่อ ให้หญิงตั้งครรภ์เก็บเด็กไว้จนคลอดเพื่อขาย

มีข้อมูลที่น่าสนใจในพื้นที่ด้านนอก ว่ามีร้านคาราโอเกะบางแห่ง เป็นนายหน้าในการติดต่อหญิงบริการที่ตั่งครรภ์ โดยการรับมาอยู่ในร้านจนกว่าจะคลอด หรือยินยอมให้พนักงานในร้านตั่งครรภ์ได้ ซึ่งผิดวิสัยของสถานบันเทิงทั่วไป เพราะหญิงตั่งครรภ์ไม่สามารถทำงานบริการได้ โดยร้านคาราโอเกะดังกล่าวจะให้ที่พักแก่หญิงตั่งครรภ์ เพื่อยู่งจนกระทั่งคลอดลูกข้อมูลจากการสืบสวนของศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการค้ามนุษย์ มูลนิธิกระจกเงา พบว่า มีหญิงวัยกลางคน คนหนึ่งเปิดร้านคาราโอเกะบริเวณด้านนอกมาหลายปี มีพฤติกรรมน่าสงสัยในการเป็นนายหน้าหาเด็กเพื่อส่งให้เอเยนต์ ชาวมาเลเซียอีกทอดหนึ่ง โดยรับหญิงตั่งครรภ์เข้ามาอยู่ในร้าน และมีการเกลี้ยกล่อมให้หญิงตั่งครรภ์ เก็บลูกไว้เพื่อขาย

แหล่งข่าวในพื้นที่ยังให้ข้อมูลกับศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการค้ามนุษย์ มูลนิธิกระจกเงาว่า ร้านคาราโอเกะแห่งนี้จะมีนายหน้าชาวมาเลเซีย เชื้อสายจีนวัยกลางคน เป็นผู้มารับซื้อเด็กทารก โดยชายคนดังกล่าวจะข้ามฝั่งจากมาเลเซียมาดื่มกินที่ร้านคาราโอเกะแห่งนี้เสมอ และมักจะพูดคุยถึงเรื่องการรับซื้อเด็กทารกจากหญิงบริการที่ตั่งครรภ์ จนเป็นที่รู้จักในพื้นที่ใกล้เคียงว่าหากหญิงคนใดต้องการขายลูก ต้องมาติดต่อกับชายคนดังกล่าว

ส่วนวัตถุประสงค์ในการซื้อเด็กไปนั้น ยังไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่านำไปเพื่อการใด แต่จากการสันนิษฐานพอสรุปได้ว่า อาจจะนำเด็กไปขายต่อให้กับครอบครัวชาวต่างชาติที่ไม่สามารถมีบุตรได้ หรือ นำเด็กไปเป็นเครื่องมือในการขมขู่

สถานการณ์การค้ามนุษย์ในช่วงปี พ.ศ.2552 ผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อมักจะเป็นเด็กทั้งเด็กไทยและเด็กจากประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ยังพบปรากฏการณ์เหยื่อของการค้ามนุษย์ที่เป็นผู้ชายมากขึ้น โดยเฉพาะในการค้ามนุษย์แรงงานภาคประมง ทั้งนี้ข้อสังเกตในรอบปีที่ผ่านมาอีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ แม้จะมีการดำเนินการทางกฎหมายแก่ผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ แต่ก็ยังไม่สามารถเอาผิด หรือเชื่อมโยงไปถึงผู้ประกอบการได้ (www.notforsale.in.th)

8. การดำเนินงานของประเทศไทยเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์

8.1 นโยบายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการค้ามนุษย์

ในการให้ความช่วยเหลือเหยื่อของการค้ามนุษย์นั้นผู้ที่ปฏิบัติงานจำเป็นจะต้องมีกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อใช้กำกับการให้ความช่วยเหลือเหยื่อดังกล่าว แต่เนื่องจากการกระทำที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์นั้นบางครั้งจะเกี่ยวข้องกับกฎหมายหรือบทบัญญัติอื่น ๆ อีกแล้วแต่ว่าเรื่องที่กระทำนั้นจะสอดคล้องกับบทบัญญัติใด เช่น ถ้าการค้ามนุษย์นั้นไปเกี่ยวข้องกับเรื่องโสเภณี ผู้ที่กระทำจะต้องเข้าข่ายของกฎหมายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ด้วย แต่ถ้าในการค้ามนุษย์นั้นมีการนำเอาเด็กเล็กมาใช้งานในสถานประกอบการที่ไม่ถูกต้องในเรื่องการใช้แรงงานเด็กนั้นจะไปเข้าข่ายของกฎหมายแรงงานอีกหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติ

คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนงาน พ.ศ. 2528 และถ้าแรงงานที่ถูกค้ามนุษย์ดังกล่าวเป็นแรงงานต่างด้าวด้วยแล้วยังมีกฎหมายฉบับอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องอีก เช่น พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 และพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521

กฎหมายสำคัญ ๆ ที่ใช้เกี่ยวข้องในเรื่องการค้ามนุษย์ได้แก่

1. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551
2. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539
3. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546
4. ประมวลกฎหมายอาญา
5. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
6. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542
7. พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544
8. พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522
9. พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541
10. พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518
11. พระราชบัญญัติจัดหางาน และคุ้มครองคนงาน พ.ศ. 2528
12. พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521
13. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
14. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
15. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522
16. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2540
17. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542

นอกจากกฎหมายหลัก ๆ ดังกล่าวยังมีกฎหมายฉบับอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในมาตรา 26 ที่รับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และในพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยเฉพาะในมาตรา 3 ที่กำหนดคำจำกัดความของคำว่า “สิทธิมนุษยชน” ว่าเป็นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตาม ในการอ้างกฎหมายทั้งสองฉบับนี้เนื่องด้วยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์นั้นเป็นเรื่องที่

เกี่ยวกับทั้งเรื่องของสิทธิเสรีภาพและเรื่องข้อผูกพันที่รัฐบาลไทยมีพันธะต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญา ระหว่างประเทศ กล่าวคือ จากหมายเหตุในตอนท้ายของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ระบุว่า “ เหตุผลในการประกาศใช้พระราช บัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 ยังมิได้ กำหนดลักษณะความผิดให้ครอบคลุมการกระทำเพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบจากบุคคลที่ มิได้จำกัดแต่เฉพาะหญิงและเด็กและกระทำด้วยวิธีการที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การนำบุคคลเข้า มาค้าประเวณีในประเทศหรือส่งไปค้านอกราชอาณาจักร บังคับใช้แรงงาน บริการหรือขอทาน บังคับต้อวียะเพื่อการค้าหรือการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบประการอื่น ซึ่งในปัจจุบันได้ กระทำในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมากขึ้น ประกอบกับประเทศไทยได้ลงนาม อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร และพิธีสารเพื่อ ป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงกับเด็ก เพิ่มเติมอนุสัญญา สหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร จึงเห็นสมควรกำหนด ลักษณะความผิดให้ครอบคลุมการกระทำดังกล่าวเพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับพันธกรณีของอนุสัญญาและพิธีสารจัดตั้งกองทุนเพื่อป้องกันและ ปราบปรามการค้ามนุษย์ รวมทั้งปรับปรุงการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายให้ เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เสียหาย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติฉบับนี้”

1) ความเป็นมาก่อนจะใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

ก่อนหน้าที่จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 นั้นสภาพของการบังคับเด็กและสตรีที่ถูกกระทำในทางที่มิชอบมีปรากฏอยู่มากมาย ซึ่ง รัฐบาลขณะนั้นก็มีเครื่องมือทางกฎหมายบางฉบับที่สามารถใช้ลงโทษผู้กระทำผิดได้ เช่น ถ้าเด็ก และหญิงดังกล่าวถูกนำไปค้าประเวณี ทางเราก็สามารถใช้กฎหมายพระราชบัญญัติป้องกันและ ปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 มาบังคับใช้ ขณะเดียวกันในส่วนของนายหน้าหรือบุคคลที่ สามที่ได้ประโยชน์จากการประพฤติดมิชอบต่อเด็กหรือสตรีก็จะเข้าข่ายพระราชบัญญัติมาตรการใน การป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 สารสำคัญของกฎหมายดังกล่าวอยู่ที่ มาตรา 5 ที่ว่า “ ในการกระทำผิดเกี่ยวกับการค้าหญิงและเด็ก ชื่อ ขาย จำหน่าย พามาจาก หรือส่งไป ยังที่ใด รับ หน่วงเหนี่ยว หรือกักขังซึ่งหญิงและเด็กหรือจัดให้หญิงหรือเด็กกระทำการหรือยอมรับ การกระทำใด ๆ เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น เพื่อการอนาจาร หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์อันมิควร ได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ไม่ว่าหญิงหรือเด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม อันเป็นความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี กฎหมายว่า ด้วยสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน หรือพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดำเนินการตาม

พระราชบัญญัตินี้ ” ซึ่งพระราชบัญญัตินี้เจตนาก็เพื่อจะมาทดแทนกฎหมายเก่าคือพระราชบัญญัติว่าด้วยการค้าหญิงและเด็กหญิง พ.ศ. 2471 ซึ่งค่อนข้างแคบและมาตรการในการจัดการไม่ทันสมัย

จากพระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 ที่มีเจตนาที่จะคุ้มครองสตรีและเด็ก หน่วยงานของรัฐได้ดำเนินการหลาย ๆ มาตรการ เช่น

1.1 จากการที่รัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาธุรกิจบริการทางเพศโดยขึ้นอยู่ กับคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.) ในปี พ.ศ. 2537 ต่อมาเมื่อมี พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 คณะอนุกรรมการดังกล่าวได้เปลี่ยนเป็นคณะอนุกรรมการประสานการแก้ไขปัญหาการค้าเด็กและ หญิงข้ามชาติ ในปี พ.ศ. 2542 และในปี พ.ศ. 2546 มีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้งเป็นคณะอนุกรรมการ ประสานงานการแก้ไขปัญหาการค้าเด็กและหญิง สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์

1.2 ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2541 ได้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับผู้ กำกับดูแลและรองผู้กำกับเกี่ยวกับการเกี่ยวกับปัญหาการค้าเด็กและผู้หญิงข้ามชาติ ที่ประชุมมีความเห็น ร่วมกันว่าควรจะให้การดูแลช่วยเหลือแก่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์และให้นำผู้กระทำผิดมา ลงโทษ โดยกำหนดเป็นขั้นตอนปฏิบัติให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ใช้ร่วมกันเพื่อให้เป็นไปใน แนวทางเดียวกัน และให้นำประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติมาตรการในการ ป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการ ดำเนินการ และเพื่อให้งานนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จึงได้มีการลงนามร่วมกันในบันทึก ข้อตกลงเรื่อง แนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการกรณีการค้า หญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2542 ระหว่างหัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.3 ในวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2546 ได้มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงเรื่อง แนวทางการปฏิบัติ ร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการกรณีเด็กและหญิงซึ่งตกเป็นเหยื่อของการค้า มนุษย์ พื้นที่ 9 จังหวัดภาคเหนือ ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา แพร่ น่าน ลำปาง ลำพูน และตาก

1.4 การจัดทำนโยบายและแผนระดับชาติเรื่องการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหา การค้าเด็กและหญิงภายในประเทศและข้ามชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นแผนระดับชาติ และ คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 และได้แปลงแผนสู่การ ปฏิบัติโดยจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการ และได้นำเสนอแผนปฏิบัติการดังกล่าวต่อคณะกรรมการ ส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมี รองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เพื่อนำมาใช้ปฏิบัติต่อไป

1.5 การจัดทำบันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา เรื่องความร่วมมือทวิภาคีว่าด้วยการจัดการค้าเด็กและหญิง และการช่วยเหลือเหยื่อของการค้ามนุษย์ ซึ่งได้ลงนามเมื่อ วันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2546

1.6 การจัดทำบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือในการต่อต้านการค้ามนุษย์ในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ ได้แก่ ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สหภาพพม่า สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐประชาชนจีน และราชอาณาจักรไทย ซึ่งได้ลงนามเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2547 ณ กรุงย่างกุ้ง สหภาพพม่า

1.7 การจัดทำบันทึกความเข้าใจ ระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย กับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวว่าด้วยความร่วมมือต่อต้านการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ซึ่งได้ลงนามเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 ณ กรุงเทพมหานคร

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว สิ่งทีทางราชการไทยได้ดำเนินการคือ การทำบันทึกข้อตกลงในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศเพื่อใช้เป็นแนวทางร่วมกันในการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ในเด็กและสตรีรวมทั้งการจัดสัมมนาเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในเรื่องนี้จากการดำเนินการก่อนหน้านี้จะมีกฎหมายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 นั้นสิ่งที่รัฐบาลไทยพยายามช่วยเหลือก็คือกลุ่มเด็กและหญิงที่ถูกกดขี่ในลักษณะต่าง ๆ แต่ปัญหาที่พบขณะนั้นคือการให้นิยามของคำว่าการค้าเด็กและหญิงคืออะไร และในบางกรณีที่ยึดมิใช่เป็นเด็กและมีใช้สตรีจะเข้าข่ายในการกระทำผิดตามกฎหมายที่มีอยู่ได้หรือไม่ เพื่อสร้างความชัดเจนในเรื่องนี้ สำนักงานปลัด สำนักนายกรัฐมนตรี ได้ทำการนิยามศัพท์ให้เกิดความชัดเจนดังนี้

“ การค้าเด็กและหญิง หมายความว่ารวมถึงเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์และพึงได้รับการช่วยเหลือในกรณีดังนี้ คือเด็กหรือหญิงที่ถูกบุคคล กลุ่มคน หรือองค์กรเป็นธุระจัดหาซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจาก หรือส่งไปยังที่ใด รับไว้ หน่วงเหนี่ยว กักขัง หรือซ่อนเร้นซึ่งเด็กหรือหญิงโดยใช้อุบายล่อลวง ชูเชิญ ประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดทำนองคลองธรรม หรือใช้วิธีข่มขืนใจด้วยประการอื่นใด ทั้งนี้ไม่ว่าจำยอมกระทำการหรือยอมรับการกระทำใด ๆ อันมิชอบด้วยกฎหมาย เช่น การค้าบริการทางเพศ การข่มขู่บังคับจิตใจ การใช้แรงงานโดยกดขี่ทารุณ บังคับชูเชิญให้เป็นขอทาน งานรับใช้ในบ้าน และหรือการกระทำอื่นใดที่ไร้คุณธรรม ซึ่งเด็กและหญิงนั้นหมายความว่ารวมถึงเด็กและหญิงต่างชาติ หรือที่ไม่สามารถระบุสัญชาติได้เข้าประเทศไทยแบบถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม”

การบัญญัติความหมายดังกล่าวแม้ว่าจะมีเจตนาที่ดีในการช่วยเหลือเด็กและสตรี แต่ในทางปฏิบัติอาจจะมีปัญหาบางประการ เช่น ในกรณีที่เด็กนั้นยินยอมหรือผู้ปกครองของเด็กนั้นรับรู้และยินยอมดังกล่าวจะเข้าข่ายความผิดหรือไม่ เด็กในชนบทไม่น้อย รวมถึงเด็กต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทยโดยผิดกฎหมายต่างรับรู้แต่แรกแล้วว่าตนเองจะต้องเข้ามาค้าประเวณี นอกจากการค้าประเวณีแล้วยังมีประเภทที่ผู้ปกครองขอให้ลูกสาวของตนแต่งงานก่อนวัยอันควร โดยตัวเด็กเองก็ยินยอมด้วยส่งสารผู้ปกครองที่ยากจนและเป็นหนี้สิน

นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการกดขี่แรงงานที่มีใช้เด็กและสตรี ที่ปรากฏมากคือ การนำเอาแรงงานไปทำงานในเรือประมง และยังมีกรหลอกลวงบุคคลบางกลุ่มมาขายอวัยวะบางส่วน ซึ่งในกรณีเช่นนี้หน่วยงานของรัฐถ้าจับผู้กระทำผิดได้ก็จะใช้กฎหมายเท่าที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หรือพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะด้านไป จากการที่ใช้กฎหมายเฉพาะส่วนนี้เองที่ทำให้ผู้กระทำผิดไม่เกรงกลัวโทษที่ได้รับ เพราะกฎหมายในเรื่องเหล่านั้นมิได้วางโทษรุนแรงไว้ นอกจากนั้นรูปแบบการกระทำผิดได้พัฒนาการสลับซับซ้อนมากขึ้นจนกฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถเอาผิดได้ บุคคลที่กระทำผิดได้เปลี่ยนจากการกระทำโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมาเป็นองค์กรและมีสายสัมพันธ์กับเครือข่ายมากมาย ประกอบกับสถานะของประเทศไทยจะครอบคลุมทั้งสามด้านในการค้ามนุษย์ คือเป็นทั้งประเทศต้นทาง ประเทศทางผ่าน และประเทศปลายทาง ซึ่งกลายเป็นที่จับตาของนานาชาติเรื่องการค้ามนุษย์ระหว่างประเทศ รัฐบาลไทยจึงเห็นว่า ควรจะต้องมีกฎหมายเฉพาะในเรื่องการค้ามนุษย์ กฎหมายดังกล่าวจะต้องสามารถใช้กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง จะต้องมิกลไถในการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์จะต้องสอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติและพิธีสารเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และมีบทลงโทษที่รุนแรงจนทำให้เกิดความเกรงกลัว ดังนั้นสาระสำคัญของกฎหมายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 จึงประกอบด้วย

2) มาตรการดำเนินการทางกฎหมายของประเทศไทย

ในส่วนของกฎหมายไทยนั้นกฎหมายหลักที่ใช้คือพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งมีแนวทางในการจัดการกับปัญหาดังนี้

2.1 มาตรการลงโทษ (Prosecution)

ในการจัดการกับปัญหาของการค้ามนุษย์นั้น สิ่งหนึ่งที่มักนิยมนำมาดำเนินการคือมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิด โดยตั้งสมมติฐานว่าถ้าการกระทำใดที่ไม่มีการลงโทษ สิ่งนั้นก็จะยังดำเนินการต่อไปและไม่มีคนกลัวเกรง มาตรการของการลงโทษนั้นจะต้องรองรับและมีความชอบธรรม (Legitimacy) โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ในการลงโทษตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 นั้นบทบัญญัติมีหลายมาตราที่สำคัญแต่มาตราที่สำคัญได้แก่

มาตรา 4 โดยการให้คำจำกัดความของพฤติกรรมดังนี้

“แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ” หมายความว่า การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก การแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การเอาคนลงเป็นทาส การนำคนมาข่มขืน การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การบังคับตัวด้วยเพื่อการค้าหรือการอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคล ไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม”

“การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ” หมายความว่า การข่มขืนใจให้ทำงานหรือให้บริการ โดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของบุคคลนั้นเอง หรือของผู้อื่น โดยขู่เข็ญด้วยประการใด ๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือโดยทำให้บุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้”

สิ่งที่น่าสนใจในมาตรา 4 คือการกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับเด็ก คือ “เด็ก” หมายความว่า บุคคลผู้มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี โดยมีเจตนาที่จะคุ้มครองเด็กแม้ว่าจะเต็มใจที่กลายเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ก็ตาม

“มาตรา 6 ผู้ใดเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้”

- (1) เป็นธุระจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งบุคคลใด โดยข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว นอ้ฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้นเพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล หรือ
- (2) เป็นธุระจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งเด็ก ผู้นั้นกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์

“มาตรา 7 ผู้ใดกระทำการดังต่อไปนี้ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์”

- (1) สนับสนุนการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์
- (2) อุปการะโดยให้ทรัพย์สิน จัดหาที่ประชุมหรือที่พำนักให้แก่ผู้กระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์
- (3) ช่วยเหลือด้วยประการใดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์พ้นจากการถูกจับกุม
- (4) เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากผู้กระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์เพื่อให้ผู้กระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ถูกลงโทษ
- (5) ชักชวน ชี้แนะ หรือติดต่อบุคคลให้เข้าเป็นสมาชิกขององค์กรอาชญากรรมเพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์”

“มาตรา 8 ผู้ใดเตรียมเพื่อกระทำความผิดตามมาตรา 6 ต้องระวางโทษหนึ่งในสามของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

“มาตรา 9 ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดตามมาตรา 6 ต้องระวางโทษไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

“มาตรา 10 ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 6 ได้กระทำโดยร่วมกันตั้งแต่สามคนขึ้นไป หรือโดยสมาชิกขององค์กรอาชญากรรม ต้องระวางโทษหนักกว่าโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้กึ่งหนึ่ง”

นอกจากนี้ยังมีอีกบางมาตราที่ต้องการลงโทษพนักงานของรัฐ ทั้งในส่วนภาคการเมืองและข้าราชการที่เกี่ยวข้องในการค้ำมนุษย์จะต้องรับโทษสูงขึ้น นอกจากนี้ยังมีการนำเอาพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินพ.ศ. 2542 มาร่วมในการลงโทษด้วย

สิ่งที่เป็นสาระสำคัญในมาตรการลงโทษ คือ การระบอบองค์ประกอบของการค้ำมนุษย์ไว้ในมาตรา 4 และมาตรา 6 ซึ่งอาจจะสรุปองค์ประกอบได้ดังนี้

1. มีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ระบุไว้ดังนี้ : เป็นธุระจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พา มาจากหรือส่งไป หน่วงเหนี่ยว กักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้
2. การกระทำความผิดกล่าวข้างต้นโดยวิธีการดังนี้ : ข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว นอกลด หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือให้เงินหรือผลประโยชน์แก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล เพื่อให้เกิดการยินยอม
3. โดยมีวัตถุประสงค์ : แสวงหาผลประโยชน์จากการค้าประเวณี ผลิตหรือเผยแพร่วัตถุลามกหรือสื่อลามก แสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น เอาคนมาเป็นทาส นำคนมาเป็นขอทาน บังคับการใช้แรงงานหรือบริการ บังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า การแสวงหาประโยชน์ในแบบอื่นที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีด ไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

แม้ว่าองค์ประกอบจะมี 3 ส่วนก็ตามแต่ในกรณีของเด็กที่อายุต่ำกว่า 18 นั้นจะใช้ องค์ประกอบเพียง 2 ส่วน คือองค์ประกอบที่ 1 และ 3 นั้นหมายถึงว่าแม้ว่าเด็กนั้นจะยินยอมก็ตาม โดยไม่มีการข่มขู่หรือใช้กำลังก็ถือว่าผิดตามกฎหมายการค้ามนุษย์ วัตถุประสงค์เพื่อให้การคุ้มครอง เด็ก เพราะในบางครั้งผู้ปกครองอาจจะรู้เห็นเป็นใจกับการให้ลูกไปกระทำการอันเสื่อมเสีย หรือ บางครั้งเด็กต้องการตอบแทนผู้ปกครองในทางที่ผิด รัฐจึงออกกฎหมายเพื่อการนี้

นอกเหนือจากบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดค้ามนุษย์แล้วยังมีอีกหลายมาตราที่กำหนดถึง ขนาดของการลงโทษเพื่อให้เกิดความเช็ดหลาบและไม่ให้เอาเป็นเยี่ยงเป็นอย่าง เช่น

“ **มาตรา 52** ผู้ใดกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงสิบปีและ ปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ได้กระทำแก่บุคคลอายุเกินสิบห้าปีแต่ไม่ถึงสิบแปดปี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกปีถึงสิบสองปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสองหมื่นบาทถึงสองแสนสี่หมื่นบาท

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งได้กระทำแก่บุคคลอายุไม่ถึงสิบห้าปี ต้องระวางโทษ จำคุกตั้งแต่แปดปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนหกหมื่นบาทถึงสามแสนบาท”

โดยทั่วไปการค้ามนุษย์มักจะดำเนินการเป็นขบวนการ เมื่อจะดำเนินคดีมักจะมีบุคคลอื่น เข้ามาขัดขวางหรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิด กฎหมายจึงจำเป็นที่จะต้องมีบทลงโทษเพื่อให้การ ดำเนินการของเจ้าหน้าที่มีประสิทธิภาพ บทบัญญัติดังกล่าว เช่น

“ **มาตรา 54** ผู้ใดขัดขวางการสืบสวน การฟ้องร้อง หรือการดำเนินคดีความผิดฐานค้า มนุษย์ เพื่อมิให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถ้าเป็นการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ ต้องระวาง ทาจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(1) ให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่ผู้เสียหายหรือพยานเพื่อจูง ใจให้ผู้นั้นไม่ไปพบบพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือไม่ไปศาลเพื่อให้ ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ หรือเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความอันเป็นเท็จ หรือเบิกความอันเป็นเท็จ หรือไม่ให้ข้อเท็จจริง หรือเบิกความ ในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(2) ใช้กำลังบังคับ ขู่เข็ญ ข่มขู่ ข่มขืนใจ หลอกลวง หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่น เพื่อมิให้ผู้เสียหายหรือพยานไปพบบพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือ ไม่ให้ไปศาลเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ หรือเพื่อให้ผู้นั้นให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความอันเป็น เท็จหรือไม่ให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(3) ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้สูญหายหรือไร้ประโยชน์ เอาไปเสีย แก้วไข เปลี่ยนแปลง ปกปิดหรือซ่อนเร้น เอกสารหรือพยานหลักฐานใด ๆ หรือปลอม ทำ หรือใช้เอกสารหรือ พยานหลักฐานใด ๆ อันเป็นเท็จในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(4) ให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่กรรมการ กรรมการ ปกค. อนุกรรมการ สมาชิกของคณะทำงาน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน หรือเรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดเพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือ

(5) ใช้กำลังบังคับ ชูเชิญ ช่มชู้ ช่มชืนใจ หรือกระทำการอันมิชอบประการอื่นต่อกรรมการ กรรมการ ปกค. อนุกรรมการ สมาชิกของคณะทำงาน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวนเพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้”

แม้ว่าบทบัญญัติในการลงโทษมีรุนแรงแต่ก็ไม่ได้ประกันว่าผู้กระทำผิดจะเกรงกลัวทั้งนี้ เนื่องจากผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการค้ำนุญจะมีมากและมีขบวนการในการกระทำผิดที่ลับซับซ้อนและมีบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นกระบวนการลงโทษนั้นจะต้องอยู่บนเงื่อนไขที่ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบมีการเอาใจใส่อย่างจริงจังและมีเวลาในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ แต่ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจจะมีภารกิจอื่นที่มากมายและคิดว่าสำคัญกว่าเรื่อง การค้ำนุญ จากการศึกษาในพื้นที่พบว่ามาตรการของการลงโทษนั้นจะอยู่กับฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นหลัก แต่จำนวนคดีในเรื่องการค้ำนุญนั้นกลับพบไม่มากนัก ซึ่งอาจจะเป็นเพราะมีผู้กระทำผิดน้อยหรือมีการจับกุมน้อยก็ได้เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีภาระอื่นที่ได้รับมอบหมายมากกว่า ดังนั้น มาตรการทางกฎหมายตัวเดียวย่อมไม่เกิดผลถ้าไม่ได้มีการครอบคลุมเรื่องการนำนโยบายไปปฏิบัติ

2.2 มาตรการป้องกัน (Prevention)

เพื่อให้ปัญหาการค้ำนุญลดความรุนแรงลงแม้ว่าจะทำให้หมดสิ้นไม่ได้ สิ่งที่จะต้องดำเนินการประการต่อมาคือมาตรการป้องกันมิให้บุคคลตกเป็นเหยื่อของกระบวนการค้ำนุญ ในความเป็นจริงแล้วมาตรการป้องกันนั้นมีใช่เป็นหน้าที่ของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด แต่ทุกภาคส่วนของสังคมจะต้องมีส่วนร่วมในการดูแลมิให้บุคคลบางกลุ่มกลายเป็นเหยื่อของปัญหาสังคม ตัวอย่างเช่น เริ่มจากครอบครัวที่จะต้องช่วยดูแลสมาชิกในครัวเรือนตนมิให้หลงใหลในสิ่งที่ผิด เช่น อยาหาเงิน โดยวิธีการที่ไม่ถูกต้องโดยการไปค้าบริการทางเพศ ผู้ปกครองควรสนับสนุนบุตรหลานให้ได้รับการศึกษา เป็นต้น ภาคส่วนของโรงเรียนจะต้องช่วยในการอบรมและสอดส่องดูแลมิให้นักเรียนของตนตกเป็นเหยื่อในรูปแบบต่าง ๆ ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมพึงหลีกเลี่ยงการกดขี่แรงงานหรือการใช้แรงงานเด็ก เหล่านี้เป็นต้น แต่ในทางปฏิบัติหาเป็นเช่นนั้นไม่ แต่ละส่วนของสังคมยังมีการแสวงหาผลประโยชน์จากบุคคลที่เสียเปรียบทางสังคม การใช้แรงงานเด็กยังปรากฏอยู่ในหลาย ๆ พื้นที่ของประเทศทั้งภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม การซื้อบริการทางเพศจากเด็กทั้งชายหญิง

โดยผ่านนายหน้ายังเป็นเรื่องที่บุคคลบางกลุ่มของสังคมยังปฏิบัติ การกักขังคนงานให้ทำงานในเรือประมงหรือในโรงงานที่ผิดกฎหมายยังได้รับการร้องเรียนอยู่เสมอ จากสิ่งที่เกิดเหล่านี้ทำให้รัฐจำเป็นต้องลงมามีบทบาทเพื่อป้องกันมิให้กลุ่มเสี่ยง (Risk Group) ของสังคมตกเป็นเหยื่อต่อไป

บทบาทของรัฐในการป้องกันการค้ามนุษย์นั้นจะปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 โดยสามารถแบ่งออกได้ 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ส่วนของการนโยบาย (Policy) และส่วนของการปฏิบัติงาน (Operation) สำคัญหลัก ๆ ของทั้งสองส่วนคือ

ส่วนของนโยบาย จะครอบคลุมกลไกในการกำหนดนโยบายเพื่อป้องกันการค้ามนุษย์ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตราต่าง ๆ ดังนี้

“มาตรา 15 ให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยเรียกย่อว่า “คณะกรรมการ ปคม.” โดยประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รองนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นประธานคณะ กรรมการ ปคม. เป็นรองประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสี่คน ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์โดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ด้านการป้องกัน การปราบปราม การบำบัดฟื้นฟู และการประสานระหว่างประเทศ เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ไม่น้อยกว่าเจ็ดปี ด้านละหนึ่งคน โดยต้องเป็นภาคเอกชนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง เป็นกรรมการ และมีปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์เป็นเลขาธิการ อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ และผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุเป็นผู้ช่วยเลขาธิการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นสตรีไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง

แม้ว่ามาตรา 15 จะเป็นการกำหนดโครงสร้างของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ซึ่งมิใช่เป็นเรื่องเกี่ยวกับนโยบาย แต่องค์ประกอบของคณะกรรมการทำให้ทราบถึงความพยายามที่จะนำเอาส่วนต่าง ๆ ที่เป็นผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) มาร่วมกันผลักดันนโยบาย ซึ่งเป็นการบริหารแบบองค์รวม (Holistic Management) แต่ในเรื่องของนโยบายนั้นจะพิจารณาได้จากมาตรา 16 ที่ระบุถึงอำนาจหน้าที่ของกรรมการดังกล่าว”

“มาตรา 16 ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
- (2) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือโครงสร้างของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เพื่อให้การปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- (3) กำหนดยุทธศาสตร์และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
- (4) กำหนดแนวทางและกำกับดูแลการดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศตลอดจนการให้ความร่วมมือและประสานงานกับต่างประเทศเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
- (5) สั่งการและกำกับดูแลให้มีการศึกษาวิจัยและจัดทำข้อมูลแบบบูรณาการเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
- (6) วางระเบียบเกี่ยวกับการจดทะเบียนองค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ตลอดจนหลักเกณฑ์ในการช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมขององค์กรดังกล่าว
- (7) วางระเบียบโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การจัดหาผลประโยชน์ และการจัดการกองทุน
- (8) วางระเบียบเกี่ยวกับการรายงานสถานะการเงินและการจัดการกองทุนเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้
- (9) สั่งการและกำกับดูแลการดำเนินงานของคณะกรรมการ ปกค.
- (10) ดำเนินการตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย ”

มาตรา 16 จึงเป็นการระบุถึงกลไกของการกำหนดนโยบายแม้ว่าจะไม่มีข้อกำหนดของนโยบาย เพราะคณะกรรมการดังกล่าวจะเป็นผู้กำหนดนโยบายอีกชั้นหนึ่ง ดังนั้นความสำเร็จในการป้องกันการค้ามนุษย์จึงอยู่ที่นโยบายมากกว่ากฎหมายฉบับนี้ ดังนั้นมาตรการป้องกันจึงไม่อาจจะหาได้จากพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว นอกจากการจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์แล้วเพื่อให้การปฏิบัติงานดังกล่าวมีประสิทธิภาพ จึงมีการจัดตั้งคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือ ปกค. ให้ทำหน้าที่ในรายละเอียดของการปฏิบัติงาน ดังที่ระบุในมาตรา 22 และมาตรา 23 ดังนี้

“**มาตรา 22** ให้มีคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ เรียกโดยย่อว่า “คณะกรรมการ ปกค.” ประกอบด้วย รองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ปลัดกรุงเทพมหานคร และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนแปดคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านการป้องกัน การปราบปราม การบำบัดฟื้นฟู และการประสานงานระหว่างประเทศเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ไม่น้อยกว่าเจ็ดปีด้านละสองคน โดยต้องเป็นภาคเอกชนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งเป็นกรรมการ และมีรองปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้คณะกรรมการ ปกค. มีอำนาจแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการ โดยอาจแต่งตั้งจากข้าราชการหรือภาคเอกชนก็ได้

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นสตรีไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง”

“**มาตรา 23** ให้คณะกรรมการ ปกค. มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) จัดทำและกำกับการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการและแผนประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น ชุมชน และประชาสังคมให้สอดคล้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
- (2) จัดทำและกำกับการดำเนินการตามแผนงานและแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
- (3) จัดให้มีและกำกับการดำเนินการตามโครงการรณรงค์และการให้การศึกษาแก่ประชาชนทั่วไป เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
- (4) จัดให้มีการรายงานผลการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรการ และการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้เสนอต่อคณะกรรมการ
- (5) ติดตามและจัดทำรายงานเกี่ยวกับการดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศ การให้ความร่วมมือและประสานงานกับต่างประเทศเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เสนอต่อคณะกรรมการ
- (6) กำหนดหลักเกณฑ์และอนุมัติการใช้เงินและทรัพย์สินของกองทุนตามมาตรา 44 (4)

(7) จัดทำและกำกับแผนปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง และพันธกรณีระหว่างประเทศ

(8) ดำเนินการตามที่คณะกรรมการมอบหมาย ”

ดังที่กล่าวมาในข้างต้นแล้วนอกจากกลไกด้านนโยบายแล้วยังมีกลไกด้านการปฏิบัติงาน (Operation) ที่ทำหน้าที่นำเอานโยบายไปสู่การปฏิบัติ มาตรการที่เกี่ยวข้องในด้านการปฏิบัติงานประกอบด้วยมาตรการต่าง ๆ ดังนี้

“ **มาตรา 27** เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) มีหนังสือเรียกให้บุคคลใดมาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารหรือพยานหลักฐาน
- (2) ตรวจสอบบุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์เมื่อผู้นั้นยินยอม แต่ถ้าผู้นั้นเป็นหญิงจะต้องให้หญิงอื่นเป็นผู้ตรวจ
- (3) ตรวจสอบยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามีพยานหลักฐานหรือบุคคลที่เป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์อยู่ในยานพาหนะนั้น
- (4) เข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้น ยึด หรืออายัด เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีพยานหลักฐานในการค้ำมนุษย์ หรือเพื่อพบและช่วยบุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ และหากเน้นซ้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้ พยานหลักฐานนั้นอาจถูกโยกย้าย ซ่อนเร้น หรือทำลายไปเสียก่อน หรือบุคคลนั้นอาจถูกประทุษร้าย โยกย้าย หรือซ่อนเร้น ”

“ **มาตรา 30** ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อสารสนเทศอื่นใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับอนุมัติเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลอาญาหรือศาลจังหวัดที่มีเขตอำนาจเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ได้มาซึ่งเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับประธานศาลฎีกา

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใด ประกอบกับเหตุผลและความจำเป็น ดังต่อไปนี้

- (1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์
- (2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์จากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว
- (3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารตามคำสั่งดังกล่าว ให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังจากที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่า เหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร

ในการดำเนินการตามคำสั่งของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจร้องขอให้บุคคลใดช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่ได้ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกรายละเอียดผลการดำเนินการนั้น และให้ส่งบันทึกนั้นไปยังศาลที่มีคำสั่งโดยเร็ว

บรรดาเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาและใช้ประโยชน์ในการสืบสวนและใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีความผิดฐานค้ำมนุษย์เท่านั้น ทั้งนี้ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด ”

สาระสำคัญของมาตราทั้งสองเป็นเรื่องการมอบหมายอำนาจให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการป้องกันมิให้ขบวนการค้ำมนุษย์สามารถกระทำผิดได้ โดยมีสมมติฐานว่าการค้ำมนุษย์ในวันนี้มิใช่เป็นอาชญากรรมแบบธรรมดาที่ผู้กระทำผิดสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง แต่จะต้องเป็นขบวนการ คือมีทั้งผู้ติดต่อ ผู้รับมาอยู่ในประเทศไทย ผู้นำส่ง ผู้แสวงหาประโยชน์ และลูกค้า ดังนั้นการใช้กฎหมายที่มีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายอื่นอาจจะไม่สามารถเข้าไปดำเนินการได้ การให้อำนาจพิเศษดังกล่าวจะช่วยป้องกันมิให้ขบวนการปฏิบัติงานได้อย่างอิสระ แต่แม้ว่ากฎหมายจะให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่แล้ว แต่ในทางปฏิบัติก็ยังมีปัญหาอีกมากมาย เช่น จำนวนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานมีมาน้อยเพียงไร สมรรถนะของเจ้าหน้าที่ในเรื่องนี้อยู่ในระดับใด และความตั้งใจในการปฏิบัติงาน

2.3 มาตรการคุ้มครอง (Protection)

หลังจากการช่วยเหลือให้เหยื่อของการค้ามนุษย์หลุดพ้นจากสภาพของการถูกทำร้ายแล้ว สิ่งที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการคือการให้การคุ้มครองบุคคลเหล่านั้นให้ได้รับความเสียหายให้น้อยที่สุดและที่สำคัญเพื่อมิให้บุคคลเหล่านั้นกลับมาเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์อีก พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ได้มีการระบุมมาตรการในการให้ความช่วยเหลือในมาตราต่าง ๆ ดังตัวอย่างดังนี้

“ **มาตรา 33** ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์พิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์อย่างเหมาะสมในเรื่องอาหาร ที่พัก การรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจ การให้การศึกษา การฝึกอบรม การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การส่งกลับไปยังประเทศเดิมหรือภูมิลำเนาของผู้เสียหาย การดำเนินคดีเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด โดยให้คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความแตกต่างทางเพศ อายุ สัญชาติ เชื้อชาติ ประเพณี วัฒนธรรมของผู้เสียหาย การแจ้งสิทธิของผู้เสียหายที่พึงได้รับการคุ้มครองในแต่ละขั้นตอนทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการช่วยเหลือ ตลอดจนขอบเขตระยะเวลาในการดำเนินการช่วยเหลือในแต่ละขั้นตอน และต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายก่อนด้วย

การให้ความช่วยเหลือตามวรรคหนึ่ง อาจจัดให้บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายได้รับการดูแลในสถานแรกรับตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี สถานแรกรับตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก หรือสถานสงเคราะห์อื่นของรัฐหรือเอกชนก็ได้ ”

“ **มาตรา 34** เพื่อประโยชน์ในการช่วยเหลือผู้เสียหาย ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ และสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย ”

“ **มาตรา 36** ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดให้มีการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหายระหว่างที่อยู่ในความดูแลไม่ว่าบุคคลนั้นจะพำนักอยู่ ณ ที่ใด ไม่ว่าก่อน ขณะ หรือหลังการดำเนินคดี ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความปลอดภัยของบุคคลในครอบครัวของผู้เสียหายด้วย

ในกรณีที่ผู้เสียหายจะให้การหรือเบิกความเป็นพยานในความผิดฐานค้ามนุษย์ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ผู้เสียหายซึ่งเป็นพยานได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

ถ้าผู้เสียหายต้องเดินทางกลับประเทศที่เป็นถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนา หรือถ้าบุคคลในครอบครัวของผู้เสียหายอาศัยอยู่ในประเทศอื่น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานในประเทศนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน และไม่ว่าจะกระทำความผิดผ่านสถานทูตหรือสถานกงสุลของประเทศนั้น ๆ หรือไม่ก็ตาม เพื่อให้มีการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหายและบุคคลในครอบครัวอย่างต่อเนื่องในประเทศนั้น ”

“ **มาตรา 37** เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ การรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟู การเรียกร่องสิทธิของผู้เสียหาย พนักงานเจ้าหน้าที่อาจดำเนินการให้มีการพ่อนผันผู้เสียหายนั้นอยู่ในราชอาณาจักรได้เป็นการชั่วคราว และได้รับอนุญาตให้ทำงานเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายได้ ทั้งนี้ โดยให้คำนึงถึงเหตุผลทางด้านมนุษยธรรมเป็นหลัก ”

“ **มาตรา 38** ภายใต้บังคับมาตรา 37 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งตัวผู้เสียหายซึ่งเป็นคนต่างด้าวกลับประเทศที่เป็นถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนาโดยไม่ชักช้า เว้นแต่บุคคลนั้นเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองหรือเป็นผู้ที่ได้รับการพ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยโดยมีหลักฐานเอกสารตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรหรือกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าว ”

“ **มาตรา 42** ให้จัดตั้งกองทุนในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรียกว่า “กองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์” เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายสำหรับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารกองทุน ประกอบด้วย

- (1) เงินทุนประเดิมที่รัฐบาลจัดสรรให้
- (2) เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้จากงบประมาณรายจ่ายประจำปี
- (3) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรืออุทิศให้
- (4) เงินที่ได้รับจากต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ
- (5) ดอกผลและผลประโยชน์ที่เกิดจากกองทุน
- (6) เงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินของกองทุนหรือที่ได้จากการจัดหารายได้
- (7) เงินหรือทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนหรือที่กองทุนได้รับตามกฎหมายอื่น ”

“ **มาตรา 44** เงินและทรัพย์สินของกองทุนให้ใช้จ่ายเพื่อกิจการ ดังต่อไปนี้

- (1) การช่วยเหลือผู้เสียหายตามมาตรา 33
- (2) การคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้เสียหายตามมาตรา 36
- (3) การช่วยเหลือผู้เสียหายในต่างประเทศให้เดินทางกลับเข้ามาในราชอาณาจักรหรือถิ่นที่อยู่ตามมาตรา 39
- (4) การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ตามระเบียบที่คณะกรรมการ ปกค. กำหนด
- (5) การบริหารกองทุน ”

3) มาตรการดำเนินการทางกฎหมายของประเทศพม่า

เนื่องจากกฎหมายในเรื่องหนึ่ง ๆ นั้นจะสะท้อนถึงแนวความคิดในการจัดการกับปัญหานั้นๆ เพราะบทบัญญัติแห่งกฎหมายจะเป็นแนวทางของการจัดการ เช่น กรณีของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ของไทยนั้นจะประกอบด้วย 3 ส่วนใหญ่ ๆ คือ มาตรการการลงโทษ มาตรการป้องกัน และมาตรการคุ้มครอง แต่เนื่องจากการศึกษาเรื่องการค้ามนุษย์ในทฤษฎีที่ 2 ของแรงงานพมานั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมาตรการการจัดการของประเทศพม่าด้วยเช่นกัน เพราะเรื่องการค้ามนุษย์ของประเทศเพื่อนบ้านนั้นจะเป็นจุดเริ่มต้นของการค้ามนุษย์ข้ามชาติในไทย ถ้าการจัดการในประเทศเพื่อนบ้านไม่มีประสิทธิภาพ ปัญหาที่จะตกมาอยู่ที่ฝั่งประเทศไทยเพราะประเทศไทยกลายเป็นผู้รับกับปัญหา เพื่อให้เข้าใจในการจัดการปัญหาการค้ามนุษย์ของประเทศเพื่อนบ้าน การสำรวจกฎหมายการค้ามนุษย์ของประเทศพม่าจะช่วยให้เกิดความเข้าใจวิธีการแก้ปัญหาของประเทศดังกล่าว

ในประเทศพม่ากฎหมายที่ใช้ในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ได้แก่ กฎหมายการต่อต้านการค้ามนุษย์ (The Anti Trafficking in Persons Law) ซึ่งประกาศใช้ในวันที่ 13 กันยายน 2548 ซึ่งมีก่อนหน้าการประกาศใช้ของกฎหมายการค้ามนุษย์ของไทยที่ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2551

สาระสำคัญของกฎหมายการต่อต้านการค้ามนุษย์ของพม่ามีดังนี้

3.1 วัตถุประสงค์ของกฎหมาย (Aims of Law)

กฎหมายการต่อต้านการค้ามนุษย์ของพม่ามีลักษณะจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ของไทยในประเด็นที่ว่ากฎหมายของพมานั้นจะมีบทบัญญัติว่ากฎหมายฉบับนี้มีไว้เพื่ออะไร แต่กรณีของกฎหมายไทยนั้นมักจะระบุไว้ในหมายเหตุท้ายกฎหมายฉบับนั้นๆ

ในมาตรา 4 ของกฎหมายการต่อต้านการค้ามนุษย์นั้นระบุวัตถุประสงค์ของการออกกฎหมายฉบับดังกล่าว 5 ประการ คือ

(1) เพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์อันเนื่องจากเป็นหน้าที่ที่รัฐจะต้องดำเนินการด้วยเหตุที่ว่า การค้ามนุษย์เป็นการทำลายเกียรติภูมิและเกียรติศักดิ์แห่งรัฐพม่าซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐจะต้องพิทักษ์ไว้

(2) เพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ที่เป็นการคุกคามสตรีและเด็ก

(3) เพื่อช่วยให้การสืบสวนและสอบสวนคดีการค้ามนุษย์มีประสิทธิภาพในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานการค้ามนุษย์และเพื่อป้องกันมิให้ขบวนการค้ามนุษย์ยังคงอยู่ได้โดยการมีมาตรการลงโทษอย่างรุนแรง

(4) เพื่อช่วยให้เกิดการประสานงานในหมู่หน่วยงานระหว่างประเทศ ทั้งในระดับภูมิภาค และองค์กรระหว่างรัฐต่อรัฐ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานทางราชการหรือองค์กรพัฒนาเอกชนตามพิธีสารเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ที่รัฐบาลพม่าได้ลงนามร่วมในพิธีสารดังกล่าว

(5) เพื่อช่วยให้การปฏิบัติการในเรื่องการให้ความช่วยเหลือ การรับตัว การคุ้มครอง การฟื้นฟู และการกลับคืนสู่สังคมของเหยื่อการค้ามนุษย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์สำคัญของการออกกฎหมายการค้ามนุษย์ทั้งของไทยและพม่า พบว่าสาระสำคัญคล้ายกันและที่ชัดเจนมากที่สุดคือการอ้างถึงการตอบรับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร และตอบรับพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงกับเด็กนั่นเอง

นอกจากนั้นกฎหมายที่มีลักษณะการค้ามนุษย์เป็นสิ่งที่ค่อนข้างใหม่เพื่อตอบรับกับกระแสนานาชาติ แต่ในความเป็นจริงแล้วทั้งสองประเทศก็มีกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์อยู่แล้ว เช่น ประเทศไทยก็มีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ขณะที่ประเทศพม่าก็มีกฎหมายเด็ก (The Child Law) พ.ศ. 2536 ซึ่งก่อนไทยประมาณ 10 ปี

3.2 มาตรการลงโทษ (Prosecution)

ดังเช่นหลักกฎหมายทั่วไปของทุกประเทศที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายจะต้องประกอบด้วย มาตรการลงโทษเพื่อให้แน่ใจว่าผู้กระทำความผิดได้รับการตอบแทนในความผิดที่ตนกระทำและเพื่อให้คนอื่นกระทำความผิดโดนเกรงกลัวการลงโทษ บทบัญญัติในตอนแรกจึงเป็นเรื่องการให้ความหมายของการกระทำที่เรียกว่าเข้าข่ายการค้ามนุษย์และบทลงโทษฐานการค้ามนุษย์

“มาตรา 3 การกระทำใด ๆ ตามกฎหมายฉบับนี้ให้ยึดนิยามตามความหมายดังต่อไปนี้

(ก) การค้ามนุษย์หมายถึง การจัดหา ขนส่ง โยกย้ายขาย ชื้อ ให้ยืม ยืม จำ ให้ฟานัก หรือ รับไว้ซึ่งบุคคลที่มีการกระทำตามลักษณะที่กำหนดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเอารัดเอาเปรียบบุคคลทั้งที่ยินยอมและไม่ยินยอม

(1) ข่มขู่ โดยใช้กำลังหรือรูปแบบอื่นของการบังคับ

(2) ลักพา

(3) ฉ้อฉล

(4) หลอกลวง

(5) ใช้อำนาจโดยมิชอบเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์จากสภาวะความเสี่ยงของผู้อื่น

(6) ให้ รับเงินหรือผลประโยชน์อื่นใดเพื่อให้เกิดการยินยอมเพื่อควบคุมผู้อื่น”

ในกฎหมายการต่อต้านการค้ามนุษย์ของพม่าในมาตรานี้ยังมีการให้นิยามการกระทำต่าง ๆ แต่ที่สำคัญได้แก่

“การเอารัดเอาเปรียบ หมายถึง การรับหรือการตกลงที่จะรับซึ่งเงินหรือผลประโยชน์อันมาจากการค้าประเวณี หรือแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การบังคับใช้แรงงาน การบังคับการให้บริการ การทำงานเยี่ยงทาส การทำงานในภาวะจำยอม การใช้หนี้โดยการทำงาน หรือการตัดอวัยวะเพื่อการค้า”

“การค้าประเวณี หมายถึง การกระทำ การใช้ การกระทำให้สำเร็จต่อบุคคลอื่นเพื่อเพศสัมพันธ์ เพื่อบำบัดความใคร่โดยให้ค่าตอบแทนเป็นเงินหรือผลประโยชน์อื่น ๆ”

ในส่วนมาตรการลงโทษนั้น มาตรการที่สำคัญ ๆ ได้แก่

“ **มาตรา 24** ผู้ใดกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์โดยกระทำความต่อเหยื่อที่เป็นผู้หญิง เด็ก และเยาวชน จะต้องจำคุกไม่ต่ำกว่า 10 ปีและสูงสุดคือจำคุกตลอดชีวิต หรือทั้งจำทั้งปรับ ”

“ **มาตรา 25** ผู้ใดกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์โดยกระทำความต่อเหยื่อที่มีใจเป็นผู้หญิง เด็ก และเยาวชน จะต้องจำคุกไม่ต่ำกว่า 5 ปีและสูงสุดคือจำคุก 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ ”

“ **มาตรา 26** ผู้ใดกระทำความผิดตามบทบัญญัติต่อไปนี้ จะต้องรับโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปีถึง 7 ปีในข้อหาต่อไปนี้

(ก) รับเลี้ยงหรือแต่งงานบังหน้าเพื่อประโยชน์ในการค้ามนุษย์

(ข) จัดหาเอกสารอันมิชอบด้วยกฎหมายในการช่วยให้เหยื่อได้เดินทางออกนอกประเทศหรือเดินทางเข้าประเทศ

“ **มาตรา 27** ผู้ใดกระทำความผิดในฐานะตัวการหรือผู้สนับสนุนในการเผยแพร่ภาพลามก จะต้องถูกจำคุกไม่ต่ำกว่า 5 ปีและสูงสุดไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ ”

ส่วนมาตราอื่นในการลงโทษนั้น กฎหมายของพม่าในการต่อต้านการค้ามนุษย์จะลงโทษรุนแรงขึ้นถ้าการกระทำผิดนั้นมีลักษณะเป็นขบวนการ โดยมีผู้ร่วมกระทำความผิดจำนวนหลายคน รวมทั้งจะมีการลงโทษถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปช่วยเหลือผู้กระทำความผิด

3.3 มาตรการป้องกัน (Prevention)

การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์นั้นทุกสังคมจะให้ความสำคัญในเรื่องการป้องกันเป็นอันดับแรกเพราะการป้องกันนั้นจะช่วยก่อนที่จะเหยื่อจะเกิดความเสียหาย รัฐบาลพม่าก็เช่นกันมีการจัดตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบในเรื่องนี้ตามมาตราดังนี้

“**มาตรา 5 (ก)** รัฐบาลจะต้องจัดตั้งคณะกรรมการกลางเพื่อการปราบปรามการค้ามนุษย์อันประกอบด้วยรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยในฐานะประธานของคณะกรรมการโดยมีรองประธานอันประกอบด้วยรัฐมนตรีช่วยกระทรวงมหาดไทย กระทรวงสวัสดิการสังคม การฟื้นฟู และการตั้งถิ่นฐาน และรองเลขาธิการกรมอัยการ ผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นเลขานุการคณะกรรมการ และบุคคลอื่น ๆ ที่เหมาะสมเป็นกรรมการตามบัญชีต่อไปนี้

- (1) อธิบดีของกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- (2) ผู้แทนจากองค์กรพัฒนาเอกชน
- (3) ผู้ชำนาญการที่เกี่ยวข้อง”

“**มาตรา 6** หน้าที่รับผิดชอบของคณะกรรมการกลางประกอบด้วย

- (ก) ให้ข้อเสนอแนะแก่รัฐบาลในการกำหนดนโยบายแห่งชาติในเรื่องการปราบปรามการค้ามนุษย์
- (ข) จัดตั้งและกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะทำงานเพื่อการปราบปรามการค้ามนุษย์
- (ค) จัดตั้งชุดปฏิบัติการในด้านการปราบปรามการค้ามนุษย์ในระดับต่างของประเทศ ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับกรม ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น
- (ง) จัดตั้งคณะผู้วิจัยทำหน้าที่ศึกษาและให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน
- (จ) จัดทำระบบการติดตามผลและตั้งคณะประเมินผลการปฏิบัติงานด้านการปราบปรามการค้ามนุษย์เพื่อการรวบรวมข้อมูลข่าวสารในเรื่องการค้ามนุษย์
- (ฉ) จัดเตรียมกระบวนการที่จำเป็นในการช่วยเหลือ โยกย้าย ฟื้นฟู และการนำเหยื่อกลับสู่สังคม
- (ช) ติดต่อประสานงานกับองค์กรระหว่างประเทศ องค์กรในภูมิภาค หน่วยงานระหว่างรัฐท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และให้จัดหาความช่วยเหลือในด้านการปราบปรามการค้ามนุษย์ ด้านการคุ้มครองเหยื่อ การโยกย้ายและการฟื้นฟูคุณภาพชีวิตของเหยื่อการค้ามนุษย์
- (ซ) ถ้าจำเป็น ให้ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการยึดทรัพย์สินส่วนอสังหาริมทรัพย์ของผู้กระทำผิดในคดีการค้ามนุษย์
- (ฌ) ถ้าจำเป็น ให้ทำหน้าที่ประทับตราอสังหาริมทรัพย์ที่ยึดมาและให้ทำหน้าที่จำหน่ายหลังมีคำตัดสินเป็นที่สิ้นสุด
- (ญ) ให้จัดทำรายงานเป็นระยะเพื่อให้รัฐบาลรับทราบผลการดำเนินงาน
- (ฎ) ปฏิบัติตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลเป็นเรื่อง ๆ ไป”

“ **มาตรา 7** คณะกรรมการกลางให้มีอำนาจในการจัดตั้งคณะทำงานดังต่อไปนี้และคณะทำงานอื่นที่จำเป็นในการปฏิบัติงานให้การปราบปรามการค้ามนุษย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

- (ก) คณะทำงานด้านการป้องกันการค้ามนุษย์และคุ้มครองเหยื่อที่ถูกกระทำจากการค้ามนุษย์โดยมีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นประธานคณะทำงาน
- (ข) คณะทำงานด้านกฎหมายและการกล่าวโทษโดยมีรองเลขาธิการกรมอัยการเป็นประธานคณะทำงาน
- (ค) คณะทำงานด้านการนำเหยื่อกลับถิ่นฐาน การนำกลับสู่สังคม และการฟื้นฟูโดยรัฐมนตรีช่วยกระทรวงสวัสดิการสังคม การฟื้นฟู และการตั้งถิ่นฐานเป็นประธานคณะทำงาน ”

นอกจากมาตราดังกล่าวยังมีอีกหลายมาตราที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะทำงานแต่ละชุดซึ่งเป็นการจำลองอำนาจของคณะกรรมการกลางมายังคณะทำงานย่อย

3.4 มาตรการคุ้มครอง (Protection)

ส่วนของการคุ้มครองเหยื่อของการค้ามนุษย์นั้นกฎหมายต่อต้านการค้ามนุษย์ของพม่าจะมีบทบัญญัติใหญ่ ๆ 4 ส่วนได้แก่ ด้านเครื่องการคุ้มครองสิทธิของเหยื่อ ด้านการคุ้มครองเหยื่อที่เป็นเด็ก ผู้หญิงและเยาวชน ด้านการนำกลับถิ่นฐาน การนำกลับสู่สังคม และการฟื้นฟู และด้านการจัดตั้งกองทุนซึ่งแต่ละด้านจะมีสาระสำคัญ คือ

1. ด้านการคุ้มครองสิทธิของเหยื่อ ประกอบด้วย

“**มาตรา 11** เพื่อคุ้มครองเกียรติภูมิของเหยื่อ การปฏิบัติจะเป็นดังต่อไปนี้

- (ก) ถ้าเหยื่อของการค้ามนุษย์เป็นผู้หญิง เด็ก และเยาวชน การดำเนินคดีจะต้องกระทำอย่างปกปิด แต่จะให้การผ่านโทรทัศน์เพื่อจะได้คุ้มครองศักดิ์ศรีของเหยื่อมิให้เสียหาย
- (ข) เพื่อเป็นการเคารพในสิทธิของเหยื่อ การเผยแพร่ข่าวสารในทุกระดับขั้นตอนของการดำเนินคดีจะต้องได้รับการยินยอมจากผู้มีอำนาจ
- (ค) บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องไม่มีสิทธิที่จะนำเอกสารหรือสำเนาเอกสารไปใช้เพื่อการใด ๆ ทั้งสิ้น ”

“**มาตรา 12** ถ้าเหยื่อการค้ามนุษย์เป็นผู้หญิง เด็ก และเยาวชน คณะกรรมการกลางจะต้องจัดเตรียมทุกอย่างที่จำเป็นเพื่อการปกป้องศักดิ์ศรีของบุคคลเหล่านั้น”

“**มาตรา 13** คณะกรรมการพึง

- (ก) จะต้องไม่ดำเนินคดีใด ๆ กับเหยื่อภายใต้กฎหมายฉบับนี้

(ข) พิจารณาว่าเห็นสมควรจะดำเนินคดีกับเหยื่อในข้อหาอื่นหรือไม่

(ค) ให้การคุ้มครองกรณีเหยื่อเดินทางกลับประเทศโดยได้รับสิทธิในการพำนัถาวรในประเทศตน”

“**มาตรา 14** คณะกรรมการกลางจะต้องให้การคุ้มครองเหยื่อการค้ามนุษย์และช่วยเหลือให้กลับคืนสู่ภูมิลำเนาและตั้งถิ่นฐานตามสมควร”

“**มาตรา 15** ในกรณีที่เหยื่อเป็นคนต่างชาตินั้น ในระหว่างการดำเนินคดีนั้นคณะกรรมการกลางพึงประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดหาที่พักชั่วคราวและพียงนำส่งกลับประเทศเมื่อการดำเนินคดีเสร็จสิ้นแล้ว

2. ด้านการคุ้มครองเหยื่อที่เป็นเด็ก ผู้หญิงและเยาวชน ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลดังกล่าวเป็นกลุ่มเสี่ยง (Risk Group) ของการค้ามนุษย์ การคุ้มครองและดูแลที่ไม่ถูกต้องจะทำให้กลุ่มดังกล่าวกลับสู่วงจรการเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์อีก กฎหมายที่เกี่ยวข้องในส่วนนี้ประกอบด้วย

“**มาตรา 16** ในกรณีที่เหยื่อของการค้ามนุษย์เป็นเด็ก ผู้หญิง และเยาวชน คณะกรรมการกลางและคณะทำงานพึง

(ก) ให้การคุ้มครองเป็นพิเศษในเรื่องชื่อเสียง ความปลอดภัยของเหยื่อ

(ข) ถ้าเห็นสมควรให้นำเหยื่อคืนกลับสู่ผู้ปกครอง

(ค) ถ้าหากไม่สามารถนำเหยื่อกลับสู่ผู้ปกครอง จะต้องดำเนินการจัดหาสถานที่พักที่เหมาะสม

(จ) การเตรียมการใด ๆ จะต้องรับฟังความประสงค์ของเหยื่อเป็นสำคัญ

(ฉ) .กรณีที่เหยื่อมีความเสียหายทั้งทางด้านกายภาพและจิตใจ จะต้องจัดให้มีการเยียวยารักษาผู้เสียหายและจะต้องจัดให้มีการฝึกอบรมให้เหมาะสมกับสภาพ

(ณ) การดำเนินการจะต้องรักษาเป็นความลับ

“ **มาตรา 17** คณะกรรมการกลางพึงให้การคุ้มครองเหยื่อที่เป็นเด็ก ผู้หญิง และเยาวชนในระหว่างการดำเนินคดีและการฟ้องร้องค่าเสียหาย ”

“ **มาตรา 18** คณะกรรมการกลางจะต้องจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดูแลเหยื่อที่เป็นเด็ก ผู้หญิงและเยาวชน ”

3. ด้านการนำกลับถิ่นฐาน การนำกลับสู่สังคม และการฟื้นฟู เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของไทย กฎหมายต่อต้านการค้ามนุษย์ของพม่าก็มีบทบัญญัติในเรื่องการช่วยเหลือเหยื่อภายหลังที่ได้รับการช่วยเหลือ โดยหลักการความช่วยเหลือที่ยั่งยืนให้แก่เหยื่อนั้นจะต้องให้ผู้เสียหายเป็นศูนย์กลางในการดูแล รักษา และบำบัด บทบัญญัตินี้ดังกล่าวจะปรากฏในมาตราต่าง ๆ ดังนี้

“ **มาตรา 19** คณะกรรมการกลางทำหน้าที่ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กร และหน่วยงานพัฒนาเอกชนในการนำเหยื่อกลับสู่ถิ่นฐาน การนำกลับสู่สังคม และการฟื้นฟูให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมตนเช่นเดิม หน้าที่ดังกล่าวรวมถึง

- (ก) การเตรียมและประสานงานในการนำเหยื่อกลับสู่ถิ่นฐานเดิมของตน
- (ข) จัดหาที่พักชั่วคราวที่ปลอดภัยและเหมาะสมแก่เหยื่อ
- (ค) จัดให้มีการฟื้นฟูทางสังคม
- (ง) ให้เจ้าหน้าที่ของกรมอัยการดำเนินคดีแทนเหยื่อ ยกเว้นในกรณีที่จำเป็นอาจจะจ้าง

ทนายความมาดำเนินการแทนได้

(จ) อำนวยความสะดวกในด้านความมั่นคงปลอดภัยแก่เหยื่อในขณะที่อยู่ในระหว่างดำเนินคดี

- (ฉ) จัดให้มีการตรวจร่างกายและบำบัดรักษาเหยื่อในกรณีที่ป่วย
- (ณ) จัดให้มีการอบรมวิชาชีพเพื่อให้เหยื่อสามารถใช้ประกอบอาชีพในภายหลัง ”

“ **มาตรา 20** สถานเอกอัครราชทูตของพม่าในต่างประเทศมีหน้าที่จะต้องให้การคุ้มครองเหยื่อการค้ามนุษย์ที่มีสัญชาติพม่าหรือคนต่างชาติดั้งเดิมที่มิถิ่นถาวรในพม่า รวมทั้งการประสานงานส่งเหยื่อชาวพม่ากลับถิ่นฐานของตน ”

“ **มาตรา 21** โดยบทบัญญัตินี้ ค่าใช้จ่ายในการปราบปรามการค้ามนุษย์มาจากเงินงบประมาณแผ่นดิน ”

4. ด้านการจัดตั้งกองทุน ด้วยเหตุที่ว่าในการช่วยเหลือเหยื่อของการค้ามนุษย์ให้หลุดพ้นจากวงจรการค้ามนุษย์นั้นเป็นเรื่องสลับซับซ้อนและเป็นเรื่องระยะยาวที่ต้องช่วยกันหลายด้าน ค่าใช้จ่ายในการช่วยเหลือจึงมีจำนวนสูง การจัดตั้งกองทุนจะช่วยคนเหล่านั้นให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น กฎหมายต่อต้านการค้ามนุษย์ของพม่าจึงมีบทบัญญัติในมาตรา 22 และ 23 ดังนี้

“ **มาตรา 22** เพื่อให้มีงบประมาณเพียงพอในการปราบปรามการค้ามนุษย์ การกลับสู่ถิ่นฐาน การฟื้นฟู ของเหยื่อการค้ามนุษย์ คณะกรรมการกลางมีอำนาจ

(ก) จัดตั้งกองทุนโดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐหรือการบริจาคจากท้องถิ่นหรือต่างประเทศ

(ข) รับและบริหารทรัพย์สินที่ได้รับจากรัฐหรือบริจาคจากท้องถิ่นหรือต่างประเทศ ”

“ มาตรา 23 คณะกรรมการกลาง มีหน้าที่

(ก) ประสานงานกับสำนักงานตรวจสอบบัญชีกลางกำหนดระบบการบริหารกองทุนและทรัพย์สิน

(ข) ดูแลรักษาระบบการบริหารกองทุนตามข้อ (ก) และพร้อมจะได้รับการตรวจสอบการเงิน ”

เมื่อพิจารณากฎหมายทั้งของไทยและของพม่าก็พบลักษณะคล้ายกันทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการรับเอาอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรและพิธีสารเพื่อป้องกันปราบปรามและการลงโทษการค้ามนุษย์มาเป็นแนวทางในการออกกฎหมาย แต่เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่าแม้ว่าจะมีกฎหมายที่ดีเลิศปานใดแต่ถ้าไม่มีการนำเอากฎหมายไปสู่การบังคับใช้ (Law Enforcement) ก็ไม่ช่วยให้สถานการณ์การค้ามนุษย์ดีขึ้น การบังคับใช้นั้นจะประกอบด้วยหลายส่วน ไม่ว่าจะเป็นการป้องกัน การคุ้มครองและการลงโทษ แต่การบังคับใช้ในเบื้องต้นจะพิจารณาได้จากส่วนของนโยบายในเรื่องนั้น ๆ ที่กำหนดโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นในการศึกษาเรื่องการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์นั้นควรได้ศึกษาเรื่องนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของไทยประกอบ แต่ในส่วนของนโยบายนั้นก็ยังประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ของนโยบาย เช่น นโยบายระหว่างประเทศ นโยบายระดับชาติ หรือนโยบายระดับจังหวัดซึ่งทุกระดับส่วนจะต้องสัมพันธ์กัน

4) นโยบายระหว่างประเทศในเรื่องการจัดการกับปัญหาการค้ามนุษย์

เนื่องด้วยขบวนการค้ามนุษย์ในปัจจุบันเป็นกิจกรรมที่กระทำร่วมกันระหว่างประเทศ ด้านทางของการส่งคนมาค้ามนุษย์จะมาจากประเทศที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ ประชากรยากจน เด็กขาดโอกาสในการศึกษา และผู้หญิงจะมีสถานภาพเสียเปรียบทางสังคม จากแหล่งที่มาของเหยื่อที่มาจากประเทศเพื่อนบ้านเดินทางเข้ามายังประเทศข้างเคียงที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า มีรายได้มากกว่าและมีความต้องการในแรงงานเด็กจำนวนมาก รวมถึงการมีตลาดเพื่อให้บริการทางเพศอย่างมากมาย เหยื่อเหล่านั้นถูกส่งเข้ามายังอีกประเทศ และเหยื่อดังกล่าวอาจจะถูกส่งไปยังประเทศที่สามในภายหลังได้ ในการที่จะแก้ปัญหาและในการช่วยเหลือเหยื่อของการค้ามนุษย์จึงจำเป็นต้องเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศ

เพื่อให้การจัดการเรื่องป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศต่าง ๆ ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงอันประกอบด้วยรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รัฐบาลแห่งสหภาพม่า รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย และรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ได้จัดทำบันทึกความเข้าใจด้วยความร่วมมือในการต่อต้านการค้ามนุษย์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2547 สาระสำคัญประกอบด้วย

4.1 ความสำคัญของปัญหาการค้ามนุษย์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ซึ่งเป็นการยอมรับถึงความเสียหายที่เกิดกับเด็กและสตรีในชุมชนเหล่านี้และพิจารณาว่าปัญหาการค้ามนุษย์เป็นเรื่องที่ทุกประเทศต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ

4.2 ส่วนของนโยบายและความร่วมมือในระดับชาติและระดับประเทศ โดยขอให้ทุกประเทศยอมรับนิยามศัพท์ของการค้ามนุษย์ที่ตรงกันและให้ใช้นิยามศัพท์ที่บัญญัติไว้ในพิธีสารว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะหญิงและเด็ก ซึ่งเพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์การ นอกจากนี้ขอให้แต่ละประเทศมีแผนชาติในเรื่องนี้อย่างชัดเจน โดยมีกรรมการระดับชาติมาดูแลในเรื่องนี้โดยเฉพาะและให้ประเทศต่าง ๆ ทำข้อตกลงระหว่างประเทศกันเองในการสร้างความร่วมมือเพื่อการนี้

4.3 ส่วนของกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม ในส่วนนี้จะเกี่ยวกับการที่ให้รัฐบาลประเทศต่าง ๆ จัดทำกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ให้สอดคล้องร่วมกันและให้มีการอบรมบุคลากรที่ต้องใช้กฎหมายให้เข้าใจในงานที่ปฏิบัติ

4.4 ส่วนการให้การคุ้มครอง ฟ้นฟู และส่งคืนกลับสังคมของเหยื่อ ความร่วมมือในเรื่องนี้ได้แก่การดูแลเหยื่อภายหลังที่ได้รับการช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นการจัดหาที่พัก การส่งกลับ และกระบวนการช่วยมิให้กลุ่มเสี่ยงดังกล่าวกลับสู่วงจรการค้ามนุษย์อีก

4.5 ส่วนการป้องกัน ส่วนนี้เป็นส่วนเสริมให้ปัญหาการค้ามนุษย์ลดน้อยลงโดยมีมาตรการช่วยกลุ่มเสี่ยงให้มีโอกาสในชีวิตดีขึ้นจะได้ไม่ถูกหลอกลวงให้มาเป็นเหยื่อ ดังนั้น จึงเป็นการส่งเสริมอาชีพและให้รับการศึกษาสูงขึ้น นอกจากนั้นจะมีการณรงค์และสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังเพื่อช่วยมิให้กลุ่มเสี่ยงตกอยู่ในสถานะอันตราย

4.6 ส่วนการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน ในส่วนนี้จะระบุถึงกลไกในการบริหารว่าจะมีการรวบรวมและแบ่งปันการใช้ข้อมูลร่วมกันอย่างไรและรวมถึงการจัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกัน

แม้ว่าบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือในการต่อต้านการค้ามนุษย์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงจะมีรายละเอียดมากกว่านี้แต่สาระสำคัญจะมีเพียงหกประการและหลักการสำคัญที่เขียนไว้ในบันทึกความเข้าใจฉบับดังกล่าวได้กลายมาเป็นกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ที่ใช้ในประเทศต่าง ๆ ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงนั่นเอง และนั่นเป็นมูลเหตุที่กฎหมายต่อต้านการค้ามนุษย์ของพม่าและพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของไทยจึงมีสาระสำคัญคล้าย ๆ กัน

เพื่อให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ดำเนินต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศต่าง ๆ จึงมีการทำบันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลต่อรัฐบาลในกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงเป็นรายประเทศนอกเหนือจากบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือในการต่อต้านการค้ามนุษย์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงที่ทำร่วมกันหลายประเทศ เช่น บันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย กับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา เรื่องความร่วมมือทวิภาคีว่าด้วยการจัดการค้าเด็กและหญิงและการช่วยเหลือเหยื่อของการค้ามนุษย์ ลงนามในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2546 หรือ บันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย กับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวว่าด้วยความร่วมมือต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก โดยลงนามในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2548 เป็นต้นซึ่งความร่วมมือแบบทวิภาคีดังกล่าวนั้นก็สอดคล้องกับสิ่งที่ระบุไว้ในบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือในการต่อต้านการค้ามนุษย์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงที่บัญญัติไว้ และประเทศสุดท้ายที่ประเทศไทยมีการลงนามในบันทึกความเข้าใจในความร่วมมือระดับทวิภาคีเพื่อการจัดการค้ามนุษย์คือรัฐบาลสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 และประเทศสุดท้ายที่ประเทศไทยได้ลงนามบันทึกความเข้าใจในเรื่องความร่วมมือเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์คือประเทศสหภาพพม่าในเดือนเมษายน พ.ศ. 2552 ที่ผ่านมา

แม้ว่าจะมีความร่วมมือทั้งในระดับอนุภูมิภาคและระดับทวิภาคีคือรัฐต่อรัฐ แต่ปัญหาที่ปรากฏคือ *ประการแรก* มิได้หมายความว่าความร่วมมือระดับทวิภาคีจะมีกับทุกประเทศ เพราะบางประเทศก็มิได้มีการลงนามความร่วมมือดังกล่าวกับรัฐบาลไทย การที่ไม่มีบันทึกความเข้าใจร่วมกันจะมีปัญหาของการบริหารงานในเรื่องการป้องกัน ปราบปราม และการช่วยเหลือเหยื่อเพราะประเทศทั้งคู่ขาดความเข้าใจตรงกันว่าจะดำเนินการอย่างไรกับปัญหาที่เกิดขึ้น เท่าที่ผ่านมาประเทศไทยมีการลงนามกับประเทศเพื่อนบ้านเพียง 4 ประเทศที่กล่าวมาข้างต้น แต่ประเทศบางประเทศที่เป็นจุดหมายปลายทางของการส่งเหยื่อไปทำงานกลับยังมิได้มีการลงนาม เช่น ประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ เป็นต้น

ประการที่สอง แม้ว่าประเทศคู่กรณีจะมีบันทึกความเข้าใจร่วมกันแต่ในทางปฏิบัติปัญหาอาจจะเกิดจากการปฏิบัติงานว่าเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มีความเข้าใจและเต็มใจในการปฏิบัติงาน

ดังกล่าวมาน้อยเพียงไร บันทึกความเข้าใจก็คล้ายกับกฎหมายที่กำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน ถ้าพนักงานไม่เข้าใจในกฎหมายนั้นการปฏิบัติย่อมไม่บังเกิดผล ขณะเดียวกันแม้ว่าผู้ปฏิบัติงานจะเข้าใจในสาระสำคัญของแนวทางการปฏิบัติงาน แต่ถ้าหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ประสานความร่วมมือกันไม่ว่าจะเป็นฝ่ายกำลังพล งบประมาณ และความชัดเจนภายในหน่วยงานแล้วการป้องกันปราบปราม และช่วยเหลือเหยื่อย่อมไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ นอกจากนั้นยังต้องยอมรับความจริงที่ว่าระดับการพัฒนาของแต่ละประเทศไม่เท่ากัน ความพร้อมในการจัดระบบรองรับความร่วมมือจึงไม่เท่ากัน นอกจากนั้นกฎระเบียบของแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน การจะให้การทำงานของสองประเทศมาปฏิบัติงานร่วมกันย่อมมีข้อติดขัดบ้าง

5) นโยบายในประเทศในการจัดการกับปัญหาการค้ามนุษย์

5.1 นโยบายแห่งชาติในเรื่องการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

แม้ว่าสหประชาชาติจะมีการกำหนดพิธีสารว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในปี พ.ศ. 2543 และประเทศไทยได้ออกพระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในปี พ.ศ. 2551 แต่ในความเป็นจริงแล้วประเทศไทยได้มีความพยายามในการจัดการกดขี่ข่มเหงสตรีและเด็กมานานแล้วเพียงแต่ใช้กฎหมายในลักษณะอื่นเป็นหลัก มิได้รวบรวมเป็นกฎหมายที่เรียกกันว่า “การค้ามนุษย์” (Trafficking in Person) เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และกฎหมายอื่น ๆ อีกหลายฉบับ ความพยายามในการจัดตั้งการค้านุญย์ในรูปแบบเดิมคือการกดขี่ทางเพศนั้นได้ปรากฏในมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2539 ที่เห็นชอบให้มีแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหารัฐกิจบริการทางเพศโดยนำเอาข้อเสนอจากการประชุมสมัชชาโลกเพื่อการจัดการเอร็ดเอาเปรียบเด็กในการค้าทางเพศ ครั้งที่ 1 ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดนมาประกอบในแผนดังกล่าว โดยในแผนดังกล่าวจะครอบคลุมใน 5 ด้าน ได้แก่ แผนงานด้านการป้องกัน แผนงานด้านการปราบปราม แผนงานด้านความช่วยเหลือและคุ้มครอง แผนงานด้านการช่วยเหลือฟื้นฟู และแผนงานด้านการปรับตัวเข้าสู่สังคมปกติ ต่อมามีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้เดือนพฤศจิกายนของทุกปีเป็นเดือนรณรงค์ยุติความรุนแรงต่อเด็กและสตรี

แม้ว่าจะมีกฎหมายและนโยบายที่ชัดเจนแต่ในการปฏิบัติงานนั้นเนื่องจากมีผู้เกี่ยวข้องจำนวนมากดังนั้นความไม่เข้าใจร่วมกันอาจจะนำมาสู่ปัญหาและอุปสรรคภายหลังได้ เหตุนี้จึงมีการจัดทำบันทึกข้อตกลงเรื่องแนวทางการปฏิบัติร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานกรณีการค้าหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2542 และฉบับที่ 2 ในปี พ.ศ. 2546 เรื่องแนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการกรณีการค้าเด็กและหญิง ซึ่งผู้ที่มาร่วมทำข้อตกลงจะมีทั้งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ

มนุษย์ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และหน่วยงานทั้งภายในและต่างประเทศจำนวนหนึ่ง และในวันที่ลงนามฉบับที่ 2 นี้เองยังมีการลงนามบันทึกข้อตกลงอีก 2 ฉบับ คือฉบับแรกเป็นเรื่องการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชน กรณีการค้าเด็กและหญิง พ.ศ. 2546 ซึ่งบันทึกฉบับนี้มีผู้เข้าร่วมทั้งภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนทั้งที่เป็นของไทยและต่างประเทศจำนวนมาก และฉบับที่สองคือบันทึกข้อตกลงเรื่องแนวทางการดำเนินงานขององค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการกรณีการค้าเด็กและหญิง พ.ศ. 2546

เพื่อให้ทุกภาคส่วนของประเทศได้ตระหนักถึงภัยที่เกิดกับเด็กและสตรีในเรื่องการละเมิดสิทธิของบุคคลดังกล่าว ในคราวการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการค้ามนุษย์เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2547 นายกรัฐมนตรีได้ประกาศให้เรื่องการค้ามนุษย์ของประเทศเป็นวาระแห่งชาติ

นอกเหนือจากความพยายามที่จะขอทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในเด็กและสตรีดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น สิ่งที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ดำเนินการต่อจากนั้นคือการจัดทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติร่วมกันด้านการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ พ.ศ. 2550 (กำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ ตาก นครสวรรค์ น่าน พะเยา พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน สุโขทัย อุตรดิตถ์ และอุทัยธานี) ซึ่งมีข้อความที่กำหนดแนวทางการขั้นตอนต่าง ๆ ของการควบคุมครองช่วยเหลือผู้เป็นเหยื่อหรืออาจจะเป็นเหยื่อทั้งที่เป็นคนไทยและต่างประเทศโดยก่อนหน้านี้ก็มีข้อตกลงในทำนองเดียวกันในภาคส่วนอื่นของประเทศแล้วแต่ในส่วนของภาคเหนือนั้นปัญหาการค้ามนุษย์ค่อนข้างจะรุนแรงเพราะเป็นเส้นทางผ่านของคนข้ามชาติที่มาจากพม่า และในวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2551 จึงมีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ซึ่งในประเทศไทยและมีผลในเดือนมิถุนายนปีเดียวกันนั่นเอง

เมื่อพิจารณาจากกฎหมาย ขอบบังคับ และแนวทางความร่วมมือทั้งในระดับภูมิภาคระหว่างประเทศและระดับในประเทศแล้วพบว่ารัฐบาลไทยให้ความสนใจในเรื่องของการค้ามนุษย์อย่างมากแม้ว่ากฎหมายที่เรียกกันว่าการค้ามนุษย์เพิ่งจะประกาศใช้อย่างจริงจังในปี พ.ศ. 2551 ที่ผ่านมานี้เอง แต่ในภาคปฏิบัติได้มีการดำเนินการอย่างจริงจังมานานพอสมควรแล้ว จากข้อมูลของสำนักงานปลัดกระทรวงพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงของมนุษย์ (http://www.nocht-m-society.go.th/pdf/4.2_child_policy.pdf) ได้ระบุนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของไทยในระดับชาติไว้ดังนี้

1. จัดการค้าเด็กและหญิงภายในประเทศและข้ามชาติโดยเด็ดขาด
2. ให้ความสำคัญและสนับสนุนให้มีการคุ้มครองป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหาเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ในทุกรูปแบบอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับชุมชน ระดับ

จังหวัด ระดับประเทศ ทั้งในด้านการป้องกัน คุ่มครอง พื้นฟูสภาพ ร่างกายและจิตใจ การจัดที่พักพิง การดำเนินการทางกฎหมาย การส่งกลับสู่ครอบครัวหรือสู่ประเทศ ภูมิลำเนา รวมทั้งสนับสนุนด้านงบประมาณ บุคลากร และวิชาการ

3. ส่งเสริมให้มีการสร้างความร่วมมือในการป้องกัน ปรานปราม และแก้ไขปัญหาการค้าเด็กและหญิงระหว่างภาครัฐและเอกชน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับชาติ จนถึงระดับระหว่างประเทศที่สอดคล้องหลักการในอนุสัญญาปฏิญญา พิธีสาร หรือกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดบุคคลและกลุ่มขบวนการก่ออาชญากรรมการค้ามนุษย์

4. ส่งเสริมให้ประชาชนทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวในฐานะที่เป็นหน่วยของสังคม รวมทั้งครอบครัวที่มีเด็กและหญิงได้รับความรู้ ทำความเข้าใจเจตคติที่เกี่ยวกับหญิงและมีความตระหนักในเรื่องสิทธิเด็ก สิทธิสตรีและสิทธิมนุษยชน เพื่อลดปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและหญิง และเพื่อจัดปัญหาการค้ามนุษย์ รวมทั้งให้ความสำคัญในลำดับต้นต่อการสนับสนุนให้เด็กหญิง ครอบครัวและประชาชนได้รับการพัฒนาศักยภาพในทุก ๆ ด้านโดยสนับสนุนขั้นพื้นฐาน เช่น การเข้าถึงบริการของรัฐอย่างเท่าเทียมกันและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษา การฝึกทักษะอาชีพ และการมีอาชีพ พร้อมทั้งให้มีการพึ่งพาตนเองได้

5. ดำเนินการอย่างจริงจัง เข้มงวด และจัดผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการค้าเด็กและหญิง ทั้งในรูปขององค์กรอาชญากรรม หรือในฐานะบุคคล และผู้ที่เอารัดเอาเปรียบในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งผู้ละเมิดทางเพศแก่เด็กและหญิง

โดยหลักการทั่วไปทางการบริหาร นโยบายจะต้องถูกแปลงออกมาเป็นแผนงาน เพราะแผนงานจะเป็นรายละเอียดว่าการปฏิบัติงานจะเป็นเช่นไร แผนที่ดีจะต้องสะท้อนเจตจำนงของนโยบายออกมาได้และแผนที่ดีจะต้องมีการกำหนดระยะเวลาของการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน นั่นจึงเป็นมูลเหตุที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์ได้กำหนดระยะเวลาของแผน (Time-frame of Plan) ออกมาเป็น 2 ระยะ คือระยะ 3 ปี และระยะ 6 ปี ดังนี้

ระยะ 3 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2546 – 2548

ระยะ 6 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2546 – 2551

โดยมีแผนนี้ได้แบ่งแผนงานออกเป็น 7 ด้านได้แก่

1. แผนการป้องกัน
2. แผนการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครอง
3. แผนการดำเนินงานทางกฎหมายและการปรานปราม
4. แผนการส่งกลับและคืนสู่สังคม

5. แผนการจัดทำระบบข้อมูล การติดตาม และการประเมินผล
6. แผนการพัฒนากลไกการบริหารงานและการจัดการ
7. แผนประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ

สาระสำคัญของแต่ละแผนงานและในแต่ละช่วงเวลาจะเป็นดังนี้

1. แผนการป้องกัน

1.1 ระยะ 3 ปี: มุ่งการให้บริการทางสังคมเพื่อให้แน่ใจว่าบุคคลเสี่ยงจะมีโอกาสในสังคมที่ดีขึ้น เช่น ได้รับการศึกษา การฝึกอาชีพ นอกจากนี้เป็นเรื่องการรณรงค์ให้สังคมตระหนักในสิทธิเด็กและสตรีทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน

1.2 ระยะ 6 ปี: สร้างความเข้มแข็งแก่ครอบครัว จัดระบบการศึกษาให้เข้าใจในปัญหาและรณรงค์ให้สังคมปฏิเสธการกดขี่เด็กและสตรี

2. แผนการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครอง

2.1 ระยะ 3 ปี: จัดระบบการคุ้มครองดูแลเหยื่ออย่างมีมาตรฐานสากลโดยการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรและ โดยการสร้างเครือข่าย

2.2 ระยะ 6 ปี: จัดตั้งเครือข่ายเพื่อช่วยกันดูแลมิให้เหยื่อที่ช่วยมาได้กลับสู่การค้ามนุษย์อีก รวมทั้งการจัดตั้งองค์กรภาคประชาชนมาช่วยดูแลมิให้กลุ่มเสี่ยงตกเป็นเหยื่อ

3. แผนการดำเนินงานทางกฎหมายและการปราบปราม

3.1 ระยะ 3 ปี: ผลักดันให้มีกฎหมายในการค้ามนุษย์อย่างจริงจังร่วมกับกฎหมายอื่นที่มีอยู่เพื่อให้เกิดการลงโทษอย่างรุนแรงในเรื่องการค้ามนุษย์ นอกจากด้านกฎหมายแล้วยังมีการให้มีการใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งครอบคลุมเรื่องการอบรมให้เจ้าหน้าที่เข้าใจในงานของการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รวมถึงการจัดวางระบบกลไกการทำงาน

3.2 ระยะ 6 ปี: ปรับปรุงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องให้ทันต่อเหตุการณ์และผลักดันให้กลไกของรัฐทำงานอย่างโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ

4. แผนการส่งกลับและคืนสู่สังคม

4.1 ระยะ 3 ปี : จัดการคุ้มครองดูแลเหยื่อมิให้เกิดความเสียหายรวมทั้งจัดระบบเครือข่ายให้มีการส่งเหยื่อกลับบ้านของตนรวมไปถึงการติดตามดูแลเมื่อเหยื่อกลับบ้านไปแล้ว

4.2 ระยะ 6 ปี : จัดให้มีสถานที่พักพิงและมีการประเมินผลทำให้การดูแลเหยื่อว่าเมื่อกลับบ้านตนแล้ว

5. แผนการจัดทำระบบข้อมูล การติดตามและการประเมินผล

5.1 ระยะ 3 ปี : จัดระบบสารสนเทศของการค้ามนุษย์พร้อมพัฒนาศูนย์กลางที่รับผิดชอบ รวมถึงมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานค้ามนุษย์

5.2 ระยะ 6 ปี : มีศูนย์กลางข้อมูลการค้ามนุษย์ทั้งในระดับในและระหว่างประเทศและจัดให้มีการวิจัยผลการดำเนินการที่ผ่าน ๆ มา

6. แผนการพัฒนากลไกการบริหารงานและการจัดการ

6.1 ระยะ 3 ปี : ให้มีแผนการจัดการและการปฏิบัติงานปัญหาการค้ามนุษย์ทั้งในระดับจังหวัดและหน่วยงานและมีการประเมินผล รวมถึงจัดระบบเครือข่ายให้เกิดความร่วมมือในทุกระดับชั้น

6.2 ระยะ 6 ปี : ผลักดันให้เรื่องการค้ามนุษย์อยู่ในความสนใจของผู้บริหารของประเทศและมีการทบทวนนโยบายเป็นระยะ ๆ

7. แผนประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ

7.1 ระยะ 3 ปี : สร้างกลไกความร่วมมือบริเวณชายแดนและร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศในด้านข้อมูลและประสานงานและจะมาตรการเชิงรุกในการจัดการกับปัญหาการค้ามนุษย์

7.2 ระยะ 6 ปี : จัดทำข้อตกลงทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีเพื่อให้มีแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันในชุมชนระหว่างประเทศ

ภายหลังแผน 6 ปีดังกล่าวเมื่อดำเนินการได้ช่วงกลางแผนจึงจัดให้มีการประเมิน ต่อมา มีการจัดทำแผนที่เรียกกันว่า “นโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (พ.ศ. 2554 – 2559) โดยมีการเสนอให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 1/2553 เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2553 โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานการประชุมและมีมติเห็นชอบในแผนฉบับดังกล่าวซึ่งมีสาระสำคัญคือ

1. นโยบาย

1.1 เพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

1.2 ให้ความสำคัญและผลักดันมาตรการป้องกัน การดำเนินคดี การคุ้มครองช่วยเหลือ และการพัฒนากลไกเชิงนโยบายและการขับเคลื่อน และการพัฒนาและการบริหารข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครอบครัวและชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์

1.4 ส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายเข้าถึงบริการของรัฐอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง

1.5 ผลักดันการดำเนินการอย่างจริงจัง เข้มงวด ในการจัดการกับผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ และองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ค้ามนุษย์และผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

2. ยุทธศาสตร์และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ มี 5 ประเด็น ดังนี้

2.1 ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการป้องกัน

2.2 ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการดำเนินคดี

2.3 ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการคุ้มครองช่วยเหลือ

2.4 ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนากลไกเชิงนโยบายและการขับเคลื่อน

2.5 ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและบริหารข้อมูล (ที่มา http://www.m-society.go.th/news_detail.php?newsid=4396&groupid=023)

เมื่อพิจารณาในหลักการกว้าง ๆ ของแผนงานหรือยุทธศาสตร์ใหม่จะพบว่า โดยทั่วไปไม่ต่างจากนโยบายที่ผ่านมามากนัก โดยเฉพาะในส่วนของยุทธศาสตร์ก็นำของเดิมมาเป็นแนวทาง ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่านโยบายที่ผ่าน ๆ มา ยังคงใช้ได้กับสถานการณ์ปัจจุบันซึ่งเรื่องนี้ควรมีการประเมินนโยบายที่ผ่านมามีการปรับปรุงแก้ไขหรือไม่หรือยังคงใช้นโยบายและยุทธศาสตร์เช่นเดิม

8.2 กลไกในการจัดการปัญหาการค้ำมนุษย์

แม้ว่าในการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์จะมีกฎหมายและนโยบายที่ดี แต่ในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุตามกฎหมายและเกิดการปฏิบัติตามนโยบาย (Law Enforcement and Policy Implementation) นั้นจำเป็นที่จะต้องมียกลไกกับการปฏิบัติงาน (Operation Mechanism) ถ้าหากมีกฎหมายดีและนโยบายที่เหมาะสมแต่กลไกกับการปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพ สิ่งที่เราคาดหวังจะไม่บรรลุผลตามที่ต้องการ ในประเทศไทยนั้น ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ได้มีบทบัญญัติว่าด้วยกลไกในการปฏิบัติงานในหลายมาตรา เช่น

1.กลไกด้านการรณการ

(ก) คณะกรรมการระดับชาติ ในพระราชบัญญัติดังกล่าวมีการกำหนดคณะกรรมการระดับชาติอยู่ 2 ชุด คือ

- (1) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ (คณะกรรมการ ปคม.) ตามมาตรา 15 และ 16 โดยมีหน้าที่หลักคือเสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีทั้งด้านนโยบายและกฎหมายในเรื่องการค้ำมนุษย์ กำหนดยุทธวิธีการ วางระเบียบ และกำกับดูแลการปฏิบัติงาน
- (2) คณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ (คณะกรรมการ ปกค.) ตามมาตรา 22 และ 23 โดยมีหน้าที่หลักคือการกำกับการปฏิบัติงานว่าได้ดำเนินการตามนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงไร พร้อมจัดทำแผนและประเมินผลการปฏิบัติงาน

(ข) คณะกรรมการระดับจังหวัด สืบเนื่องจากมาตรา 25 ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 ที่ให้คณะกรรมการ ปคม. หรือคณะกรรมการ ปกค. มีอำนาจจัดตั้งอนุกรรมการหรือคณะทำงานได้ และโดยอาศัยมติที่ประชุมคณะกรรมการ ปกค. ครั้งที่ 6/2552 ให้มีการจัดตั้งอนุกรรมการระดับจังหวัดเพื่อทำหน้าที่ติดตามผลการปฏิบัติงานในจังหวัดของตนรวมถึงถ้าจำเป็นให้อนุกรรมการมีสิทธิตั้งคณะทำงานของตนได้ ผลจากกฎหมายดังกล่าวและมติที่ประชุมของคณะกรรมการ ปกค. รองนายกรัฐมนตรีที่เป็นประธานของคณะกรรมการดังกล่าวมีคำสั่งให้มีการจัดตั้งอนุกรรมการศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ จังหวัดโดยมีการกำหนดองค์ประกอบของอนุกรรมการไว้อย่างชัดเจน

(ค) นอกจากจะมีคณะกรรมการระดับต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาข้างต้น ในระดับจังหวัดยังมีคณะกรรมการอีกชุดหนึ่งที่เรียกกันว่าคณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ระดับจังหวัดอีกด้วยตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2548 ที่เห็นชอบให้มีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการด้านการค้ำมนุษย์ทั้งในระดับชาติ ระดับจังหวัด และต่างประเทศ โดยคณะกรรมการชุดนี้ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์

2 กลไกด้านกองทุน อาศัยความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ มาตรา 42 ให้จัดตั้งกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์โดยมีวัตถุประสงค์คุ้มครองและช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ทั้งที่เป็นคนไทยและชาวต่างประเทศรวมถึงการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์นอกเหนือจากงบประมาณแผ่นดินที่จัดสรรให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องใช้ในการปฏิบัติงานของตนอยู่แล้ว

บทที่ 3

บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์

เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยและปัญหาในการจัดการกับปัญหาการค้ามนุษย์นั้น ข้อมูลที่ใช้ในเรื่องนี้คือการสัมภาษณ์และพูดคุยกับองค์กรที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าวมาแล้วในส่วนวิธีการศึกษาซึ่งกรอบที่ใช้ในการศึกษาจะประกอบด้วย 4 ด้าน คือ มาตรการป้องกัน มาตรการคุ้มครองช่วยเหลือ มาตรการด้านการบังคับใช้กฎหมาย และมาตรการด้านความร่วมมือในภูมิภาค

3.1 มาตรการป้องกัน มาตรการนี้เป็นเครื่องมือขั้นต้นที่สำคัญที่สุดในการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์เพราะเป็นการสร้างความเข้มแข็งแก่กลุ่มเสี่ยง (Risk Group) มิให้ตกเป็นเหยื่อของพวกมิจฉาชีพ บทบาทในส่วนนี้มีทั้งภาครัฐและหน่วยงานพัฒนาเอกชนที่ช่วยกัน กลยุทธ์ที่นิยมใช้ในมาตรการนี้มักจะเป็นกิจกรรมด้านต่าง ๆ ดังนี้

ก. การรณรงค์ให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงภัยอันตรายของการค้ามนุษย์ วิธีการที่พวกมิจฉาชีพใช้กันในการหลอกลวงเหยื่อ นอกจากนั้นยังมีการสร้างให้ทุกฝ่ายเข้าใจถึงสิทธิเด็ก สิทธิสตรี และสิทธิของแรงงาน ทั้งนี้เนื่องจากคนในสังคมจำนวนไม่น้อยที่ไม่เข้าใจถึงเรื่องการค้ามนุษย์และไม่ทราบว่าสิ่งที่ตนเองกำลังทำอยู่นั้นกำลังละเมิดสิทธิของคนอีกกลุ่มหนึ่ง

ข. การฝึกอาชีพให้กลุ่มเสี่ยง ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุสำคัญของการตกเป็นเหยื่อมาจากความยากจนและการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ถึงภัยอันตรายของการค้ามนุษย์ ผู้ปกครองจำนวนไม่น้อยที่ยอมให้นายหน้ามารับตัวของบุตรไปทำงานยังกรุงเทพ โดยที่ไม่รู้ชะตากรรมว่าจะเป็นอย่างไร สาเหตุที่ยอมให้บุตรต้องไปทำงานหนักก็เพราะความยากจน ผู้หญิงจำนวนไม่น้อยที่ข้ามพรมแดนมาฝั่งไทยเพื่อขายบริการทางเพศก็เพราะไม่มีรายได้อื่นมาเลี้ยงดูครอบครัวตน

ค. การให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้าใจถึงขบวนการค้ามนุษย์และแนวทางในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รวมถึงการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติงานร่วมกันทั้งในระดับนโยบายและระดับผู้ทำงานในพื้นที่ ทั้งนี้เนื่องจากการค้ามนุษย์นั้นเป็นปัญหาที่หลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายตำรวจคนเข้าเมือง ฝ่ายตำรวจ ฝ่ายพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์ และฝ่ายอื่น ๆ การเข้าใจไม่ตรงกันจะทำให้การประสานงานขาดประสิทธิภาพ

ง. การเปิดโอกาสให้เข้าถึงบริการของรัฐ เนื่องจากการขาดโอกาสจะเป็นส่วนหนึ่งของการตกเป็นเหยื่อการค้ำมนุษย์ เช่น การขาดการศึกษา สิ่งตามมาคือการขาดโอกาสที่จะได้ทำงานที่ดีและขาดการพัฒนาตนเอง ทายาทของแรงงานข้ามชาติจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้รับการศึกษา คนเหล่านี้จึงต้องขายแรงงานหรือไม่ไปทำงานขอทาน แต่ถ้าเป็นเด็กผู้หญิงก็อาจจะต้องไปทำงานที่ไม่เหมาะสม การที่รัฐได้เปิดให้บริการของรัฐเข้าถึงผู้รับบริการมากที่สุดจะช่วยให้กลุ่มเสี่ยงลดความเสี่ยงลงในมาตรการที่รัฐพยายามดำเนินการเพื่อป้องกันมิให้กลุ่มเสี่ยงตกอยู่ในสถานะล่อแหลม

จ. การจัดทำระบบข้อมูลเพื่อแจ้งเตือนภัยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ทราบว่าขบวนการค้ำมนุษย์นั้นมีวิธีการอย่างไรรวมทั้งการวิจัยถึงแนวทางการป้องกันที่เหมาะสม

ผลดำเนินการ

แม้ว่าภาครัฐจะดำเนินการป้องกันมิให้กลุ่มเสี่ยงตกเป็นเหยื่อของการค้ำมนุษย์ แต่มาตรการเหล่านั้นอาจช่วยได้บ้างเป็นบางส่วนแต่เท่าที่ผ่านมาก็ยังมีปัญหาอยู่หลายประการ คือ

ก. ส่วนของทายาท

(1) ทายาทรุ่นที่ 2 ส่วนใหญ่เป็นลูกของแรงงานต่างด้าวที่มาทำงานในประเทศไทย ไม่ว่าจะเกิดในประเทศไทยหรือมาพร้อมผู้ปกครองต่างอยู่ในสถานะใกล้เคียงกันคือ อยู่อย่างยากจน ได้รับการศึกษาน้อย และต้องช่วยบิดามารดาประกอบอาชีพ สภาพดังกล่าวจึงยากแก่คนดังกล่าวจะเข้าถึงมาตรการของรัฐที่วางไว้ นอกจากนั้นการที่หน่วยงานของรัฐมิได้มีการกำหนดเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจนว่ากลุ่มใดในพื้นที่ใดเป็นกลุ่มเป้าหมายในการปฏิบัติงาน ผลที่ตามมาคือการรณรงค์ที่ขาดเป้าหมาย จึงมีสภาพเป็นการประชาสัมพันธ์ที่ขาดประสิทธิภาพ

(2) การประเทศไทยมีพรมแดนขนาดใหญ่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน การเดินทางเข้ามาในประเทศไทยอย่างไม่จำกัด เมื่อเดินทางเข้ามาใหม่พร้อมกับครอบครัวหรือทายาทของตน เด็กเหล่านี้จะไม่สามารถเข้าใจในภาษาไทยได้ การเข้าถึงการป้องกันแบบที่ทำ ๆ กันอยู่ที่เน้นการรณรงค์จึงเข้าถึงกลุ่มดังกล่าวไม่ได้

(3) การที่ประชาชนจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาทำงานในประเทศไทยนั้นเขามีได้เข้ามาแต่ตัว แต่ประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อดิตดักกับบุคคลเหล่านั้นมาด้วย บางกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงยอมรับความเชื่อในเรื่องการให้บุตรสาวไปทำงานบริการทางเพศและถือว่าเป็นหน้าที่ของบุตรสาวที่จะต้องตอบแทนคุณผู้ปกครองโดยการอุทิศตนไปแต่งงานในวัยเด็กหรือไปค้าบริการทางเพศปรากฏการณ์นี้จะพบมากที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ในบางสังคมที่ไม่ยอมรับการคุมกำเนิดและปล่อยให้มียุติกรจำนวนมาก ประกอบกับการมีฐานะยากจน จึงเป็นการเปิดช่องให้นายหน้าเข้ามารับเด็กไปทำงานในกรุงเทพฯ เช่น การนำเด็กไปขายดอกไม้หรือขอทานจากชุมชนอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

(4) เนื่องจากการมีพรมแดนที่ติดต่อกันและสามารถเดินทางเข้าออกได้ตลอดเวลา เด็กจำนวนไม่น้อยที่มีปัญหาครอบครัวจากประเทศเพื่อนบ้านเดินทางเข้ามาหากินในฝั่งไทย นอนใต้สะพานหรือตามถนนบริเวณชายแดน หรือเช่าที่พักราคาถูก ๆ นอนไปวันวัน เด็กเหล่านี้จำนวนไม่น้อยที่เข้ามาขอทานหรือเก็บขยะ บางคนมาคนเดียวและบางคนมาพร้อมมารดา เด็กเหล่านี้คือกลุ่มเสี่ยงต่อการเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ เพราะเด็กอาจจะถูกใช้ให้ขนยาเสพติดตามชายแดน ถูกต่างชาตินำไปค้าบริการทางเพศทั้งที่เป็นเด็กชายหรือเด็กหญิง นอกจากนั้นมีการนำเด็กไปถ่ายทำวิดีโอลามกเพื่อให้บริการต่างชาติ

ข. ส่วนของหน่วยปฏิบัติงาน

ในส่วนของหน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่ในเรื่องการป้องกันการค้ามนุษย์นั้นมีทั้งหน่วยงานภาครัฐที่เรียกกันว่ากลุ่มสหวิชาชีพที่เข้ามาเฝ้าระวังแก้ไขปัญหาของการค้ามนุษย์และหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีทั้งเป็นหน่วยงานของไทยและของต่างชาติ ทุกหน่วยที่เข้ามาดำเนินการล้วนเข้าไปในเรื่องราวของการค้ามนุษย์เป็นอย่างดีแต่ต่างก็อยู่ในสถานะที่ยากแก่การป้องกันได้สาเหตุของปัญหาที่ป้องกันลำบากคือ

(1) เรื่องการค้ามนุษย์เป็นเรื่องผิดกฎหมาย การกระทำใด ๆ จึงเป็นความลับและบุคคลที่เกี่ยวข้องมักจะเป็นคนในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นถ้าหากไม่มีเรื่องราวที่เดือดร้อนมาก ๆ ก็มักจะรู้เห็นเป็นใจด้วยกันทั้งสิ้น คดีจำนวนมากที่เกิดขึ้นเพราะมีการผิดข้อตกลงกับผู้ปกครองและเกิดการร้องเรียน มิฉะนั้นเรื่องที่เกิดขึ้นมักจะเก็บเงียบในชุมชนเหล่านั้น หน่วยงานต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ภายนอกจะไม่มีโอกาสที่จะรับรู้ได้ แม้ว่าจะมีบางหน่วยงานจัดตั้งอาสาสมัครระวังภัยในชุมชน แต่ก็มีกรรายงานน้อยมากเพราะอาสาสมัครก็ไม่อยากจะเสี่ยงกับเรื่องผิดกฎหมายและโดนทำร้ายภายหลัง

(2) หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการป้องกันการค้ามนุษย์มิใช่จะมีแต่ภารกิจเพียงเรื่องนี้เรื่องเดียว งานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงต้นสังกัด งานที่ได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัด และยังมีงานฝากมากมาย นอกจากนั้นหน่วยงานบางแห่งก็มีผลประโยชน์ในเรื่องแรงงานต่างชาติเข้ามาเกี่ยวข้อง มาตรการป้องกันจึงยากแก่การปฏิบัติได้

(3) ด้วยเหตุที่ว่าการค้ามนุษย์นั้นมีการขบวนการหลายขั้นตอน เช่น การนำพา การผ่านแดน การขายบริการ และอื่น ๆ แต่สาเหตุหลักของขบวนการค้ามนุษย์จะมาจากนอกประเทศไทย เช่น การลักลอบเข้าประเทศก็จะมีนายหน้าไปติดต่อตั้งแต่อยู่ในประเทศพม่าแล้ว การนำพาหญิงมาขายบริการก็เริ่มต้นจากชุมชนในพม่าเช่นกัน เมื่อการป้องกันการค้ามนุษย์มาดำเนินการในเรื่องการป้องกันในประเทศไทย ความสำเร็จของการป้องกันจึงยากจะบรรลุเพราะขบวนการเหล่านั้นได้ดำเนินการไปแล้ว เช่น เด็กผู้หญิงในบางชุมชนมีการขายบริการทางเพศครั้งแรกตั้งแต่ยังเด็กอยู่ผ่านนายหน้าก่อนมาประเทศไทย หลังจากนั้นเด็กดังกล่าวก็จะก้าวสู่ระดับต่อไปคือเดินทางเข้ามาในประเทศไทยเพื่อประกอบเป็นอาชีพ โดยมีญาติพี่น้องที่มาจากประเทศไทยก่อนหน้านี้เป็นผู้ชักนำ จะเห็นได้ว่าขบวนการการค้ามนุษย์ได้สำเร็จเกือบเสร็จสิ้นตั้งแต่ต้นทาง (Place of Origin) แล้ว การป้องกันที่ดำเนินอยู่นั้นจึงไม่สามารถช่วยอะไรได้มาก

ในการป้องกันที่ดีนั้นจำเป็นที่จะต้องดำเนินการในจุดที่เริ่มต้น มิใช่ที่ปลายทาง เช่น การป้องกันความยากจน ให้การศึกษาแก่เยาวชน หรือการสอดส่องมิให้นายหน้าเข้ามามีบทบาทในการชักนำ แต่กิจกรรมเหล่านั้นไม่ว่าจะปฏิบัติงานในประเทศเพื่อนบ้านได้เพราะจะเป็นการแทรกแซงกิจการในประเทศอื่น แต่ถ้าประเทศเพื่อนบ้านไม่สามารถดำเนินการได้ ประเทศไทยก็กลายเป็นประเทศคอยรับกับปัญหาที่มาจากประเทศเพื่อนบ้าน ยิ่งไปกว่านั้น ภายหลังที่ช่วยเหลือเหยื่อให้หลุดพ้นจากการค้ามนุษย์แล้วและจะต้องส่งกลับประเทศตน ถ้าประเทศที่รับเหยื่อนั้นกลับสู่สังคมไม่มีมาตรการป้องกันการกลับมาใหม่แล้วก็มีแนวโน้มว่าเหยื่อเหล่านั้นจะเข้าสู่วงจรการค้ามนุษย์อีกครั้ง

แม้ว่าในการศึกษาจะพบว่ามาตรการในการป้องกันนั้นมักจะเป็นการตั้งรับกับปัญหา มากกว่าเป็นแบบเชิงรุก แต่ก็พบในชุมชนบางแห่งที่ไม่ปรากฏพบการค้ามนุษย์ที่เกิดกับทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่เลย ชุมชนบางแห่งได้มีไทใหญ่กลุ่มหนึ่งที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากบนผืนแผ่นดินไทยมานานหลายปีและเด็ก ๆ ในชุมชนนี้ได้รับการศึกษาจากระบบการศึกษาของไทย เมื่อจบการศึกษาแล้วบางส่วนก็เข้าสู่ระบบแรงงานซึ่งในพื้นที่ดังกล่าวก็มีตลาดแรงงานมารองรับและในชุมชนนั้นยังมีโรงงานที่สามารถรับแรงงานจำนวนมาก

3.2. มาตรการคุ้มครองช่วยเหลือ

ภายหลังที่เหยื่อได้รับความช่วยเหลือแล้วสิ่งที่จะต้องดำเนินการคือการเข้าไปเยี่ยมเยียนให้เหยื่ออยู่ในภาวะทุกข์เข็ญและหวาดกลัว ดังนั้นในการช่วยเหลือเหยื่อจึงจำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เรียกกันว่าสหวิชาชีพอันประกอบด้วยฝ่ายพัฒนาสังคม แพทย์ นักกฎหมาย นักจิตวิทยา และฝ่ายอื่น ๆ เข้ามาช่วยดูแล และคัดเลือกเหยื่อว่าจัดอยู่ประเภทใดและเหยื่อต้องการอะไร

เนื่องจากการค้ามนุษย์นอกจากเป็นการละเมิดกฎหมายแล้วยังเป็นเรื่องของมนุษยธรรม ดังนั้นไม่ว่าเหยื่อจะเป็นสัญชาติอะไร สิ่งที่รัฐบาลไทยดำเนินการคือการช่วยเหลือ คุ้มครอง บำบัด และฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพเดิม หลังจากช่วยเหลือออกมาจากสภาพการค้ามนุษย์แล้วเหยื่อจะได้รับการส่งตัวไปสถานแรกรับหรือสถานสงเคราะห์เพื่อรับตัวชั่วคราวซึ่งมีถึง 96 แห่งทั่วประเทศ นอกจากนั้นเพื่อให้แน่ใจว่าเหยื่อจะได้รับการพัฒนาอาชีพเพื่อที่จะได้มั่นใจว่าเมื่อกลับสู่ประเทศตนหรือครอบครัวตนแล้วจะมีโอกาสหารายได้ด้วยตนเองได้

ในกรณีที่เหยื่อเป็นคนต่างชาติที่ถูกขบวนการค้ามนุษย์นำมากระทำการอันมิชอบในประเทศไทย เหยื่อจะได้รับการคุ้มครอง ดูแล และพัฒนาอาชีพจนกว่าจะส่งตัวกลับประเทศตน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามบันทึกความเข้าใจที่ตกลงกันระหว่างประเทศ แม้ว่ากระบวนการที่วางไว้จะมีมาตรฐานที่เชื่อถือได้แต่ในทางปฏิบัติก็ยังประสบปัญหาอยู่ไม่น้อย

ผลการดำเนินการ

ในการดำเนินการช่วยเหลือเหยื่อที่ผ่านมานในพื้นที่ศึกษาพบว่า แม้จะช่วยเหยื่อเหยื่อได้จำนวนไม่น้อย รวมถึงมีการส่งตัวเหยื่อกลับประเทศของตนจำนวนหนึ่งแต่ยังมีปัญหา เช่น

ก. ส่วนของเหยื่อ

(1) เหยื่อเองจำนวนไม่น้อยที่ไม่ประสงค์จะกลับบ้านของตนเอง เพราะไม่ต้องการตกอยู่สภาพความยากจนเช่นเดิม

(2) เหยื่อบางคนเป็นผู้ที่เต็มใจที่ตกอยู่ในกระบวนการค้ามนุษย์ แต่ด้วยเหตุที่อายุต่ำกว่า 18 ปี แม้จะเต็มใจแต่ก็เข้าข่ายการค้ามนุษย์ กลุ่มเสี่ยงเหล่านี้จะเป็นปัญหาระยะยาวเพราะแม้จะช่วยออกมาได้ แต่ในเวลาต่อมาก็อาจเข้าสู่วงจรการเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์อีก

(3) เนื่องจากทนายทຽນที่ 2 จะเกิดในประเทศไทยหรือเข้ามาพร้อมผู้ปกครองในประเทศไทย ผู้ปกครองจำนวนมากมีฐานะยากจนและมีบุตรมาก แม้จะช่วยบุตรของเขาออกมาจากการเป็นเหยื่อแล้วแต่ก็ไม่มั่นใจว่าผู้ปกครองจะไม่ปฏิบัติเหมือนเดิมอีก เพราะผู้ปกครองบางส่วนไม่เข้าใจว่าสิ่งที่ตนเองทำกับลูกนั้นคือ การค้ามนุษย์ แต่กลับคิดว่าเป็นการส่งลูกไปทำงานยังที่อื่น เป็นการหารายได้เข้าบ้าน เป็นการช่วยให้น้อง ๆ มีชีวิตที่ดีขึ้น และช่วยให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

(4)เหยื่อที่ถูกค้ำมนุษย์บางครั้งก็มีมูลเหตุจูงใจบางประการที่เข้าแจ้งพนักงานของรัฐให้ช่วยตน ดังนั้นในบางครั้งจึงไม่ยอมพูดความจริงในขั้นตอนการสอบสวน และบางครั้งก็ความกลัวว่าอาจจะเสียเวลาในการดำเนินคดี หรือกลัวว่าเมื่อกลับไปบ้านตนแล้วอาจจะถูกทำร้ายภายหลัง ดังนั้นจึงไม่ต้องการรับความช่วยเหลือใด ๆ เมื่อเหยื่อไม่พูดความจริงและไม่ต้องการรับความช่วยเหลือ การดำเนินการคุ้มครองหรือฟื้นฟูก็ไม่ประสบผลสำเร็จ

ข. ส่วนของหน่วยปฏิบัติงาน

(1) ในการช่วยเหลือผู้ที่เป็นเหยื่อต่อนั้นจำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญที่เรียกกันว่าสหวิชาชีพ กลุ่มนี้มีความสำคัญมากเพราะจะต้องเข้าใจถึงภาวะจิตใจและขอบเขตอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย ในพื้นที่บางแห่งก็ไม่ได้หมายความว่าจะมีบุคลากรดังกล่าวไว้แล้ว การเตรียมการในเรื่องนี้ควรมีการอบรมให้ชัดเจน

(2) เนื่องจากเหยื่อของการค้ำมนุษย์ในงานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นทายาทรุ่นที่ 2 ที่มาจากพม่าซึ่งเป็นคนต่างชาติ ปัญหาของการสื่อสารจะเป็นอุปสรรคของการให้ความช่วยเหลือ ด้วยเหตุที่หน่วยงานขาดบุคลากรในด้านนี้ ทางออกจึงต้องอาศัยหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีคนในท้องถิ่นมาทำหน้าที่ล่าม ในการแปลนั้นบางครั้งจึงขาดข้อมูลที่ถูกต้องเพราะล่ามเหล่านั้นบางครั้งก็ไม่เข้าใจในเรื่องที่ต้องการถามอย่างแท้จริง

(3) ในการจำแนกคัดเลือกเหยื่อให้ออกจากบุคคลที่ไม่ใช่เหยื่อนั้น จำเป็นต้องใช้บุคคลที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก และในกรณีที่มีการช่วยเหลือให้ออกมาหลายคนนั้นจะต้องใช้เวลานานมาก ขณะที่กฎหมายบัญญัติให้ดำเนินการภายในเวลา 24 ชั่วโมงตามมาตรา 29 ของพระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 การที่มีเวลาจำกัดในขณะที่มีปัญหาด้านภาษา ด้านจำนวนพนักงานที่เกี่ยวข้อง และด้านอื่น ๆ เช่น เรื่องการพิสูจน์เรื่องอายุของเหยื่อ การตรวจหาร่องรอยของการถูกทำร้าย เช่น การละเมิดทางเพศ การถูกทำร้าย ทำให้บางครั้งการจำแนกคัดเลือกเหยื่อให้ออกจากกลุ่มที่มีไม่ใช่เหยื่อมีความผิดพลาด นอกจากนั้นการที่บุคคลที่ช่วยเหลือมานั้นไม่ยอมให้ข้อเท็จจริงยังทำกระบวนการในขั้นนี้มีโอกาสผิดพลาดมากขึ้น

(4) ในกรณีที่เหยื่อเป็นทายาทรุ่นที่ 2 หลังจากช่วยมาได้สามารถส่งกลับครอบครัวของเขาเหล่านั้น แต่ในบางครั้งไม่สามารถระบุที่มาของครอบครัวได้จะเป็นปัญหาของการส่งกลับ หน่วยงานของรัฐอาจใช้เวลานานในการนำสืบซึ่งจะเป็นภาระในการเลี้ยงดู

(5) ข้อตกลงระหว่างประเทศในการส่งเหยื่อกลับประเทศตน (Repatriation) ไม่ได้ทำกับทุกประเทศ จึงอาจจะเป็นอุปสรรคบ้างในการดำเนินการ ยังเป็นทายาทรุ่นที่ 2 ที่ยากแก่การพิสูจน์สัญชาติจะยังมีปัญหามากขึ้น

(6) การประเมินสถานะของครอบครัวก่อนส่งกลับยังประเทศตน เรื่องนี้เป็นการยากทั้งในขั้นตอนของการประเมินและการปฏิบัติหลังได้รับผลการประเมิน ประเทศต้นทางบางครั้งขาดผู้เชี่ยวชาญและขาดหน่วยงานที่ดูแลในเรื่องนี้อย่างจริงจัง การส่งเด็กกลับไปเท่ากับการทำร้ายเด็กซ้ำสองในเรื่องเดียวกัน บางครั้งเด็กอาจจะถูกผู้ปกครองลงโทษฐานไม่สามารถหาเงินมาให้หน่วยงานจึงต้องรอบคอบในการส่งเด็กกลับเสมอ

(7) เรื่องการช่วยเหลือเหยื่อนั้นบางครั้งเป็นนโยบายของหน่วยงานในแต่ละจังหวัดว่าจะให้ความสนใจมากน้อยเพียงไร บางจังหวัดนั้นกลับไม่มีนโยบายในเรื่องนี้อย่างชัดเจน ผลที่ตามมาคือการละเลยเรื่องการค้ามนุษย์ในพื้นที่ตนจนทำให้เกิดภาพที่ผิดว่าในจังหวัดนั้นไม่มีการค้ามนุษย์

3.3 มาตรการด้านการบังคับใช้กฎหมาย

การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์นั้นมิใช่มีแต่เพียงการป้องกัน และช่วยเหลือคุ้มครองเหยื่อมิให้เสียหายมากขึ้นเท่านั้น แต่เพื่อมิให้ผู้กระทำผิดยังคงอยู่ในสังคมและประพฤติมิชอบต่อไปอันจะเป็นภัยต่อสังคม มาตรการในการลงโทษจึงจำเป็นต้องมีเพื่อให้เกิดความยุติธรรมและมีให้คนเอาเยี่ยงอย่าง การที่จะให้คนผิดเกิดความเข็ดหลาบนั้น มาตราการของการลงโทษจึงต้องรุนแรง นั่นเป็นมูลเหตุที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ถึงมีบทบัญญัติลงโทษที่รุนแรงกว่ากฎหมายอื่น ๆ ที่แล้ว ๆ มา อย่างไรก็ตาม แม้ว่าบทบัญญัติจะมีมาตรการลงโทษมากน้อยเพียงไร หากการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) ไม่มีประสิทธิภาพ กฎหมายนั้น ๆ ก็ไม่มีประโยชน์ ในการบังคับใช้นั้นจะมีบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นหลักคือเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ผลการดำเนินการ จากการเก็บข้อมูลในพื้นที่การศึกษา ไม่ว่าจะเป็นอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก อำเภอแม่สายจังหวัดเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดระนอง และอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร พบว่าในพื้นที่ดังกล่าวแทบไม่ปรากฏคดีการค้ามนุษย์เลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้ามนุษย์ในทนายารุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า คดีที่พบแม้ว่าจะมีเพียงไม่กี่คดีก็จะเป็นการค้ามนุษย์ที่เกิดกับผู้ย้ายถิ่นรุ่นที่ 1 เช่น การเข้ามาประกอบอาชีพค้าประเวณีจากประเทศพม่าผ่านทางอำเภอแม่สาย การเข้ามาทำงานในเรือประมงในจังหวัดระนอง การเข้ามาขอทานจากชายแดนแถวแม่สอด เป็นต้น ปัญหาสำคัญที่พื้นที่ดังกล่าวไม่ปรากฏพบคดีค้ามนุษย์อาจจะเกิดจากสาเหตุบางประการ เช่น พื้นที่ของการศึกษาส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ต้นทางของการเดินทางเข้ามาประเทศไทยและอาศัยพื้นที่ดังกล่าวเป็นทางผ่าน องค์ประกอบของการกล่าวหาสำหรับข้อหาการค้ามนุษย์จึงไม่ครบ เพราะยังขาดองค์ประกอบการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบหรือการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ ดังนั้นถ้าหากมีการดำเนินคดีจึงมักเป็นเรื่องการลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายมากกว่าข้อหาการค้ามนุษย์

ปัญหาของการบังคับใช้กฎหมายการค้ามนุษย์ที่ปรากฏได้แก่

ก. ส่วนของเหยื่อ

(1) เหยื่อจำนวนไม่น้อยที่เต็มใจทำงานในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม และยากแก่การดำเนินคดี แม้ว่าพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในมาตรา 4 และมาตรา 6 ว่าแม่จะยินยอม แต่ถ้าอายุต่ำกว่า 18 ปีก็ถือว่าเป็นความผิดฐานค้ามนุษย์ แต่ในทางปฏิบัตินั้นเด็กจำนวนมากที่เป็นผู้หญิงทราบดีว่าตนเองต้องมาประกอบอาชีพให้บริการทางเพศ หรือมาขอทานและเก็บขยะรวมถึงการไปขายดอกไม้และทำงานในโรงงาน เด็กจำนวนมากมาขอทานพร้อมกับมารดาของตน หรือไม่ก็ทำงานในโรงงานกับผู้ปกครอง การตั้งข้อหาค้ามนุษย์จึงไม่ครอบคลุมประกอบ

(2) ด้วยเหตุที่ว่าโรงงานจำนวนไม่น้อยที่ปฏิเสธการดูแลคนงาน เพราะจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานของไทย ทางออก ได้แก่ มีการจ้างบริษัทจัดหางานทำหน้าที่ส่งคนงานมาทำงานในโรงงานแทน คนงานดังกล่าวจึงเป็นพนักงานของบริษัทจัดหางาน แต่มิใช่เป็นพนักงานของโรงงาน ดังนั้นโรงงานจึงสามารถปฏิเสธความรับผิดชอบในการใช้แรงงานได้ และที่นอกเหนือจากนี้ โรงงานจำนวนมากใช้วิธีการจ้างเหมาการทำงาน กล่าวคือให้พนักงานทำงานโดยจ่ายค่าตอบแทนตามจำนวนผลงานที่ได้ เช่น ค่าแกะกุ้งได้กี่โลกรัมละเท่าไร ส่วนผู้ปฏิบัติงานจะใช้นุตรหลานของตนมาทำงานหรือไม่อย่างไรนั้นทางโรงงานไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในภาคเกษตรก็เช่นกัน คนงานชาวพม่าจะนำบุตรของตนมาร่วมทำงานด้วย แม้ว่าอาจจะเสี่ยงต่อสารเคมีในบางครั้งแต่ก็เป็นไปตามผู้ปกครองมาทำงาน จึงมิใช่เป็นการจ้างงานหรือใช้แรงงานเด็ก เด็กที่มาทำงานก็มิได้ถูกหลอกลวง และถูกบังคับใช้แรงงานแต่มาช่วยงานผู้ปกครอง ลักษณะนี้ทำให้การดำเนินการทางกฎหมายไม่อาจจะบังคับใช้ได้

(3) เด็กที่ถูกนำไปค้ามนุษย์จำนวนมากถูกกักขังและทำร้าย เช่น กรณีของลูกแรงงานพม่ามาเป็นเด็กขายดอกไม้จากอำเภอแม่สอด หรือเด็กผู้หญิงที่ผู้ปกครองบังคับให้แต่งงานในขณะที่ยังเรียนระดับมัธยมต้นแล้วถูกกักขังตัวไว้ หรือการถูกบังคับให้เป็นคนรับใช้ในบ้านเหยื่อเหล่านี้เป็นทายาทของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าแต่ถูกขังไว้และโดนควบคุมขังออกไปทำงาน โอกาสที่จะหนีก็มีไม่มากและเป็นเด็กที่มาจากพื้นที่อื่นจึงไม่รู้ทางหนีทีไล่ ชาวบ้านเองก็มิรู้จักว่าเป็นเด็กที่ไหน ถ้าหากผู้ปกครองไม่มีปัญหากับนายจ้างแล้ว เด็กเหล่านี้ก็จะถูกรังแกไปตลอด คดีที่เกิดขึ้นมักมาจากการที่นายจ้างไม่ยอมจ่ายเงินหรือไม่ยอมให้มีการติดต่อกับผู้ปกครอง ผู้ปกครองจึงมักจะร้องเรียนองค์กรพัฒนาเอกชนและจึงเป็นที่มาของการจับกุม

ข. ส่วนของหน่วยปฏิบัติงาน หน่วยงานหลักของการบังคับดำเนินคดีคือพนักงานตำรวจ ซึ่งในทางปฏิบัติงานก็มีปัญหาของการดำเนินคดี

(1) กำลังตำรวจที่จะมาจัดการในเรื่องค้ำมนุษย์นั้นมีปัญหา 2 ประการคือ ประการแรกเป็นเรื่องของภาระงานที่ตำรวจต้องรับผิดชอบซึ่งมีมากและมีคดีสำคัญจำนวนมากที่รอการดำเนินการ และประการที่สองคือความรู้ความสามารถของตำรวจในเรื่องการค้ำมนุษย์มีน้อยมาก อันเนื่องจากกฎหมายดังกล่าวเพิ่งมีการประกาศใช้ ผู้ที่จะเข้าใจในมาตรการและขั้นตอนการดำเนินงานมีน้อยมาก

(2) ด้วยเหตุที่ขั้นตอนการดำเนินคดีเรื่องการค้ำมนุษย์นั้นมีความยุ่งยากและต้องอาศัยความร่วมมือหลายฝ่าย และยังมีข้อจำกัดด้านเวลาอีกด้วย เหตุนี้เมื่อมีการจับกุมผู้ต้องหาได้ในบางครั้ง พนักงานจะดำเนินคดีในข้อหาอื่นมากกว่าเพราะยังมีกฎหมายอีกหลายฉบับที่เปิดโอกาสให้ดำเนินคดีได้

(3) เรื่องการค้ำมนุษย์นั้นมักจะมีเรื่องผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับแรงงานต่างชาติและเรื่องการค้าประเวณี ในการเข้าจับกุมจึงมักจะมีข่าวรั่วไหลจนผู้กระทำผิดรู้ตัวก่อน การจับกุมจึงมักจะเข้าไม่ถึงตัวการใหญ่

(4) ผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีค้ำมนุษย์นั้นมักเป็นญาติพี่น้องของเหยื่อ เมื่อมีการจับกุมจึงมักจะไม่ได้คำสารภาพที่เป็นประโยชน์มากนักเพราะเหยื่อกลัวญาติพี่น้องตนจะเดือดร้อน นอกจากนั้นถ้าเหยื่อเป็นต่างชาติก็ประสงค์จะรีบกลับบ้านเกิดของตน ไม่อยากเสียเวลาในการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาจึงทำให้ผู้กระทำผิดอยู่รอดได้

3.4 มาตรการด้านความร่วมมือภูมิภาค

สืบเนื่องจากจุดเริ่มต้นของการมีกฎหมายการค้ำมนุษย์นั้นเนื่องจากแรงกดดันจากประชาคมระหว่างประเทศที่ต้องการช่วยเหลือเด็กและสตรีให้หลุดพ้นจากการกดขี่ข่มเหงจากสังคมที่เป็นอยู่ และด้วยเหตุที่ว่าเด็กและสตรีในประเทศที่อ่อนแอจะเป็นเหยื่อของขบวนการที่มาจากประเทศที่เจริญกว่า เจตนาของกฎหมายจึงเป็นการร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดปัญหาการค้ำมนุษย์ให้ลดน้อยลง และในฐานะที่ประเทศไทยเป็นทั้งประเทศต้นทาง (Place of Origin) เป็นประเทศทางผ่าน (Place of Transit) และประเทศปลายทาง (Place of Destination) ประกอบกับการที่ประเทศไทยมีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นแนวยาวและสามารถเดินทางเข้าออกได้ตลอดเวลาแม้จะไม่ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองก็ตาม ประเทศไทยจึงมีบทบาทอย่างมากในการต้องแก้ปัญหาการค้ำมนุษย์ในภูมิภาคนี้ ขณะที่ประเทศอื่นรอบข้างมักจะเป็นเพียงประเทศต้นทางเท่านั้น

ผลการดำเนินการ ในความร่วมมือระหว่างประเทศนั้นโดยทั่วไปจะมี 2 ระดับ คือระดับพหุภาคี (Multilateral) และทวิภาคี (Bilateral) โดยมีสนธิสัญญาที่เกี่ยวข้องคือ

1) ระดับพหุภาคี ได้แก่

- อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nation Convention Againsts Transnational Organization Crime (TOC)
- พิธีสารเพื่อป้องกัน ปรามปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็กเพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งลักษณะองค์กร (Protocol to Prevent, Supress and Punish Trafficking in Person, especially Women and Children, Supplementing the United Nation Convention Against Transnational Organized)
- พิธีเพื่อต่อต้านการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานทางบก ทางทะเล และทางอากาศเพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้ง (Protocol to Against the Smuggling of Migrant by Land, Sea and Air, Supplemently the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime)
- พิธีสารเลือกรับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องการค้าเด็ก การค้าประเวณีและสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก (Protocol to the Convention on the Rights of the Child Pornography)
- อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ
- อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

2) ระดับทวิภาค

- บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือในการต่อต้านการค้ามนุษย์ในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (Memorandum of Understanding on Cooperation against Trafficking in Persons in the Greater Mekong Sub - Region)
- บันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ว่าด้วยความร่วมมือต่อต้านการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก (Memorandum of Understanding between the Government of the Kingdom of Thailand and the Government of the Lao People's Democratic Republic on Cooperation to Combat Trafficking in Persons, especially Women and Children)
- บันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เรื่อง ความร่วมมือทวิภาคีว่าด้วยการจัดการค้าเด็กและหญิง และ

การช่วยเหลือเหยื่อการค้ามนุษย์ (Memorandum of Understanding between the Government of the Kingdom of Thailand and the Government of Socialist Republic of Vietnam on Bilateral Cooperation for Elimination Trafficking in Children and Women and Assisting Victims of Trafficking)

ก. ส่วนของเหยื่อ ความร่วมมือระหว่างประเทศนั้นส่วนหนึ่งมีเจตนาในการช่วยเหลือเหยื่อที่ถูกล่อลวงมาจากประเทศอื่นแต่ความสำเร็จนั้นส่วนหนึ่งต้องมาจากส่วนของเหยื่อเอง เหยื่อจำนวนมากเต็มใจที่จะมาทำงานแต่ไม่รู้ข้อเท็จจริงว่างานที่ทำนั้นมีความยากลำบากมากน้อยเพียงไร ขณะที่บางส่วนถูกล่อลวงมาว่าจะให้มาเป็นคนงานหรือเด็กรับใช้ในร้านอาหาร แต่เมื่อมาจริงกลับถูกบังคับให้ค้าประเวณี

(1) เหยื่อจำนวนไม่น้อยที่ข้ามพรมแดนมาอาจจะมาเองหรือมาพร้อมครอบครัวก็ได้ เมื่อช่วยตัวมาได้ก็มีข้อตกลงในการส่งตัวกลับบ้านตน แต่ในบางครั้งเหยื่อที่มาก็ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ การช่วยเหลือจึงทำได้ลำบาก จำเป็นต้องหาลำมในการแปลภาษาซึ่งอาจจะแปลไม่สมบูรณ์

(2) ปัญหาของการระบุสัญชาติ เนื่องจากเหยื่อมาจากพื้นที่ห่างไกลจากเขตการปกครองของรัฐบาลกลาง ทำให้ประชาชนบางส่วนไม่มีสัญชาติของตนเพราะไม่รู้ว่าตนเองสัญชาติอะไร เนื่องจากอาศัยในพื้นที่ชายแดนและบางครั้งพื้นที่ดังกล่าวมีปัญหาคือการต่อสู้กับรัฐบาลกลาง เมื่อเหยื่อได้รับการช่วยเหลือก็จะไม่สามารถระบุว่าตนเองเป็นคนชาติ การพิสูจน์สัญชาติจึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก ยิ่งไปกว่านั้นกรณีของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าที่เกิดในประเทศไทยหรือแม้กระทั่งเกิดในประเทศไทยในสมัยก่อน เด็กที่เกิดไม่อาจได้สัญชาติไทยและที่สำคัญคือไม่มีหลักฐานการเกิด เมื่อกาลเวลาผ่านไปหลักฐานบุคคลที่ใช้อ้างอิงสูญหาย การพิสูจน์สัญชาติจึงทำไม่ได้ การช่วยเหลือให้กลับประเทศจึงทำได้ลำบาก นอกจากนั้นการที่ทายาทรุ่นที่ 2 เหล่านี้จำนวนมากเกิดในประเทศไทยและหลายคนไม่มีความรู้หรือประสบการณ์ของประเทศพม่าของตนถ้าจะให้กลับประเทศจึงทำได้ยาก

เพื่อป้องกันปัญหาเรื่องที่เกิดของเด็ก ทางรัฐบาลไทยได้มีข้อกำหนดว่าเมื่อเด็กต่างชาติที่บิดามารดาเข้าเมืองผิดกฎหมายเกิดในประเทศไทย ให้สถานที่พยาบาลการเกิดออกเอกสารระบุงการเกิดของเด็กไว้และให้กับผู้ปกครองเพื่อเป็นหลักฐานของที่มาของเด็กดังกล่าว แต่เอกสารดังกล่าวไม่มีผลทางกฎหมาย เด็กจึงไม่ได้รับสัญชาติไทยเมื่อเหยื่อได้รับการช่วยเหลือ ถ้าเหยื่อมีผู้ปกครองก็นำส่งกลับบ้าน แต่ถ้าเหยื่อไม่มีผู้ปกครองและไม่สามารถพิสูจน์สัญชาติได้ ภารก็จะตกอยู่ฝ่ายไทยที่ช่วยเด็กไว้

ข. ส่วนของหน่วยปฏิบัติงาน หน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องในเรื่องการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์มีหลายหน่วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยเฉพาะ ส่วนของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการต่างประเทศ และ กระทรวงมหาดไทย เป็นต้น แม้ว่าจะสนธิสัญญาร่วมกันแต่ในทางปฏิบัติยังมีข้อขัดข้องบางประการ

(1) ความร่วมมือส่วนใหญ่มักจะเป็นเรื่องการคุ้มครอง ช่วยเหลือ ดูแล และการส่งกลับประเทศซึ่งเป็นมาตรการตั้งรับกับปัญหา มิใช่เป็นการป้องกัน เช่น เมื่อญาติพี่น้องของเหยื่อได้รับเรื่องการถูกค้ามนุษย์ก็จะแจ้งหน่วยงานของประเทศตนเพื่อให้เจ้าหน้าที่ฝั่งไทยช่วยค้นหาและติดตามช่วยเหลือ และเมื่อช่วยได้แล้วก็ดำเนินการฟื้นฟูและส่งกลับประเทศตน แต่มาตรการป้องกันยังเป็นเรื่องภายในประเทศของแต่ละแห่ง บางประเทศก็ได้ให้ความสนใจในเรื่องนี้มากนัก ปัญหาจึงยังคงรุนแรงในประเทศเหล่านั้น

(2) ขั้นตอนของการส่งกลับของแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน บางประเทศต้องใช้เวลามากซึ่งทำให้เหยื่อต้องอยู่ในสถานที่พักพิงยาวนานจนทำให้เกิดความอึดอัดตามมา

(3) การติดตามดูแลเหยื่อภายหลังส่งกลับบ้านนั้นเป็นงานที่ต้องใช้เวลาและงบประมาณพอสมควร บางประเทศก็ขาดเจ้าหน้าที่และขาดงบประมาณสนับสนุน การช่วยเหลือจึงขาดตอนและทำให้เหยื่อตกเป็นเครื่องมือการค้ามนุษย์อีกครั้ง

(4) เจ้าหน้าที่ของแต่ละประเทศในเรื่องการช่วยเหลือเหยื่อขาดความรู้ความเข้าใจในการดูแล การดำเนินการจึงอาจจะไม่ถูกต้องและมีการกระทำกับเหยื่อเสมือนกับผู้กระทำผิด

บทที่ 4

ข้อมูลทั่วไปของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

4.1 ข้อมูลทั่วไปจากการเก็บแบบสอบถาม

การเก็บข้อมูลทั่วไปของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า เพื่อทำความเข้าใจกับสภาพความเป็นอยู่ของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าให้มากขึ้น โดยเป็นการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรที่มีลักษณะ ดังนี้

- เกิดในไทย อาศัยอยู่กับพ่อแม่ เติบโตในประเทศไทย
- เกิดในไทย แล้วพ่อแม่ส่งกลับให้ญาติที่พม่าเลี้ยง หลังจากเด็กเริ่มโตก็เดินทางกลับมาประเทศไทยก่อนอายุ 15 ปี โดยอาจจะอาศัยอยู่กับพ่อแม่หรือคนอื่นก็ได้ ในระหว่างที่เด็กกลับไปพม่า พ่อแม่อาศัยอยู่ในประเทศไทยตลอด
- เกิดในพม่า เดินทางติดตามพ่อแม่เข้ามาในประเทศไทยก่อนอายุ 15 ปี
- เกิดในพม่า แต่พ่อแม่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยก่อน เด็กเดินทางตามเข้ามาในประเทศไทยก่อนอายุ 15 ปี โดยหลังจากเด็กเดินทางเข้ามาแล้วอาจจะอาศัยอยู่กับพ่อแม่ หรือบุคคลอื่นก็ได้

การเก็บข้อมูลในครั้งนี้ใช้แบบสอบถามแบบให้เลือกตอบ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลครัวเรือน และข้อมูลของลูก ซึ่งถือเป็นกลุ่มเป้าหมายโดยตรงของการวิจัยในครั้งนี้ โดยเก็บข้อมูลในพื้นที่ 1) อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย 2) อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 3) อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร และ 4) อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ในการนี้ได้เก็บข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามจำนวนพื้นที่ละ 100 ชุด ได้รับแบบสอบถามคืนมา 100 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.0 ผลการศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถาม

	แม่สาย		แม่สอ		สมุทรสาคร		ระนอง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ								
ชาย	41	41.0	49	49.0	52	52.0	55	55.0
หญิง	59	59.0	51	51.0	48	48.0	45	45.0
รวม	100	100.0	100	100.0	100	100.0	100	100.0
อายุ								
ต่ำกว่า 20 ปี	2	2.0	4	4.0	19	19.0	18	18.0
21-30 ปี	16	16.8	30	30.0	38	38.0	22	22.0
31-40 ปี	25	25.9	32	32.0	28	28.0	23	23.0
41-50 ปี	20	20.0	34	34.0	15	15.0	27	27.0
มากกว่า 50 ปี	37	37.0	0	0	0	0	0	0
รวม	100	100.0	100	100.0	100	100.0	100	100.0
ชาติพันธุ์บิดา								
กะเหรี่ยง	0	0	13	13.0	0	0	18	18.0
พม่า	0	0	81	81.0	30	30.0	57	57.0
มอญ	0	0	6	6.0	63	63.0	21	21.0
ไทลื้อ/อาข่า/ลัวะ	60	60.0	0	0	0	0	2	2.0
ไทใหญ่	40	40.0	0	0	7	7.0	2	2.0
รวม	100	100.0	100	100.0	100	100.0	100	100.0
ชาติพันธุ์มารดา								
กะเหรี่ยง	0	0	18	18.0	0	0	14	14.0
พม่า	0	0	74	74.0	29	29.0	67	67.0
มอญ	0	0	8	8.0	64	64.0	18	18.0
ไทลื้อ/อาข่า/ลัวะ	61	61.0	0	0	0	0	0	0
ไทใหญ่	39	39.0	0	0	7	7.0	1	1.0
รวม	100	100.0	100	100.0	100	100.0	100	100.0

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถาม(ต่อ)

	แม่ลาย		แม่สอด		สมุทรสาคร		ระนอง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพบิดา								
ไม่ได้ทำงาน	13	13.0	1	1.0	1	1.0	0	0
รับจ้างทั่วไป	48	48.0	81	81.0	64	64.0	31	31.0
อุตสาหกรรมต่อเนื่องประมง	0	0	0	0	4	4.0	3	3.0
ออกเรือ	0	0	1	1.0	23	23.0	14	14.0
ค้าขาย	12	12.0	9	9.0	2	2.0	0	0
นายหน้า	0	0	0	0	2	2.0	0	0
อื่นๆ	27	27.0	8	8.0	4	4.0	52	52.0
รวม	100	100.0	100	100.0	100	100.0	100	100.0
อาชีพมารดา								
แม่บ้าน	34	34.0	42	42.0	10	10.0	19	19.0
รับจ้างทั่วไป	34	34.0	39	39.0	76	76.0	36	36.0
อุตสาหกรรมต่อเนื่องประมง	0	0	0	0	4	4.0	3	3.0
ค้าขาย	19	19.0	19	19.0	4	4.0	3	3.0
นายหน้า	0	0	0	0	3	3.0	0	0
อื่นๆ	13	13.0	0	0	3	3.0	39	39.0
รวม	100	100.0	100	100.0	100	100.0	100	100.0
จำนวนลูก								
1 - 3 คน	64	64.0	76	76.0	99	99.0	80	80.0
4 – 6 คน	35	35.0	22	22.0	1	1.0	18	18.0
มากกว่า 6 คน	1	1.0	2	2.0	0	0	2	2.0
รวม	100	100.0	100	100.0	100	100.0	100	100.0

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถาม(ต่อ)

	แม่ลาย		แม่สอด		สมุทรสาคร		ระนอง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อาศัยในเมืองไทยเมื่อ								
เดินทางไปๆมาๆ	0	0	9	9.0	5	5.0	0	0
ภายใน 6 เดือนที่ผ่านมา	0	0	4	4.0	4	4.0	4	4.0
7 – 12 เดือน	0	0	2	2.0	4	4.0	2	2.0
13 – 24 เดือน	0	0	8	8.0	20	20.0	2	2.0
มากกว่า 24 เดือน	100	100	77	77.0	67	67.0	92	92.0
รวม	100	100.0	100	100.0	100	100.0	100	100.0
รวมระยะเวลา								
1-5 ปี	0	0	12	12.0	35	35.0	26	26.0
6-10 ปี	9	9.0	3	3.0	41	41.0	30	30.0
11-15 ปี	12	12.0	10	10.0	24	24.0	21	21.0
16-20 ปี	32	32.0	53	53.0	2	2.0	20	20.0
21 ปีขึ้นไป	45	45.0	22	22.0	0	0	3	3.0
รวม	100	100.0	100	100.0	100	100.0	100	100.0
การเดินทางกลับพม่า								
ไม่เคยกลับเลย	87	87.0	63	63.0	65	65.0	58	58.0
นานๆครั้ง	13	13.0	27	27.0	25	25.0	39	39.0
บ่อยๆ	0	0	10	10.0	10	10.0	3	3.0
รวม	100	100.0	100	100.0	100	100.0	100	100.0
แผนในอนาคต								
ตั้งใจอยู่ไทยตลอดไป	99	99.0	65	65.0	18	18.0	35	35.0
กลับเมื่อได้เงินเพียงพอ	1	1.0	18	18.0	30	30.0	40	40.0
ยังไม่ได้คิด	0	0	17	17.0	52	52.0	25	25.0
รวม	100	100.0	100	100.0	100	100.0	100	100.0

สรุปข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามพื้นที่เก็บข้อมูล

อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 59.0 มีอายุมากกว่า 50 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 37.0 ชาติดัชนีบุคาส่วนมากได้แก่ ไทลื้อ อาข่า ลัว จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 60.0 ทำงานรับจ้างทั่วไป จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 48.0 ส่วนชาติดัชนีบุคาส่วนมากได้แก่ ไทลื้อ อาข่า ลัว จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 61.0 และมีอาชีพแม่บ้านกับรับจ้างทั่วไป จำนวนอาชีพละ 34 คน คิดเป็นร้อยละ 34.0

ครอบครัวส่วนมากมีลูก 1-3 คน จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 64.0 ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเข้ามาในเมืองไทยมากกว่า 24 เดือน จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 100.0 รวมระยะเวลาในการพำนักทั้งหมด 21 ปีขึ้นไป จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 45.0

สำหรับการเดินทางกลับพำนันั้น พบว่า ไม่เคยเดินทางกลับเลย จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 87.0 ส่วนแผนในอนาคตนั้น ส่วนมากคิดว่าตั้งใจจะอยู่เมืองไทยตลอดไป จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 99.0

อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 51.0 มีอายุ 41- 50 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 34.0 ชาติดัชนีบุคาส่วนมากได้แก่ พม่า จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 81.0 ทำงานรับจ้างทั่วไป จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 81.0 ส่วน ชาติดัชนีบุคาส่วนมากได้แก่ พม่า จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 74.0 และมีอาชีพแม่บ้าน จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 42.0

ครอบครัวส่วนมากมีลูก 1-3 คน จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 76.0 ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเข้ามาในเมืองไทยมากกว่า 24 เดือน จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 77.0 รวมระยะเวลาในการพำนักทั้งหมด 16-20 ปี จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 53.0

สำหรับการเดินทางกลับพำนันั้น พบว่า ไม่เคยเดินทางกลับเลย จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 63.0 ส่วนแผนในอนาคตนั้น ส่วนมากคิดว่าตั้งใจจะอยู่เมืองไทยตลอดไป จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 65.0

มหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศชาย จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 52.0 มีอายุ 21- 30 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 ชาติดัชนีบุคาส่วนมากได้แก่ มอญ จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 63.0 ทำงานรับจ้างทั่วไป จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 64.0 ส่วน ชาติดัชนีบุคาส่วนมากได้แก่ มอญ จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 64.0 และมีอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 76.0

ครอบครัวส่วนมากมีลูก 1-3 คน จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 99.0 ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเข้ามาในเมืองไทยมากกว่า 24 เดือน จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 67.0 รวมระยะเวลาในการพำนักทั้งหมด 6 - 10 ปี จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 41.0

สำหรับการเดินทางกลับพม่า นั้น พบว่า ไม่เคยเดินทางกลับเลย จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 65.0 ส่วนแผนในอนาคตนั้น ส่วนมากยังไม่ได้คิด จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 52.0

จังหวัดระนอง

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศชาย จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 55.0 ช่วงอายุ 41 – 50 ปี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0 ชาติพันธุ์บิดาส่วนมากได้แก่ พม่า จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 57.0 ส่วนมากบิดาทำงานอื่นๆ ได้แก่ ก่อสร้าง สวนยาง ล่ามของมูลนิธิ และทำงานในโรงงานที่เป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องประมง จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 52.0 ส่วนชาติพันธุ์มารดาส่วนมากได้แก่ พม่า จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 67.0 และมารดามีอาชีพอื่นๆ ได้แก่ การรับจ้างทำงานที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมประมง เช่น ขนปลา แกะกุ้ง และทำงานในโรงงานซึ่งไม่แน่นอน จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 39.0

ครอบครัวส่วนมากมีลูก 1-3 คน จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 80.0 ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเข้ามาในเมืองไทยมากกว่า 24 เดือน จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 92.0 รวมระยะเวลาในการพำนักทั้งหมด 6-10 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0

สำหรับการเดินทางกลับพม่า นั้น พบว่า ไม่เคยเดินทางกลับเลย จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 58.0 ส่วนแผนในอนาคตนั้น ส่วนมากคิดว่าจะกลับเมื่อเก็บเงินได้เพียงพอ จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0

นอกจากนี้ยังได้สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของลูก รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลของลูก

	แม่สาย		แม่สอด		สมุทรสาคร		ระนอง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ								
ชาย	183	47.3	154	60.6	77	48.4	65	60.2
หญิง	204	52.7	100	39.4	82	51.6	43	39.8
รวม	387	100.0	254	100.0	159	100.0	108	100.0
อายุ								
0-5 ปี	16	4.2	49	19.5	60	38.0	45	17.0
6-10 ปี	40	10.6	48	19.1	58	36.7	46	17.4
11-15 ปี	46	12.1	51	20.3	22	13.9	43	16.2
16-20 ปี	55	14.5	56	22.3	11	7.0	68	25.7
21 ปีขึ้นไป	222	58.6	47	18.8	7	4.4	63	23.7
รวม	379	100.0	251	100.0	158	100.0	265	100.0
เรียนหนังสือถึงชั้น								
ไม่ได้เรียนเลย	151	39.1	69	27.7	78	38.1	56	23.4
กำลังเรียน	111	28.7	146	58.6	49	30.2	146	61.1
จบประถมศึกษา	92	23.8	18	7.2	2	30.7	30	12.6
จบมัธยมศึกษา	20	5.2	13	5.3	0	0	1	0.4
จบอุดมศึกษา	0	0	1	0.4	0	0	1	0.4
จบวิชาชีพ	9	2.3	0	0	0	0	5	2.1
อื่นๆ	4	0.9	2	0.8	0	0	0	0
รวม	387	100.0	249	100.0	205	100.0	239	100.0
เรียนหนังสือที่								
ไทย	174	100.0	122	61.0	56	44.1	78	46.7
พม่า	0	0	78	39.0	71	55.9	89	53.3
รวม	174	100.0	200	100.0	127	100.0	167	100.0

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลของลูก (ต่อ)

	แม่สาย		แม่สอด		สมุทรสาคร		ระนอง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สถานที่เกิด								
โรงพยาบาลรัฐไทย	115	29.8	79	30.9	43	28.10	90	39.8
สถานพยาบาลไทย	0	0	78	30.5	35	22.9	18	8.0
บ้านในไทย	88	22.8	6	2.3	2	1.3	0	0
พม่า	183	47.4	93	36.3	73	36.3	118	52.2
รวม	386	100.0	256	100.0	153	100.0	226	100.0
งานที่ทำ								
ไม่ได้ทำงาน	140	36.2	123	60.9	107	80.5	32	23.7
รับจ้างทั่วไป	64	16.6	42	20.8	8	6.0	21	15.6
อุตสาหกรรมต่อเนื่องประมง	0	0	0	0	0	0	20	14.8
ออกเรือ	0	0	0	0	0	0	9	6.7
เกษตรกรรม	32	8.3	0	0	8	6.0	6	4.4
ทำงานบริษัท/โรงงาน	5	1.3	15	7.4	2	1.5	22	16.3
ค้าขาย	52	13.4	15	7.4	0	0	5	3.7
อื่นๆ	94	24.2	7	3.5	8	6.0	20	14.8
รวม	387	100.0	202	100.0	133	100.0	135	100.0
วันเวลาทำงาน								
ทำทุกวัน	78	40.6	64	82.1	18	100.0	20	41.7
จันทร์ – ศุกร์	3	1.6	9	11.5	0	0	5	10.4
ไม่แน่นอน	82	42.7	1	1.3	0	0	18	37.5
อื่นๆ	29	15.1	4	5.1	0	0	5	10.4
รวม	192	100.0	78	100.0	18	100.0	48	100.0

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลของลูก (ต่อ)

	แม่สาย		แม่สอด		สมุทรสาคร		ระนอง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รายได้								
ไม่แน่นอน	121	65.8	1	1.3	0	0	4	4.1
100-150 บาท/วัน	36	19.6	2	2.5	0	0	50	51.0
มากกว่า 151 บาท/วัน	10	5.4	0	0	0	0	16	16.3
น้อยกว่า 2,000 บาท/เดือน	1	0.5	22	28.6	0	0	6	6.1
2,001 – 4,000 บาท/เดือน	0	0	32	41.6	0	0	17	17.3
มากกว่า 4,001 บาท/เดือน	16	8.7	20	26.0	18	100.0	5	5.2
รวม	184	100.0	77	100.0	18	100.0	98	100.0
ทำงานเมื่ออายุ								
จำไม่ได้	99	56.3	2	2.5	0	0	0	0
5-10 ปี	0	0	0	0	0	0	0	0
11-15 ปี	45	25.6	8	10.1	0	0	11	12.1
15 ปีขึ้นไป	32	18.1	69	87.4	18	100.0	80	87.9
รวม	176	100.0	79	100.0	18	100.0	91	100.0
ที่อยู่ปัจจุบัน								
อยู่ในภูมิลำเนากับครอบครัว	307	79.3	241	97.2	112	76.2	216	92.3
อยู่จังหวัดอื่น	24	6.2	1	0.4	0	0	2	0.9
อยู่ในเขตเมืองชั้นใน	45	11.6	0	0	0	0	0	0
อยู่ที่พม่า	9	2.3	7	2.8	35	23.8	15	6.4
อยู่ต่างประเทศ	2	0.6	0	0	0	0	1	0.4
รวม	387	100.0	248	100.0	147	100.0	234	100.0
ใบอนุญาตทำงาน								
มี	81	20.9	45	18.0	16	11.8	74	75.5
ไม่มี	306	79.1	205	82.0	120	88.2	24	24.5
รวม	387	100.0	250	100.0	136	100.0	98	100.0

จากตารางที่ 2 สามารถจำแนกข้อมูลของลูกได้ดังนี้

เพศ

ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเรื่องลูกจากอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายมีทั้งหมด 387 คน เป็นเพศชายจำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 47.3 และเป็นเพศหญิงจำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 52.7

อำเภอแม่สวด จังหวัดตากมีทั้งหมด 254 คน เป็นเพศชายจำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 60.6 และเป็นเพศหญิงจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 39.4

จังหวัดสมุทรสาคร มีทั้งหมด 159 คน เป็นเพศชายจำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 48.4 และเป็นเพศหญิงจำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 51.6

จังหวัดระนอง มีทั้งหมด 108 คน เป็นเพศชายจำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 60.2 และเป็นเพศหญิงจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 39.8

ช่วงอายุ

ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับลูกจากอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 21 ปีขึ้นไป จำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 58.6 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 16-20 ปี จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5 ช่วงอายุ 11-15 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 12.1 ช่วงอายุ 6-10 ปี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10.6 และช่วงอายุ 0-5 ปี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.2

อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 16-20 ปี จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 22.3 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 11-15 ปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 20.3 ช่วงอายุ 0-5 ปี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 19.5 ช่วงอายุ 6-10 ปี จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 19.1 และอายุ 21 ปีขึ้นไป จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8

จังหวัดสมุทรสาครอยู่ในช่วงอายุ 0-5 ปี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 38.0 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 6-10 ปี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 ช่วงอายุ 11-15 ปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 13.9 ช่วงอายุ 16-20 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 7.0 และอายุ 21 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 4.4

จังหวัดระนอง ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 16-20 ปี จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 25.7 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 21 ปีขึ้นไป จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 23.7 ช่วงอายุ 6-10 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 17.4 ช่วงอายุ 0-5 ปี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 17.0 และช่วงอายุ 11-15 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 16.2

ระดับการศึกษา

ผู้ตอบแบบสอบถามจากอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือจำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 39.1 รองลงมาคือกำลังเรียนจำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 28.7 จบระดับประถมศึกษาจำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23.8 จบระดับมัธยมศึกษาจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5.2 จบระดับวิชาชีพจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.3 และอื่นๆ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.9

อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ส่วนใหญ่กำลังศึกษาจำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 58.6 ไม่ได้เรียนเลยจำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 27.7 จบระดับประถมศึกษาจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 7.2 จบระดับมัธยมศึกษาจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 5.3 จบระดับอุดมศึกษาจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.4 และอื่นๆจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8

จังหวัดสมุทรสาคร ส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือจำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 38.1 กำลังเรียนจำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 30.2 และจบระดับประถมศึกษาจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 30.7

จังหวัดระนอง ส่วนใหญ่กำลังเรียนหนังสือจำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 61.1 ไม่ได้เรียนหนังสือจำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 23.4 จบระดับประถมศึกษาจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 12.6 จบในระดับวิชาชีพจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.1 และจบในระดับมัธยมและอุดมศึกษาอย่างละ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.4

สถานที่เรียน

ผู้ตอบแบบสอบถามจากอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เรียนหนังสือที่ประเทศไทยทั้งหมดจำนวน 174 คน

อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ส่วนใหญ่เรียนหนังสือที่ประเทศไทยจำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 61.0 และเรียนที่ประเทศพม่าจำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 39.0

จังหวัดสมุทรสาคร ส่วนใหญ่เรียนที่ประเทศพม่าจำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 55.9 และเรียนที่ประเทศไทยจำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 44.1

จังหวัดระนอง ส่วนใหญ่เรียนที่ประเทศพม่าจำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 53.3 และเรียนที่ประเทศไทยจำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 46.7

สถานที่เกิด

ผู้ตอบแบบสอบถามจากอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่เกิดที่ประเทศพม่าจำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 47.4 รองลงมาเกิดที่โรงพยาบาลรัฐของประเทศไทยจำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 29.8 และเกิดที่บ้านในประเทศไทยจำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 22.8

อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ส่วนใหญ่เกิดที่ประเทศพม่าจำนวน 93 คนคิดเป็นร้อยละ 36.3 รองลงมาเกิดที่โรงพยาบาลรัฐของประเทศไทยจำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 30.9 เกิดที่สถานพยาบาลของประเทศไทยจำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 30.5 และเกิดที่บ้านในประเทศไทยจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.3

จังหวัดสมุทรสาคร ส่วนใหญ่เกิดที่ประเทศพม่าจำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 36.3 รองลงมาเกิดที่โรงพยาบาลรัฐของประเทศไทย จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 28.10 เกิดที่สถานพยาบาลของประเทศไทยจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 22.9 และเกิดที่บ้านในประเทศไทย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3

จังหวัดระนอง ส่วนใหญ่เกิดที่ประเทศพม่าจำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 52.2 รองลงมาเกิดที่โรงพยาบาลรัฐของไทยจำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 39.8 และเกิดในสถานพยาบาลจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 8.0

ลักษณะงานที่ทำ

ผู้ตอบแบบสอบถามจากอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงานจำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 36.2 รองลงมาคืองานอื่นๆ จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 24.2 งานรับจ้างทั่วไปจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.6 อาชีพค้าขายจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 13.4 งานเกษตรกรรมจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 ทำงานบริษัทหรือว่าโรงงานจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3

อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงานจำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 60.9 งานรับจ้างทั่วไปจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 20.8 งานด้านเกษตรกรรมหรืองานบริษัทและค้าขายคืออย่างละ 15 คน คิดเป็นร้อยละ 7.4 และอาชีพอื่นๆจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5

จังหวัดสมุทรสาคร ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงานจำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 80.5 รองลงมาคือประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปและอื่นๆจำนวนอย่างละ 8 คน คิดเป็นร้อยละ 6.0 และทำงานที่โรงงานหรือบริษัทจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5

จังหวัดระนอง ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงานจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 23.7 รองลงมาคือทำงานในโรงงานหรือบริษัทจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 16.3 รับจ้างทั่วไปจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 15.6 งานอุตสาหกรรมต่อเนื่องประมงจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 14.8 ออกเรือจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 และงานเกษตรกรรมจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.4

วันเวลาทำงาน

ผู้ตอบแบบสอบถามจากอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่เวลาในการทำงานไม่แน่นอนจำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 42.7 รองลงมาทำงานทุกวันจำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 40.6 เวลาอื่นๆจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 15.1 และทำงานจันทร์-ศุกร์จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.6

อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ส่วนใหญ่ทำงานทุกวันจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 82.1 รองลงมาคือทำงานวันจันทร์-ศุกร์ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 เวลาอื่นๆจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 5.1 และ เวลาทำงานไม่แน่นอนจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3

จังหวัดสมุทรสาคร ทั้งหมดทำงานทุกวันจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 100.0

จังหวัดระนอง ส่วนใหญ่ทำงานทุกวันจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 41.7 รองลงมาคือเวลาทำงานไม่แน่นอนจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 และทำงานวันจันทร์-ศุกร์กับเวลาอื่นๆ จำนวนอย่างละ 5 คน คิดเป็นร้อยละ 10.4 ทั้งคู่

รายได้

ผู้ตอบแบบสอบถามจากอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่รายได้ไม่แน่นอนจำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 65.8 รายได้ 100-150 บาทต่อวัน จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 19.6 รายได้มากกว่า 4,001 บาทต่อเดือนจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 8.7 รายได้มากกว่า 151 บาทต่อวันจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 5.4 หารายได้น้อยกว่า 2,000 บาทต่อเดือนจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5

อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ส่วนใหญ่รายได้ 2,001-4,000 บาทต่อเดือนจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 41.6 รายได้น้อยกว่า 2,000 บาทต่อเดือนจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 28.6 รายได้มากกว่า 4,001 บาทต่อเดือนจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 26.0 รายได้ 100-150 บาทต่อวันจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5 และรายได้ไม่แน่นอนจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3

จังหวัดสมุทรสาคร ทั้งหมดทำงานมีรายได้มากกว่า 4,001 บาทต่อเดือน จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 100

จังหวัดระนอง ส่วนใหญ่รายได้ 100-150 บาทต่อวันจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 51.0 รายได้ 2,001-4,000 บาทต่อเดือนจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 17.3 รายได้มากกว่า 151 บาทต่อวันจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 16.3 รายได้มากกว่า 4,001 ต่อเดือนจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 5.2 และรายได้น้อยกว่า 2,000 บาทต่อเดือนจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 6.1

อายุเมื่อเริ่มต้นทำงาน

ผู้ตอบแบบสอบถามจากอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่จำอายุเมื่อเริ่มต้นทำงานไม่ได้จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 56.3 รองลงมาช่วงอายุ 11-15 ปีจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 25.6 และทำงานเมื่ออายุ 15 ปีขึ้นไปจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 18.1

อำเภอแม่สอด จังหวัดตากส่วนใหญ่เริ่มต้นทำงานเมื่ออายุ 15 ปีขึ้นไปจำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 87.4 ช่วงอายุ 11-15 ปีจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 10.1 และจำอายุเมื่อเริ่มทำงานไม่ได้จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5

จังหวัดสมุทรสาคร ทั้งหมดเริ่มต้นทำงานเมื่ออายุ 15 ปีขึ้นไปทั้งหมดจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 100.0

จังหวัดระนอง ส่วนใหญ่เริ่มต้นทำงานเมื่ออายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 87.9 และเริ่มทำงานเมื่อช่วงอายุ 11-15 ปีจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 12.1

ที่อยู่ในปัจจุบัน

ผู้ตอบแบบสอบถามจากอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับครอบครัวจำนวน 307 คน คิดเป็นร้อยละ 79.3 พักในเขตเมืองชั้นในจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 11.6 อาศัยในจังหวัดอื่นๆจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.2 อยู่ที่ประเทศพม่าจำนวน 9 คนคิดเป็นร้อยละ 2.3 และอยู่ต่างประเทศจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6

อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ส่วนใหญ่อยู่ในภูมิลำเนาเดียวกันกับครอบครัวจำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 97.2 อยู่ที่ประเทศพม่า จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.8 และอยู่ในจังหวัดอื่นๆจำนวน 1 คน

จังหวัดสมุทรสาคร ส่วนใหญ่อยู่ในภูมิลำเนาเดียวกับครอบครัวจำนวน 112 คนคิดเป็นร้อยละ 76.2 และอยู่ที่ประเทศพม่าจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 23.8

จังหวัดระนอง ส่วนใหญ่อยู่ในภูมิลำเนาเดียวกับครอบครัวจำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 92.3 รองลงมา อยู่ที่ประเทศพม่าจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 6.4 อยู่ที่จังหวัดอื่นจำนวน 2 คนคิดเป็นร้อยละ 0.9 และอยู่ต่างประเทศจำนวน 1 คนคิดเป็นร้อยละ 0.4

ใบอนุญาตทำงาน

ผู้ตอบแบบสอบถามจากอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่ไม่มีใบอนุญาตทำงานจำนวน 306 คนคิดเป็นร้อยละ 79.1 และมีใบอนุญาตทำงานจำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.9

อำเภอแม่สวด จังหวัดตากส่วนใหญ่ไม่มีใบอนุญาตทำงานจำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 82.0 และมีใบอนุญาตทำงานจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 18.0

จังหวัดสมุทรสาครส่วนใหญ่ไม่มีใบอนุญาตทำงานจำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 88.2 และมีใบอนุญาตทำงานจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 11.8

จังหวัดระนองส่วนใหญ่มีใบอนุญาตทำงานจำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 75.5 และไม่มีใบอนุญาตทำงานจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 24.5

4.2การวิเคราะห์ในประเด็นทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่ากับปัญหาการค้ำมนุษย์

จากข้อมูลที่ได้รวบรวมจากแบบสอบถาม ได้นำมาสู่บทวิเคราะห์เพื่อให้เกิดความเข้าใจในปัญหาการค้ำมนุษย์ในทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่านั้นสิ่งหนึ่งที่สำคัญมากเพื่อจะได้เข้าใจในปัญหาดังกล่าวคือการเข้าใจถึงสถานภาพของทายาทรุ่นที่ 2 ว่ามีลักษณะอย่างไรและกลุ่มใดที่เป็นกลุ่มเสี่ยงของการค้ำมนุษย์

การที่บุคคลกลุ่มหนึ่งเดินทางมาจากประเทศเพื่อนบ้านนั้น วัตถุประสงค์อาจจะมีหลายประการแต่ที่สำคัญที่ทำให้เขาตัดสินใจจากครอบครัวตนมาใช้ชีวิตในต่างแดนนั้นคงเป็นเพราะเหตุผลทางเศรษฐกิจ คนเหล่านั้นมีความจำเป็นการเลี้ยงชีพ หารายได้มาดูแลตนเองและส่งเสียครอบครัว ในเมื่อสภาพแวดล้อมในประเทศตนไม่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีพของตนพวกเขาจึงจำเป็นต้องไปหารายได้จากพื้นที่อื่น และพื้นที่ที่จะมารองรับจะต้องมีงานให้ทำและมีรายได้มากขึ้น ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยจึงเป็นพื้นที่ที่ประชากรของประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาพักพิง ในการเข้ามาแสวงหาโอกาสชีวิตที่ดีขึ้นนั้น บางคนเข้ามาคนเดียวพร้อมกับเพื่อนร่วมชะตากรรม หลายคนต้องทิ้งบิดามารดาตนมาเพื่อหารเงินส่งกลับบ้าน แต่ก็มีจำนวนไม่น้อยที่ต้องละทิ้งสามีหรือภรรยาและลูกของตนไว้เบื้องหลังโดยหวังว่าเมื่อได้เงินจำนวนพอเพียงแล้วก็จะกลับมาอยู่กับครอบครัวของตน ขณะที่บางคนหวังว่าวันหนึ่งจะพาครอบครัวตนเข้ามาพำนักในประเทศไทย

ขณะเดียวกันยังมีแรงงานบางส่วนที่เข้ามาในวัยหนุ่มสาวเพียงเพื่อจะมาหาเงินส่งกลับบ้าน แต่เมื่อมาพำนักในประเทศไทยเป็นเวลานาน บุคคลเหล่านั้นได้ตัดสินใจมีครอบครัวในต่างแดนและจำนวนไม่น้อยที่มีทายาทที่เกิดในประเทศไทย สำหรับคนพม่าที่มีครอบครัวในประเทศไทย ถ้าหากคู่สมรส ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายหญิงหรือฝ่ายชาย ถ้าเป็นคนไทยแล้วเด็กที่เกิดมาจะได้สัญชาติไทย เด็กเหล่านี้สามารถได้รับสิทธิเช่นเดียวกับคนไทย แต่กรณีทั้งที่บิดามารดาเป็นคนต่างชาติและเข้าเมืองแบบผิดกฎหมายแล้ว เด็กที่เกิดจะไม่ได้รับสัญชาติยกเว้นจะได้เอกสารหลักฐานการเกิดเพื่อใช้ยืนยันว่าเด็กเหล่านั้นมีผู้ปกครองเป็นใครและเกิด ณ สถานที่ใดเท่านั้น เด็กที่เกิดจะเป็นเด็กไร้สัญชาติ และในความเป็น “เด็กไร้สัญชาติ” นี้เอง ทั้งเด็กหรือผู้ปกครองจะมีทางออกอย่างไรในการอาศัยในประเทศไทย แต่ที่สำคัญลักษณะของเด็กจะมีความสัมพันธ์อย่างมากกับการเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์

กลุ่มแรก คือกลุ่มเด็กที่เกิดในประเทศไทย กลุ่มนี้มาจากการที่บิดามารดาเป็นชาวพม่าที่เดินทางมายังประเทศไทยและให้กำเนิดบุตรธิดาในประเทศไทย แต่คำว่า “ชาวพม่า” นั้นหมายถึงการเป็นประชาชนของประเทศพม่า มิได้หมายถึงชาติพันธุ์พม่า เพราะคนพม่านั้นประกอบด้วยหลายชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นมอญ ทวาย กระเหรี่ยง ไทยใหญ่ ไทยลื้อ หรือชาติพันธุ์อื่นรวมถึงคนพม่าแท้ ๆ เด็กเหล่านี้จำนวนไม่น้อยเกิดในโรงพยาบาลของรัฐ สถานีนามัย และในบ้าน ถ้าหากเกิดในสถานบริการของรัฐ เด็กนั้นจะได้เอกสารที่เป็นหลักฐานการเกิด แต่ถ้าเกิดในบ้านแล้วเด็กดังกล่าวจะไม่ได้รับหลักฐานอะไรและจะอยู่ในฐานะที่ไม่สามารถระบุหลักฐานสัญชาติอะไรได้เลย อย่างไรก็ตาม การที่จะทำคลอดที่ใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ถ้าบ้านที่อยู่อาศัยอยู่ห่างไกลจากสถานบริการของรัฐ เช่น อาศัยในเกาะก็อาจจะไม่สามารถไปสถานีนามัยหรือโรงพยาบาลได้ เช่น พื้นที่บางส่วนของจังหวัดระนอง แต่สำหรับครัวเรือนพม่าที่อยู่พื้นที่บริเวณแม่สอดอาจจะใช้สถานบริการของรัฐหรือขององค์กรพัฒนาเอกชนเรียกว่า “คลินิกแม่ดาว” ของหมอชินเทียร์ได้

กลุ่มที่สอง คือ เด็กพม่าที่มาพร้อมผู้ปกครอง เนื่องจากมีครอบครัวชาวพม่าที่มาหางานทำในประเทศไทยจำนวนไม่น้อยที่นำเอาครอบครัวมาด้วย เช่น พากรรยามาพร้อมกันและมีบุตรด้วยกันในภายหลัง กรณีนี้เด็กที่เกิดในไทยก็เข้าข่ายกลุ่มที่หนึ่ง คือเด็กเกิดในไทย แต่ก็มีคู่สามีภรรยาจำนวนไม่น้อยที่เดินทางเข้ามายังประเทศไทยพร้อมทั้งบุตรของตนที่ยังเล็กอยู่ ในกรณีนี้ผู้ที่เดินทางมานั้นมักจะมีนายหน้าหรือคนที่รู้จักอยู่ในประเทศไทยแล้ว ดังนั้นเมื่อเข้ามาถึงพื้นที่ที่ตนเองจะไปพักอาศัยก็สามารถหาบ้านพักได้ในเวลาไม่นานนัก แต่ก็มีคู่สามีภรรยาบางคนที่ทำให้ผู้เป็นสามีเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยก่อน จากนั้นจึงค่อยให้ภรรยาและบุตรเดินทางตามมาภายหลัง ในบางครั้งผู้เป็นบิดาอาจจะค่อย ๆ ให้ลูกเดินทางมาทีละคน แต่ก็มีหลายครอบครัวที่ให้ลูกเดินทางมาและเดินทางกลับพม่าภายหลัง

จากรูปแบบที่มาของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าทำให้เราสามารถจำแนกลักษณะของทายาทดังกล่าวที่สัมพันธ์กับมีโอกาสนเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ดังนี้

1. เด็กเกิดในไทยแต่ผู้ปกครองประสงค์จะย้ายกลับพม่า กรณีนี้พบในหลายพื้นที่ที่สำรวจเช่น จะพบบ่อยมากในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากที่ผู้ปกครองเป็นพม่า กระเหรี่ยง หรือพม่าที่เป็นมุสลิม จะมีการพบบ้างที่ระนอง และสมุทรสาคร แต่ไม่ค่อยพบในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ลักษณะนี้คือผู้ปกครองมีเจตนาที่จะกลับไปอยู่ประเทศพม่าเมื่อเก็บเงินได้เพียงพอแล้ว ดังนั้นทายาทของผู้ย้ายถิ่นจะไม่ค่อยได้รับโอกาสในการศึกษาแม้ว่าจะอยู่ในประเทศไทยเพราะคิดว่าไม่มีประโยชน์อะไรที่จะเรียนหนังสือไทย เมื่อไม่จำเป็นต้องเข้าโรงเรียนเด็กจะถูกใช้แรงงานในยามเด็ก สภาพการทำงานของเด็กก็คือการตามผู้ปกครองไปรับจ้างทำงาน แรงงานเด็กเหล่านี้อายุน้อย คือประมาณ 12 -13 ปีหรือบางครั้งก็น้อยกว่านั้น เด็กกลุ่มนี้อาจจะไม่ใช้กลุ่มเสี่ยงต่อการถูกค้ามนุษย์ ถ้าผู้ปกครองสามารถพาเขากลับประเทศพม่า แต่ในทางปฏิบัติมิใช่ว่าผู้ปกครองจะสามารถกลับประเทศได้ดังที่ต้องการ เพราะสถานการณ์ในพม่าอาจจะเอื้ออำนวยให้เดินทางกลับได้ การขาดการศึกษาอาจเป็นสาเหตุสำคัญให้เด็กเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ สภาพความเป็นอยู่ของเด็กกลุ่มนี้ค่อนข้างจะลำบากเพราะระหว่างรอการเดินทางกลับประเทศตนนั้นเด็กจำเป็นต้องทำงานช่วยหาเงินมาช่วยค่าใช้จ่ายในครอบครัว เด็กเหล่านี้จะช่วยพ่อแม่ในการทำงาน โดยเฉพาะในโรงงานคัดปลาหรือทำปลาและภาคเกษตร ดิฉันจะติดตามผู้ปกครองไปทำงานเพราะจะอยู่ในบ้านก็ไม่ได้เพราะไม่มีใครอยู่ดูแลเด็กเหล่านั้น การที่เด็กไปทำงานก็ไม่ถือว่าเป็นการจ้างงานเพราะทางโรงงานมิได้จ้างเด็กมาทำงาน นอกจากนั้นงานที่ทำการเป็นการจ้างเหมา กล่าวคือให้ผู้ปกครองมาทำงานโดยตกลงกันเป็นน้ำหนักของงานที่ทำได้ หรือเหมาปริมาณงานในภาคเกษตร เด็กเหล่านี้จึงมาช่วยผู้ปกครองตน มิใช่มารับจ้าง เรื่องจึงเป็นปัญหาของการตีความว่าเป็นการใช้แรงงานเด็กหรือไม่และการที่เด็กมาทำงานกับผู้ปกครองย่อมมิใช่การบังคับหรือล่อลวงองค์ประกอบการค้ามนุษย์จึงไม่ครบ นอกจากนี้จากการที่ผู้ปกครองคาดหวังว่าจะอพยพครอบครัวกลับพม่าจึงไม่ยอมให้ลูกตนเองรับการศึกษา ถ้าหากผู้ปกครองสามารถพาครอบครัวกลับประเทศตนเองได้ ปัญหา

ยังอยู่ที่เด็ก เพราะเมื่อไม่ได้รับการพัฒนา เมื่อกลับประเทศตนก็ไม่สามารถทำงานดี ๆ ได้ และมีโอกาสจะเดินทางกลับมาหางานทำที่ประเทศไทยในภายหลังเหมือนดังผู้ปกครองตน แต่ถ้าผู้ปกครองตนไม่สามารถพาบุตรหลานกลับประเทศพม่าแล้วเด็กเหล่านี้ก็จะแปรสภาพเป็นแรงงานเด็กหรือเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ได้

2. เด็กที่เกิดในประเทศไทยแต่ผู้ปกครองประสงค์จะส่งเด็กกลับไปประเทศพม่า ลักษณะนี้จะพบมากในหลายชุมชน เช่น สมุทรสาคร ระนอง รูปแบบก็คือการที่บิดามารดาชาวพม่าได้ให้กำเนิดบุตรธิดาในประเทศไทยแล้วแต่ไม่สามารถเลี้ยงดูได้ หรืออยากให้ลูกของตนคงความเป็นชนพม่าเอาไว้ วิธีการคือหลังจากคลอดลูกได้ไม่นานก็จัดการส่งเด็กกลับพม่าโดยให้มารดาเป็นคนพากลับ จากนั้นมารดาก็เดินทางกลับมาประเทศไทยอีก ในกรณีนี้ผู้สมรสจำเป็นต้องมีญาติพี่น้องอยู่ในพม่าที่ทำหน้าที่รับเลี้ยงเด็ก ทางบิดามารดาเด็กยังทำงานหาเงินส่งกลับไปให้ผู้เลี้ยงเด็ก เมื่อเด็กนั้นโตขึ้นจนอายุประมาณ 13 – 15 ปีก็หาทางส่งเด็กนั้นกลับเข้ามาทำงานในประเทศไทยโดยอยู่กับผู้ปกครองของตนต่อไป โดยวิธีนี้ผู้ปกครองยังคงสามารถทำงานได้ทั้งคู่เพราะไม่ต้องดูแลบุตรของตน

ในส่วนของเด็กนั้นเมื่อเติบโตจนอยู่ในวัยทำงานได้แล้วก็หาทางมาทำงานในประเทศไทย เช่นเดียวกับผู้ปกครองตน ขบวนการเดินทางมาทำงานในไทยนั้นจำเป็นต้องผ่านนายหน้าเพราะการเดินทางจากชายแดนเข้ามาในเมืองนั้นจะต้องผ่านด่านต่าง ๆ และถูกตรวจสอบระหว่างทาง ถ้าหากชาวต่างชาติเข้ามาเองย่อมเป็นไปได้ยาก การผ่านนายหน้านี้เองที่เปิดโอกาสให้ขบวนการค้ามนุษย์เข้ามาแสวงหาประโยชน์ได้ แรงงานจำนวนไม่น้อยถูกส่งลงเรือประมง หรือถ้าเป็นเด็กผู้หญิงก็จะถูกหลอกเข้ามาทำงานในร้านอาหาร แต่ภายหลังมีการชักจูงหรือบังคับให้ค้าบริการทางเพศ ดังนั้นเด็กที่ผู้ปกครองส่งกลับแล้วเดินทางกลับมาใหม่นั้นจึงมีสภาพเหมือนแรงงานต่างชาติที่เข้ามาใหม่ เด็กเหล่านี้จึงเป็นกลุ่มเสี่ยงของการค้ามนุษย์

3. เด็กที่เกิดในประเทศไทยและไม่มีความประสงค์จะกลับประเทศพม่า จากการสำรวจพบว่ามีชุมชนพม่าจำนวนไม่น้อยที่ตั้งมานานหลายชั่วอายุคน ผู้ปกครองหลายคนต้องการย้ายกลับบ้านตนในพม่าแต่ไม่สามารถกลับไปได้ อาจจะด้วยเหตุผลทางการเมืองหรือเหตุผลทางเศรษฐกิจ หรือหลายครอบครัวไม่คิดจะเดินทางกลับพม่าเลย เช่นในกรณีของชุมชนแถวอำเภอแม่สอดที่อพยพมาประเทศไทยด้วยเหตุผลทางการเมือง หรือกรณีค้าอพยพตามบริเวณชายแดน หรือกรณีของชุมชนในอำเภอแม่สาย ที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยไม่นานแต่ไม่ประสงค์จะกลับประเทศตน เมื่อสถานการณ์เข้ามาในประเทศไทยแตกต่างกัน การเลี้ยงดูบุตรของตนจึงต่างกันเช่นกัน ในกรณีที่ครอบครัวประสงค์จะมาอยู่ประเทศไทยอย่างถาวรนั้น ผู้ปกครองนิยมจะส่งบุตรของตนเข้ารับการศึกษาระดับไทยในโรงเรียนของไทย เมื่อสำเร็จการศึกษาหรือยุติการศึกษาในระดับที่ตนเองพอใจแล้วเด็กเหล่านั้นจะหางานทำแบบที่คนไทยทั่ว ๆ ไปทำงานกัน เช่น รับจ้างในเมืองหรือโรงงานที่ตั้งในบริเวณดังกล่าว โอกาสที่ขบวนการค้ามนุษย์จะเข้ามาแสวงหาประโยชน์จึงทำได้ยาก ในทางกลับกัน กรณีของครอบครัวที่ลี้ภัยมาอาศัยในประเทศไทยและขาดโอกาสที่จะกลับดินแดนตนนั้น เด็กของครอบครัวเหล่านี้มักจะไม่ได้รับการศึกษาและถูกใช้แรงงานตั้งแต่เล็ก ไม่ว่าจะเป็นการขอทาน เก็บขยะ หรือถูกนายหน้านำไปทำงานขายดอกไม้ในกรุงเทพหรือเมืองใหญ่ เด็กเหล่านี้มีโอกาเป็นเหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์อย่างมาก ทั้งนี้เพราะบิดามารดาอาศัยในประเทศไทยแบบชั่วคราว ดังนั้นจึงไม่คิด

จะอยู่อย่างถาวร ดังนั้นจึงไม่ทำงานอย่างเป็นทางการเป็นกิจจะลักษณะ แต่อาศัยให้บุตรของตนทำงานแทน การยินยอมให้นายหน้านำบุตรของตนไปทำงานในเมืองจึงเป็นการลดภาระของตนในการเลี้ยงดูและยังได้เงินจากนายหน้าอีกด้วย นอกจากนั้นยังมีรายได้ที่นายจ้างส่งมาให้เป็นระยะ ๆ สภาพของเด็กจึงล่อแหลมต่อการเป็นเหยื่ออย่างมาก ยิ่งไปกว่านั้นชาวพม่าบางกลุ่มที่ไม่ยอมรับการคุมกำเนิด อาจจะช่วยเหตุผลทางศาสนาหรือค่านิยมบางอย่าง กลุ่มนี้จะมีบุตรจำนวนมาก การส่งบุตรไปทำงานผ่านนายหน้าจึงเป็นเรื่องปกติของครอบครัวเหล่านี้ ครอบครัวเหล่านี้มักอยู่ในชุมชนแออัดหรือค่ายผู้อพยพ งานในพื้นที่หาได้ลำบาก เด็กเหล่านั้นจึงต้องหารายได้มาสนับสนุนครอบครัวโดยการขอทานหรือเก็บขยะ

4. เด็กที่เกิดในประเทศพม่า มาทำงานในประเทศไทย และประสงค์จะกลับประเทศตน เด็กในกลุ่มนี้จะเกิดและเติบโตในประเทศของตนและผู้ปกครองเดินทางมาทำงานในประเทศไทย ดังนั้นจึงมีการเดินทางตามครอบครัวมาภายหลังและอาศัยอยู่กับผู้ปกครองตน กรณีนี้ก็ยังเข้าข่ายของทนายทຸ່ນທີ່ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า เด็กกลุ่มนี้จะพบในพื้นที่สมุทรสาคร กล่าวคือผู้ปกครองจะเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยและปล่อยลูกของตนไว้ที่ประเทศพม่า จำนวนบุตรมักจะไม่นับแน่นอนแต่ก็จะมากกว่าหนึ่งคน เมื่อบิดามารดาเข้ามาทำงานเป็นหลักเป็นฐานแล้วจึงค่อย ๆ ให้ลูกเข้ามาทำงานทีละคนหรือสองคนโดยทยอยกันมา เด็กเหล่านี้บางคนจะไป ๆ มา ๆ ระหว่างสองประเทศ และบางคนจะกลับประเทศตนโดยไม่กลับมาประเทศไทยอีก ทนายทຸ່ນที่ 2 ประเภทนี้มักจะไม่เป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์เนื่องจากเข้ามาภายหลังและอาศัยอยู่กับผู้ปกครองของตน แม้ว่าในขณะที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยจะผ่านขบวนการนายหน้าแต่โอกาสที่นายหน้าจะหลอกลวงไปเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ลำบากมากเพราะนายหน้าเหล่านี้จะรู้จักกับผู้ปกครองของเด็กและจะมีการจ่ายเงินให้นายหน้าเมื่อเด็กนั้นมาถึงบ้านผู้ปกครอง

5. เด็กที่เกิดในประเทศพม่า มาทำงานในประเทศไทยและเดินทางไปกลับระหว่างสองประเทศตลอดเวลา เนื่องจากในพื้นที่ชายแดนที่มีการเดินทางเข้าออกตามพรมแดนได้ตลอดเวลา เช่น บริเวณแม่สอดหรือแม่สายนั้นคนพม่าสามารถเดินทางเข้าออกได้ทั้งที่ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองหรือไม่จำเป็นต้องผ่านด่าน จะมีเด็กพม่าจำนวนหนึ่งซึ่งอาจจะมากับผู้ปกครองหรือเป็นเด็กเร่ร่อนอาศัยบริเวณขอบชายแดน เด็กเหล่านี้เหล่านี้สามารถจำแนกได้ 2 ประเภท ประเภทแรกคือเข้ามาหารายได้พร้อมบิดาหรือมารดา แต่ส่วนใหญ่จะมาพร้อมมารดา โดยมาเป็นขอทาน หรือเก็บขยะ บางที่สองแม่ลูกจะเข้ามาทำงานเป็นขอทานรายวัน กล่าวคือมาทำงานในตอนเช้าและกลับพม่าในตอนเย็น หรือบางครั้งอาจจะเช่าที่พักรายวันโดยขออาศัยกับชาวบ้านที่ตั้งรกรากในประเทศไทย เช่น บริเวณชุมชนแออัดแถวแม่สอด ชาวบ้านบริเวณนั้นจะยอมให้บุคคลภายนอกเข้ามาอาศัยในบ้านตนโดยเก็บค่าพักอาศัยคืนละ 10 บาทต่อคน ในบางกรณีจะพบว่าชาวบ้านบางคนจะรวบรวมเงินจำนวนหนึ่งที่ใช้เป็นค่าเดินทางมาพร้อมบุตรเพื่อจะมาขอทานในฝั่งไทย ตกค่ำก็อาจจะเช่าที่พักดังกล่าวหรือนอนตามใต้สะพาน เมื่อขอทานได้จำนวนหนึ่งแล้วจึงเดินทางกลับบ้านเดิมของตน กรณีเช่นนี้เด็กที่มากับมารดาจึงอาจจะไม่ตกเป็นเหยื่อ แต่เด็กประเภทที่สองคือเด็กจรจัดที่อาศัยอยู่บริเวณเชิงสะพานหรือชายแดนระหว่างประเทศ เด็กกลุ่มนี้จะไม่มีการปกครองหรือถูกผู้ปกครองละทิ้ง เด็ก

กลุ่มนี้มักจะเป็นเด็กชายและมีโอกาสที่จะกลายเป็นผู้กระทำความผิดรุนแรงในภายหลัง เช่น ส่งยาเสพติด หรือ อาจจะเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ได้เพราะไม่มีใครคอยดูแล เด็กกลุ่มนี้จะเดินทางไป ๆ มา ๆ ระหว่างประเทศตนกับประเทศไทย

6. เด็กที่เกิดในประเทศพม่า เดินทางมาประเทศไทยและไม่คิดจะกลับประเทศตน ด้วยเหตุที่มีชายแดนติดต่อกัน การเดินทางเข้าออกตามพรมแดนจึงเป็นเรื่องปกติของวิถีชาวบ้าน ชาวบ้านบางส่วนจึงเดินทางเข้ามาตั้งรกรากในประเทศไทยพร้อมครอบครัวตนโดยไม่คิดจะกลับประเทศตนอีกแล้ว ทั้งนี้เพราะเมื่อมาอยู่ในประเทศไทยสามารถหารายได้ดีกว่าและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่า เมื่อมาอยู่แล้วจึงทำงานเท่าที่จะทำได้ แต่เนื่องจากครอบครัวเหล่านี้ยากจนและบางครั้งมีบุตรมาก ดังนั้นการจะให้บุตรของตนได้รับการศึกษาจึงทำไม่ได้ ทางออกจึงมีหลายแบบ กล่าวคือแบบแรกคือการบุตรช่วยหารายได้ เด็กต้องทำงานเท่าที่จะทำได้ เช่น ช่วยพ่อแม่ทำงานในโรงงานทำปลาในบริเวณสมุทรสาครหรือในภาคเกษตรบริเวณอำเภอพบพระ ในจังหวัดตาก ลักษณะแบบนี้จึงเป็นการละเมิดสิทธิเด็ก แต่มิใช่เป็นการค้ามนุษย์ แบบที่สองคือให้บุตรช่วยหาเงินโดยการขอร้องหรือเก็บขยะ ลักษณะนี้จะพบมากบริเวณอำเภอแม่สอด พฤติกรรมของเด็กเหล่านี้สร้างปัญหาแก่ชุมชนดังกล่าวพอสมควร กล่าวคืออำเภอแม่สอดนั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่ง การที่มีขอร้องจำนวนมากรบกวนนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดความรำคาญและเกิดภาพพจน์ที่ไม่ดีแก่ผู้ที่มาเยือน หรือการที่มีเด็กจำนวนมากเดินเก็บขยะตามถนน ทำให้สังคมมองว่าหน่วยงานราชการมิได้คุ้มครองสิทธิเด็ก ฝ่ายราชการที่เกี่ยวข้องเองก็มีปัญหาเพราะไม่รู้ว่าจะควรดำเนินการอย่างไรกับเด็กดังกล่าว

แต่สิ่งที่เป็นห่วงกลับเป็นเด็กจำนวนหนึ่งที่มีฐานะยากจน เดินทางเข้ามาในประเทศไทยพร้อมครอบครัวและไม่มีโอกาสจะรับการศึกษาหรือได้ใช้ชีวิตวัยเด็กในทางที่เหมาะสม ผู้ปกครองบางครั้งกลับคิดว่าถ้าหากมีโอกาสก็จะส่งเด็กไปทำงานอย่างอื่นที่มีรายได้ดีกว่าการขอร้องหรือเก็บขยะ เด็กเหล่านี้มีโอกาสจะเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ โดยมีนายหน้าที่อาศัยในชุมชนนั้น ๆ เข้ามาติดต่อว่าต้องการส่งบุตรของตนทำงานกรุงเทพหรือเมืองใหญ่หรือไม่ พร้อมกับมีการให้เงินล่วงหน้าจำนวนหนึ่งพร้อมทั้งสัญญาว่าทุกเดือนจะมีการส่งเงินกลับมาให้ผู้ปกครองจำนวนเท่าไร เมื่อเด็กเหล่านั้นถูกนำไปยังเมืองอื่นแล้ว สิ่งที่ตามมาคือเด็กมีโอกาสที่จะโดนกระทำความผิดสิทธิของความเป็นมนุษย์ เช่น เด็กหญิงจำนวนไม่น้อยที่นายหน้าบอกว่าจะให้ไปทำงานยังร้านอาหาร เมื่อแรก ๆ เข้าทำงานนั้นร้านอาหารมักจะเป็นร้านคาราโอเกะ สภาพแวดล้อมไม่เหมาะกับเด็กเหล่านั้น หลังทำงานบริการอาหารพักหนึ่งเด็กจะถูกชักนำโดยวิธีการต่าง ๆ ให้เข้าสู่วงจรบริการทางเพศ นอกจากนั้นยังเด็กบางส่วนถูกนำไปขายดอกไม้ในกรุงเทพโดยถูกกักขังไว้ในบ้านของเจ้าของกิจการ เมื่อได้เวลาทำงานในตอนเย็นก็จะให้เด็กเหล่านั้นออกไปขายดอกไม้ตามร้านอาหาร โดยมีผู้คุมคอยดูแลต่าง ๆ เด็กแต่ละคนจะได้รับคำสั่งว่าจะต้องขายได้จำนวนเท่าไรต่อวัน ถ้าขายได้ตามกำหนดก็จะได้รับการดูแลอย่างดี แต่ถ้าขายไม่ได้ก็จะถูกลงโทษ เด็กบางคนจะถูกอดอาหาร ถูกตีด้วยไม้หรือสายไฟ เป็นต้น

การศึกษาเรื่องของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่ากับปัญหาการค้ามนุษย์นั้นพบในเบื้องต้นว่าลักษณะของเด็กหรือทายาทรุ่นที่ 2 นั้นจะสัมพันธ์กับการค้ามนุษย์มาก เด็กที่เกิดในประเทศไทยหรือเด็กที่มาพร้อมผู้ปกครองและต้องการจะอาศัยในประเทศไทยตลอดไปนั้นจะเป็นกลุ่มเสี่ยงอย่างมาก เพราะการอาศัยในดินแดนแห่งนี้โดยไม่ได้รับสิทธิเหมือนกับเด็กไทยประกอบกับการที่ครอบครัวมีฐานะยากจนจึงเป็นที่มาของการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ เด็กเร่ร่อนแต่ที่น่าน่าเป็นห่วงคือเด็กผู้หญิงที่ขาดบิดามารดาและตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีการยอมรับว่าการให้บริการทางเพศเป็นเรื่องปกตินั้นทำให้เด็กดังกล่าวเป็นเหยื่อได้ง่าย ในชุมชนเหล่านี้มีการนำเอาเด็กหญิงมาให้บริการทางเพศตั้งแต่เยาว์วัย การให้บริการครั้งแรกจะผ่านนายหน้าที่ติดต่อผู้มีเงินมาซื้อบริการและจากนั้นเด็กดังกล่าวก็จะเข้าสู่วงจรการให้บริการทางเพศตั้งแต่เล็ก นอกจากนั้นยังพบว่าในชุมชนที่มีบุตรมาก อาจจะด้วยเหตุผลทางศาสนาที่ไม่ยอมรับการคุมกำเนิด เมื่อมีบุตรมากและไม่ประสงค์จะกลับประเทศตน ทางออกจึงต้องให้บุตรของตนออกไปทำงานหรือมอบให้นายหน้ามาจัดการหางานให้บุตรของตน

บทที่ 5

การค้ำนุษย์ในกลุ่มทนายทรรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า : จำนวน ลักษณะเหยื่อ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้ำนุษย์

5.1 สภาพปัญหาของการได้มาซึ่งข้อมูลการค้ำนุษย์

ในการเก็บข้อมูลในเรื่องที่ศึกษานั้น แม้ว่าอาจจะเป็นเรื่องทำงานวิจัยทุกฉบับจะต้องดำเนินการเพราะจะเป็นข้อมูลพื้นฐานของการกำหนดกระบวนการวิจัย (Research Methodology) นอกจากนั้นจะช่วยให้ผู้วิจัยได้เข้าใจถึงลักษณะโครงสร้าง (Structure) และบทบาทหน้าที่ (Function) ในเรื่องที่ศึกษา แต่สำหรับการวิจัยในเรื่องที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ แล้วปัญหาของการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น (Primary Data) จะมีปัญหาและอุปสรรคมากมาย กล่าวคือ

5.1.1 ปัญหาของการนิยามศัพท์ในเรื่องที่ศึกษา

การปฏิบัติงานเรื่องใด ๆ นั้น สิ่งหนึ่งที่สำคัญมากคือการทำความเข้าใจในเรื่องที่เราต้องรับผิดชอบ เพราะถ้าไม่เข้าใจก็ไม่สามารถกำหนดว่าภารกิจนั้น ๆ อยู่ภายใต้ขอบเขตที่เราต้องดำเนินการหรือไม่ แต่ในโลกแห่งความเป็นจริงนั้นมักจะมีปัญหาเสมอว่าเราขาดความเข้าใจในเรื่องที่เราต้องรับผิดชอบโดยเฉพาะในปรากฏการณ์ใหม่ ๆ ในสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาจนทำให้สิ่งที่เราเคยเข้าใจกลับเริ่มไม่เข้าใจ เช่น ในขณะที่อัตราการเกิดของประชากรลดลงและอัตราการตายของคนมีอายุลดลงเช่นกันเนื่องจากการพัฒนาทางการแพทย์ ผลที่ตามมาคือสัดส่วนของคนมีอายุจะมากขึ้นและคาดว่าจะปัญหาของสังคมในอนาคต แต่สิ่งที่เริ่มเป็นปัญหาก็คือการนิยามศัพท์ของคนสูงวัย (Ageing People) เริ่มจะสับสนว่าจะใช้อะไรเป็นตัวตัดสิน เท่าที่ผ่านมาเราใช้นิยามศัพท์ว่าผู้สูงวัยคือคนที่มียายุ 60 ปีขึ้นไปเพราะเห็นว่าเป็นวัยที่เกษียณอายุ (Retirement Age) และครอบรอบจำนวน 5 รอบของปฏิทินนักษัตร การเข้าในเช่นนี้เริ่มจะมีปัญหาเพราะในหลายประเทศที่ขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญในงานต่าง ๆ และยังขาดแรงงานรุ่นใหม่มารองรับได้มีการขยายอายุการเกษียณออกไปและเห็นว่าการสูงวัยไม่น่าจะเกี่ยวกับเรื่องของปฏิทินแต่เป็นเรื่องของสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจมากกว่า ดังนั้นเมื่อพูดถึงปัญหาของคนสูงวัยจึงเริ่มจะสับสน

ในทางสังคมศาสตร์ยังมีปัญหาในทำนองนี้อีกมากเพราะการนิยามศัพท์ที่ไม่ตรงกันทำให้ผลการศึกษาไม่เหมือนกัน ดังนั้นในการวิจัยทางสังคมศาสตร์จึงหนีไม่พ้นที่จะต้องมีการนิยามศัพท์ในทางการวิจัย (Research Terminology) ทุกครั้ง และเนื่องจากการวิจัยทางสังคมศาสตร์จะศึกษาในเรื่องที่เป็นนามธรรม (Abstract) และเรื่องปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ซึ่งจับต้องไม่ได้และวัดได้ลำบาก ผลที่ตามมาคือความเข้าใจที่ไม่ตรงกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง

ความเข้าใจที่ไม่ตรงกันในนิยามยังพบอีกมากในงานทางสังคมศาสตร์โดยเฉพาะในยุคของ Post-modernism ที่มีความพยายามสร้างศัพท์แสงใหม่ ๆ จนทำให้เกิดการเข้าใจไขว้เขวและทำให้นักสังคมศาสตร์ด้วยกันเองไม่แน่ใจว่าเราเข้าใจในเรื่องเดียวกันไหม เช่น วาทกรรม (Discourse) คนชายขอบ (Marginal People) พื้นที่ทางสังคม (Social Space) หรืออัตลักษณ์ (Identity) เป็นต้น สาเหตุที่ทำให้เกิดศัพท์ใหม่ ๆ อาจจะเป็นด้วยการที่สังคมเกิดปรากฏการณ์ใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อน หรืออาจจะมามีมาก่อนหน้านี้แล้วแต่ไม่ได้รับการเปิดเผย เมื่อสังคมเปิดกว้างจึงเผยให้เห็นถึงตัวตนของปรากฏการณ์ดังกล่าว เช่น การยอมรับในเรื่องของการรักร่วมเพศ การเรียกร้องสิทธิของชนกลุ่มที่เสียเปรียบในสังคม หรือการแสวงหาตัวตนของคนบางกลุ่ม เป็นต้น ในสมัยโบราณมีหลักฐานของการใช้ฝิ่นกันอย่างแพร่หลายในสังคมเอเชียโดยพบว่ามีการใช้ฝิ่นเพื่อรักษาโรคและบรรเทาการเจ็บปวด ต่อเมื่อการเข้ามาของยุโรปและเริ่มปฏิเสธรายาฝิ่นที่เห็นว่ามีโทษมากกว่ามีประโยชน์ จึงประมาณว่าฝิ่นเป็นยาเสพติด เช่นเดียวกันในเรื่องของผู้วิกลจริตซึ่งในอดีตพบว่าเราไม่เคยกล่าวว่าบุคคลที่มีจิตฟั่นเฟือนเป็นโรคจิตแต่เราเรียกคนเหล่านั้นว่าเป็นคนที่มีวิธีคิดไม่เหมือนชาวบ้านเขา ดังนั้นจึงไม่ต้องมีโรงพยาบาลประสาทเพราะเขาไม่ได้เป็นโรค ต่อเมื่อวันหนึ่งสังคมไม่ยอมรับบุคคลเหล่านั้นและคิดใหม่ว่าอาการดังกล่าวคือลักษณะของความเจ็บป่วย (Sickness) คนเหล่านั้นจึงต้องถูกนำส่งโรงพยาบาล

การค้ามนุษย์ (Human Trafficking) ก็ไม่ต่างอะไรกับปรากฏการณ์ที่กล่าวข้างต้น เพราะสิ่งที่เราเรียกว่าการค้ามนุษย์นั้นไม่ใช่สิ่งใหม่ในสังคมมนุษย์ เพียงแต่เราอาจจะเรียกกันในชื่ออื่น ๆ มาก่อนและมักจะเรียกตามพฤติกรรมที่ปรากฏ มิได้มองโดยภาพรวม (Generalization) เช่น การค้าทาส (Slaves) การนำเด็กไปค้าประเวณี (Child Prostitutes) และการใช้แรงงานแบบบังคับ (Forced Labors) หรือการแต่งงานโดยบังคับ (Forced Marriage) เป็นต้น นอกจากนั้นปรากฏการณ์บางอย่างจะเกิดกับบางสังคม เช่น การยกบุตรสาวให้แก่ครอบครัวอื่นตั้งแต่เล็กเพื่อนำไปเป็นบุตรสะใภ้ในอนาคตหรือการบังคับเด็กผู้หญิงแต่งงานก็มักจะพบในสังคมตะวันออกมากกว่าตะวันตก เมื่อวันหนึ่งทางตะวันตกมาพบเข้าและเห็นว่าการกระทำดังกล่าวไม่ถูกต้อง ขัดต่อสิทธิมนุษยชนและไม่มีศีลธรรมจึงเกิดการประณามและชักชวนให้สังคมนานาชาติทำการต่อต้าน การค้ามนุษย์จัดจึงอยู่ในลักษณะดังกล่าว คือเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมานานแล้วจนคนในสังคมดังกล่าวเห็นเป็นเรื่องปกติ เช่น การบังคับบุตรไปเป็นขoitาน หรือการเลี้ยงดูบุตรสาวเพื่อไปค้าประเวณี แต่คนในอีกสังคมเห็นว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้และทำร้ายเด็กที่บริสุทธิ์

ถ้าจะว่ากันไปแล้วคำว่า “การค้ามนุษย์” น่าจะมีรากศัพท์มาจากการแลกเปลี่ยนสินค้ระหว่างประเทศ (Trafficking) ซึ่งมีนัยในทางที่ผิดกฎหมาย ดังนั้นจึงมีความหมายในเชิงของการลักลอบ เช่น การลักลอบขนยาเสพติดเข้าประเทศ (Drug Trafficking) แต่แทนที่จะเป็นการลักลอบขนส่งผิดกฎหมายเช่นสินค้ การค้ามนุษย์ก็คือการลักลอบนำคนมาค้กันเอง ดังนั้นการค้ามนุษย์จึง

มักจะมีสภาพกว้าง ๆ คือมีการอพยพคนจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง เจตนาการอพยพ คือนำคนเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่เต็มใจและไม่เต็มใจ และการดำเนินการ ดังกล่าวจะผิดกฎหมาย ลักษณะที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นลักษณะที่มาของการค้ามนุษย์แต่ไม่ใช่ ลักษณะของการค้ามนุษย์ตามกฎหมาย เหตุนี้เมื่อใช้คำว่า “ การค้ามนุษย์ ” ในภาษาอังกฤษจึงมีชื่อเรียกที่อาจจะแตกต่างกัน แต่ที่นิยมใช้เรียกกันนั้นจะมี 2 แบบใหญ่ ๆ คือ “ Human Trafficking ” และ “ Trafficking in Persons ” ซึ่งก็แล้วแต่ว่าแต่ละหน่วยงานจะเรียกอะไร

คงเป็นการยากที่จะบอกว่าคำว่าการค้ามนุษย์ หรือ Human Trafficking หรือ Trafficking in Persons ถูกนำมาใช้ครั้งแรกเมื่อไรแต่พบว่ามีการใช้มากในช่วงสองสามทศวรรษที่ผ่านมา กล่าวคือ มีการพูดถึงเรื่องของ การเอารัดเอาเปรียบ การขูดรีด และการใช้กำลังบังคับผู้ที่อ่อนแอมาตลอด การค้ามนุษย์แบบดั้งเดิมก็คือการนำเอาคนผิวดำจากทวีปแอฟริกาขายในทวีปอเมริกาแต่ใน ขณะนั้นสังคมยุโรปและอเมริกาต่างก็ยอมรับทาสผิวดำว่าเป็นเสมือนสินค้าที่นำมาแลกเปลี่ยนและ ซื้อขายได้ การต่อต้านการเอารัดเอาเปรียบมนุษย์น่าจะเริ่มจากการที่มีบุคคลบางกลุ่มนำเอาหญิงและ เด็กหญิงผิวขาวมาค้าประเวณีในยุโรปและอเมริกา ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้สังคมขณะนั้นมีการ ต่อต้านโดยจัดทำสัญญาความร่วมมือระหว่างประเทศ (ศิริพร สโครบานัค, มปป : 10) ดังนี้

- ข้อตกลงระหว่างประเทศการปราบปรามการกระทำเสมือนหนึ่งนำคนลงเป็น ทาส (White Slavery) ปี 1894
- อนุสัญญาปราบปรามการกระทำเสมือนหนึ่งนำคนลงเป็นทาส (Convention against White Slavery, 1910)
- อนุสัญญาการปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก (Convention for the Suppression of the Woman and Child Trafficking, 1921)
- อนุสัญญาการปราบปรามการค้าหญิงที่เป็นผู้ใหญ่ (Convention for Suppression of the Woman, 1933)

เนื่องจากเอกสารทางความร่วมมือดังกล่าวมิได้มีการนิยามการค้ามนุษย์ ดังนั้นการต่อต้าน ดังกล่าวจึงเป็นเรื่องของการนำเอาสตรีและเด็กผิวขาวมาค้าประเวณีและยังมิได้มีการพูดถึงการค้า มนุษย์ในขณะนั้นดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าการค้ามนุษย์ในปัจจุบันมีรากฐานมาจากการต่อต้าน การค้าประเวณีนั่นเอง

เรื่องของการค้ามนุษย์เริ่มกลับมาอยู่ในความสนใจของสาธารณะเมื่อสหประชาชาติได้ทำ การต่อต้านการค้ายาเสพติดและเรื่องของกระบวนกรยาเสพติดนั้นมักจะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ ด้วยเหตุที่ต้องการปราบปรามขบวนการยาเสพติดเป็นสำคัญ จึงจำเป็นต้องมีบทบัญญัติว่าด้วย อาชญากรรมข้ามชาติมาประกอบการดำเนินการ เหตุนี้จึงมีการผ่านอนุสัญญาต่อต้านอาชญากรรมที่

จัดตั้งข้ามชาติ (Convention against Transnational Organized Crime, 2000) ในเดือนพฤศจิกายน 2000 โดยอนุสัญญาดังกล่าวมีบทบัญญัติประกอบ 3 ฉบับที่เรียกกันว่าพิธีสาร (Protocol) ด้วยเหตุที่อนุสัญญานี้ได้รับการลงนามที่เมือง Palermo ซึ่งเป็นเมืองหลวง Sicily ของอิตาลี ในเดือนธันวาคม ในปีเดียวกันดังนั้นพิธีสารดังกล่าวจึงมีชื่อเรียกว่า Palermo Protocol (Operation Indicators of Trafficking in Human Being, 2009 : <http://untreaty.un.org/English/TreatyEvent2003/Texts/treaty2E.pdf>)

ที่มาของการต่อต้านการค้ามนุษย์นั้นเกิดจากการที่อนุสัญญาต่อต้านอาชญากรรมที่จัดตั้งข้ามชาติ (Convention against Transnational Organized Crime, 2000) ได้มีเอกสารแนบที่เรียกกันว่าพิธีสาร (Protocol) จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่

1. พิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะการค้าหญิงและเด็ก
2. พิธีสารเพื่อต่อต้านการลักลอบขนส่งผู้ย้ายถิ่นทางบก ทางทะเล และทางอากาศ
3. พิธีสารเพื่อต่อต้านการลักลอบค้าอาวุธ

จากพิธีสารดังกล่าว การค้ามนุษย์ยังเป็นหน้าที่ของประเทศสมาชิกที่ลงนามจะต้องรับเอาเรื่องทั้งสามมาดำเนินการในประเทศของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสมาชิกจะต้องออกกฎหมายของตนมารองรับพิธีสารดังกล่าว นั่นจึงเป็นที่มาของกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ที่ปรากฏในประเทศต่าง ๆ

เมื่อพิธีสารการค้ามนุษย์เป็นเรื่องผูกติดมากับอนุสัญญาต่อต้านอาชญากรรมที่จัดตั้งข้ามชาติ (Convention against Transnational Organized Crime, 2000) ดังนั้นเงื่อนไขการใช้พิธีสารดังกล่าวจึงจะเกี่ยวกับกิจกรรมที่ข้ามชาติที่ผิดกฎหมายทั้ง ๆ ที่เรื่องของการค้ามนุษย์มีทั้งที่เกิดในประเทศและระหว่างประเทศ สิ่งที่ตามมาคือเมื่อมีการพูดถึงเรื่องการค้ามนุษย์ก็มักจะมีเรื่องเรื่องของความร่วมมือระหว่างประเทศ (Partnership) เข้ามาเกี่ยวข้องเสมอจนทำให้มองว่าการค้ามนุษย์จะเกิดกับคนต่างวัฒนธรรม นอกจากการไปผูกติดอยู่กับอนุสัญญาดังกล่าว พิธีสารการค้ามนุษย์ที่เรียกกันว่าพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะการค้าหญิงและเด็ก (Protocol to Prevent, Suppress, and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children) ยังมุ่งให้ความสนใจในเรื่องของสตรีและเด็กเป็นหลักทั้งนี้โดยมีเหตุผลที่มาคือก่อนหน้าที่จะมีพิธีสารดังกล่าว สหประชาชาติได้มีความพยายามในการคุ้มครองเรื่องของสิทธิเสรีภาพของประชาชนมานานแล้ว โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงที่จะโดนละเมิดอันได้แก่สตรีและเด็กดังจะเห็นได้ว่าก่อนหน้านี้ได้มีอนุสัญญาที่เกี่ยวข้อง เช่น

1. อนุสัญญาว่าด้วยทาส (Slavery Convention, 1926)
2. ข้อตกลงระหว่างประเทศในเรื่องสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights, 1966)
3. ข้อตกลงระหว่างประเทศเรื่องสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, 1966)
4. อนุสัญญาในการขจัดซึ่งทุกรูปแบบของการเลือกปฏิบัติกับสตรี (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women, 1979)
5. อนุสัญญาการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติอย่างป่าเถื่อน การไร้มนุษยธรรม และการปฏิบัติอันเหยียดหยามผู้อื่น (Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment, 1984)
6. อนุสัญญาสิทธิเด็ก (Convention on the Right of the Child, 1989)
7. อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานข้ามชาติทุกประเภทและครอบครัวของคนเหล่านั้น (Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Their Families, 1990)

แม้ว่าจะมีอนุสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศจำนวนหลายฉบับที่ใกล้เคียงกับการค้ามนุษย์แต่ก็มิได้เจตนาที่จะป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์อย่างแท้จริง แต่ที่มาของพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะการค้าหญิงและเด็ก (Protocol to Prevent, Suppress, and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children) ที่แท้จริงน่าจะมาจากอนุสัญญาว่าด้วยการค้าบุคคลและการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของบุคคลอื่น (Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of Prostitution of Others, 1949) เจตนาของอนุสัญญานี้ก็คือว่าเนื่องจากการค้าประเวณินั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมายของหลายประเทศ การจะยกเลิกหรือต่อต้านจึงเป็นเรื่องแทรกแซงกิจการภายในของประเทศเหล่านั้น อนุสัญญานี้จึงมีเจตนาเพียงลงโทษบุคคลที่สามที่แสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของคนอื่น แต่ด้วยเหตุที่ว่าอนุสัญญานี้มีหลายประเทศมิได้ลงนามที่จะรับอนุสัญญาดังกล่าว ผลที่ตามมาคือการขาดการปฏิบัติหรือการบังคับใช้ (Enforcement) นอกเหนือจากการไม่เห็นด้วยของหลายประเทศแล้วสาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาการบังคับใช้คือการเข้าใจไม่ตรงกันในเรื่องการค้ามนุษย์ (Human Trafficking) หรือการค้าบุคคล (Traffic in Persons)

เนื่องจากเรื่องของการค้ามนุษย์นั้นมีรากฐานจากปัญหาอื่น ๆ เช่น การใช้แรงงานบังคับ โสเภณีเด็ก การแต่งงานวัยเด็กโดยการบังคับโดยมิได้มองภาพโดยรวม (Generalization) ต่อเมื่อนำปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้มารวมกันและเรียกชื่อใหม่ว่าเป็นการค้ามนุษย์ สิ่งที่มาคือแต่ละฝ่ายที่

เกี่ยวข้องจะเข้าใจตรงกันได้อย่างไร เช่น ในเดือนพฤศจิกายน 1996 คณะทำงานที่เรียกว่า European Commission Communication on Trafficking in Women for the Purpose of Sexual Exploitation ได้ให้นิยามการค้ามนุษย์ในตอนแรกว่า “ การค้ามนุษย์นั้นมีเจตนาอยู่ที่การเอารัดเอาเปรียบทางเพศ โดยสตรีต้องได้รับความเจ็บปวดหรือถูกคุกคามโดยความรุนแรงแม้ว่าหญิงนั้นในตอนแรกจะมาให้บริการทางเพศด้วยความยินยอมหรือไม่ก็ตาม ตราบใดที่สตรีนั้นต้องให้บริการทางเพศโดยปราศจากสิทธิมนุษยชนหรือตกอยู่ในสภาพเยี่ยงทาส ลักษณะดังกล่าวคือการค้ามนุษย์” หลังจากใช้นิยามดังกล่าวไปได้ไม่นาน ในปี 1998 คณะกรรมการชุดดังกล่าวประสบปัญหาในการประยุกต์ใช้นิยามกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ดังนั้นจึงขอปรับคำนิยามกันใหม่ให้ครอบคลุมมากขึ้นโดยเพิ่มประโยคใหม่คือ “ ในการนี้รวมถึงสตรีที่ถูกนำพาไปยังประเทศอื่นและถูกบังคับให้บริการทางเพศ นอกเหนือจากการเป็นโสเภณีและยังขอให้รวมถึงสตรีที่ถูกบังคับให้แต่งงานโดยเจตนาเพื่อให้บริการทางเพศ ”

ความสับสนในนิยามศัพท์ยังดำเนินไปเรื่อย ๆ และทำให้ผู้ที่ปฏิบัติงานขาดความมั่นใจว่า การค้ามนุษย์คืออะไรแน่ จนกระทั่งในเดือนพฤษภาคม 1999 องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการอพยพ (International Organization for Migration, IOM) จึงทำการนิยามศัพท์การค้ามนุษย์ใหม่ คือ “ ผู้อพยพได้เข้าสู่กระบวนการที่ผิดกฎหมาย (ทั้งในรูปแบบจัดหา ลักพา จำหน่าย หรืออื่น ๆ) และนำพาทั้งในประเทศหรือระหว่างประเทศโดยมีคนกลางที่สมรู้ร่วมคิดในกระบวนการดังกล่าวได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือได้รับกำไรโดยการดำเนินการดังกล่าวมีการหลอกลวง การบังคับ หรือรูปแบบของการเอารัดเอาเปรียบซึ่งการดำเนินการดังกล่าวมีการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้อพยพ ” และคำนิยามของ IOM นั้นกลายเป็นพื้นฐานสำคัญของนิยามศัพท์ที่ใช้ในพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะการค้าหญิงและเด็ก ที่ตามมาในปี 2000 และยังถูกนำมาใช้ในกฎหมายการค้ามนุษย์ในหลาย ๆ ประเทศ (Anti-Slavery International, 2002 : 14-16)

ในพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะการค้าหญิงและเด็ก หรือที่เรียกกันแบบสั้น ๆ ว่า “พิธีสารพาเลโม” (Palermo Protocol) ได้ให้นิยามการค้ามนุษย์ดังนี้

1. การเป็นธุระจัดหา ขนส่ง ส่งต่อ ให้ที่ซ่อนเร้น พักพิง รับไว้ซึ่งบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคนโดยการใช้กำลัง หรือด้วยการบีบบังคับในรูปแบบอื่นใด ด้วยการลักพาตัว ด้วยการฉ้อโกง ด้วยการหลอกลวง ด้วยการใช้อำนาจโดยมิชอบ ด้วยการใช้อำนาจความเล่ห์กล ด้วยการให้หรือรับสิ่งตอบแทนหรือผลประโยชน์เพื่อให้บุคคลยินยอมแล้วมีผลต่อการตัดสินใจของผู้อื่น โดยมีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาผลประโยชน์ การแสวงหาประโยชน์อย่างน้อยที่สุดให้รวมถึงการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของผู้อื่น หรือการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น

การบังคับใช้แรงงาน หรือบริการการเอาคนลงมาเป็นทาสหรือการกระทำอื่นเสมือนการเอาคนลงมาเป็นทาส การตกอยู่ในสภาวะอยู่ได้บังคับ หรือการตัดอวัยวะออกจากร่างกาย

2. การยินยอมของเหยื่อในการถูกค้ามนุษย์ที่เจตนาแสวงหาประโยชน์จากผู้อื่นดังที่ระบุในข้อ 1 นั้นจะใช้เป็นข้ออ้างปฏิเสธความผิดที่กระทำที่กล่าวมาข้างต้นไม่ได้

3. การเป็นธุระจัดหาขนส่ง ส่งต่อ ให้ที่ซ่อนเร้น พักพิง รับไว้ซึ่งเด็กเพื่อหาประโยชน์จะถือว่าเป็นการค้ามนุษย์เช่นเดียวกับว่ากระบวนการของการดำเนินการจะไม่ครบองค์ประกอบดังที่ระบุไว้ในข้อ 1

4. “เด็ก” ในบทบัญญัตินี้จะหมายถึงบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี (International Labor Office, 2009: 1)

หลังจากที่สหประชาชาติได้ประกาศให้มี Palermo Protocol แล้วทั่วโลกก็เริ่มให้ความสนใจในเรื่องการค้ามนุษย์ทั้ง ๆ ที่ยังไม่แน่ใจว่าความหมายที่แท้จริงคืออะไรแต่รู้ว่ายันตรายของการค้ามนุษย์มีความรุนแรงมาก ดังจะเห็นได้ว่าประเทศสหรัฐอเมริกาได้จัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องการค้ามนุษย์ขึ้นในเดือนตุลาคม 2001 ที่เรียกว่า Office to Monitor and Combat Trafficking in Persons และปีต่อมาในเดือนมิถุนายน 2002 หน่วยงานดังกล่าวได้จัดพิมพ์รายงานเพื่อประเมินสถานการณ์การค้ามนุษย์ใน 89 ประเทศซึ่งนับเป็นรายงานที่กว้างขวางที่สุดที่เคยมีมา นอกจากประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว สองปีต่อมาองค์การระหว่างประเทศเพื่อการย้ายถิ่น (International Organization for Migration, IOM) ได้จัดการประชุมนานาชาติเรื่อง Preventing and Combating Trafficking in Human Beings ที่เมือง Brussels ระหว่างวันที่ 18 – 20 กันยายน 2002 โดยมีผู้แทนมากกว่าพันคนจากทั่วโลกและมีการจัดทำประกาศที่เรียกว่า “ The Brussels Declaration” เพื่อให้ทุกประเทศจัดทำนโยบายต่อต้านการค้ามนุษย์

การที่สังคมนานาชาติตระหนักถึงความร้ายแรงของการค้ามนุษย์เป็นสิ่งที่ดี เพราะทุกฝ่ายจะได้ให้ความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้ามนุษย์นั้นมักจะเป็นขบวนการข้ามชาติ (Transnational Crime) สิ่งที่น่าทึ่งก็คือภายหลังที่สหประชาชาติได้ประกาศ Palermo Protocol แล้วชาติมหาอำนาจก็เริ่มออกกฎหมายหรือจัดตั้งหน่วยงานเพื่อมารองรับนโยบายดังกล่าวรวมถึงประเทศในกลุ่มน้ำโจงที่พบขบวนการค้ามนุษย์ปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย ดังที่กล่าวมาในตอนแรกว่าปรากฏการณ์ที่เรียกกันว่าค้ามนุษย์นั้นเป็นเรื่องที่มาทบทวนกันใหม่ภายหลังปี 2000 ดังนั้นการทำให้ทุกประเทศและทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าใจตรงกันว่าการค้ามนุษย์คืออะไรจึงมีปัญหาในภาคปฏิบัติในทุกประเทศ

นอกจากจะเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่และยังมีการให้นิยามที่ค่อนข้างมากเพราะรูปแบบการค้ำมนุษย์นั้นมีความสลับซับซ้อนและแตกต่างกันไปตามแต่ละสังคมจึงมีความพยายามที่จะให้นิยามให้กว้างขวางเพื่อจะได้ครอบคลุมทุกด้าน ผลที่ตามมาคือเมื่อนิยามพยายามทำให้กว้างไว้จึงทำให้สับสนมากขึ้นและเกิดความแตกต่างกัน ปัญหาของการตีความ (Defining) จึงค่อนข้างมากในการปฏิบัติงาน

ประการแรก การให้นิยามที่แตกต่างกันทำให้ผู้ปฏิบัติตีความแตกต่างกัน การบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จึงไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ในส่วนของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องบังคับใช้กฎหมาย เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ พบว่าในหลายพื้นที่ไม่พบรายงานของคดีค้ามนุษย์เลยเพราะแต่ละพื้นที่มักจะตีความตามตัวบทกฎหมายอย่างเคร่งครัด ขณะที่หน่วยงานอื่น เช่น องค์การพัฒนาเอกชน (NGO) มักจะตีความตามความเมตตา ทั้งสองจึงตีความการค้ามนุษย์ไม่เหมือนกัน เจ้าหน้าที่ขององค์การพัฒนาเอกชนที่สนใจในเรื่องมนุษยธรรมก็จะพยายามตีความเพื่อช่วยเหลือเหยื่อและเอาผิดผู้ต้องหาให้เข้าข่ายการค้ามนุษย์ ขณะที่เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ต้องพยายามตีความอย่างเคร่งครัดและยึดเอาตัวอักษร ความไม่ชัดเจนในนิยามดังกล่าวทำให้การปฏิบัติในคดีเดียวกันต่างกัน

ประการที่สอง การให้ความหมายที่แตกต่างกันทำให้ข้อมูลในเรื่องการค้ามนุษย์ขาดความสมบูรณ์เพราะการตีความที่แตกต่างกันทำให้วิธีการเก็บข้อมูลไม่เหมือนกัน และข้อมูลหรือสถิติที่ได้ก็อาจจะไม่ตรงกัน เมื่อข้อมูลไม่ตรงกันการให้น้ำหนักของปัญหาจึงต่างกันไป ผลที่ตามมาคือในระดับนโยบายจึงไม่มีข้อมูลที่เชื่อถือได้มาสนับสนุนการกำหนดนโยบาย จึงกลายเป็นว่าเรื่องการค้ามนุษย์เป็นเรื่องศีลธรรมและความเชื่อแต่ไม่มีหลักฐานมายืนยัน ตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงการที่นิยามไม่ชัดเจนทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อนเช่นกรณีของข้อมูลการเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ใน

ประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวคือการที่ไปปรับเอาพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะการค้าหญิงและเด็กหรือที่เรียกกันแบบสั้น ๆ ว่า “พิธีสารพาเลโม” (Palermo Protocol) มาใช้เป็นมาตรฐานการนิยามการค้ามนุษย์ทำให้เข้าใจว่าประการแรกการค้ามนุษย์จะต้องเป็นเรื่องสตรีและเด็ก และประการที่สอง การค้ามนุษย์จะต้องเป็นเรื่องระหว่างประเทศเท่านั้น จากความเข้าใจดังกล่าวทำให้สถิติตัวเลขของการค้ามนุษย์ในประเทศสหรัฐอเมริกามีจำนวน 700,000 คนในปี 1997 ซึ่งตัวเลขนี้มีได้รวมการค้ามนุษย์ที่เกิดในประเทศและไม่ได้รวมผู้ขายที่ถูกค้ามนุษย์เช่นกัน กรณีเดียวกันกับข้อมูลของประเทศเยอรมันที่รายงานว่าในปี 2001 มีเหยื่อที่พบจำนวน 987 รายแต่เหยื่อเกือบทั้งหมดเป็นเพศหญิงเพราะประเทศดังกล่าวได้ระบุว่าการค้ามนุษย์จะเกี่ยวกับการบังคับหญิงเป็นโสเภณี การบังคับแรงงานไม่ว่าจะเป็นเพศหญิงหรือชายจะไม่เข้าข่ายการค้ามนุษย์ เช่นเดียวกับกรณีของยุโรปที่คณะกรรมาธิการยุโรป (European Commission) รายงานว่ามีการค้าหญิงและเด็กจากยุโรปตะวันออกถูกส่งไปยุโรปตะวันตกจำนวนประมาณ 120,000 คนซึ่งตัวเลข

พวกนี้ยังขาดความแน่นอนและคาดว่าต่ำกว่าตัวเลขความเป็นจริง นอกจากนั้นตัวเลขเหยื่อการค้ามนุษย์ในแต่ละประเทศพบว่าในยุโรปมีประเทศ 25 ประเทศแต่มีเพียง 12 ประเทศที่มีข้อมูลเหยื่อการค้ามนุษย์ที่เป็นสตรี และมีเพียง 7 ประเทศที่มีข้อมูลเหยื่อที่เป็นเด็ก แต่สิ่งที่น่าสนใจคือตัวเลขดังกล่าวมักจะมาจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในเรื่องนี้แต่ไม่มีตัวเลขยืนยัน ดังนั้นจึงเป็นเพียงการคาดการณ์เท่านั้น นอกจากนี้ตัวเลขของเหยื่อการค้ามนุษย์จะมีมากหรือน้อยยังขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายด้วย ถ้าช่วงใดที่รัฐบาลประกาศนโยบายในการต่อสู้กับการค้ามนุษย์ จำนวนคดีก็จะสูงตามในปีนั้นสถิติของเหยื่อการค้ามนุษย์ก็จะสูงตาม (Frank Laczko and Marco A. Gramegna, 2003 : 182 - 183)

5.1.2 ปัญหาของการรวบรวมข้อมูลหรือสถิติการค้ามนุษย์

เป็นที่ทราบกันดีว่า สถิติในการค้ามนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่หาได้ยากมาก และสถิติที่มีอยู่ก็ไม่สามารถเชื่อถือหรืออ้างอิงได้ นอกจากเหตุผลที่ระบุมายข้างต้นแล้ว ยังมีสาเหตุอื่นที่ทำให้ข้อมูลการค้ามนุษย์ขาดความสมบูรณ์ สาเหตุประการหนึ่งคือการค้ามนุษย์นั้นเป็นเรื่องผิดกฎหมายและการดำเนินการจะเป็นความลับ เมื่อการค้ามนุษย์เป็นอาชญากรรม ตัวเลขที่น่าเชื่อถือจึงเป็นไปได้ เพราะไม่มีใครบอกได้ว่ามีการดำเนินการมากน้อยเพียงไร ข้อมูลที่มีคือข้อมูลที่เจ้าหน้าที่จับได้และดำเนินการตามกฎหมาย แต่ที่ไม่สามารถเข้าไปถึงได้จึงมีจำนวนมากมาย เมื่อข้อมูลตัวเลขในเรื่องเหยื่อมีไม่มาก ผลที่ตามมาคือการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็คิดว่าความรุนแรงของอาชญากรรมมีไม่มาก มาตรการในการดำเนินการจึงไม่เข้มงวด จำนวนตัวเลขจึงลดลงตามไปด้วย ดังตัวอย่างของ Kelly และ Regan ในการศึกษาหาข้อมูลการค้ามนุษย์ของอังกฤษและพบว่าตำรวจในท้องที่ที่สนใจในการปราบปรามปัญหาโสเภณีจะมีสถิติของการค้ามนุษย์สูงกว่าท้องที่ที่ไม่สนใจในเรื่องโสเภณี ดังนั้นท้องที่ที่ไม่สนใจในปัญหาโสเภณีจะไม่พบเรื่องการค้ามนุษย์และอ้างว่าไม่มีปัญหาการค้ามนุษย์ในท้องที่ดังกล่าว

นอกจากนั้น การที่สถิติการค้ามนุษย์มีไม่มากหรือ ขาดความแน่นอนมาจากเหตุผลอีกประการหนึ่งคือการที่เหยื่อเป็นคนต่างชาติ เมื่อได้รับความช่วยเหลือแล้วก็มักจะต้องการกลับบ้านเกิดเมืองนอนและมักจะไม่ประสงค์ฟ้องร้องผู้ทำร้ายตน ทั้งนี้เนื่องจากขบวนการการค้ามนุษย์มักจะเกี่ยวโยงไปถึงคนใกล้ชิดของเหยื่อและมักจะเป็นคนในชุมชนของตนเอง เมื่อตนเองได้รับความช่วยเหลือและต้องการจะกลับบ้านเกิดเมืองนอนก็ไม่ต้องการสร้างศัตรูกับคนในชุมชนเพราะเกรงว่าภัยจะมาถึงตนภายหลัง ยิ่งไปกว่านั้นคดีค้ามนุษย์หลายคดีจะพาดพิงถึงผู้ปกครองของเหยื่อเอง เช่น การบังคับบุตรให้แต่งงานในวัยเด็ก การขอมให้บุตรที่เล็กอยู่ไปทำงานขอทานหรือขายดอกไม้ในเมือง สิ่งเหล่านี้เกิดไม่ได้ถ้าผู้ปกครองไม่ยินยอม การดำเนินคดีอาจจะส่งผลให้ผู้ปกครองตนเดือดร้อน ดังนั้นเหยื่อจึงไม่ยอมให้ความร่วมมือ

เมื่อพยายามหรือหยาบไม่ให้ความร่วมมือ จึงเป็นไปได้ยากที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะดำเนินคดีตามความผิดค้ามนุษย์ ตำรวจจึงดำเนินคดีในลักษณะอื่นมากกว่า เช่น การลักลอบเข้าเมือง (Smuggling) การค้าประเวณี (Prostitute) หรือการใช้แรงงานเด็ก (Child Labor) เป็นต้น ผลที่ตามมาคือจำนวนคดีการค้ามนุษย์จึงไม่ปรากฏ เกือบทุกหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายจึงไม่มีข้อมูลหรือสถิติการค้ามนุษย์ในหน่วยงานตน

ในขณะที่หน่วยงานของรัฐมีภารกิจมากและต้องรับผิดชอบในเรื่องอื่น ๆ จนบางครั้งละเลยปัญหาการค้ามนุษย์ รัฐบาลบางประเทศตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องหาหน่วยงานอื่นมาสนับสนุนทดแทน เมื่อฟังก์ชันของรัฐไม่ได้จึงจำเป็นต้องพึ่งหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) มาช่วยสอดส่องมิให้มีการค้ามนุษย์ เมื่อหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามาสนับสนุน การรวบรวมข้อมูลจึงอยู่กันอย่างกระจัดกระจายและไม่มีศูนย์กลางของการปฏิบัติงานด้านข้อมูล หรือบางทีข้อมูลเดียวกันมีการเก็บข้อมูลซ้อนทับกันและยังมีการให้นิยามต่างกันอีก สถิติที่ได้จึงขาดความน่าเชื่อถือ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว นอกจากนั้นหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชนแต่ละแห่งยังมีความสนใจที่แตกต่างกัน หน่วยงานสนใจเรื่องเด็กก็จะช่วยเหลือเฉพาะเด็กที่ถูกค้ามนุษย์ หน่วยงานที่สนใจในเรื่องการใช้แรงงานก็เก็บแต่ข้อมูลการค้ามนุษย์ด้านแรงงานเท่านั้น นอกจากนั้นการเก็บข้อมูลของหน่วยงานดังกล่าวก็ไม่ได้มีมาตรฐานเดียวกัน บางแห่งสนใจแต่การให้ความช่วยเหลือโดยไม่สนใจการเก็บข้อมูล กรณีเหยื่อที่ถูกค้ามนุษย์จึงไม่ได้มีการบันทึกจึงกลายเป็นว่าในพื้นที่ดังกล่าวไม่มีการค้ามนุษย์

นอกจากนั้นยังมีสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้ข้อมูลการค้ามนุษย์ขาดความเที่ยงตรง กล่าวคือตามกฎหมายเกี่ยวกับการค้ามนุษย์นั้นขั้นตอนการดำเนินการทั้งด้านผู้เสียหายก่อนข้างจะสลับซับซ้อน เช่นการดำเนินการสอบสวนจะต้องทำให้เสร็จตามเวลาที่กำหนด เช่น กรณีของประเทศไทยนั้นจะไม่ให้เกิน 24 ชั่วโมง ในกรณีที่มิใช่ผู้เสียหายน้อยอาจจะทำได้ในเวลาจำกัด แต่ถ้าจำนวนผู้เสียหายมีหลายคนย่อมจะทำได้ นอกจากนั้นขั้นตอนการสอบสวนต้องใช้กลุ่มสหวิชาชีพที่มาจากหลาย ๆ สาขา ประกอบกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเองที่เข้าใจในเรื่องการค้ามนุษย์มีน้อยมาก ผลที่ตามมาคือเมื่อจับผู้ต้องหาได้ แม้ว่ารูปคดีอาจจะเข้าข่ายการค้ามนุษย์ แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจจะพ้องในข้อหาอื่นที่สะดวกกว่า เพราะนอกจากจะทำคดีได้ง่ายแล้วเมื่อคดีถึงอัยการก็ไม่ต้องมีปัญหากับอัยการที่จะสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง ผลที่ตามมาคือข้อมูลหรือสถิติการค้ามนุษย์จึงไม่ปรากฏ

ประการที่สำคัญที่มีส่วนทำให้เรื่องของข้อมูลหรือสถิติของการค้ามนุษย์ไม่สมบูรณ์คือการที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ประกาศใช้กฎหมายที่เรียกว่า The Trafficking Victims Protection Act ในปี 2000 โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือการขจัดซึ่งการค้ามนุษย์โดยเพิ่มบทลงโทษและปกป้องสิทธิของเหยื่อการค้ามนุษย์ เนื่องจากการค้ามนุษย์เป็นเรื่องขบวนการระหว่างประเทศ ดังนั้นทุกประเทศ

จึงต้องให้ความร่วมมือกัน บางประเทศมีสภาพเป็นประเทศต้นทาง บางประเทศเป็นเพียงทางผ่าน และบางประเทศเป็นจุดหมายปลายทาง แต่ก็มีบางประเทศมีสถานภาพทั้งสามอย่าง เพื่อให้มั่นใจว่าประเทศต่าง ๆ ให้ความร่วมมือในการป้องกันการค้ำมนุษย์จึงมีการจัดลำดับประเทศต่าง ๆ ออกเป็น 3 ลำดับชั้นตามการดำเนินการในเรื่องนี้ สามลำดับดังกล่าวคือ

Tier 1 ประเทศที่ทำตามมาตรฐานของการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์

Tier 2 ประเทศที่ยังไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำได้อย่างเต็มที่แต่กำลังพยายามอย่างเต็มที่เพื่อให้ไปตามทิศทางที่กำหนด

Tier 3 ประเทศที่ไม่มีมาตรการและการแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์อย่างเป็นรูปธรรม

จากมาตรการดังกล่าว ประเทศต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ว่าจะเป็นเรื่องทางการค้า ทางการเมือง หรืออื่น ๆ จึงไม่ต้องการที่จะถูกประณามว่าประเทศตนไม่มีมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ เพราะเกรงจะกระทบกระเทือนความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกา นอกจากนั้นการที่ประเทศยุโรปบางแห่งมีนโยบายกีดกันสินค้านำเข้าจากประเทศที่ใช้แรงงานเด็กจะยิ่งทำให้ประเทศผู้ส่งออกพยายามปกปิดข้อมูลในการค้ำมนุษย์และมีการบิดเบือนว่าไม่มีการกระทำผิดดังกล่าว ข้อมูลทางราชการที่ได้รับจึงขาดความน่าเชื่อถือ

การปกปิดข้อมูลทางราชการนอกจากเป็นผลมาจากความกดดันระหว่างประเทศแล้วยังมีเหตุผลภายในประเทศของแต่ละแห่งด้วย เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลที่อยากให้ขบวนการค้ำมนุษย์ได้รับการลงโทษอย่างจริงจัง ดังนั้น จึงทำให้เจ้าหน้าที่ที่อยู่ในพื้นที่แสดงผลงานว่าในพื้นที่ของตนไม่มีขบวนการค้ำมนุษย์ เพราะมีฉะนั้นตัวเจ้าหน้าที่เองอาจจะเดือดร้อนที่ส่งผลต่อตำแหน่งหน้าที่ของตน ทางออกจึงมีการปกปิดการกระทำผิดเรื่องค้ำมนุษย์ กล่าวคือเมื่อปรากฏพบคดีในลักษณะการค้ำมนุษย์ก็ให้ทำรูปคดีไปในลักษณะอื่นเสีย คดีค้ำมนุษย์จึงไม่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้น ข้อมูลการค้ำมนุษย์จึงไม่เคยปรากฏในพื้นที่ดังกล่าว

จากการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีสถิติหรือข้อมูลเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ที่เชื่อถือได้ (Reliable Information) ผลที่ตามมาคือการกำหนดนโยบายที่เหมาะสมย่อมกระทำไม่ได้ ถ้าไม่มีนโยบายที่ดีการแก้ปัญหาย่อมไม่เกิด สิ่งที่ตามมาคือสถานการณ์การค้ำมนุษย์ยิ่งจะเลวร้ายยิ่งขึ้นด้วยความตระหนักในจุดอ่อนดังกล่าว รัฐบาลบางแห่งก็พยายามที่จะปิดจุดอ่อนโดยการหาทางที่จะให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ตัวอย่างที่ได้รับการกล่าวขวัญว่าประสบความสำเร็จในเรื่องนี้คือการจัดตั้งด่านสะสางบัญชีภูมิภาค (Regional Clearing Point, RCP) ในเมือง Belgrade เพื่อทำหน้าที่รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลด้านการค้ำมนุษย์ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มิให้ข้อมูลกระจัดกระจายจนไม่สามารถจับต้นชนปลายได้ การจัดตั้งด่านสะสางบัญชีภูมิภาค (RCP) นั้นตั้งโดยอาศัยสนธิสัญญาความมั่นคงกองกำลังพิเศษเฉพาะกิจแห่งยุโรปใต้ในการจัดการการค้ำมนุษย์ (Stability Pact for a Southern European Task Force on Trafficking in Human Beings) ดำเนินการโดย

องค์การระหว่างประเทศเพื่อการย้ายถิ่น (International Organization for Migration, IOM) และได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการเพื่อการย้ายถิ่นระหว่างประเทศของชาวคาทอลิก

(International Catholic Migration Commission, ICMC)

เมื่อ RPC ต้องการเป็นศูนย์ข้อมูลด้านการค้ามนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องสร้างระบบกลไกในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์แบบ ข้อมูลที่เก็บจึงมิได้มาจากหน่วยงานของรัฐเท่านั้นแต่มาจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน หรือ มูลนิธิ จากนั้นนำมาวิเคราะห์อีกชั้นหนึ่ง และข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์อาจจะมิใช่สถิติของการค้ามนุษย์โดยตรง แต่มีการใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาพยากรณ์ (Forecast) เช่น ข้อมูลของโสเภณี ข้อมูลคนหลบหนีเข้าเมือง ข้อมูลเพศสภาวะ และอื่น ๆ รวมถึงข้อมูลผู้โดยสารที่เดินทางเข้ามาในประเทศ

(Frank Laczko and Marco A. Gramegna, 2003 :186-187)

แม้ว่าทางองค์การระหว่างประเทศเพื่อการย้ายถิ่น (IOM) จะยืนยันว่าการจัดตั้ง RPC จะมีประสิทธิภาพในการจัดเตรียมข้อมูลของการค้ามนุษย์ แต่ก็ไม่ใช่จะสามารถใช้ได้กับทุกประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากว่าแม้ว่าในประเทศดังกล่าวจะไม่มีแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ แต่ก็ยังมีแหล่งข้อมูลอื่นที่พอใช้อ้างอิงและสามารถใช้ในการพยากรณ์ได้ เช่น การมีองค์กรพัฒนาเอกชน หรือมีการประสานข้อมูลระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่พอจะมีข้อมูลของคนที่ใช้อ้างอิงได้ แต่ในสภาพของประเทศบางแห่ง เช่น ประเทศไทย แม้ว่าจะมีหน่วยงานตรวจคนเข้าเมืองแต่การจะเข้าประเทศไทยนั้นก็จำเป็นต้องผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองเสมอไป นอกจากนั้นการที่ประเทศเหล่านั้นไม่อยากจะให้มีชื่อในบัญชีที่รัฐบาลประเทศสหรัฐอเมริกาเพิ่งเล็งหาว่าไม่ให้ความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ผลที่ตามมาก็คือการพยายามทำให้คดีต่าง ๆ ที่เป็นเรื่องการค้ามนุษย์เปลี่ยนเป็นเรื่องอื่น เช่น กรณีข้อมูลของหน่วยงานของไทยที่ปรากฏในปี พ.ศ. 2552 ดังตารางต่อไปนี้

**ตารางที่ 5.1 การสืบสวนจับกุมและทำการสอบสวน
คดีประทุษร้ายต่อร่างกาย/จิตใจ การล้วงละเมิดทางเพศ การค้าประเวณี และกฎหมายแรงงาน**

เดือน/ปี ที่ ดำเนินการ	ประทุษร้ายต่อร่างกาย/จิตใจ						การล้วงละเมิดทางเพศ						การค้าประเวณี						กฎหมายแรงงาน					
	เดือนก่อนปัจจุบัน			เดือนปัจจุบัน			เดือนก่อนปัจจุบัน			เดือนปัจจุบัน			เดือนก่อนปัจจุบัน			เดือนปัจจุบัน			เดือนก่อนปัจจุบัน			เดือนปัจจุบัน		
	รับแจ้ง	จับกุม	รื้อยละ	รับแจ้ง	จับกุม	รื้อยละ	รับแจ้ง	จับกุม	รื้อยละ	รับแจ้ง	จับกุม	รื้อยละ	รับแจ้ง	จับกุม	รื้อยละ	รับแจ้ง	จับกุม	รื้อยละ	รับแจ้ง	จับกุม	รื้อยละ	รับแจ้ง	จับกุม	รื้อยละ
ต.ค.50				6	5	83				34	22	64				5	5	100			100	130	130	100
พ.ย.50				8	4	50				22	13	59				11	11	100			100	264	262	99
ธ.ค.50				11	8	72				16	13	81				17	17	100			99	254	254	100
ม.ค.51				12	9	75				10	7	70				2	2	100			100	69	69	100
ก.พ.51				13	7	53				15	9	60				1	1	100			100	52	52	100
มี.ค.51				14	5	35				13	7	42				7	7	100			100	53	53	100
เม.ย.51				17	17	100				35	22	62				20	20	100			100	41	40	97
พ.ค.51				6	5	83				26	15	57				7	7	100			100	50	49	98
มิ.ย.51				16	9	56				13	6	46				3	3	100			100	40	40	100
ก.ค.51				6	6	100				33	22	66				14	14	100			94	37	37	100
ส.ค.51				14	6	42				25	20	80				19	19	100			100	59	58	99
ก.ย.51				9	7	77				18	13	72				20	20	100			98	85	83	97

**ตารางที่ 5.2 การสืบสวนจับกุมและทำการสอบสวน
คดีประทุษร้ายต่อร่างกาย/จิตใจ การล่่วงละเมิดทางเพศ การค้าประเวณี และกฎหมายแรงงาน ประจำเดือน ตุลาคม 2551**

หน่วย ปฏิบัติ	ประทุษร้ายต่อร่างกาย/จิตใจ			การล่่วงละเมิดทางเพศ			การค้าประเวณี			กฎหมายแรงงาน		
	เดือนปัจจุบัน (ก.ย. 2551)			เดือนก่อนปัจจุบัน (ก.ย. 2551)			เดือนปัจจุบัน (ต.ค. 2551)			เดือนก่อนปัจจุบัน (ก.ย. 2551)		
	รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ	รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ	รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ	รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ
เวียงใหม่	6	3	50	16	6	37	1	1	100	42	42	100
เวียงราย	-	-	-	15	15	100	-	-	-	-	-	-
พะเยา	1	-	-	6	3	50	-	-	-	-	-	-
แพร่	-	-	-	1	1	100	-	-	-	-	-	-
น่าน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ลำพูน	2	2	100	-	-	-	-	-	-	3	3	100
ลำปาง				4	2	50	2	2	100	3	1	33
แม่ฮ่อง สอน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม ก.5	9	5	55	42	27	64	3	3	100	48	46	95

ตารางที่ 5.3 การสืบสวนจับกุมและการสอบสวน
คดีประทุษร้ายต่อร่างกาย/จิตใจ การล่องละเมิดทางเพศ การค้าประเวณี และกฎหมายแรงงาน ประจำปีเดือน พฤศจิกายน 2551

หน่วยปฏิบัติ	ประทุษร้ายต่อร่างกาย/จิตใจ			การล่องละเมิดทางเพศ			การค้าประเวณี			กฎหมายแรงงาน		
	เดือนปัจจุบัน (พ.ย. 2551)			เดือนปัจจุบัน (พ.ย. 2551)			เดือนปัจจุบัน (พ.ย. 2551)			เดือนปัจจุบัน (พ.ย. 2551)		
	รับแจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ	รับแจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ	รับแจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ	รับแจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ
เชียงใหม่	5	4	80	6	4	66	7	7	100	55	55	100
เชียงราย	-	-	-	2	1	50	-	-	-	-	-	-
พะเยา	1	1	100	2	1	50	-	-	-	-	-	-
แพร่	2	2	100	3	3	100	-	-	-	-	-	-
น่าน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ลำพูน	-	-	-	1	1	100	-	-	-	2	2	100
ลำปาง	3	3	100	3	3	100	7	7	100	3	3	100
แม่ฮ่องสอน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม ก.5	11	10	90	17	13	76	14	14	100	60	60	100

ตารางที่ 5.4 การสืบสวนจับกุมและทำการสอบสวน
คดีประทุษร้ายต่อร่างกาย/จิตใจ การล่องละเมิดทางเพศ การค้าประเวณี และกฎหมายแรงงาน ประจำเดือน ธันวาคม 2551

หน่วย ปฏิบัติ	ประทุษร้ายต่อร่างกาย/จิตใจ				การล่องละเมิดทางเพศ				การค้าประเวณี				กฎหมายแรงงาน			
	เดือนปัจจุบัน (ธ.ค. 2551)				เดือนปัจจุบัน (ธ.ค. 2551)				เดือนปัจจุบัน (ธ.ค. 2551)				เดือนปัจจุบัน (ธ.ค. 2551)			
	รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ		รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ		รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ		รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ	
เชียงใหม่	6	3	50		14	7	50		13	13	100		58	58	100	
เชียงราย					7	7	100									
พะเยา																
แพร่					1	1	100									
น่าน					4	4	100									
ลำพูน					1	1	100						1	1	100	
ลำปาง	1	1	100		4	4	100		11	11	100		-	-	-	-
แม่ฮ่อง สอน	-	-	-		-	-	-		-	-	-		-	-	-	-
รวม ก.5	7	4	57		31	24	77		24	24	100		59	59	100	

ตารางที่ 5.5 การสืบสวนจับกุมและทำการสอบสวน
คดีประทุษร้ายต่อร่างกาย/จิตใจ การล่องละเมิดทางเพศ การค้าประเวณี และกฎหมายแรงงาน ประจำเดือน มกราคม 2552

หน่วยปฏิบัติ	ประทุษร้ายต่อร่างกาย/จิตใจ			การล่องละเมิดทางเพศ			การค้าประเวณี			กฎหมายแรงงาน		
	เดือนปัจจุบัน (ม.ค. 2552)			เดือนปัจจุบัน (ม.ค. 2552)			เดือนปัจจุบัน (ม.ค. 2552)			เดือนปัจจุบัน (ม.ค. 2552)		
	รับแจ้ง	จับกุม	ร้อยและ	รับแจ้ง	จับกุม	ร้อยและ	รับแจ้ง	จับกุม	ร้อยและ	รับแจ้ง	จับกุม	ร้อยและ
เชียงใหม่	10	5	50	50	10	6	10	10	100	36	36	100
เชียงราย				1	1	100						
พะเยา				2	1	50						
แพร่	4	4	100	1	1	100	2	2	100			
น่าน				2	2	100						
ลำพูน	4	4	100	3	3	100						
ลำปาง	1	1	100	2	2	100	5	5	100			
แม่ฮ่องสอน	-	-		-	-		-	-		-	-	
รวม ก.5	19	14	73	61	20	32	17	17	100	36	36	100

ตารางที่ 5.7 การสืบสวนจับกุมและทำการสอบสวน
คดีประทุษร้ายต่อร่างกาย/จิตใจ การล้วงละเมิดทางเพศ การค้าประเวณี และกฎหมายแรงงาน ประจําเดือน มีนาคม 2552

หน่วย ปฏิบัติ	ประทุษร้ายต่อร่างกาย/จิตใจ			การล้วงละเมิดทางเพศ			การค้าประเวณี			กฎหมายแรงงาน		
	เดือนปัจจุบัน (มี.ค. 2552)			เดือนปัจจุบัน (มี.ค. 2552)			เดือนปัจจุบัน (มี.ค. 2552)			เดือนปัจจุบัน (มี.ค. 2552)		
	รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ	รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ	รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ	รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ
เวียงใหม่	15	9	60	14	5	35	17	17	100	122	122	100
เวียงราย	-	-		1	1	100	-			-		
พะเยา				1	1	100						
แพร่	3	3	100	4	1	25	-			-		
น่าน				3	3	100						
ลำพูน	1	-		4	3	90				-		
ลำปาง	2	2	100	2	2	100	5	5	100	1	1	100
แม่ฮ่อง สอน	-			-			-			-		
รวม ก.5	21	14	66	29	16	55	22	22	100	123	123	100

**ตารางที่ 5.10 การสืบสวนจับกุมและทำการสอบสวน
คดีประทุษร้ายต่อร่างกาย/จิตใจ การล่องละเมิดทางเพศ การค้าประเวณี และกฎหมายแรงงาน ประจำเดือน มิถุนายน 2552**

หน่วย ปฏิบัติ	ประทุษร้ายต่อร่างกาย/จิตใจ			การล่องละเมิดทางเพศ			การค้าประเวณี				กฎหมายแรงงาน					
	เดือนปัจจุบัน (ม.ย. 2552)			เดือนปัจจุบัน (ม.ย. 2552)			เดือนปัจจุบัน (ม.ย. 2552)				เดือนปัจจุบัน (ม.ย. 2552)					
	รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ	รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ	รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ	รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ	รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ	
เชียงใหม่		9	4	44		15	5	33						43	43	100
เชียงราย																
พะเยา						3	3	100								
แพร่		-	-	-		-	-	-			-	-	-	-	-	-
น่าน						3	3	100								
ลำพูน		1	1	100		1	0	0								
ลำปาง		1	1	100		5	5	100			1	1	100	2	2	100
แม่ฮ่อง สอน		-	-	-		-	-	-			-	-	-	-	-	-
รวม ก.5		11	6	54		27	16	59			1	1	100	45	45	100

**ตารางที่ 5.11 การสืบสวนจับกุมและทำการสอบสวน
คดีประทุษร้ายต่อร่างกาย/จิตใจ การล่วงละเมิดทางเพศ การค้าประเวณี และกฎหมายแรงงาน ประจำเดือน กรกฎาคม 2552**

หน่วย ปฏิบัติ	ประทุษร้ายต่อร่างกาย/จิตใจ			การล่วงละเมิดทางเพศ			การค้าประเวณี			กฎหมายแรงงาน		
	เดือนปัจจุบัน (ก.ค. 2552)			เดือนปัจจุบัน (ก.ค. 2552)			เดือนปัจจุบัน (ก.ค. 2552)			เดือนปัจจุบัน (ก.ค. 2552)		
	รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ	รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ	รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ	รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ
เชียงใหม่	8	3	37	8	2	25	14	14	100	7	7	100
เชียงราย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
พะเยา				3	2	66						
แพร่	4	4	100	4	4	100				4	4	100
น่าน				5	5	100						
ลำพูน												
ลำปาง	1	1	100	3	2	66	11	11	100	-	-	
แม่ฮ่อง สอน	-	-		-	-		-	-		-	-	
รวม ก.5	13	8	61	23	15	65	25	25	100	11	11	100

ตารางที่ 5.12 การสืบสวนจับกุมและทำการสอบสวน
คดีประทุษร้ายต่อร่างกาย/จิตใจ การล่องละเมิดทางเพศ การค้าประเวณี และกฎหมายแรงงาน ประจำเดือน สิงหาคม 2552

หน่วย ปฏิบัติ	ประทุษร้ายต่อร่างกาย/จิตใจ				การล่องละเมิดทางเพศ				การค้าประเวณี				กฎหมายแรงงาน			
	เดือนปัจจุบัน (ส.ค. 2552)				เดือนปัจจุบัน (ส.ค. 2552)				เดือนปัจจุบัน (ส.ค. 2552)				เดือนปัจจุบัน (ส.ค. 2552)			
	รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ		รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ		รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ		รับ แจ้ง	จับกุม	รื้อย ละ	
เชียงใหม่	7	7	100		16	7	43		-	-			22	22	100	
เชียงราย					2	2	100									
พะเยา					2	1	50									
แพร่	2	1	50		1	1	100									
น่าน					3	3	100									
ลำพูน													-	-		
ลำปาง	1	1	100		4	4	100									
แม่ฮ่อง สอน	-		-		-	-			-	-			-	-		
รวม ก.5	10	9	90		28	18	64		-	-			22	22	100	

ตารางที่ 5.13 การสืบสวนจับกุมและทำการสอบสวน
คดีประทุษร้ายต่อร่างกาย/จิตใจ การล่อลวงละเมิดทางเพศ การค้าประเวณี และกฎหมายแรงงาน ประจำปี 2552

หน่วย ปฏิบัติ	ประทุษร้ายต่อร่างกาย/จิตใจ			การล่อลวงละเมิดทางเพศ			การค้าประเวณี			กฎหมายแรงงาน		
	เดือนปัจจุบัน (ก.ย. 2552)			เดือนปัจจุบัน (ก.ย. 2552)			เดือนปัจจุบัน (ก.ย. 2552)			เดือนปัจจุบัน (ก.ย. 2552)		
	รับ แจ้ง	จับกุม	ร้อย ละ	รับ แจ้ง	จับกุม	ร้อย ละ	รับ แจ้ง	จับกุม	ร้อย ละ	รับ แจ้ง	จับกุม	ร้อย ละ
เชียงใหม่	4	4	100	7	5	71				31	31	100
เชียงราย				1	1	100						
พะเยา	3	3	100	3	1	33						
แพร่	1	1	100	3	3	100						
น่าน				2	2	100						
ลำพูน	3	2	60	1	1	100				3	3	100
ลำปาง				4	4	100						
แม่ฮ่อง สอน	-			-						-		
รวม ก.5	11	10	90	21	14	66				34	34	100

**ตารางที่ 5.14 การสืบสวนจับกุมและทำการสอบสวน
คดีประทุษร้ายต่อร่างกาย/จิตใจ การล่องละเมิดทางเพศ การค้าประเวณี และกฎหมายแรงงาน ประจําเดือน ตุลาคม 2552**

หน่วยปฏิบัติ	ประทุษร้ายต่อร่างกาย/จิตใจ				การล่องละเมิดทางเพศ				การค้าประเวณี				กฎหมายแรงงาน			
	เดือนปัจจุบัน (ต.ค. 2552)				เดือนปัจจุบัน (ต.ค. 2552)				เดือนปัจจุบัน (ต.ค. 2552)				เดือนปัจจุบัน (ต.ค. 2552)			
	รับแจ้ง	จับกุม	รื้อยละ		รับแจ้ง	จับกุม	รื้อยละ		รับแจ้ง	จับกุม	รื้อยละ		รับแจ้ง	จับกุม	รื้อยละ	
เวียงใหม่	3	2	66		11	2	18						36	36	100	
เวียงราย																
พะเยา	1	1	100													
แพร่					2	2	100									
น่าน					5	5	100									
ลำพูน	1	1	100		1	1	100						3	3	100	
ลำปาง	5	5	100		2	2	100					6	6	100		
แม่ฮ่องสอน	-				-							-		-		
รวม ก.5	10	9	90		21	12	57					17	17	39	100	

จากสถิติของการสืบสวนจับกุมและทำการสอบสวนคดีรายงานโดยกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 5 ที่รับผิดชอบในพื้นที่ภาคเหนือรวม 8 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน ลำพูน ลำปาง และแม่ฮ่องสอน

ปัญหาแรกก็คือการประกาศใด ๆ ของรัฐนั้นย่อมยากที่ทุกหน่วยงานจะรับรู้เท่าเทียมกัน ยิ่งข้าราชการในพื้นที่ห่างไกลที่ห่างข้อมูลข่าวสาร การจะให้รับรู้ทุกเรื่องย่อมเป็นไปได้

ปัญหาที่สองคือแม้ว่าจะมีการรับรู้ถึงพระราชบัญญัติดังกล่าวแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าพนักงานทุกคนจะเข้าใจในสาระสำคัญของกฎหมายดังกล่าว ดังที่กล่าวมาในตอนต้นว่าการตีความของคำว่าองค์ประกอบการค้ำนุชย์ยังขาดความชัดเจนในทางปฏิบัติ ดังนั้นผู้บังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) จึงไม่อยากดำเนินคดีในเรื่องที่ขาดความชัดเจน เพราะนอกจากจะทำให้การฟ้องร้องขาดน้ำหนักแล้วสิ่งที่ตามมาคือตนเองอาจจะถูกฟ้องร้องตามมาภายหลัง

ปัญหาที่สามคือ ปัญหาของการปฏิบัติสืบเนื่องจากกำลังคนในการสืบสวนสอบสวนหรือตามจับมีน้อยและในสังคมยังมีปัญหาอื่นที่คิดกันว่าสำคัญและมีความรุนแรงมากกว่า เช่น ปัญหาเสพติด ดังนั้นภายใต้กำลังคนและงบประมาณที่จำกัด หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายจึงจำเป็นต้องดำเนินการในเรื่องที่คิดว่ารุนแรงกว่า คดีค้ำนุชย์จึงไม่ได้รับการบังคับใช้อย่างจริงจัง

ประการสุดท้าย อันสืบเนื่องจากสาระสำคัญของกฎหมายที่ต้องการให้การคุ้มครองแก่เหยื่อที่ถูกค้ำนุชย์ ดังนั้นขั้นตอนของการสอบสวนจึงมีความแตกต่างจากคดีอาชญากรรมอื่น ๆ ความละเอียดอ่อนของการดำเนินคดีจึงอาจจะทำให้ฝ่ายปฏิบัติงานรู้สึกเป็นภาระของการดำเนินการ ดังนั้นจึงอาจจะละเลยในการดำเนินคดีดังกล่าวและอาจจะดำเนินคดีแก่ผู้ต้องหาในคดีอื่นที่อาจจะไม่เป็นภาระมากนัก

สิ่งที่ตามมาจึงทำให้ตัวเลขหรือสถิติการค้ำนุชย์มีจำนวนน้อยหรือไม่มีเลยจึงยิ่งทำให้เกิดว่าปัญหาการค้ำนุชย์นั้นไม่มีความรุนแรง แต่ในความเป็นจริงนั้นปัญหาสำคัญอยู่ที่การนำกฎหมายไปปฏิบัติมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ ข้อมูลจึงเป็นข้อมูลจริงแต่เกิดจากการปฏิบัติที่ขาดประสิทธิภาพ

5.1.3 ปัญหาความเป็นเอกภาพของข้อมูลและสถิติ

สืบเนื่องจากปัญหาของการนิยามความหมายของการค้ำนุชย์ที่ไม่ตรงกัน ทำให้การมองปัญหาของการค้ำนุชย์ที่ต่างกันประกอบกับปัญหาของการบังคับใช้ที่ยังไม่สมบูรณ์แบบ สิ่งที่มาคือข้อมูลและสถิติที่ได้รับจึงอาจจะขาดความเป็นเอกภาพอันหมายถึงข้อมูลในเรื่องเดียวกันแต่รายงานที่ได้รับอาจจะแตกต่างกัน สาเหตุดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วยังเป็นผลมาจากการที่มีหน่วยงานหลายแห่งทำในเรื่องเดียวกันแต่การให้นิยามการค้ำนุชย์ต่างกันประการหนึ่ง ประการ

ต่อมาหน่วยงานเหล่านั้นทำหน้าที่เฉพาะส่วนที่แตกต่างกัน เช่น บางหน่วยจะรับผิดชอบเฉพาะเรื่องการบังคับใช้ ขณะที่อีกหน่วยหนึ่งทำในเรื่องการให้ความช่วยเหลือ และบางหน่วยทำเรื่องการป้องกัน เมื่อภารกิจต่างกัน ข้อมูลและสถิติจึงแตกต่างกันไป นอกจากนี้จะมีหน่วยงานของรัฐที่ทำงานแยกส่วน (Segmentation) แล้วยังมีหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชนอีกด้วย ในหมู่องค์กรพัฒนาเอกชนก็ยังมี การให้นิยามการค้ำมนุษย์ที่ไม่ตรงกัน ผลสุดท้ายข้อมูลที่ต่างคนต่างมีจึงแตกต่างกันไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรพัฒนาเอกชนแต่ละแห่งก็ทำในพื้นที่พิเศษของตน เช่น World Vision ก็มีเจ้าหน้าที่อยู่ในอำเภอมาสอค จังหวัดตากและที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย แต่มูลนิธิกระจกเงาจะมีหน่วยงานในเชียงรายและกรุงเทพ ในสมุทรสาครจะมีหน่วยงานหลักคือ LPN (Labor Protection Network) และมูลนิธิรักษ์ไทย ขณะที่ Tarfcord จะอยู่ที่เชียงใหม่ เป็นต้นซึ่งในความเป็นจริงแล้วหน่วยงานเหล่านี้จะมีฐานการปฏิบัติงานอีกหลายพื้นที่ แต่ในพื้นที่แต่ละแห่งนั้นจะมีปัญหาของการค้ำมนุษย์ที่ต่างกันและความชำนาญของหน่วยงานเหล่านั้นจะต่างกันไป ข้อมูลและสถิติที่ได้รับจึงอาจจะแตกต่างกันไป หน่วยงานบางแห่งสนใจในเรื่องแรงงาน สถิติหรือข้อมูลการค้ำมนุษย์ก็จะเกี่ยวกับแรงงานที่ถูกบังคับ เพราะประชาชนโดยทั่วไปก็จะเข้าใจว่าหน่วยงานดังกล่าวมุ่งแต่จะช่วยแรงงาน

การที่หน่วยงานปฏิบัติงานที่ต่างกันย่อมทำให้ข้อมูลและสถิติที่แต่ละหน่วยจัดเก็บไม่เหมือนกัน เมื่อข้อมูลถูกนำเสนอมายังสาธารณะหรือหน่วยงานระดับสูงจึงไม่สามารถเข้าใจในปัญหานั้นได้อย่างจริงจัง นอกจากการที่ต่างฝ่ายกำหนดนิยามการค้ำมนุษย์ของตนเองแล้วฐานปีและระยะเวลาการเก็บข้อมูลก็ไม่ตรงกัน นอกจากนั้นหน่วยงานบางแห่งก็มีวิธีการปฏิบัติกับเหยื่อที่ต่างกัน บางแห่งถือว่าการคุ้มครองเหยื่อเป็นสิ่งสำคัญจึงพยายามคุ้มครองเหยื่อมิให้เสียหายโดยการปกปิดสถานภาพของเหยื่อ การช่วยเหลือดังกล่าวจึงไม่สามารถระบุได้ว่าเหยื่อดังกล่าวเข้าข่ายการค้ำมนุษย์หรือไม่เพราะขาดการพิสูจน์อย่างถูกต้อง

สถิติการดำเนินงานของฝ่ายคุ้มครอง ประจำปี 2552

1. การดำเนินงานด้านการรับแจ้งเหตุ

ตารางที่ 5.15 ตารางแสดงสถิติการรับแจ้งเหตุ ประจำปี 2552 จำแนกตามประเภท

ลำดับ	เดือน	กรณี					รวม
		คำประเวณี	ขอตาน	แรงงาน	ทารุณกรรม	อื่นๆ	
1	มกราคม	2	-	1	-	-	3
2	กุมภาพันธ์	3	-	-	-	1	4
3	มีนาคม	4	-	1	-	-	5
4	เมษายน	2	-	-	2	-	4
5	พฤษภาคม	-	-	2	2	2	6
6	มิถุนายน	3	1	-	1	2	7
7	กรกฎาคม	2	1	-	-	3	6
8	สิงหาคม	2	1	1	1	3	8
9	กันยายน	3	-	1	1	-	5
10	ตุลาคม	-	-	1	-	2	3
11	พฤศจิกายน	1	-	1	-	4	6
12	ธันวาคม	-	1	1	-	5	7
จำนวนรวม		22	4	9	7	22	64

ตารางที่ 5.16 แสดงผลการดำเนินงานภายหลังการรับแจ้งเหตุ ระหว่างเดือน มกราคม – ธันวาคม 2552

ลำดับ	ผลการดำเนินงาน	จำนวน (กรณี)	หมายเหตุ
1	อยู่ระหว่างหาข้อเท็จจริง	13	
2	ดำเนินการช่วยเหลือ	23	
3	ตรวจสอบแล้ว ส่งต่อ	11	
4	ตรวจสอบแล้ว ใ้ประวั	11	
5	ตรวจสอบแล้ว ไม่พบ ปิด Case	6	
จำนวนรวม		64	

จากตารางที่นำเสนอจะพบว่าสถิติที่นำเสนอในตอนแรกนั้นเป็นของหน่วยงานของรัฐ คือ กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 5 และสถิติต่อมาคือข้อมูลที่ต้องกรพัฒนาเอกชน Traficord ที่สนใจในเรื่องการค้ำนุษย์ได้รวบรวมมานำเสนอ สิ่งที่เห็นได้ก็คือตัวเลขที่แตกต่างกันและการจัดประเภท (Category) ที่ไม่เหมือนกัน การจำแนกที่ต่างกันทำให้การประสานข้อมูลทำได้ยาก นอกจากนั้นการนิยามความผิดที่ต่างกัน เช่น การล่วงละเมิดทางเพศที่พบในรายงานของราชการจะไม่ปรากฏในรายงานขององค์กรพัฒนาเอกชน Traficord ซึ่งในการค้ำนุษย์นั้นการล่วงละเมิดทางเพศมิใช่มีแต่การบังคับให้เหยื่อเป็นโสเภณีเท่านั้น แต่การบังคับให้แต่งงานในวัยเด็กแม้เด็กจะยินยอมก็จัดเป็นการล่วงละเมิดทางเพศเช่นกัน นอกจากนั้นการที่ Traficord ได้จำแนกเหยื่อที่เป็นขอทานออกมาเป็นกลุ่มพิเศษทำให้เห็นว่าขอทานเป็นการค้ำนุษย์อีกแบบหนึ่งขณะที่ราชการมิได้เห็นด้วยกับการจำแนกดังกล่าว

นอกจากความต่างในการจัดเก็บข้อมูลแล้ว รายงานของข้อมูลก็มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดในบางประการ กล่าวคือจะพบว่าข้อมูลขององค์กรพัฒนาเอกชนนั้นการค้าประเวณีจะพบมากกว่าการกระทำผิดแบบอื่น แต่รายงานของตำรวจกลับพบว่าการละเมิดกฎหมายแรงงานจะมีมากกว่าประเภทอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะของการปฏิบัติงานที่ต่างกัน กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินต่างกันย่อมทำให้ผลของการปฏิบัติต่างกันไปด้วย สำหรับหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชนนั้นการกดขี่บังคับทางเพศกับสตรีและเด็กย่อมมีความรุนแรงมากกว่าการที่แรงงานถูกละเมิดกฎหมายสถิติของการละเมิดทางเพศจึงอาจจะมากกว่าสถิติทางด้านอื่น

5.1.4 ปัญหาของความร่วมมือจากผู้เสียหาย

ในการเก็บข้อมูลหรือสถิติการค้ำนุชย้นั้น นอกจากปัญหาจะมาจากหน่วยจัดเก็บที่มีอุปสรรคนานัปการแล้ว ปัญหาของการเก็บข้อมูลที่มาจากผู้เสียหายเองก็มีส่วนทำให้ตัวเลขของการค้ำนุชย้นลดลง เป็นที่ทราบกันดีว่าการค้ำนุชย้นนั้นมักจะเกิดจากความยากจน วัฒนธรรม และเครือข่ายโยงใย (Connection) และเครือข่ายดังกล่าวก็มักมาจากคนใกล้ชิดกับผู้เสียหาย เช่น บิดา มารดา ญาติพี่น้อง และคนแถวบ้าน เมื่อเหยื่อได้รับการช่วยเหลือและมีการสอบสวน สิ่งที่มีมักจะปรากฏคือการที่เหยื่อไม่ยอมบอกความจริงทั้งหมดด้วยเกรงว่าบุคคลใกล้ชิดอาจจะถูกลงโทษตามกฎหมาย เช่น มักจะบอกว่าตนเองยินยอมและเต็มใจมาเป็นโสเภณีและตนเองมีอายุมากกว่า 18 ปีแล้ว ลักษณะเช่นนี้ฝ่ายบังคับใช้กฎหมายก็ไม่อาจจะใช้กฎหมายค้ำนุชย้นได้ ทำได้มากที่สุดก็คือกฎหมายการค้าประเวณีเท่านั้น หรือเด็กมาขอทานก็มักจะอ้างว่ามากับพ่อแม่ ไม่ได้มากับนายหน้า และตนเองเต็มใจมาเพื่อช่วยครอบครัว

นอกจากการขาดความร่วมมือจากผู้เสียหายแล้ว ปัญหาต่อมาคือการที่หน่วยงานบังคับใช้จะต้องทำการสอบสวนผู้เสียหายภายในเวลา 24 ชั่วโมงและต้องดูแลผู้เสียหายตามสมควรตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 29 มิฉะนั้นจะต้องทำรายงานขออนุญาตจากหน่วยงานระดับสูงขึ้นไป ภายใต้เวลาอันจำกัดประกอบกับที่ผู้เสียหายจำนวนมากไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ การหาลำที่ที่มีความสามารถในการแปลให้ถูกต้องก็เป็นปัญหามากพอแล้วและยังต้องถูกจำกัดด้วยเวลาประกอบกับการที่ผู้เสียหายไม่ยอมให้ข้อเท็จจริง ผลตามมาก็คือความผิดพลาดในการสอบสวนที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ถ้าการสอบสวนผิดพลาด ข้อมูลที่ได้รับย่อมขาดความถูกต้อง จำนวนผู้ถูกค้ำนุชย้นจึงมีไม่มากเมื่อเทียบกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

ตารางที่ 5.17 สรุปการดำเนินการช่วยเหลือผู้เสียหายกรณีค้ามนุษย์ ปี 2552

กรณี	พื้นที่	ผู้เสียหาย (คน)	ผู้กระทำความผิด (คน)	การดำเนินคดี
1. เด็กหญิงสัญชาติไทย อายุ 14 ปี ถูกหลอกให้ค้าประเวณี	แพร่	2	4	ขอหาความผิดฐานค้ามนุษย์
2. เด็กหญิงสัญชาติไทย อายุ 15 ปี ถูกบังคับค้าประเวณี ถ.ข้าวสาร	กรุงเทพฯ	2	1	ยังไม่มีกรลงรับเป็นคดีความ
3. หญิงสัญชาติพม่า อายุ 19 ปี ถูกหลอกให้ค้าประเวณีที่ มาเลเซีย (ยะโฮบารู)	มาเลเซีย	1	อยู่ระหว่าง หา ข้อเท็จจริง	ผู้เสียหายอยู่ที่ ตม.มาเลเซีย
4. หญิงสัญชาติไทย อายุ 22 ปี ถูกหลอกให้ค้าประเวณีที่ มาเลเซีย (กัวลาลัมเปอร์)	มาเลเซีย	1	อยู่ระหว่าง หา ข้อเท็จจริง	อยู่ระหว่างดำเนินการ ชื่นพนักงานสอบสวน (ปคม.)
5. เด็กหญิง อายุ 17 ปี สัญชาติ ไทย ถูกหลอกให้ค้าประเวณีที่ ประเทศมาเลเซีย (ปีนัง)	มาเลเซีย	1	7	ขอหาความผิดฐานค้ามนุษย์ และกฎหมายอื่นที่ เกี่ยวข้อง (อยู่ในชั้นพนักงานสอบสวน)
6. เด็กหญิง อายุ 14 -18 ปี สัญชาติลาว ถูกบังคับ ค้าประเวณีในร้านนริหัตถเวช	เพชรบุรี	11	3	ขอหาความผิดฐานค้ามนุษย์ และกฎหมายอื่นที่ เกี่ยวข้อง (อยู่ในชั้นพนักงานสอบสวน)
7. เด็กหญิง อายุ 15 ปี สัญชาติ ไทย ถูกให้ค้าประเวณี ที่ อ.แม่ ออน จ.เชียงใหม่	เชียงใหม่	1	7	ขอหาความผิดฐานค้ามนุษย์ และกฎหมายอื่นที่ เกี่ยวข้อง (อยู่ในชั้นพนักงานสอบสวน)
8. เด็กชาย อายุ 17 ปี สัญชาติ พม่า ถูกบังคับใช้แรงงานขาย โรตี่ ที่ อ.ฝาง จ.เชียงใหม่	เชียงใหม่	1	อยู่ระหว่าง หา ข้อเท็จจริง	อยู่ในชั้นของพนักงานสอบสวน
9. เด็กหญิง เชื้อชาติไทใหญ่ อายุ 17-20 ปี ถูกหลอกให้ ค้าประเวณี ที่ จ.ราชบุรี	ราชบุรี	2	อยู่ระหว่าง หา ข้อเท็จจริง	อยู่ระหว่างการสัมภาษณ์ข้อเท็จจริงจากผู้เสียหาย และพาผู้เสียหายเข้าแจ้งความดำเนินคดี
10. เด็กหญิง อายุ 13-14 ปี ถูก หลอกให้ค้าประเวณีที่ กรุงเทพมหานคร	กรุงเทพฯ	2	อยู่ระหว่าง หา ข้อเท็จจริง	อยู่ระหว่างการสัมภาษณ์ข้อเท็จจริงจากผู้เสียหาย และพาผู้เสียหายเข้าแจ้งความดำเนินคดี
จำนวนรวม		24	22	

จากข้อมูลในตารางที่ 5.17 ซึ่งได้จากการรวบรวมข้อมูลของ Traficord เกี่ยวกับกรณีที่ทำให้ความช่วยเหลือนั้น พบว่าในจำนวน 10 กรณีที่ให้ความช่วยเหลือในปี พ.ศ. 2552 นั้นยังมีความยุ่งยากในการดำเนินการหลายประการ เช่น คดีจำนวนหนึ่งยังอยู่ระหว่างการสอบสวน ผู้เสียหายบางคนยังอยู่ต่างประเทศซึ่งเป็นเรื่องที่พบบ่อย กล่าวคือเมื่อช่วยเหลือเพื่อให้หลุดพ้นจากการค้ามนุษย์แล้ว ผู้เสียหายจำนวนหนึ่งก็ต้องการกลับบ้านในประเทศตน แต่ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดต้องใช้เวลาในการสอบสวน ผลตามมามีผู้เสียหายบางคนก็ไม่อยากจะต้องมาเสียเวลาในการอยู่ในประเทศไทย การไม่เอาความจริงอาจจะเกิดขึ้น แต่เรื่องนี้เป็นคดีอาญา ผลตามมาจึงทำรูปของคดีให้อ่อนลงและลงโทษในข้อหาอื่นที่มีใช่เป็นการค้ามนุษย์

5.1.5 ปัญหาของผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่

เนื่องจากการค้ามนุษย์นั้นเป็นกระบวนการที่ของการกระทำผิดที่ไปสัมพันธ์กับการกระทำผิดในลักษณะอื่น เช่น การลักลอบเข้าเมือง การค้าประเวณี การใช้แรงงานภาคบังคับ หรือการใช้แรงงานเด็ก การกระทำในลักษณะอื่นเหล่านี้ในบางครั้งก็อาจจะมีเจ้าหน้าที่บางส่วนรับรู้และอำนวยความสะดวกโดยที่เจ้าหน้าที่บางครั้งก็ไม่ทราบว่าการกระทำดังกล่าวตามมาด้วยการค้ามนุษย์ การละเลยการบังคับใช้กฎหมายที่อาจจะจงใจหรือไม่จงใจก็ตามทำให้กระบวนการค้ามนุษย์ที่ตามมาสามารถปฏิบัติการได้สะดวกขึ้น เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจึงอาจจะไม่กล้าเข้าไปดำเนินการได้แม้จะทราบว่ามีการค้ามนุษย์ตามมาภายหลังเพราะตนเองอาจจะเดือดร้อน อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมรับรู้เหล่านี้จะเกิดในพื้นที่บางแห่งเท่านั้น โดยพื้นที่เหล่านี้จะมีจำนวนคนต่างชาติมาอาศัยหรือเดินทางผ่านมาก

ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าในการศึกษาเรื่องการค้ามนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นในประเทศต่าง ๆ หรือประเทศไทยล้วนประสบปัญหาร่วมกันคือ

1. การขาดข้อมูลหรือสถิติของการค้ามนุษย์ สาเหตุสำคัญสำหรับประเทศไทยก็คือปัญหาการค้ามนุษย์เป็นเรื่องใหม่ในสังคมแห่งนี้ บุคลากรที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ขาดความรู้และความเข้าใจอย่างแท้จริงว่าการค้ามนุษย์คืออะไร ขอบเขตแค่ไหน องค์ประกอบของการกระทำผิดมีอะไร และจะตีความกฎหมายกันอย่างไร

2. ความน่าเชื่อถือของข้อมูลหรือสถิติการค้ามนุษย์ ด้วยเหตุที่ข้อมูลและสถิติยังมีน้อย และข้อมูลที่มีอยู่ก็ยังไม่แน่ใจว่ามีความถูกต้องมากน้อยเพียงไร สาเหตุมาจากการที่หน่วยงานต่างคนต่างทำ กลุ่มเป้าหมายต่างกัน และวิธีการปฏิบัติงานไม่เหมือนกัน ข้อมูลที่ต่างคนต่างเก็บจึงขาดการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ว่าตัวเลขที่ได้รับนั้นมีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงไร

การขาดหน่วยงานกลางในด้านวิชาการทำให้ทุกฝ่ายนำเสนอแต่ข้อมูลที่ตนเองมีโดยขาดความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้การที่หน่วยงานของรัฐมีข้อมูลของตนเองซึ่งแตกต่างจากข้อมูลขององค์กรพัฒนาเอกชนทำให้สาธารณชนยังสับสนและไม่ยอมรับสถานการณ์ของการค้ามนุษย์ที่เป็นอยู่

5.2 สภาพปัญหาของการได้มาซึ่งข้อมูลการค้ามนุษย์ในกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

สืบเนื่องจากวัตถุประสงค์ประการหนึ่งของการวิจัยเรื่องการค้ามนุษย์ในกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าคือการสำรวจจำนวนและลักษณะของเหยื่อขบวนการค้ามนุษย์ในกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ซึ่งผลการศึกษาพบว่า

ประการแรก ในการสำรวจ (Survey) นั้นจะดำเนินไปได้เมื่อมีข้อมูลหรือสถิติที่หน่วยงานต่าง ๆ เก็บรวบรวมไว้และเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ ข้อมูลที่เชื่อถือได้จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีหน่วยงานที่รับผิดชอบทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลประการหนึ่ง และประการที่สองแม้จะมีหน่วยงานในการเก็บข้อมูลก็ตามแต่สภาพของข้อมูลนั้นไม่สามารถจะรวบรวมได้ซึ่งทั้งสองประการยังมีปัญหาอยู่มาก

การที่ไม่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลของของทายาทรุ่นที่ 2 นั้นสาเหตุเนื่องจากการยังไม่เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุคคลกลุ่มดังกล่าว เพราะบุคคลเหล่านั้นไม่มีฐานะทางกฎหมายและเป็นบุคคลไร้รัฐ (Stateless People) การมีหน่วยงานเฉพาะในการจัดการกับบุคคลเหล่านั้นอาจจะทำให้กลุ่มดังกล่าวได้รับการยอมรับซึ่งในบางครั้งรัฐบาลไทยอาจจะยอมรับไม่ได้ แต่ปัญหาที่ยากกว่าประการแรกคือความสามารถในการจัดเก็บข้อมูลของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าเนื่องจากการไม่มีข้อมูลปรากฏในสังคมไทยและการที่บุคคลเหล่านั้นอยู่ในฐานะที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย การหาหลักฐานที่เป็นทางการย่อมทำได้ยาก

การไม่ปรากฏข้อมูลนั้นสาเหตุประการหนึ่งเกิดจากเรื่องหลักฐานการเกิด เนื่องจากทายาทของผู้ย้ายถิ่นพม่าจำนวนไม่น้อยที่มีได้ไปทำคลอดที่สถานพยาบาล อาจจะเป็นเพราะอาศัยในพื้นที่ห่างไกลบริการสาธารณสุขหรือนิยมทำคลอดโดยหมอตำแย เด็กที่เกิดขึ้นจึงไม่มีหลักฐานการเกิด นอกจากนั้นการที่พ่อแม่ชาวพม่าที่ไม่ต้องการให้บุตรของตนอาศัยอยู่ในประเทศไทยในวัยเด็ก เพราะไม่มีเวลาในการดูแล ดังนั้นหลังจากให้กำเนิดแล้วจึงทำการส่งบุตรกลับไปยังพม่าเพื่อให้ญาติพี่น้องดูแลแทน จนกระทั่งเด็กดังกล่าวโตขึ้นมาจึงส่งกลับมายังประเทศไทยอีกครั้งเพื่อให้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ดั้งเดิม แต่เด็กเหล่านั้นสามารถใช้งานได้แล้ว

ในเรื่องหลักฐานการเกิดนั้นเนื่องจากมีเด็กที่เกิดใหม่จำนวนมากที่ไม่มีการแจ้งเกิดจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม ผลที่ตามมาคือเมื่อเด็กเหล่านั้นเติบโตขึ้นจะไม่สามารถหาที่มาที่ไปของคนดังกล่าว การสืบประวัติก็ทำไม่ได้ และถ้าหากคนเหล่านั้นจะกลับประเทศตนเองก็ไม่สามารถหาหลักฐานได้ เพื่อมิให้ปัญหาดังกล่าวส่งผลเสียหายมากกว่านี้ การจัดทำหลักฐานการเกิดให้กับบุคคลเหล่านั้นจะช่วยรองรับสถานภาพให้กับคนเหล่านั้นในอนาคต รัฐบาลไทยจึงได้ผ่อนปรนในเรื่องการจัดทำหลักฐานการเกิดแก่บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยมาหลายครั้ง เช่น

1. ระเบียบสำนักทะเบียนกลาง ว่าด้วยการจดทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 ซึ่งให้ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 22 มีนาคม 2535 มาตรา 51 ว่าด้วยการรับแจ้งเกิดกรณีผู้แจ้งไม่มีหลักฐานหรือไม่สามารถแสดงหลักฐานได้
2. ระเบียบสำนักทะเบียนกลาง ว่าด้วยการจัดทำทะเบียนประวัติของคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 8 ว่าด้วยการรับแจ้งเกิดบุตรของคนต่างด้าว
3. ระเบียบสำนักทะเบียนกลาง ว่าด้วยการสำรวจและจัดทำทะเบียนสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. 2548 มาตรา 9 การรับแจ้งการเกิดบุตรของคนที่ไม่มียุทธินามทะเบียน

ดังนั้นแม้ว่าจะมีหลักฐานการเกิดของเด็กที่พ่อแม่ไม่มีสัญชาติไทยก็ตามแต่ก็ไม่ใช่ว่าข้อมูลสมบูรณ์เนื่องจากไม่มีความคาดหมายว่าจำนวนไม่น้อยที่ไม่ประสงค์จะพำนักในประเทศไทยตลอดไป และต้องการจะพำนักของตนกลับประเทศพม่า ดังนั้นในขณะที่ยังไม่กลับประเทศตนข้อมูลส่วนนี้ย่อมขาดไป

นอกจากนั้นดังที่กล่าวมาแล้วว่ารูปแบบการเคลื่อนย้ายมาพำนักในประเทศไทยนั้นมีหลายแบบมากและบางลักษณะนั้นเป็นไปได้เลยที่จะสามารถเก็บข้อมูลได้ เช่น การที่ผู้ปกครองพาบุตรของตนเข้ามาทำงานชั่วคราวบริเวณชายแดน ที่พบมากคือการเข้ามาขอทานตามศูนย์การค้าในฝั่งไทยด้านอำเภอแม่สอด และอำเภอแม่สาย กลุ่มคนดังกล่าวเข้ามาตามตะเข็บชายแดนโดยไม่ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองและอาศัยตามบริเวณใต้สะพานหรือไม่ก็เข้าพื้นที่เล็ก ๆ ตามบ้านของคนพม่าด้วยกันเองโดยจ่ายค่าเช่าคืนละ 10 บาทต่อคน หลังจากพักผ่อนแล้วก็เดินทางไปขอทานบริเวณที่นักท่องเที่ยวมากัน หลังจากหารายได้จนพอใจก็เดินทางกลับประเทศตน เด็กเหล่านี้จึงมา ๆ ไป ๆ ในบริเวณดังกล่าว

ในเมื่อการเก็บข้อมูลของจำนวนเด็กที่เป็นทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่าไม่สามารถกระทำได้อย่างสมบูรณ์ ตัวเลขของเด็กเหล่านั้นที่โดนกระทำค้ำมนุษย์จึงยากจะหาได้ เพราะเด็กจำนวนไม่น้อยที่ถูกกระทำดังกล่าวอาจจะเดินทางกลับประเทศตนโดยไม่ได้แจ้งความ อาจจะมีเหตุผลหลายประการที่จำเป็นต้องกระทำดังกล่าว เช่น ต้นเหตุของการถูกกระทำมาจากเจตนาของผู้ปกครองตน หรือการที่ตนเองคิดว่าตนเองนั้นมีใช้ประชาชนของประเทศไทย และที่สำคัญขบวนการค้ำมนุษย์มีความสลับซับซ้อนและมีบุคคลหลายกลุ่มเข้ามาเกี่ยวข้อง

5.3 การพยากรณ์หรือการค้ำมนุษย์ในกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

ในขณะที่การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการถูกค้ำมนุษย์เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากและยังไม่ปรากฏว่าจะมีประเทศใดที่สามารถประสพผลสำเร็จดังกล่าว ซึ่งถ้าจะว่ากันตามความจริงแล้วไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการค้ำมนุษย์อย่างเดียว แม้กระทั่งในเรื่องอื่น ๆ ก็ตาม การที่จะสามารถมีข้อมูลครบถ้วนในเรื่องหนึ่ง ๆ นั้นก็ไม่สามารถกระทำได้สมบูรณ์ เช่น การสำรวจสำมะโนประชากรของประเทศเองก็ยังไม่สมบูรณ์ ดังนั้นการเก็บข้อมูลในเรื่องที่ผิดกฎหมายก็ยิ่งขาดความสมบูรณ์มากขึ้นเท่านั้น ในกรณีที่มีข้อมูลที่เป็นทางการหรือข้อมูลที่ถูกต้องเป็นสิ่งที่หาไม่ได้ ทางออกที่ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้คือการหาทางพยากรณ์ (Forecast) หรือประมาณการ (Estimate) เท่าที่จะทำได้แม้ว่าตัวเลขที่ได้จากการพยากรณ์นั้นจะมีโอกาสผิดพลาดแต่ก็อาจจะเป็นทางออกที่ดีที่สุด (Best Choice Available) แต่ถ้าไม่สามารถหาข้อมูลประมาณการได้สิ่งที่ตามมาคือการกำหนดนโยบายที่เหมาะสมย่อมทำไม่ได้เพราะไม่ทราบว่าควรจะดำเนินการอย่างไร กับกลุ่มใด และสาเหตุของการกระทำเป็นเพราะเหตุใด

การประมาณการหรือการพยากรณ์นั้นเป็นเรื่องที่มีหลักการและมีเหตุผลผล และที่สำคัญสามารถอธิบายได้ แต่ว่าความถูกต้องจะมีมากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับวิธีการประมาณการและข้อมูลที่ใช้ในการประมาณการมีความสมบูรณ์มากน้อยเพียงไรและข้อมูลนั้นมีความน่าเชื่อถือมากน้อยแค่ไหน นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความมีแม่นยำของการประมาณการอยู่ที่วิธีการของการประมาณการ (Method of Estimation) และวิธีการของการประมาณการนั้นแตกต่างกันตามแต่ละหน่วยงานจะใช้เป็นหลักของการประมาณการซึ่งผลตามมาจึงมีความน่าเชื่อถือ (Reliability) ไม่เท่ากัน

ตัวอย่างเช่นในกรณีของศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด เชียงใหม่ (สปคม.ชม) ได้มีวิธีประมาณการจำนวนบุคคลที่เสี่ยงต่อการถูกกระทำค้ามนุษย์โดยวิธี ดังนี้

1. การกำหนดระดับของความเลี่ง ซึ่งจำแนกออกได้เป็น 3 ระดับคือ

- ก. บุคคลที่เสี่ยงมาก (ระดับสีแดง)
- ข. บุคคลที่เสี่ยงปานกลาง (ระดับสีเหลือง)
- ค. บุคคลที่เสี่ยงน้อย (ระดับสีเขียว)

2. การกำหนดอายุของกลุ่มเสี่ยง

อายุของเด็กที่เข้าข่ายต่อการเสี่ยงต่อการเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์คือเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี

3. การกำหนดกลุ่มเสี่ยง

ในการกำหนดกลุ่มเสี่ยงนั้น เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินคือสภาพสังคมที่บุคคลเหล่านั้น กำลังเผชิญอยู่ในขั้นตอนนี้อยู่ที่ขณะทำงานจะกำหนดว่าลักษณะใดที่เข้าข่ายเป็นกลุ่มเสี่ยง ในการนี้ ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัดเชียงใหม่ (สปคม.ชม) ได้ใช้หลักเกณฑ์กว้าง ๆ ดังนี้

ก. บุคคลที่เสี่ยงมาก (ระดับสีแดง) ได้แก่ เด็กที่ถูกบังคับให้ขายแรงงาน เด็กที่อยู่ ธุรกิจทางเพศ เด็กชนกลุ่มน้อย เด็กยากจน เด็กที่พิการทางการมองเห็น ทางสติปัญญา และพิการ ซ้ำซ้อน

ข. บุคคลที่เสี่ยงปานกลาง (ระดับสีเหลือง) ได้แก่ เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กเร่ร่อน เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ เด็กที่มีปัญหายาเสพติด และเด็กพิการทางร่างกาย เป็นต้น

ค. บุคคลที่เสี่ยงน้อย (ระดับสีเขียว) ได้แก่ เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชน เด็กกำพร้า เด็กที่ต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว เด็กพิการทั้งด้านร่างกายและสติปัญญา บุคคลในครอบครัวมีความเจ็บป่วย ดิดสุรา ไม่มีความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย มีปัญหาอาชญากรรมใน ครอบครัว และอยู่ในครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น เป็นต้น

จากฐานข้อมูลของศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัดเชียงใหม่ (ศปคม.ชม) ระหว่างปี พ.ศ. 2550 ถึงปัจจุบัน และจากหลักเกณฑ์ดังกล่าว พบว่าจำนวนบุคคลที่เป็นกลุ่มเสี่ยงที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีมีจำนวนทั้งหมด 68,126 คนจากจำนวนเด็กทั้งหมดจำนวน 389,990 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 17.47 จำแนกได้ดังนี้

- ก. บุคคลที่เสี่ยงมาก (ระดับสีแดง) จำนวน 3,778 คนหรือร้อยละ 0.97
- ข. บุคคลที่เสี่ยงปานกลาง (ระดับสีเหลือง) จำนวน 25,679 คนหรือร้อยละ 6.58
- ค. บุคคลที่เสี่ยงน้อย (ระดับสีเขียว) จำนวน 38,669 คนหรือร้อยละ 9.92

การประมาณการกลุ่มเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ที่ใช้วิธีการของศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัดเชียงใหม่ (ศปคม.ชม) นั้นอาจจะช่วยในการปฏิบัติการในระดับหนึ่งแต่ถ้าหากจะต้องมีการควบคุมดูแลเด็กที่เป็นกลุ่มเสี่ยงตามมาตรการนี้แล้วจะพบว่าจำนวนเด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปีและอยู่ภายใต้ของกลุ่มเสี่ยงจะมีมากถึง 68,126 คน แต่ถ้าจะเพ่งเล็งเฉพาะกลุ่มเสี่ยงมากคืออยู่ในกลุ่มสีแดงก็จะมีถึง 3,778 คน ซึ่งก็ยังมีจำนวนมากอยู่ดี โดยวิธีการประมาณแบบนี้จะทำให้เกิดปัญหาของภาคปฏิบัติ คือ

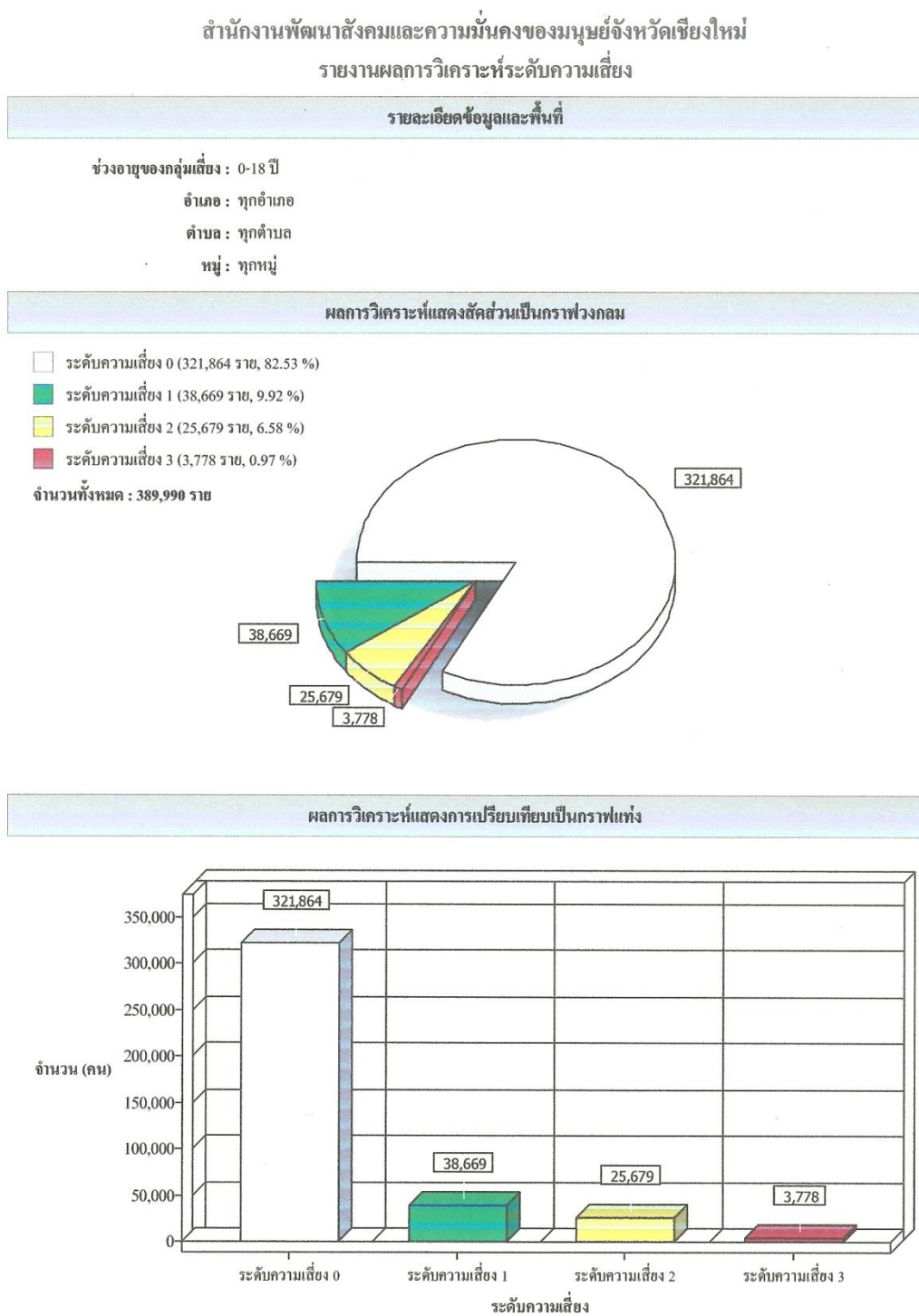
ประการแรก จำนวนเด็กที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงจะมีมากจนไม่สามารถดูแลได้

ประการที่สอง นอกจากจำนวนเด็กกลุ่มเสี่ยงจะมีมากแล้ว พื้นที่ของเด็กในกลุ่มเสี่ยงจะกระจัดกระจาย การจะสอดส่องให้ทั่วถึงย่อมทำได้ลำบาก และ

ประการสุดท้าย การประมาณการโดยเอาลักษณะพื้นฐานของเด็กที่เป็นกลุ่มเสี่ยงมาเป็นฐานของการดำเนินนโยบายป้องกันการค้ามนุษย์แล้ว ข้อมูลที่ได้ไม่อาจจะใช้ในการป้องกันได้ เพราะข้อมูลที่มีอยู่คือประเภทของเด็ก มิใช่สาเหตุของการถูกค้ามนุษย์ การประมาณการของศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัดเชียงใหม่ (ศปคม.ชม) จึงใช้ได้ในการระงับภัยแต่ดำเนินการนโยบายอะไรไม่ได้มากนัก

ข้อมูลที่เราจำเป็นต้องมีในการประมาณการคือการมีรายละเอียดของปัจจัยการค้ามนุษย์มากขึ้นเพื่อให้การกำหนดกลุ่มเสี่ยงแคบลง (Narrow Down) การจำกัดขนาดของกลุ่มเสี่ยงให้มีไม่มากนักจะช่วยการปฏิบัติการป้องกันมิให้ตกเป็นเหยื่อได้มากขึ้น

ภาพที่ 5.1 ตัวอย่างของรายงานผลวิเคราะห์ระดับความเสี่ยงสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่

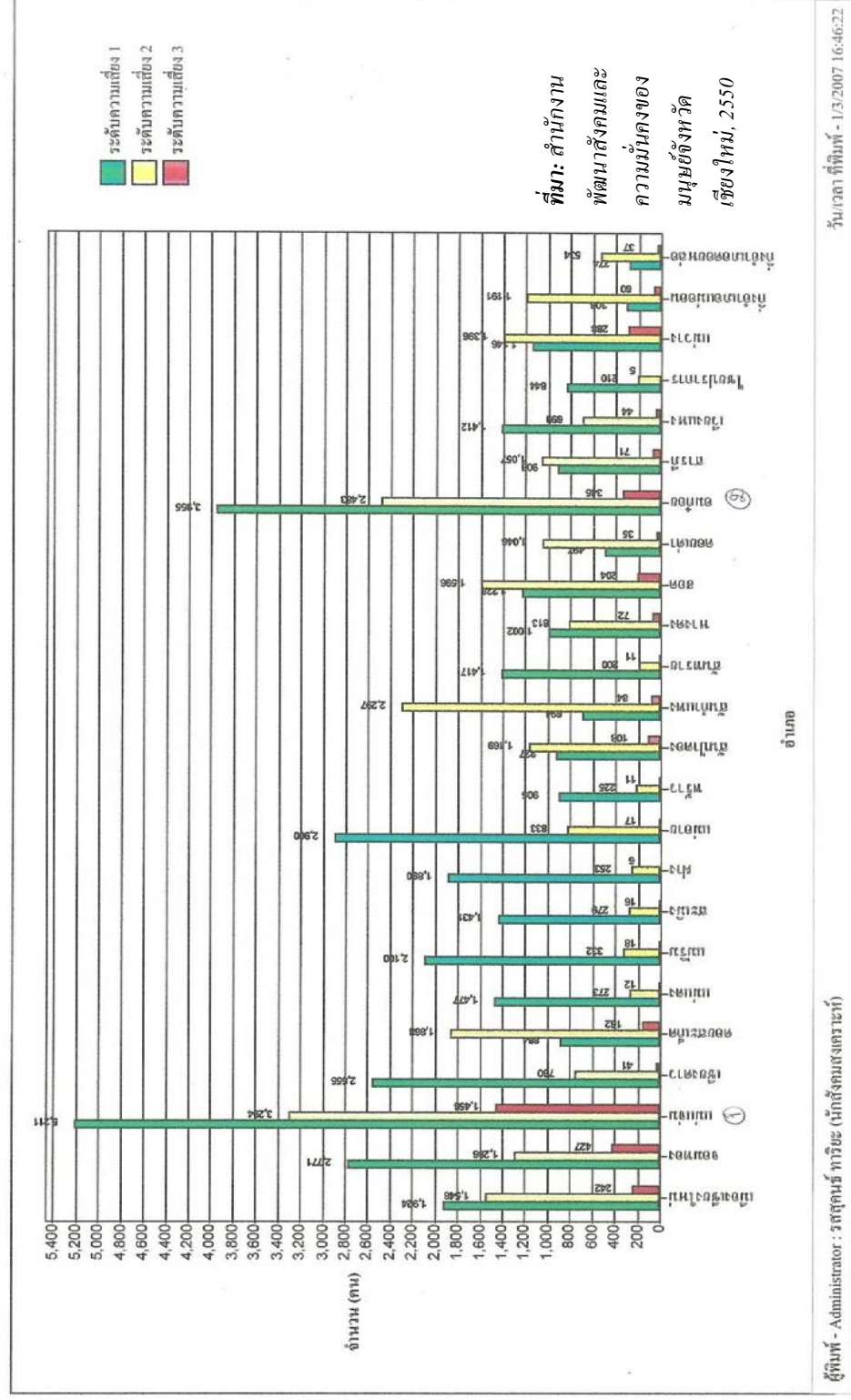
ตาราง ที่ 5.18 ประชากรกลุ่มเสี่ยงที่จำแนกตามปัจจัยเสี่ยงต่างๆ

ประชากรจังหวัดเชียงใหม่ อายุต่ำกว่า 18 ปี	รวมทั้งหมด		เด็กหญิง		เด็กชาย	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 18 ปีรวมทั้งหมด	389,990	100.00	186,147	100.00	203,843	100.00
ต่ำกว่า 18 ปี และด้อยโอกาส	24,437	6.2661	11,752	6.3133	12,685	6.2229
เด็กยากจน	21,925	5.6219	10,523	5.6531	11,402	5.5935
เด็กชนกลุ่มน้อย	1,078	0.2764	539	0.2896	539	0.2644
เด็กกำพร้า	627	0.1608	305	0.1638	322	0.1580
เด็กได้รับผลกระทบจากเอดส์	466	0.1195	227	0.1219	239	0.1172
เด็กถูกทอดทิ้ง	150	0.0385	64	0.0344	86	0.0422
เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ	121	0.0310	61	0.0328	60	0.0294
ทำงานรับผิดชอบตนเอง	41	0.0105	21	0.0113	20	0.0098
เด็กในสถานพินิจฯ	10	0.0026	1	0.0005	9	0.0044
เด็กเร่ร่อน	10	0.0026	5	0.0027	5	0.0025
เด็กมีปัญหาสุขภาพจิต	8	0.0021	5	0.0027	3	0.0015
เด็กอยู่ในธุรกิจทางเพศ	1	0.0003	1	0.0005	-	0.0000

ภาพที่ 5.2 การรายงานผลวิเคราะห์ความเสี่ยง

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่
รายงานผลการวิเคราะห์ความเสี่ยงแสดงการเปรียบเทียบทุกอำเภอ

ช่วงอายุของกลุ่มเสี่ยง : 0-18 ปี

ฐานข้อมูลสถานประกอบการเสี่ยงในจังหวัดเชียงใหม่

นอกจากการที่รสสุคนธ์ ทาริยะ ผู้ที่รับผิดชอบในเรื่องการก้ำนุษย์ในจังหวัดเชียงใหม่จะใช้การวิเคราะห์กลุ่มเสี่ยงโดยจำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ แล้วผู้เขียนยังมีการนำเอาปัจจัยเสี่ยงประการอื่นมาประกอบ นั่นคือสถานที่ประกอบการที่มีส่วนสนับสนุนการก้ำนุษย์มาประกอบการกำหนดนโยบายด้วย

จากการสำรวจสถานประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นข้อมูลที่บ่งถึงพื้นที่ที่มีความเสี่ยงหรืออาจจะมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการก้ำนุษย์เกิดขึ้น เช่น สถานประกอบการ โรงงาน สถานบริการ และอื่น ๆ โดยการจัดเก็บข้อมูลจากการสังเกตโดยเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญและการรับแจ้งเหตุหรือข่าวสารต่าง ๆ แล้วแบ่งกลุ่มเสี่ยงออกเป็น 3 ระดับ จากฐานข้อมูล พบว่ามีสถานประกอบการที่เสี่ยงต่อการก้ำนุษย์จำนวน 204 แห่ง แต่เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลของการสำรวจสถานประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่ จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2552 จะมีสถานบริการทางเพศอยู่ 247 แห่งมีผู้ให้บริการทางเพศที่เป็นชาย 429 คน และเป็นหญิงถึง 1,329 คน ดังนี้คือ

ตาราง 5.19 ข้อมูลสถานบริการในจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ 1-31 มกราคม พ.ศ. 2552

ประเภท	จำนวน (แห่ง)	พนักงานในสถานบริการ			
		ชาย		หญิง	
		ทั้งหมด	ให้บริการทางเพศ	ทั้งหมด	ให้บริการทางเพศ
สำนักค้าประเวณี ช่อง	6	0	0	68	68
โรงแรม	6	8	0	9	0
บังกะโล	1	2	0	2	0
เกสเฮ้าส์	7	5	0	5	0
บาร์เบียร์	14	449	0	67	63
บาร์เกย์	33	0	429	0	0
บาร์อโกโก้	3	0	0	120	120
ดิสโก้เทค	0	0	0	0	0
ไนต์คลับ	0	0	0	0	0
ผับ	7	43	0	23	30
คาราโอเกะ	99	61	0	835	591
คอกเทลเลาจ์	0	0	0	0	0

ตาราง 5.19 (ต่อ) ข้อมูลสถานบริการในจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ 1-31 มกราคม พ.ศ. 2552

ประเภท	จำนวน (แห่ง)	พนักงานในสถานบริการ			
		ชาย		หญิง	
		ทั้งหมด	ให้บริการทางเพศ	ทั้งหมด	ให้บริการทางเพศ
อาบ อบ นวด	6	3	0	232	232
นวดแผนโบราณ	19	1	0	173	139
ชาน้ำ/ฟิสเนส	1	1	0	3	3
คอฟฟี่ชอป	0	0	0	0	0
คาเฟ่	3	8	0	50	33
ร้านอาหาร /สวนอาหาร	36	29	0	128	43
ร้านเสริมสวย	1	0	0	3	0
ร้านตัดผมชาย	0	0	0	0	0
บ้านนางทางโทรศัพท์	0	0	0	0	0
อื่นๆ(ที่สาธารณะ)	4	19	0	11	7
แหล่งบริการอื่นๆ/หอพัก	1	0	0	0	0
รวม	247	629	429	1729	1329

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่: 2552 (เอกสารอัดสำเนา)

การศึกษาของรศสุคนธ์ ทาริยะมีความน่าสนใจที่นำเอาปัจจัยต้นทาง คือกลุ่มเสี่ยง และปัจจัยปลายทาง คือสถานบริการมาประกอบการศึกษาเพื่อจะได้ประมาณการว่ามีจำนวนกลุ่มเสี่ยงปริมาณเท่าไรเพื่อจะได้ป้องกันได้มากขึ้น นอกจากนั้นยังมีการนำเอาข้อมูลหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของจังหวัดเชียงใหม่ประกอบ

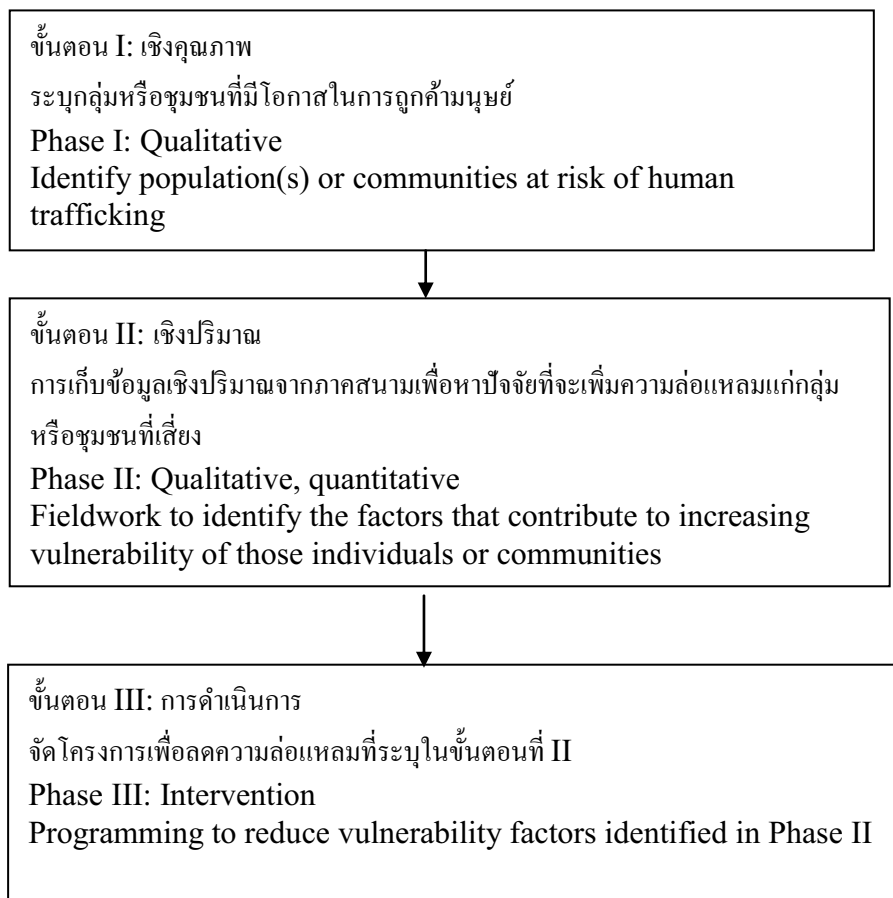
ฐานข้อมูลหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในด้านการการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียง

- หน่วยงานภาครัฐ และส่วนราชการ จำนวน 116 แห่ง
- หน่วยงานภาคเอกชน จำนวน 53 แห่ง

5.4 ปัจจัยของการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ของเด็กที่เป็นกลุ่มเสี่ยง

ในมุมมองอีกประการหนึ่งในการกำหนดกลุ่มเสี่ยง ผู้วิจัยกลับมีความเห็นว่าถ้าต้องการกำหนดนโยบายการป้องกันการค้ามนุษย์นั้นวิธีหนึ่งคือการกำหนดจากปัจจัยต้นทาง (Place of Origin) จะช่วยให้มาตรการการป้องกันมีประสิทธิภาพมากกว่า ความคิดเช่นนี้มาจากแนวความคิดที่ว่าปัจจัยล่อแหลม (Vulnerability Factors) ของการค้ามนุษย์แต่ละแบบและในแต่ละพื้นที่ย่อมแตกต่างกัน ในอดีตที่ผ่านมา ๆ กันมามักจะมีข้อสรุปของผู้ปฏิบัติงานในการป้องกันการค้ามนุษย์อยู่ว่า ปัจจัยความยากจน (Poverty) การศึกษาน้อย (Low Education) และการขาดความเข้าใจในเรื่องการค้ามนุษย์ (Lack of Understanding about Human Trafficking) คือปัจจัยหลักที่สาเหตุให้เกิดการค้ามนุษย์ ดังนั้นถ้าหากมีการลดปัจจัยหนึ่งปัจจัยใดลง อัตราการค้ามนุษย์ก็จะลดลง หน่วยงานในหลายประเทศจึงทำการรณรงค์อย่างมากมายให้สาธารณชนเข้าใจในเรื่องขบวนการการค้ามนุษย์ แต่จนแล้วจนรอดจำนวนการค้ามนุษย์ยังเชื่อว่ามิได้ลดลงแต่อย่างไร

เพื่อให้นโยบายการป้องกันมิให้กลุ่มเสี่ยงตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ United Nations Inter-Agency Project on Human Trafficking, Regional Project Management Office ได้ออกแบบการกำหนดกลุ่มเสี่ยง (Risk Group) โดยวิธีการดังนี้

การที่เด็กกลุ่มหนึ่งต้องตกเป็นเหยื่อของการค้ำมนุษย์นั้น ไม่ว่าเด็กดังกล่าวจะยินยอมพร้อมใจหรือไม่ก็ตาม ถ้าหากอายุของเด็กนั้นต่ำกว่า 18 ปีย่อมเข้าข่ายของการค้ำมนุษย์ด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้นปัจจัยของเด็กตัวเด็ก พ่อแม่ หรือสภาพแวดล้อมแม้ว่าจะเป็นปัจจัยแต่ก็มีสาเหตุ เพราะถ้าสภาพแวดล้อมคือสาเหตุการป้องกันย่อมทำได้ลำบากเพราะปัจจัยสภาพแวดล้อมนั้นกว้างมาก ซึ่งการกำหนดปัจจัยแบบกว้าง ๆ นั้นย่อมไม่มีคุณค่าทางการปฏิบัติงาน ผลจากการศึกษาในพื้นที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย อำเภอเมือง สมุทรสาคร อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และอำเภอเมือง จังหวัดระนอง ซึ่งผลของการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องปรากฏ ดังนี้

การประมาณการณั้กลุ่มเสี่ยงของการเป็นเหยื่อค้ำมนุษย์ของกลุ่มทนายทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

จากแนวความคิดดังที่กล่าวมาข้างต้น ขั้นตอนของการจะประมาณการณั้กลุ่มเสี่ยงของการเป็นเหยื่อการค้ำมนุษย์ของกลุ่มทนายทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าจะแยกออกได้เป็น 2 ขั้นตอน คือ

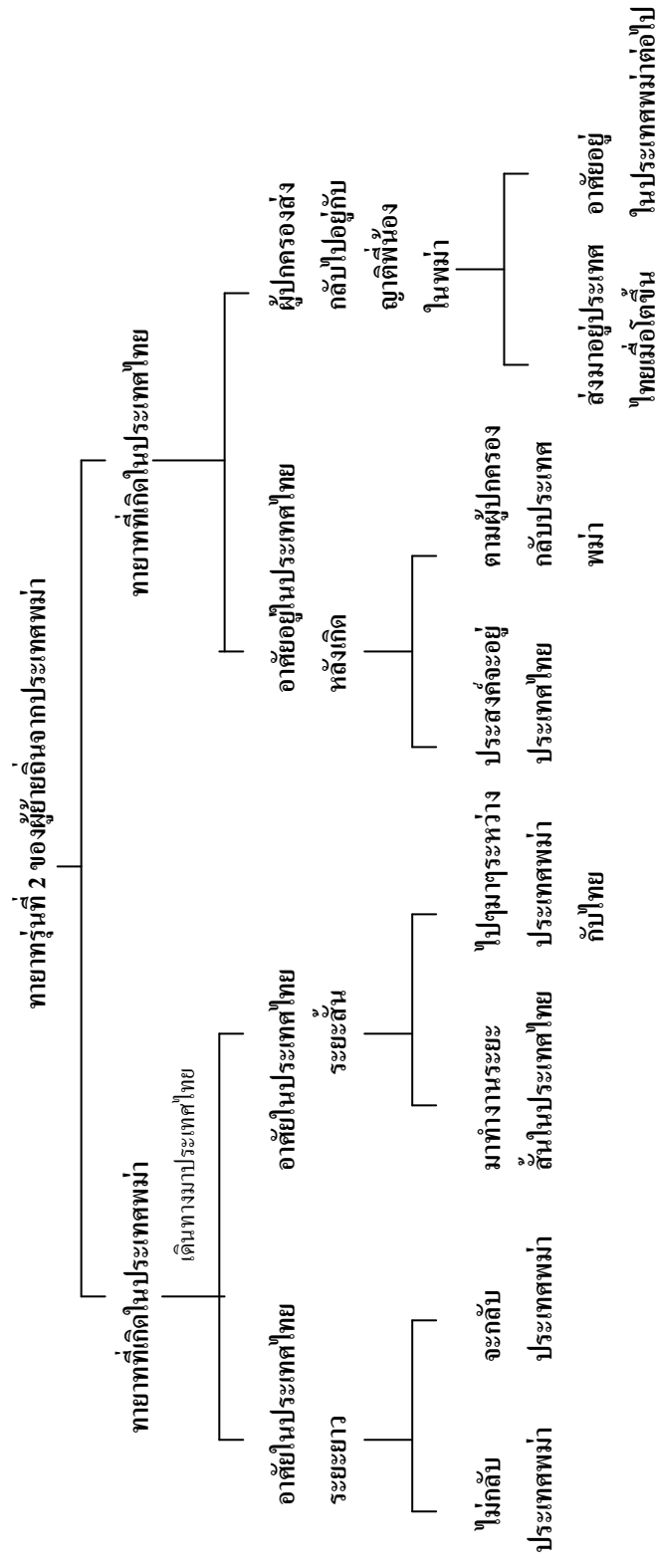
ขั้นตอน I : เช้คุณภาพโดยการระบุกลุ่มหรือชุมชนที่มีโอกาสในการถูกค้ำมนุษย์

จากที่กล่าวมาในเบื้องต้นว่าในปัจจุบันยังไม่มีที่หน่วยงานใดที่สามารถระบุตัวเลขของการตกเป็นเหยื่อของการค้ำมนุษย์ได้ สิ่งที่ทำไ้มากที่สุดก็คือการประมาณการและการประมาณการดังกล่าวก็มีใช้กระทำโดยใช้ข้อมูลโดยตรง แต่เป็นข้อมูลจากมิติอื่น ๆ เพื่อมาทำนาย (Forecast) ในความเป็นไปไ้ได้ (Probability) เพื่อให้ใกล้เคียงมากที่สุด แต่แม้กระทั่งการทำนายก็ยั้ต้องอาศัยข้อมูลที่เพียงพอและไว้ใจได้มาเป็นเครื่องมือเพื่อใช้ในการทำนาย แต่จากการที่การค้ำมนุษย์เป็นองค์กรอาชญากรรม (Organized crime) ข้อมูลในทางลับจึงไม่ปรากฏ ข้อมูลที่พอหาได้คือข้อมูลที่เป็นทางการแต่อาจจะไม่สามารถใช้แปลผลไ้ได้อย่างแม่นยำ

สิ่งที่เป็นปัญหาในการพยากรณ์นั้นนอกจากจะเป็นเรื่องของความพอเพียงในข้อมูล (Adequacy of Information) แล้วยังไปสัมพันธ์กับลักษณะของประชากรที่ศึกษาด้วย ถ้าลักษณะของประชากรที่ศึกษามีความหลากหลาย ข้อมูลที่เกี่ยวกับประชากรที่ศึกษาย่อมหลากหลายตามมาด้วย ปริมาณของข้อมูลที่ใช้ในการทำนายย่อมมากขึ้นและโอกาสที่จะไ้ข้อมูลยั้ยากขึ้นตามมา ด้วยเหตุที่ไ้ต้องอาศัยความหลากหลายของข้อมูลที่มีมากย้อมทำให้ความน่าเชื่อถือของข้อมูลลดลง การทำนายมีโอกาสผิดพลาดมากขึ้นตามมา

ดังที่กล่าวมาแต่ต้นว่าการศึกษารั้ไ้ให้ความสนใจในกลุ่มทนายทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า นอกจากจะต้องไ้คำจำกัดความของคำว่า “ผู้ย้ายถิ่น” อย่างเหมาะสมแล้วยั้ต้องมาพิจารณาว่า “ทนายทรุ่นที่ 2 ” นั้นคืออะไรและมีที่ประเภท การวิเคราะห์ที่ไ้คมักจะไ้กับหน่วยการวิเคราะห์ที่มีลักษณะเหมือนกัน (Homogeneous Unit of Analysis) กล่าวคือถ้าทนายทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่ามีเพียงประเภทยเดียว การวิเคราะห์ย้อมสะดวกขึ้นเพราะประชากรที่ศึกษามีความคล้ายคลึงกัน แต่ในความเป็นจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่

แผนภาพที่ 5.3 ลักษณะของทฤษฎีที่ 2 ของผู้เขียนที่กำเนิดจากประสบการณ์ที่ เกิด

ดังที่ได้กล่าวมาในตอนต้นว่าทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่ามีทั้งที่เป็นเด็กที่เกิดในประเทศพม่ากับเด็กที่เกิดในฝั่งไทย ทายาทพม่าที่เกิดในประเทศไทยก็ไม่จำเป็นต้องอาศัยอยู่กับบิดามารดาในไทยเสมอไปเพราะมีทั้งที่อยู่ในไทยและที่ถูกส่งกลับไปอยู่กับญาติพี่น้องในประเทศพม่า และเด็กพม่าที่เกิดในประเทศพม่าก็อาจจะมาเติบโตในประเทศไทยก็ได้เช่นกัน และเด็กเหล่านั้นก็มีโอกาสที่จะเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ในประเทศไทยได้ เพื่อจะได้กำหนดแนวทางป้องกันการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ การจำแนกทายาทพม่าออกมาเป็นกลุ่มต่าง ๆ จะช่วยให้เกิดความเข้าใจมากขึ้นว่าทายาทกลุ่มใดที่เป็นกลุ่มเสี่ยง

การพิจารณาความเสี่ยงของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่านั้นเริ่มจากการพิจารณาภูมิหลังของถิ่นกำเนิด โดยจำแนกได้ดังนี้

1. กลุ่มแรกทายาทที่เกิดในประเทศพม่านั้นมีทั้งที่เดินทางมาประเทศไทยและพำนักในระยะสั้นและระยะยาว โดยแยกออกได้คือ

1.1 กลุ่มที่พำนักระยะสั้น กลุ่มนี้ยังจำแนกออกได้ 2 แบบคือ

1.1.1 กลุ่มที่เดินทางมาพำนักในประเทศไทยในระยะสั้น ๆ เช่น ทายาทที่เดินทางมากับผู้ปกครองมาทำงานเพียงชั่วคราว อาจจะระยะเวลาประมาณสองสามเดือนแล้วเดินทางกลับประเทศพม่า เพราะช่วงเวลาดังกล่าวผู้ปกครองจะมีการว่างเว้นจากการเพาะปลูกจึงเดินทางมาหางานในประเทศไทย พอมีรายได้สักก้อนก็เดินทางกลับบ้านตน พวกนี้มักจะอาศัยบ้านเช่ารายวัน โดยจ่ายวันละสิบบาทในชุมชนฝั่งแม่สอด หรือที่มารับจ้างบริเวณชายแดนด้านแม่สาย ทายาทของกลุ่มนี้โอกาสเสี่ยงต่อการถูกหลอกให้เป็นเหยื่อการค้ามนุษย์มีน้อยเพราะยังมีผู้ปกครองดูแลและต้องการจะกลับบ้านตนพร้อมเงินสักก้อนเท่านั้น

1.1.2 กลุ่มที่เดินทางเข้าออกมาทำงานในฝั่งไทย เด็กพวกนี้จะข้ามมาขอทานหรือเก็บขยะในฝั่งไทย พอตกเย็นก็อาจจะเดินทางกลับฝั่งพม่า กลุ่มหลังนี้เองที่มีโอกาสเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะถูกหลอกไปเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ แต่ปัญหาคือข้อมูลของเด็กพม่าเหล่านี้ไม่สามารถจะหาได้เพราะตัวของเด็กเองก็เดินทางเข้าออกระหว่างสองประเทศอยู่ตลอดเวลา มูลนิธิบางแห่งจึงมีเจตนาที่จะช่วยคุ้มครองเด็กเหล่านี้โยนนำเด็กดังกล่าวมาพำนักในสถานທີ່จัดให้และยังให้เข้าโรงเรียนอีกด้วย เราจะพบเด็กกลุ่มนี้มากบริเวณอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการเคลื่อนย้ายตามบริเวณชายแดนกระทำได้ง่ายมากและเป็นการเดินทางไป ๆ มา ๆ บริเวณชายแดน ดังนั้นการเก็บข้อมูลจึงทำได้ลำบากและไม่มีใครมีข้อมูลในส่วนนี้

1. 2 กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าโดยมาพำนักระยะยาวในประเทศไทย ทัวไปทายาทกลุ่มนี้คือผู้ติดตามผู้ปกครองที่มาทำงานในประเทศไทย กลุ่มนี้ยังจำแนกได้ 2 แบบคือ

1.2.1 กลุ่มที่เดินทางมาประเทศไทยพร้อมผู้ปกครอง แต่เมื่อมาทำงานในประเทศไทยแล้ว ไม่คิดจะกลับประเทศตนอีก

1.2.2 กลุ่มที่เดินทางมาประเทศไทยพร้อมผู้ปกครองแต่ประสงค์จะกลับประเทศพม่าพร้อมกับผู้ปกครองเมื่อผู้ปกครองมีรายได้เพียงพอและจะกลับประเทศพม่า

ทั้งสองกลุ่มนี้เป็นกลุ่มเสี่ยงเพราะจะใช้เวลาในประเทศไทยค่อนข้างยาวแต่ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นกลุ่มเสี่ยงอยู่ที่ประเพณีและวัฒนธรรมของผู้ปกครอง ผู้ปกครองในพื้นที่ศึกษาทั้งสมุทรสาคร แม่สอด และแม่สายล้วนมีแนวโน้มที่จะให้บุตรของตนไปทำงานที่เสี่ยงต่อการเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์และที่สำคัญในพื้นที่ทั้งหมดที่กล่าวมานั้นมีขบวนการในการค้ามนุษย์ดำเนินการอยู่ ข้อมูลในส่วนนี้อาจหาได้จากรายงานของราชการดังที่ปรากฏคือ

ตารางที่ 5.20 สถิติจำนวนผู้ที่มาจดทะเบียนและผู้ติดตามแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่มีอายุไม่เกิน 15 ปี ในปี 2547 และ 2552

จังหวัด	ปี 2547			ปี 2552			
	จำนวนผู้ ที่มาขึ้น ทะเบียน ทั้งหมด	ผู้ติดตาม อายุ 0-14 ปี		แรงงาน		ผู้ติดตาม อายุ 0-14 ปี	
		รวมทุก สัญชาติ	พม่า	รวมทุก สัญชาติ	พม่า	รวมทุก สัญชาติ	พม่า
ทั่วประเทศ	1,161,013	84,362	71,290	1,054,261	785,017	5,317	4,382
เชียงใหม่	73,943	13,304	13,293	36,752	36,573	5	5
เชียงราย	29,243	4,966	4,700	10,925	10,003	-	-
แม่ฮ่องสอน	8,177	1,905	1,905	2,084	2,078	-	-
ตาก	112,761	12,182	12,146	48,022	47,976	2,044	2,044
สมุทรสาคร	89,559	3,270	3,095	103,978	96,486	1,861	1,625
ระนอง	49,855	9,319	9,316	38,490	21,664	-	-
ภูเก็ต	29,333	587	575	44,640	28,058	29	29

ที่มา: สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

สืบเนื่องจากฐานข้อมูลที่มีอยู่ไม่สม่ำเสมอเพราะไม่มีการเก็บข้อมูลตลอดเวลาและขึ้นกับรัฐบาลไทยจะประกาศให้แรงงานต่างด้าวมารายงานตัวเมื่อไรก็จะได้ข้อมูลในปีนั้น ๆ ข้อมูลที่ปรากฏจึงเป็นของปี พ.ศ. 2547 และ 2552 ซึ่งพบว่าปี พ.ศ. 2547 มีแรงงานต่างด้าวมารายงานตัวในปี พ.ศ. 2547 จำนวน 1,161,013 คน โดยมีผู้ติดตามซึ่งโดยทั่วไปหมายถึงบุตรของคนเหล่านั้นจำนวนถึง 84,362 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 7.3 ของแรงงานทั้งหมดที่มารายงานตน แต่พอในปี พ.ศ. 2552 จำนวนผู้ติดตามกลับเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย กล่าวคือจากแรงงานที่มารายงานตนจำนวน 1,054,261 คนนั้น จำนวนผู้ติดตามที่อายุต่ำกว่า 14 ปีมีถึง 5,317 คนหรือร้อยละ 0.5 ของแรงงานที่มารายงานตน แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะผู้ติดตามชาวพม่าหรือทายาทของพม่านั้นจะมีจำนวน 71,290 คน จากจำนวนผู้ติดตามทุกชาติจำนวน 84,362 คน หรือร้อยละ 84.5 แต่ในปี พ.ศ. 2552 จำนวนผู้ติดตามมีเพียง 5,317 คนและเป็นเด็กชาวพม่าจำนวน 4,382 คนหรือร้อยละ 82.4 ของเด็กต่างชาติ

กลุ่มที่สองของทายาทของแรงงานพม่าคือทายาทที่เกิดในประเทศไทย จำนวนเด็กในกลุ่มนี้ยากแก่การทํานายเพราะไม่มีใครทราบว่าเด็กพม่าเกิดในประเทศไทยจำนวนเท่าไรเนื่องจากมารดาชาวพม่าอาจจะไม่ไปคลอดที่สถานพยาบาลที่มีอยู่ในชุมชน แต่อาจจะใช้การทำคลอดที่บ้านของตนหรือบ้านของหมอดำเฝ้าได้ ตัวเลขเท่าที่มีอยู่ก็เป็นเพียงรายงานการตรวจสุขภาพของแรงงานต่างด้าวที่มีการตั้งครรภ์ ดังข้อมูลต่อไปนี้

ตารางที่ 5.21 สรุปผลการตรวจสุขภาพประจำปีของแรงงานต่างด้าวที่ตั้งครรภ์ ปีงบประมาณ 2547-2552

จำนวนแรงงานต่างด้าวที่ตั้งครรภ์แยกรายปี (คน)						
2547	2548	2549	2550	2551	2552	รวม
12,152	9,144	9,648	7,750	5,521	9,415	53,630

ข้อมูล ณ วันที่ 12 เมษายน 2553

ที่มา สำนักบริหารการสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข

จากข้อมูลที่เป็นทางการจากสถานพยาบาลทั้งที่เป็นของรัฐและเอกชนในรอบ 6 ปีมีการตั้งครรภ์ของแรงงานต่างด้าวจำนวนทั้งสิ้น 53,630 คนหรือเฉลี่ยปีละ 8,938 คนแต่ตัวเลขนี้เป็นของแรงงานต่างด้าวทุกชาติ มิใช่เฉพาะแรงงานพม่า แต่จากการประมาณการพบว่าในกลุ่มเด็กต่างด้าวนั้นจะเป็นเด็กพม่าประมาณไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ดังนั้นจึงอาจจะประมาณการได้ว่าในแต่ละปีจะมีเด็กพม่าเกิดใหม่ประมาณปีละ 7,150 คน หรือมากกว่านั้นเล็กน้อย เด็กเหล่านี้มีโอกาสที่จะเป็น

เหยื่อการค้ามนุษย์มากที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม ในจำนวนเด็กพม่าที่เกิดในประเทศไทยนั้นมิได้หมายความว่าเด็กทุกคนจะอาศัยอยู่ในประเทศไทย เพราะยังสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

2.1 ทายาทที่เกิดในประเทศไทยแต่ผู้ปกครองส่งกลับไปอยู่กับญาติพี่น้องในพม่า เนื่องจากผู้ปกครองต้องมาประกอบอาชีพในประเทศไทยจึงไม่มีเวลาที่จะมาดูแลบุตรของตน ดังนั้นจึงตัดสินใจส่งลูกกลับพม่า และภายหลังที่เด็กโตขึ้นจึงตัดสินใจต่อมาว่าจะดำเนินการอย่างไร

2.1.1 การให้ทายาทอาศัยอยู่ในประเทศพม่าต่อไปจนกว่าผู้ปกครองจะกลับพม่าตามไปภายหลัง กลุ่มนี้จึงไม่ตกเป็นกลุ่มเสี่ยงตามงานวิจัยชิ้นนี้

2.1.2 การให้ทายาทกลับมาทำงานในประเทศไทยภายหลัง กลุ่มนี้หมายถึงเด็กพม่านั้นเมื่อพร้อมจะมาช่วยงานผู้ปกครองได้แล้ว ผู้ปกครองก็จะเดินทางไปรับกลับมาประเทศไทยและนำมาทำงานช่วยผู้ปกครอง ดังนั้นกลุ่มนี้จึงไม่ค่อยเสี่ยงต่อการถูกค้ามนุษย์เพราะกลับมาเมื่อเริ่มจะโตพอสมควร

2.2 ทายาทที่เกิดในประเทศไทยและอาศัยในประเทศไทยต่อไป กลุ่มนี้จะประกอบด้วย 2 ประเภทย่อย คือ

2.2.1 ทายาทที่พร้อมจะเดินทางกลับประเทศพม่าเมื่อผู้ปกครองตนเดินทางกลับพม่า กลุ่มนี้จึงมีโอกาสตกเป็นกลุ่มเสี่ยงน้อยเพราะมีผู้ปกครองคอยดูแลและประสงค์จะพาครอบครัวกลับบ้านเกิดของผู้ปกครอง

2.2.2 ทายาทที่เกิดในประเทศไทยและไม่ประสงค์จะกลับประเทศพม่า กลุ่มนี้คือกลุ่มเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์เพราะคนเหล่านั้นไม่รู้จะไปไหน คนกลุ่มนี้จะยอมรับวัฒนธรรมไทยและเข้ารับการศึกษามาก่อนแบบคนไทย

ตารางที่ 5.22 จำนวนโรงเรียนและนักเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2552
แยกตามสัญชาติและเขตพื้นที่การศึกษา

จังหวัด	จำนวน โรงเรียน	จำนวน นักเรียน ทั้งหมด	สัญชาติ																		
			คนไทย	จีน	ญวน	เขมร	มลายู	กะเหรี่ยง	มอญ	ลาว	พม่า	เวียดนาม	พม่า	จีน	ญวน	เขมร	มลายู	กะเหรี่ยง			
ทั่วประเทศ	31,508	7,834,323	7,756,235	4,228	15	4,162	3	35	32	62	40,908	39	49	2,738	43	2	4	33	12	11,984	13,739
เชียงใหม่	832	177,441	153,890	36	1	3,069	0	4	7	23	14,085	7	4	3	3	0	0	0	5	4,282	2,022
- เขต 1	129	33,343	31,568	3	0	30	0	3	0	0	1,734	0	0	1	3	0	0	0	0	0	1
- เขต 2	190	33,646	31,057	9	0	20	0	1	0	1	2,047	0	1	1	0	0	0	0	0	147	362
- เขต 3	177	47,979	30,230	18	1	3,004	0	0	7	22	9,177	7	3	1	0	0	0	0	5	3,945	1,559
- เขต 4	139	23,651	22,449	0	0	15	0	0	0	0	923	0	0	0	0	0	0	0	0	170	94
- เขต 5	102	20,513	20,475	4	0	0	0	0	0	0	27	0	0	0	0	0	0	0	0	4	3
- เขต 6	95	18,309	18,111	2	0	0	0	0	0	0	177	0	0	0	0	0	0	0	0	16	3
เชียงราย	639	150,883	135,759	7	4	533	1	5	1	2	3,574	0	10	164	0	1	0	9	2	3,577	7,234
- เขต 1	124	33,729	32,731	0	3	0	0	0	0	0	359	0	2	6	0	0	0	0	0	253	375
- เขต 2	202	38,374	35,997	6	0	71	0	0	0	0	258	0	3	18	0	0	0	0	0	446	1,575
- เขต 3	155	45,473	34,290	1	1	459	1	5	1	2	2,936	0	4	60	0	1	0	9	1	2,662	5,040
- เขต 4	158	33,307	32,741	0	0	3	0	0	0	0	21	0	1	80	0	0	0	0	1	216	244
แม่ฮ่องสอน	311	44,178	40,022	15	0	131	1	0	0	1	2,495	0	0	0	0	0	0	0	0	780	733
- เขต 1	138	21,611	17,928	9	0	131	1	0	0	1	2,349	0	0	0	0	0	0	0	0	497	695
- เขต 2	173	22,567	22,094	6	0	0	0	0	0	0	146	0	0	0	0	0	0	0	0	283	38
ตาก	248	80,722	75,023	15	0	3	0	0	0	2	3,558	0	0	9	0	0	0	1	1	1,078	1,032
- เขต 1	123	29,456	29,392	1	0	0	0	0	0	0	60	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1

จังหวัด	จำนวน โรงเรียน	จำนวน นักเรียน ทั้งหมด	สัญญาติ															รวม	รวม
			อน	ด.ม.ค.บ.	ด.ม.ค.บ.	ด.ม.ค.บ.	ด.ม.ค.บ.	ด.ม.ค.บ.	ด.ม.ค.บ.	ด.ม.ค.บ.	ด.ม.ค.บ.	ด.ม.ค.บ.	ด.ม.ค.บ.	ด.ม.ค.บ.	ด.ม.ค.บ.	ด.ม.ค.บ.	ด.ม.ค.บ.		
- เขต 2	125	51,266	45,631	14	0	3	0	0	0	0	2	3,498	0	0	8	0	0	1,077	1,031
สมุทรสาคร	115	57,876	56,154	41	0	15	0	0	0	0	2	1,147	1	0	22	0	0	235	255
ระนอง	95	26,596	25,693	0	0	1	0	0	0	0	2	817	0	0	0	0	0	83	0
ภูเก็ต	58	30,219	30,182	2	2	3	0	2	2	2	2	10	1	1	4	0	0	4	6

ที่มา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

<http://202.143.174.24/obec52/index>

หากพิจารณาจากฐานข้อมูลจำนวนโรงเรียนและนักเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2552 จะพบว่าในจังหวัดที่สำรวจหลัก ๆ ในงานวิจัยครั้งนี้พบว่า

จังหวัด	จำนวนนักเรียนชาวพม่า
เชียงใหม่	14,085
เชียงราย	3,574
ตาก	3,558
สมุทรสาคร	1,147
ระนอง	817
รวมทั้งหมด	23,181

ตารางที่ 5.23 จำนวนนักเรียนที่ไม่มีสัญชาติไทยที่อยู่นอกระบบโรงเรียนไทย
ประจำปีการศึกษา 2552

จังหวัด	จำนวนศูนย์การเรียน	จำนวนนักเรียน
เชียงใหม่	11 ¹	608
เชียงราย	--	--
แม่ฮ่องสอน	--	--
ตาก	61 ²	10,961
สมุทรสาคร	9	656 ³
ระนอง	12 ⁴	1,688
รวม	93	14,220

¹ จำนวนศูนย์การเรียนรู้เฉพาะในเขตพื้นที่ อ.ฝาง แม่อาฮาย ไชยปราการ เชียงดาว และเวียงแหง ที่สำรวจโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำนวน 9 ศูนย์ รวมทั้งโรงเรียนวัดป่าเป้า (อ.เมือง) และโรงเรียนวัดพระธาตุเฉลิมพระเกียรติ (อ.ฝาง)

² จำนวนศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่อำเภอแม่สลด แม่ระมาด ท่าสองยาง พบพระ และอุ้มผาง จังหวัดตาก ที่ได้ขึ้นทะเบียนกับศูนย์ประสานงานการจัดการศึกษาเด็กต่างด้าวสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษตาก เขต 2 ข้อมูล ณ เดือนมกราคม 2553

³ ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามครูผู้สอนในศูนย์การเรียนแต่ละแห่ง

⁴ จำนวนศูนย์การเรียนรู้อยู่ภายใต้การดูแลของคณะกรรมการศูนย์ประสานงาน กำกับ ดูแล ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชายแดนไทย-พม่าในจังหวัดระนอง หน่วยป้องกันจังหวัดระนอง

เมื่อใช้ฐานข้อมูลจำนวนนักเรียนที่ไม่มีสัญชาติไทยที่อยู่นอกระบบโรงเรียนไทย ประจำปีการศึกษา 2552 ซึ่งน่าจะเป็นนักเรียนพม่าเป็นหลักจึงอาจจะกล่าวได้ว่ามีจำนวนเด็กพม่าในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2552 รวมทั้งสิ้น 37,401 คนโดยรวมนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนและนักเรียนที่เรียนโรงเรียนนอกระบบ

ดังนั้นอาจจะกล่าวในเบื้องต้นว่ากลุ่มเสี่ยงในเชิงปริมาณก็คือทายาทรุ่นที่ 2 ของแรงงานพม่าที่อยู่ประมาณ 37,401 คนหรือมากกว่านั้นเพราะข้อมูลที่ใช้เป็นเพียงตัวแทนในจังหวัดที่มีผู้อพยพชาวพม่าแต่กระนั้นตัวเลขนี้ก็คือเด็กพม่าที่มาอยู่ในประเทศไทยแล้วทั้งที่เกิดในประเทศไทยและเกิดในประเทศตนแล้วเข้ามาศึกษาในโรงเรียนในประเทศไทย

ขั้นตอน II : เชิงปริมาณอันหมายถึงการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากภาคสนามเพื่อหาปัจจัยที่จะเพิ่มความล่อแหลมแก่กลุ่มหรือชุมชนที่เสี่ยง หรืออีกนัยหนึ่งคือการศึกษาว่าในพื้นที่มีปัจจัยล่อแหลม (Vulnerability Factors) ของการค้ามนุษย์ใดบ้าง

ในการศึกษากลุ่มเสี่ยงต่อการเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์นั้น ปัจจัยล่อแหลม (Vulnerability Factors) หมายถึงสาเหตุที่นำมาสู่กลุ่มคนหรือชุมชนที่มีโอกาสที่จะถูกล่อลวงหรือบังคับให้เข้าสู่วงจรการค้ามนุษย์ ปัจจัยล่อแหลมนี้มาจากการเข้าพื้นที่ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร และอำเภอเมือง จังหวัดระนอง ผลของการศึกษานี้ตรงกับที่หน่วยงาน United Nations Inter-Agency Project on Human Trafficking ได้ค้นพบว่าปัจจัยล่อแหลมนั้นขึ้นอยู่กับประเภทของการค้ามนุษย์และสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ ผลการเก็บข้อมูลจากพื้นที่ดังกล่าวพบว่าปัจจัยล่อแหลมของการถูกค้ามนุษย์ที่เกิดกับทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า คือปัจจัยดังนี้

ก. ปัจจัยความยากจน (Poverty) หรือปัจจัยทางเศรษฐกิจ (Economic Factor) ปัจจัยทางเศรษฐกิจนี้เป็นปัจจัยพื้นฐานของการค้ามนุษย์เพราะมนุษย์ทุกคนย่อมปรารถนาที่จะมีคุณภาพชีวิตที่ดี ปัจจัยที่มีความสำคัญมากในการมีคุณภาพชีวิตที่ดีคือการมีรายได้ที่มั่นคงและเพียงพอ สำหรับแรงงานข้ามชาติหรือครอบครัวของชาวพม่าที่อาศัยบริเวณชายแดนใกล้กับประเทศไทยนั้น เป็นที่ทราบกันดีว่าสภาพความเป็นอยู่ค่อนข้างยากจน จะด้วยเหตุผลทางสภาพภูมิศาสตร์ที่ไม่เอื้ออำนวยการผลิตที่ไม่ค่อยได้ผล หรือเรื่องทางการเมืองก็ตาม ผลที่ปรากฏคือความยากจน ผลจากความยากจนคือการที่จำเป็นต้องมีการหารายได้มาสนับสนุนให้ครอบครัวลืมตาอ้าปากได้ เมื่อการหารายได้ที่จะมาจากการผลิตสินค้าหรือผลผลิตทางการเกษตรไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชีวิตได้ สำหรับชาวบ้านที่ยากจนและไม่มีการศึกษาแล้ว การยอมให้บุตรของตนไปทำงานใน

สภาพต่าง ๆ เช่น ขอบทาน รับจ้าง การขายของ หรือการไปเป็นโสเภณีจึงเป็นทางออกของครอบครัวเหล่านั้น

จากการศึกษาพบว่าชุมชนในอำเภอแม่สอดนั้น ชุมชนที่มีปัญหาการส่งบุตรไปเป็นคนขายดอกไม้ในกรุงเทพและถูกทำร้ายนั้นจะมาจากครอบครัวที่อยู่กันอย่างแออัดและมีเพียงบิดาที่ทำงานหาเงิน ส่วนมารดามักจะอยู่กับบ้าน นอกจากนั้นครอบครัวเหล่านั้นมักจะมีบุตรมาก เช่นเดียวกับกรณีของเด็กผู้หญิงที่ทางบ้านบังคับให้สมรสกับผู้สูงอายุที่อยู่ในอำเภอแม่สาย ครอบครัวก็มีปัญหาความยากจน การบังคับให้บุตรสาวบางคนแต่งงานกับผู้ชายมีเงินจึงเป็นทางออกของการมีรายได้เพิ่มเพื่อนำมาเลี้ยงดูบิดามารดาและน้อง ๆ ของตน นอกจากนั้นการยอมให้บุตรไปทำงานเยี่ยงทาสยังเป็นทางออกในการลดรายจ่ายของครอบครัวด้วย นอกจากนั้นในครอบครัวใดที่เด็ก ๆ ไม่มีบิดามารดาอันเนื่องมาจากเหตุผลใด ๆ ก็ตาม เด็กเหล่านั้นย่อมอยู่ในสภาพความเสี่ยงทันที เพราะความยากจนทำให้เกิดโอกาสแก่บุคคลบางประเภทฉวยโอกาสในการเข้านำเด็กไปค้ามนุษย์

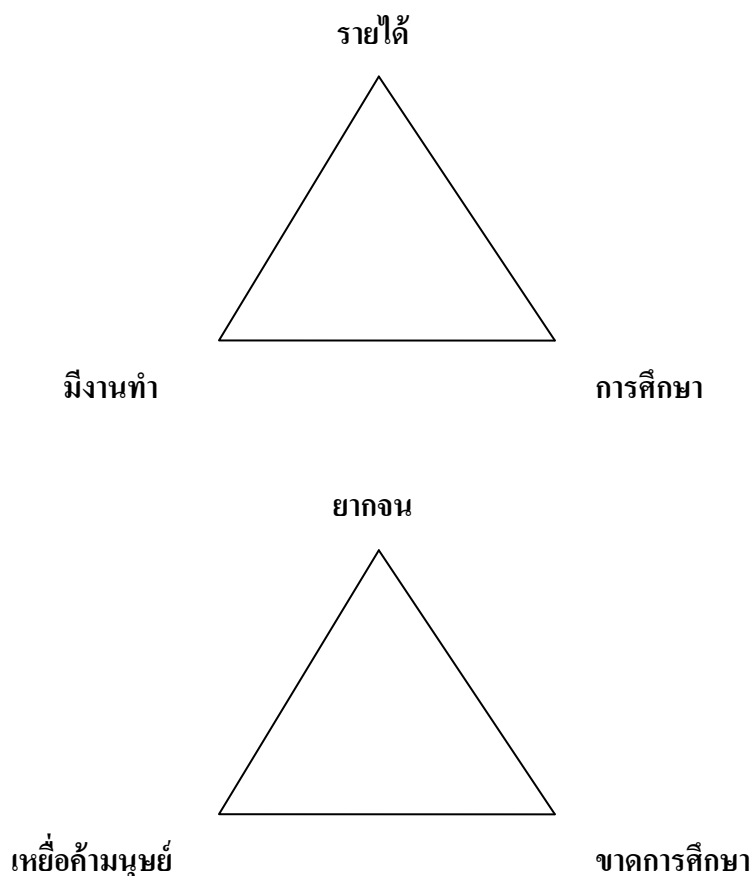
อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ยังไม่สามารถตกลงกันได้คือสภาพความยากจนเพียงไรเรียกกันว่า “ความยากจน” เพราะยังมีความจนประเภทหนึ่งที่เรียกกันว่า “ความจนโดยสัมพัทธ์” (Relatively Poor) อันหมายถึงว่าเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่นแล้วรู้สึกว่าจะจนกว่าเพื่อน ความยากจนเช่นว่านี้จะพบมากในพื้นที่ชายแดนไทยพม่าในกลุ่มคนไทยพื้นเมืองที่มีค่านิยมว่าความสามารถทำให้บิดามารดา มีฐานะเศรษฐกิจดีเป็นหน้าที่ของบุตรสาวทุกคน ดังนั้นบุตรสาวจะตระหนักตนเองดีว่ามีหน้าที่จะต้องหาเงินมาให้บิดามารดาสร้างบ้านในฝั่งไทยด้านชายแดนอำเภอแม่สาย ความยากจนโดยสัมพัทธ์จึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการเกิดสถานการณ์ค้ามนุษย์ขึ้น

ความยากจนยังเป็นปัจจัยเสี่ยงในพื้นที่สมุทรสาครเมื่อแรงงานพม่าเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมประมงจำนวนมหาศาล จากข้อเท็จจริงที่ว่าแรงงานพม่าเข้ามาทำงานก็เพื่อที่จะมีรายได้มากขึ้น อย่างน้อย ๆ ก็ดีกว่าการที่ตนเองยังทำงานในพม่า เมื่อแรงงานเข้ามาทำงานในประเทศไทยทุกคนจึงต้องการจะเก็บหอมรอมริบให้มีฐานะมั่นคง แรงงานบางส่วนต้องส่งเงินกลับประเทศเพื่อให้บิดามารดาของตนในประเทศได้อยู่ดีกินดีขึ้นกว่าเดิม เมื่อรายได้ที่มาจากการทำงานมีไม่มากแต่รายจ่ายรวมถึงเงินที่ส่งกลับ (Remittance) มีจำนวนมาก ทางออกจึงต้องประหยัดค่าใช้จ่ายให้มากที่สุด สำหรับคนเหล่านั้น การศึกษาอาจจะเป็นสิ่งฟุ่มเฟือยสำหรับบุตรธิดาของตน การส่งเด็กเข้าโรงงานทำงานจึงเป็นทางออกในการหารายได้เพิ่มขึ้นและยังลดค่าใช้จ่ายสำหรับเด็กเหล่านั้นด้วย การที่เด็กไม่มีการศึกษาจึงตามมาด้วยการไม่มีทางเลือกสำหรับชีวิตของตนในดีขึ้น ความเสี่ยงของการถูกค้ามนุษย์จึงตามมา ดังนั้นความยากจนจึงไม่ใช่เพียงเป็นปัจจัยโดยตรงเท่านั้น แต่ผลของความยากจน ยังเป็นปัจจัยโดยอ้อมของการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ จากตัวอย่างที่พบ เด็กที่ถูกค้ามนุษย์จะเป็นเด็กที่ขาดโอกาสในการศึกษา พ่อแม่ไม่ส่งให้เข้าโรงเรียนแม้ว่าโรงเรียนในพื้นที่จะไม่

เก็บค่าเล่าเรียนแต่การเข้าไปอยู่ในโรงเรียนนั้นจะตามมาด้วยค่าใช้จ่ายบางส่วนซึ่งบิดามารดาชาวพม่าอาจจะมีปัญหาในรายจ่ายนั้น ๆ เช่น ค่ากินอยู่ ค่าหนังสือ และค่าเสื้อผ้า เป็นต้น จากการศึกษาพบว่าเด็กที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ล้วนไม่ได้รับการศึกษาทั้งสิ้น

กรณีที่น่าสนใจคือกรณีของหมู่บ้านร้องพระเจ้า ในอำเภอแม่สาย แม้ว่าชุมชนแห่งนี้จะตั้งมาไม่นาน ในราว 20 – 30 ปีมานี้เองโดยมาจากชุมชนคนไทยพื้นเมืองจากฝั่งพม่าเข้ามาตั้งรกรากยังฝั่งไทย เช่นเดียวกับชุมชนพม่าในอำเภอแม่สอด ระยะเวลาการตั้งรกรากยังฝั่งไทยไม่นานห่างกันมากนัก แต่สิ่งที่ปรากฏคือชุมชนร้องพระเจ้าเป็นเกษตรกร แต่ชุมชนในแม่สอดเป็นชุมชนเมืองและอาชีพหลักของชาวพม่าที่อพยพมานั้นเป็นแรงงานรับจ้าง เมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนในฝั่งประเทศพม่าพบว่าชุมชนที่ส่งบุตรสาวมาเป็นหญิงบริการทางเพศนั้นมาจากชุมชนเกษตร มิใช่ชุมชนแรงงาน จากสภาพดังกล่าวพบว่าโอกาสของบุตรหลานในชุมชนร้องพระเจ้าน่าจะมีโอกาสตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ เช่นเดียวกับชุมชนในฝั่งพม่า แต่จากการสำรวจและเก็บข้อมูลในพื้นที่กลับพบว่าในชุมชนร้องพระเจ้าไม่ปรากฏพบว่ามีเด็กคนใดเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์เลย ในทางกลับกันชุมชนชาวพม่าที่แม่สอดและชุมชนไทยในประเทศพม่าที่อยู่ไม่ห่างไกลจากชายแดนไทยกลับพบการค้ามนุษย์มากมาย เมื่อศึกษาในความแตกต่างพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการหลุดพ้นภาวะเสี่ยงของการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์คือปัจจัย 2 ประการ คือการศึกษา และภาวะการมีงานทำซึ่งทั้งสองปัจจัยมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด กล่าวคือเด็กในชุมชนร้องพระเจ้าจะได้รับการศึกษาในโรงเรียนที่ตั้งในชุมชน และเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วยังมีตลาดงานที่เปิดโอกาสให้คนเหล่านั้นมีงานทำ การมีงานทำนำมาซึ่งรายได้แม้ว่าจะไม่มากนัก แต่เด็กเองก็ได้รับรู้เรื่องความไม่เหมาะสมของการค้ามนุษย์ เด็กผู้หญิงจึงไม่ต้องไปค้าบริการทางเพศ และเด็กชายก็มีงานทำในพื้นที่ใกล้เคียง ไม่ต้องไปขอทาน หรือถูกบังคับให้ไปขายแรงงานหรือขายดอกไม้อีก

แผนภาพที่ 5.4 การเปรียบเทียบปัจจัยของการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ทางด้านเศรษฐกิจ
(ความยากจน)

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้ง 3 นั้นเป็นจะแยกกันไม่ได้เด็ดขาด กล่าวคือทั้งสามองค์ประกอบจะดำเนินไปพร้อม ๆ กันเพียงแต่องค์ประกอบใดจะมาก่อนและตามด้วยองค์ประกอบอื่น แต่การแก้ปัญหาในด้านเศรษฐกิจนี้จะต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กันทั้งสามองค์ประกอบ กล่าวคือถ้าจัดให้มีการศึกษาแล้วควรจะจัดให้มีงานทำเพราะการมีการศึกษาเพียงองค์ประกอบเดียวมิได้สามารถประกันว่าจะมีงานทำ รัฐจึงต้องเปิดโอกาสการมีงานทำด้วยจึงจะสามารถหยุดยั้งการค้ามนุษย์ได้ระดับหนึ่ง แต่กระนั้นยังมีปัจจัยอื่นประกอบด้วย มิใช่เพียงปัจจัยทางเศรษฐกิจแล้วจะไม่มีการค้ามนุษย์

ข. ปัจจัยด้านวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน (Cultural Factor and Community Tradition) ลำพังความยากจนเพียงอย่างเดียวคงมิใช่สาเหตุของกระบวนการค้ามนุษย์ เพราะมีฉะนั้นชุมชนไหนที่ยากจนชุมชนนั้นต้องเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์เสมอไป แต่ที่ปรากฏคือยังมีชุมชนที่อยู่ใกล้ ๆ กัน และมีฐานะทางเศรษฐกิจแบบเดียวกันแต่กลับไม่ปรากฏเรื่องการค้ามนุษย์อยู่เลย การบังคับบุตรสาวให้แต่งงานในเยาว์วัยและการให้ไปค้าบริการทางเพศกลับไม่ปรากฏพบในเด็กสาวที่มาจากประเทศลาวและกัมพูชา และก็ยังไม่ปรากฏพบในกรณีของชาวพม่าที่มาจากทางใต้ของประเทศ เช่น กลุ่มมอญ หรือกระเหรี่ยง เช่นเดียวกับการที่บุตรของคนที่ไปเป็นขอทานหรือขายดอกไม้จะไม่พบในชาวพม่าที่เป็นมุสลิมกลุ่มอื่นในแม่สอดยกเว้นกลุ่มที่มาจากปากีสถาน วัฒนธรรมกลุ่มจึงเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่นำมาซึ่งการค้ามนุษย์ ในชุมชนบางแห่งการให้บุตรสาวไปค้าบริการทางเพศถือเป็นเรื่องปกติ นอกจากนั้นการที่บุตรสาวต้องขายความบริสุทธิ์แก่ลูกค้าที่มีฐานะกลับเป็นเรื่องของหน้าที่ที่บุตรสาวต้องปฏิบัติ ลักษณะเช่นนี้มีมานานแล้วก่อนที่กฎหมายและแนวความคิดเรื่องการค้ามนุษย์จะเกิดมาเสียอีก ดังนั้นการมีกฎหมายค้ามนุษย์เกิดขึ้นจึงเป็นการขัดต่อวัฒนธรรมของชุมชนดังกล่าว สิ่งที่แนชัดในทุกแห่งก็คือลำพังกฎหมายหรือระเบียบไม่มีอิทธิพลมากพอจนทำให้ชุมชนเปลี่ยนพฤติกรรมของชุมชน สำหรับชุมชนเหล่านี้การอนุญาตให้บุตรสาวไปให้บริการทางเพศถือว่าเป็นเรื่องปกติและเป็นหน้าที่ของบุตรสาวที่ต้องกระทำ เช่นนั้น เด็กหญิงเหล่านี้รู้ดีว่าอนาคตของตนเองนั้นต้องไปเป็นหญิงค้าบริการตามแบบของพี่สาวตนคนแล้วคนเล่า

จากการสัมภาษณ์หน่วยงานในพื้นที่เรื่องการยินยอมให้บุตรสาวของตนไปขายบริการทางเพศนั้นพบว่าสาเหตุที่เกิดความเชื่อดังกล่าวบางส่วนเกิดสถานการณ์ทางการเมือง กล่าวคือในพื้นที่ของประเทศดังกล่าวนั้นมีการใช้กำลังโดยผู้มีอำนาจที่ครอบคลุมชุมชนดังกล่าว การใช้กำลังข่มขู่รังแกชาวบ้านที่เป็นสตรีมีปรากฏพบเสมอและชาวบ้านไม่มีโอกาสต่อสู้ จากเหตุการณ์ดังกล่าวจึงทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่าจะเป็นการดีกว่าที่ยอมให้บุตรสาวตนไปทำงานค้าบริการทางเพศดีกว่าถูกทหารข่มขู่ ความรู้สึกเช่นว่าจึงถูกมองว่าการให้บริการทางเพศจึงไม่มีอะไรเสียหายและยังมีรายได้กลับสู่ครอบครัวด้วย

นอกจากเรื่องการค้ามนุษย์โดยยอมให้บุตรสาวตนไปขายบริการทางเพศหรือการบังคับให้บุตรสาวแต่งงานในวัยเด็กแล้วการค้ามนุษย์รูปแบบอื่นก็เป็นผลจากวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ ในชุมชนเดียวกันแต่มีหลายกลุ่มชาติพันธุ์ย่อมมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในรายละเอียดบางประการจากการสำรวจในพื้นที่เสี่ยงต่อการถูกค้ามนุษย์พบว่าบางกลุ่มบ้านในชุมชนที่นับถือศาสนาเดียวกันแต่มีพื้นฐานการอพยพมาจากคนละแหล่งจะมีแนวความคิดในเรื่องการเลี้ยงลูกที่ต่างกัน กลุ่มบ้านที่มีการศึกษาจะมีวัฒนธรรมในการส่งลูกเข้าโรงเรียนที่ตั้งในชุมชนขณะที่กลุ่มบ้านอีกแห่งที่อยู่ไม่

ไกลกันนักกลับไม่ให้บุตรคนเข้าโรงเรียน สิ่งที่น่าประหลาดคือบ้านบางหลังบิดามารดากลับไม่ทำงาน แต่เป็นหน้าที่ของบุตรที่จะต้องหาเงินมาเลี้ยงดูครอบครัว ผลที่ตามมาคือครอบครัวดังกล่าวมีบุตรจำนวนถึง 3 คนที่ถูกส่งไปขายดอกไม้ในกรุงเทพและถูกบังคับใช้แรงงานเยี่ยงทาส ในชุมชนที่พ่อแม่เป็นคนงานนั้น พ่อแม่ส่วนหนึ่งก็ยังคงคิดว่าหน้าที่ของบุตรคือการเร่งทำงานหาเงิน เมื่อวันทีเด็กสามารถทำงานได้แล้วก็จะให้ออกจากโรงเรียนเพื่อมาช่วยทำมาหากิน เด็กเหล่านั้นจึงต้องเข้าโรงงานตั้งแต่เล็ก แม้ว่าจะไม่มีนายหน้าจัดหางาน จึงไม่อาจจะเข้าข่ายการค้ามนุษย์แต่เด็กเหล่านั้นก็ขาดโอกาสของชีวิตไป

การยอมรับของวัฒนธรรมในการส่งบุตรไปเป็นแรงงานนั้นมิใช่เป็นปัญหาของครอบครัว แต่เป็นเรื่องวัฒนธรรมของชุมชน เพราะสิ่งที่กระทำนั้นถือว่าเป็นเรื่องปกติของคนในชุมชนดังกล่าว บ้านที่อยู่ด้วยกัน เกือบทุกหลังถ้าปรากฏว่ามีบุตรสาวก็จะมีการนำบุตรสาวไปค้าบริการทางเพศ บ้านไหนที่ไม่ทำดังกล่าวจะถือว่าเป็นผิดปกติหรือเป็นเพราะบุตรสาวสวยไม่พอที่จะไปทำงานดังกล่าว บางครั้งจึงเป็นเรื่องน่าอับอายมากกว่า การที่ชุมชนเหล่านี้นับว่าบุตรสาวเป็นแหล่งที่มาของโชคลาภจะเห็นได้จากการมีการฉลองเมื่อครอบครัวใดได้บุตรสาว และฝ่ายชายในหมู่บ้านจะยอมรับสตรีที่ไปขายบริการทางเพศแล้วกลับมาเมื่อประสบผลสำเร็จ สตรีจำนวนไม่น้อยที่มีสามีต่างชาติแต่อาจจะไม่ได้อยู่กินด้วยกันโดยที่ฝ่ายชายยังมีการส่งเสียเงินให้เป็นระยะ ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้เด็กหญิงจำนวนไม่น้อยมีความคิดว่าตนเองควรจะกระทำตามอย่างรุ่นพี่ ครอบครัวยังให้การยอมรับในสิ่งเหล่านี้ก็เป็นการยากที่จะให้ปัญหาการค้ามนุษย์หมดไปเพราะกลายเป็นว่าชุมชนนั้น สร้างความชอบธรรม (Legitimization) ให้กับการค้ามนุษย์โดยผ่านสถาบันทางสังคม

ค. สายสัมพันธ์ (Connection) การที่จะดำเนินการค้ามนุษย์นั้นนอกจากจะประกอบด้วยปัจจัยด้านความยากจนและวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น ปัจจัยทั้งสองเป็นปัจจัยด้านเหยื่อ (Victim Side) ที่บีบบังคับให้เหยื่ออยู่ในฐานะที่ต้องขายบริการหรือไปรับจ้าง แต่แม้ว่าเหยื่อจะยอมรับสถานภาพของตนเองแต่ถ้าไม่มีนายหน้าหรือสายสัมพันธ์กับผู้ประกอบการ การค้ามนุษย์ย่อมเกิดไม่ได้ ดังที่กล่าวมาแล้วการค้ามนุษย์เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและมีรายได้จำนวนมากมาเกี่ยวข้อง ทั้งที่จ่ายให้กับผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้องในภาครัฐ การปฏิบัติการที่ผิดกฎหมายเหล่านี้ยากจะดำเนินการได้ถ้าไม่มีบุคคลที่มาสสนับสนุนหรือมาประสานระหว่างผู้ประกอบการกับเหยื่อ ผู้สร้างสายสัมพันธ์ (Connectors) นั้นหมายถึงบุคคลที่ทำหน้าที่ประสานให้การค้ามนุษย์สามารถดำเนินไปได้ซึ่งการที่เราจะเข้าใจในเรื่องของผู้สร้างสายสัมพันธ์ได้จะต้องเข้าใจในเรื่อง “องค์กรอาชญากรรม (Organized Crime)” เพราะการค้ามนุษย์จัดว่าเป็นอาชญากรรมที่มีการจัดตั้งประเภทหนึ่ง

องค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) หมายถึงกลุ่มบุคคลตั้งแต่สามคนหรือมากกว่านั้น ที่รวมตัวกันมาระยะหนึ่งเพื่อร่วมกันก่อเหตุร้ายหรืออาชญากรรมที่รุนแรงอันขัดต่อกฎหมายเพื่อที่จะได้เงินหรือผลประโยชน์ทั้งที่โดยตรงหรือโดยอ้อม (Wanchai Roujanavong, 2008 : 3)

เมื่อองค์กรอาชญากรรมมีการกระทำผิดร่วมกันโดยมีการจัดเตรียมล่วงหน้าจึงมิใช่เป็นอาชญากรรมแบบทั่วไปที่คนกระทำความผิดอาจจะกระทำโดยคนคนเดียวหรือสองคนที่ตัดสินใจกระทำผิด เช่น คนสองคนเข้าไปปล้นธนาคาร แต่การปล้นดังกล่าวอาจจะไม่ต้องอาศัยขั้นตอนที่มากมาย และการกระทำก็เป็นแบบง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อน ความแตกต่างระหว่างอาชญากรรมทั่วไปกับองค์กรอาชญากรรมจะมีลักษณะดังนี้

ประการแรก องค์กรอาชญากรรมจะต้องมีการร่วมกันจัดทำแผนและลงมือปฏิบัติการในการละเมิดกฎหมาย แม้ว่าอาชญากรรมโดยทั่วไปก็อาจจะมีการจัดทำแผน แต่ความแตกต่างอยู่ที่ระยะของแผน (Period of Plan) อาชญากรรมทั่วไปจะเป็นแผนระยะสั้น ๆ และเป็นแผนปฏิบัติการเท่านั้น การกระทำความผิดจึงเป็นการกระทำชั่วคราวหรือแล้วแต่โอกาส เช่น โอกาสอันฉวย จึงทำการขโมย หรือทำร้าย แต่องค์กรอาชญากรรมจะมีแผนการทำงานที่เป็นประจำ (Routine Work) เช่น มีการกระทำผิดประจำ เช่น การรับฟอกเงิน การค้ายาเสพติด หรือการจัดหาหญิงโสเภณี เป็นต้น

ประการที่สอง องค์กรอาชญากรรมจะมีโครงสร้างของการปฏิบัติงานที่เป็นแบบแผน เช่น การมีเครือข่ายร่วมกัน(Networking) เพราะการละเมิดกฎหมายจะเป็นเรื่องใหญ่ที่ไม่สามารถกระทำได้โดยคนคนเดียวหรือคนกลุ่มเดียว แต่จะเป็นความผิดที่ต้องอาศัยความร่วมมือหลาย ๆ ฝ่ายเข้ามาร่วมกัน ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการแบ่งหน้าที่การทำงานกันอย่างชัดเจน (Division of Work) เพราะความผิดที่กระทำนั้นเป็นเรื่องสลับซับซ้อนจนจะต้องอาศัยความชำนาญของแต่ละฝ่ายสูงมาก จึงจำเป็นต้องมีการแบ่งงานกันทำอย่างชัดเจน ขณะที่อาชญากรรมทั่วไป จะไม่มีความสลับซับซ้อนดังกล่าว

ประการสุดท้าย องค์กรอาชญากรรมจะมีการใช้อิทธิพลเข้ามาประกอบการกระทำผิด อิทธิพลดังกล่าวอาจแสดงออกในรูปการใช้อำนาจทำร้ายหรือการใช้อิทธิพลของเงินมาเกี่ยวข้อง เช่น การจ่ายเงินให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้เข้ามาขัดขวางหรือยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมของตน หรือการใช้อำนาจข่มขู่มิให้พยานมาให้การในการฟ้องร้องตน นอกจากนี้ยังมีการจ่ายเงินให้กับเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐเข้ามาช่วยทั้งทางตรงและทางอ้อมในการกิจของตน การจ่ายเงินอาจจะจ่ายเป็นครั้งคราวหรือจ่ายเป็นประจำเดือนก็ได้แล้วแต่กรณี

จากลักษณะขององค์กรอาชญากรรมที่กล่าวมาข้างต้น การค้ามนุษย์จึงไม่อาจจะปฏิเสธว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรอาชญากรรมเพราะองค์ประกอบต่าง ๆ ตรงตามที่กำหนด กล่าวคือ การค้ามนุษย์มิใช่เป็นอาชญากรรมแบบทั่ว ๆ ไปที่ผู้กระทำความผิดนึกอยากจะทำประพฤติกี่ทำเป็นคราว ๆ ไป แต่การค้ามนุษย์เป็นธุรกิจประจำที่ต้องดำเนินการตลอดเวลาเพราะมีฉะนั้นจะดำรงอยู่ต่อไปไม่ได้ กล่าวคือ การส่งเด็กผู้หญิงไปให้บริการทางเพศนั้นจะต้องมีการจัดส่งตลอดเวลา เพราะธุรกิจทางเพศจะต้องมีการนำเอาสตรีใหม่ ๆ มาให้บริการและสตรีที่เคยค้าบริการในพื้นที่หนึ่งจะต้องมีการเคลื่อนย้ายไปยังพื้นที่อื่น ธุรกิจทางเพศจึงดำเนินไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด การนำเด็กไปขายดอกไม้หรือขอทานก็เช่นเดียวกัน เพราะจะมีกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติทุกวัน เช่น การนำเด็กไปส่งยังสถานที่ต้องการและมีการควบคุมดูแลตลอดเวลา รวมถึงการเลี้ยงดูอาหารการกินในแต่ละวันด้วย

การค้ามนุษย์นั้นดำเนินไปไม่ได้ถ้าไม่มีสายสัมพันธ์เพราะมีผู้เกี่ยวข้องจำนวนมาก และที่สำคัญแต่ละฝ่ายมีหน้าที่ความรับผิดชอบเฉพาะส่วนของตน เช่น การนำเด็กที่เข้ามาค้าบริการทางเพศ นายหน้าจะมีอยู่ในชุมชนที่เด็กดังกล่าวอาศัยอยู่ เพราะนายหน้าจะรู้ความเป็นไปของครอบครัวของเด็กดังกล่าว นายหน้าจะทำการติดต่อนำเด็กมาขายตัวโดยส่งต่อไปให้กับผู้ประกอบการที่อยู่ในเมือง ในการส่งเด็กจากครอบครัวตนเข้ามาในประเทศไทยนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องมีทั้งนายหน้า พ่อเล้าคนขับรถมาส่งในเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐที่คอยอำนวยความสะดวก เจ้าของสถานที่ประกอบการ คนเชียร์แขก และคนอื่น ๆ แล้วแต่ลักษณะของการประกอบการ

ประการสุดท้าย การค้ามนุษย์จะดำเนินต่อไปไม่ได้ หรือการประกอบการทำได้ยากถ้าไม่มีการใช้อิทธิพลมาเกี่ยวข้อง อิทธิพลดังกล่าวมักจะมาในรูปของการให้สินบนหรือค่าตอบแทนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เนื่องจากธุรกิจของการค้ามนุษย์มิใช่เป็นการขายยาเสพติดที่อาจจะกระทำอย่างลับ ๆ แต่การค้ามนุษย์นั้นจะเป็นธุรกิจที่เปิดเผย เช่น การนำเด็กไปขอทานหรือขายดอกไม้ การนำเด็กไปทำงานในโรงงาน หรือแม้กระทั่งการให้บริการทางเพศซึ่งกิจกรรมเหล่านั้นมักจะกระทำอย่างเปิดเผยแต่ผิดกฎหมาย ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติงานอย่างเข้มงวดแล้วก็ยากที่ธุรกิจเหล่านั้นจะดำเนินไปได้ การให้สิ่งตอบแทนจึงเป็นเรื่องปกติที่ทุกฝ่ายเข้าใจได้และเป็นธรรมเนียมที่ปฏิบัติกันจนเป็นเรื่องปกติ

การที่เด็กผู้หญิงที่เดินทางจากประเทศพม่าเพื่อมาค้าบริการทางเพศในประเทศไทยนั้น จะต้องผ่านขั้นตอนมากมาย เริ่มจากการตรวจสอบออกจากประเทศของตน ด้านตรวจคนเข้าเมืองของพม่าก็จะมีกฎเกณฑ์ในการควบคุมนับตั้งแต่อายุของเด็กที่มายังประเทศไทยและเอกสารในการเดินทาง เมื่อเข้ามายังประเทศไทยโดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอแม่สายก็จะมาพำนักรับญาติที่ห้องที่ตั้งรกรากบริเวณชายแดน จากนั้นก็จะเดินทางไปยังกรุงเทพหรือจังหวัดอื่นซึ่งจะต้องเดินทางโดยรถยนต์หรือเครื่องบิน การตรวจจับหรือการควบคุมย่อมทำได้ถ้าหากผู้ที่เกี่ยวข้องจะเข้มงวดในเรื่อง

ดังกล่าว ในหมู่คนที่เกี่ยวข้องในเรื่องการส่งเด็กผู้หญิงไปค้าบริการที่กรุงเทพฯจะรู้กันว่ารถคันไหน
ราคาเท่าไร และรถออกวันใดจึงจะสะดวกในการเดินทาง

การส่งเด็กไปทำงานในกรุงเทพ ไม่ว่าจะเป็นไปเป็นคนงาน ขอทาน หรือขายดอกไม้ล้วนมีนายหน้าที่ทำค้าอยู่ในชุมชนนั้น ๆ เพราะนายหน้าย่อมรู้ว่าครอบครัวโดยากจนและต้องการจะขายเด็กในบ้านตนไปทำงาน นอกจากนายหน้าแล้วยังมีบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องอีก เช่น ผู้ประสานงานในชุมชน กล่าวคือเมื่อเด็กถูกส่งตัวไปทำงานในกรุงเทพแล้วย่อมจะต้องมีการส่งเงินกลับมายังผู้ปกครอง หรือมีการอนุญาตให้เด็กโทรศัพท์กลับมาหาผู้ปกครองตนเป็นครั้งคราว ร้านค้าบางร้านจะทำหน้าที่ดังกล่าวและรู้โดยทั่วกันในชุมชนว่าร้านใดมีบทบาทดังกล่าว พฤติกรรมว่านั้นเจ้าหน้าที่ย่อมรู้ดีว่าบ้านใดและใครเป็นใครในชุมชนนั้น ๆ จึงอยู่ที่ว่าผู้เกี่ยวข้องจะสนใจหรือทำอะไรกับกลุ่มบุคคลดังกล่าว

จากที่นำเสนอมาทั้งหมดจะพบว่า ปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้หายาทุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์จะประกอบด้วยปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ ความยากจน วัฒนธรรมและประเพณีชุมชน และสายสัมพันธ์ แต่ในการกำหนดว่าเด็กกลุ่มใดเป็นกลุ่มเสี่ยงตามปัจจัยทั้งสามนั้นอาจจะลำบากในบางประเด็น

ในเรื่องปัจจัยความยากจนนั้นอาจจะหาได้จากข้อมูลสถิติทางเศรษฐกิจซึ่งหน่วยราชการ อาจจะมีการสำรวจไว้ ปัจจัยเรื่องของวัฒนธรรมและประเพณีก็ใช่สิ่งที่จะลำบากในการได้มาซึ่ง ข้อมูลเพราะ งานวิจัยจำนวนไม่น้อยที่มีการระบุไว้อย่างชัดเจนว่าคนกลุ่มใดที่ยินยอมให้บุตรหลาน ตนไปทำงานเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการให้บริการทางเพศ การไปทำงานในโรงงาน ตั้งแต่เด็ก หรือการส่งไปเป็นขอทานหรือขายดอกไม้ แต่สิ่งที่ยากในการหาข้อมูลคือเรื่องของสาย สัมพันธ์เพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ค่อนข้างลับซับซ้อนและมีผลประโยชน์มาเกี่ยวข้อง แม้กระทั่ง เหยื่อเองยังไม่ให้ความร่วมมือในการแจ้งรายละเอียดของกลุ่มที่มีสายสัมพันธ์เพราะเกรงว่าตนเอง และครอบครัวจะเดือดร้อนภายหลัง ดังนั้นในการเก็บข้อมูลในส่วนของสายสัมพันธ์นั้นอาจจะไม่มี ข้อมูลที่เป็นทางการและไม่อาจจะดำเนินการได้โดยหน่วยงานของรัฐ การอาศัยหน่วยงานที่เป็น กลาง เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) หรือสถาบันการศึกษาอาจจะช่วยสร้างความกระจำใน ประเด็นนี้ได้

บทที่ 6

กระบวนการค้ามนุษย์ในกลุ่มทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า: กรณีศึกษา

จากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย สมุทรสาคร เชียงใหม่ และตาก ส่วนจังหวัดระนองนั้น จากการสำรวจข้อมูลพบว่าไม่มีกรณีการค้ามนุษย์โดยตรง แม้ว่าจะมีชาวพม่าอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น

สำหรับข้อค้นพบที่สามารถสรุปโดยจำแนกแต่ละพื้นที่ ซึ่งได้จำแนกตามแหล่งข้อมูลทั้งการเก็บข้อมูลจากเหยื่อ คนในชุมชนที่เป็นทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ผู้นำชุมชน และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ ดังนี้

6.1 พื้นที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

คณะผู้วิจัยได้ประสานกับมูลนิธิศุภนิมิตเชียงราย โดยผ่านคุณสรรพสภณัฐ สุขกาย ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโครงการเกี่ยวกับการค้ามนุษย์และเป็นผู้ที่เข้าใจสภาพปัญหาในพื้นที่อำเภอแม่สายเป็นอย่างดีจากการวิเคราะห์เอกสาร สามารถสรุปลักษณะพื้นที่ของอำเภอแม่สายได้ดังนี้

ภาพพื้นที่ของจังหวัดเชียงราย มีลักษณะเป็น

1. เขตเมือง ที่มีความเจริญทางวัตถุ เป็นแหล่งเศรษฐกิจ เป็นย่านการค้าชายแดน เช่น ชายแดนอำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ
2. เขตชนบท ห่างไกลความเจริญทางวัตถุ ประชาชนด้อยการศึกษา ขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการของรัฐ และเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัด
3. ชายแดนติดต่อกับประเทศพม่า ลาว บริเวณอำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ อำเภอเวียงแก่น มีภูเขาและแม่น้ำสายต่างๆกัน

บทเรียนที่พบจากการทำงานในการต่อต้านการค้ามนุษย์ อาทิ

1. สื่อที่นำเสนอในรูปแบบต่างๆ ทำให้เกิดค่านิยมวัตถุนิยมในหมู่ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะกลุ่มวัยแรงงาน ทั้งหญิง ชาย
2. ความด้อยโอกาสทางการศึกษา โดยเฉพาะบุคคลที่อาศัยอยู่ตามเขตชนบทหรือบุคคลไร้สัญชาติ ทำให้ขาดโอกาสทางด้านอาชีพ รายได้
3. ความไม่รู้ ไม่ทันสถานการณ์ โดยเฉพาะอันตรายนอกชุมชน รูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากคน
4. มีเอเจนต์ ทำหน้าที่ติดต่อ อำนวยความสะดวกในการเดินทางออกนอกชุมชนของบุคคลที่ต้องการอพยพแรงงานเพื่อแสวงหาโอกาสที่ดีกว่า

5. การที่มีตัวอย่างบุคคลรุ่นก่อนที่เดินทางออกนอกชุมชนเพื่อไปทำงาน โดยบางส่วนประสบความสำเร็จเรื่องรายได้กับคนที่เดินทางกลับภูมิลำเนาส่วนหนึ่งทำหน้าที่ติดต่อนำพาคนในชุมชนให้เดินทางไปกับตน หรือทำตัวเป็นเอเยนต์

จากข้อมูลทั้งหมดนี้ เป็นเหตุผลให้จังหวัดเชียงรายเชียงราย เป็นพื้นที่ประสบปัญหาการค้ามนุษย์ และตกอยู่ใน 3 สถานะ คือ

1. ดันทาง มีเอเยนต์ติดต่อ นำพา เด็กหญิงออกจากพื้นที่ชนบท ชุมชนบนพื้นที่สูงสู่ย่านเศรษฐกิจในอำเภอต่างๆ จังหวัดต่างๆ ภายในประเทศ หรือประเทศต่างๆ
2. ทางผ่าน มีเอเยนต์ นำเด็กหญิง เดินทางจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว พม่า จีน เดินทางข้ามแดนทางอำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ ผ่านจังหวัดเชียงราย ไปยังจังหวัดอื่น เช่น เชียงใหม่ กรุงเทพฯ หรือต่างประเทศ เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์
3. เอเยนต์ นำเด็กหญิง จากพื้นที่ตะเข็บชายแดน พื้นที่ชนบท สู่พื้นที่เขตเมืองหรือย่านเศรษฐกิจจังหวัด กลุ่มเด็กและหญิงดังกล่าว ส่วนหนึ่งถูกแสวงหาประโยชน์

มาตรการเพื่อจัดการกับปัญหา จังหวัดได้ดำเนินมาตรการต่างๆกล่าวคือ

ด้านการสร้างและพัฒนากลไก

- จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จังหวัด ทำหน้าที่เป็นศูนย์ข้อมูล ศูนย์ประสานการปฏิบัติการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยการสนับสนุนของคณะกรรมการจังหวัด

การสร้างและพัฒนาบุคลากร

- ได้จัดฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ เพื่อสร้างและพัฒนาศักยภาพ ทักษะการทำงานต่อต้านการค้ามนุษย์ ได้แก่ ทีมสหวิชาชีพที่ปฏิบัติงานด้านการค้ามนุษย์ ผู้ทำหน้าที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เครือข่ายเฝ้าระวังปัญหาการค้ามนุษย์ (บันทึกข้อตกลง ว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติ ร่วมกันในการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ, 2550:8)

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาบริบทของชุมชนโดยรวม และสัมภาษณ์ผู้เดินทางอย่างผิดกฎหมายมาจากเชียงตุง ประเทศพม่า เพื่อเข้ามาทำงานในประเทศไทย แต่ไม่ได้เป็นเหยื่อการค้ามนุษย์และไม่ได้เป็นทายาทรุ่นที่สอง การสัมภาษณ์ครั้งนี้เป็นไปเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเดินทางของผู้หญิงสู่การค้าประเวณี ซึ่งบางกรณีเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์โดยตรง อันสรุปได้ ดังนี้

6.1.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า: กรณีศึกษาของนางสาว ก. หมู่บ้านแห่งหนึ่ง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

1.1 ภูมิลำเนา : มาจากเมืองเชียงตุง ประเทศพม่าโดยห่างจากอำเภอแม่สาย เชียงราย ประมาณ 160 กว่ากิโลเมตร

1.2 อาชีพเดิมของครอบครัว : ชาวนา

1.3 สถานภาพของครัวเรือน: ก่อนจะเดินทางเข้าประเทศไทย พ่อและแม่ได้หย่าร้างกันและพ่อมีภรรยาใหม่ ต่อมามารดาเสียชีวิต ผู้ให้ข้อมูลมีน้องชายหนึ่งคนแต่เสียชีวิตแล้วด้วยโรคเส้นเลือดในสมองแตกตาย ผู้ให้ข้อมูลจึงอาศัยอยู่กับตายาย

1.4 การศึกษา : ได้เรียนหนังสือที่บ้านเกิดจนจบระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 แล้วหยุดเรียน แต่ในระหว่างเรียนหนังสืออยู่นั้นสนใจภาษาไทย โดยมีพระจากเมืองไทยไปจำวัดที่เชียงตุงและสอนภาษาไทยแก่นักเรียนในเชียงตุง

1.5 การตัดสินใจมาเมืองไทย : สังคมของชาวไทยใหญ่ที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้พรมแดนกับไทยนั้น ชาวบ้านจะรับรู้เรื่องเกี่ยวกับสังคมไทยผ่านโทรทัศน์ สิ่งที่ปรากฏคือความกินดีอยู่ดีของคนไทยทำให้ชาวไทยใหญ่อยากจะมีชีวิตที่ดีขึ้น เด็กผู้หญิงจำนวนมากโดยเฉพาะเด็กที่มีหน้าตาดี ย่อมอยากจะทำมาหากินในประเทศไทย วัตถุประสงค์สำคัญคือการหาเงินเพื่อให้ผู้ปกครองมีความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิม และถ้าเป็นไปได้ก็อยากจะให้ผู้ปกครองมาอยู่ในแผ่นดินไทย ผู้ให้ข้อมูลไม่มีบิดามารดา มีแต่ตายายเท่านั้น นอกจากนั้นสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลต้องการคือเงินที่จะส่งให้น้องชายคนเดียวของตน ด้วยวัยเพียง 15 ปีพร้อมด้วยความรู้ด้านภาษาไทย ผู้ให้ข้อมูลตัดสินใจเดินทางมาที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยมาหาญาติที่มาก่อนหน้านี้

1.6 ขั้นตอนการเดินทาง: ในการเดินทางมาประเทศไทยนั้น เนื่องจากระเบียบของราชการพม่าจะห้ามเด็กหญิงที่อายุต่ำกว่า 25 ปีเดินทางออกนอกประเทศ กรณีของผู้ให้ข้อมูลรายนี้จะใช้เอกสารคือพาสปอร์ตในการเข้ามาประเทศไทย ซึ่งเป็นเอกสารที่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ในกรณีคนอื่นนั้นจะยากมากเพราะรัฐบาลพม่าจะไม่ยอมให้หญิงพม่ามาเมืองไทยถ้าอายุไม่ถึง 25 ปี ดังนั้นวิธีการคือ

ประการแรก จะให้กำนันผู้ใหญ่บ้านแจ้งเกิดก่อนกำหนดเพื่อให้มีอายุมากขึ้น หรือทำบัตรปลอม และเมื่ออายุได้ตามกำหนดก็ขออนุญาตเดินทางออกนอกประเทศ แต่กระนั้นก็ต้องมีผู้รับรอง แต่ถ้าไม่เดินทางกลับภายในกำหนด ผู้ที่รับรองจะถูกทางราชการลงโทษ

ประการที่สอง ในกรณีที่ไม่ต้องการยุ่งเกี่ยวกับราชการหรือไม่มีเอกสารใด ๆ ก็ใช้วิธีจ้างรถโดยสารจากฝั่งพม่ามาไทยเลยโดยเจ้าของรถโดยสารจะดำเนินการเรื่องการเดินทางเองแต่ผู้โดยสารจะต้องเสียค่าใช้จ่ายประมาณหมื่นกว่าบาทเมื่อเข้ามาถึงดินแดนไทยแล้ว รถโดยสารจะพามายังบ้านญาติในฝั่งไทย

1.7 เส้นทางเข้าสู่วงจรค้ามนุษย์: ปกติหญิงสาวเกือบทุกคนที่ข้ามมายังฝั่งไทยรู้กันว่าการค้าบริการทางเพศเป็นเรื่องปกติและเด็กหญิงตระหนักว่าเป็นหน้าที่ของตนที่จะต้องทำงานดังกล่าวเพื่อจะหารายได้จุนเจือครอบครัว ความปรารถนาคือการมีบ้านขนาดใหญ่และอพยพครอบครัวพำนักในประเทศไทย การเข้าสู่วงจรบริการทางเพศนั้นเริ่มจากหญิงดังกล่าวติดต่อกับญาติพี่น้องที่ทำอาชีพดังกล่าวแล้ว ส่วนใหญ่จะเป็นพี่สาวหรือเพื่อนบ้านที่ประกอบอาชีพนั้น ๆ จะเป็นผู้ประสานให้เดินทางไป ในอดีตอาจจะมีผู้ประสานงานจากภายนอก แต่ปัจจุบันไม่มีบุคคลภายนอกมาเกี่ยวข้องเหมือนแต่ก่อนแล้ว ดังนั้น สถานที่จะไปค้าบริการก็ขึ้นอยู่กับพี่สาวหรือญาติดังกล่าวว่ามีเครือข่ายอยู่ที่ใด นอกจาก กรุงเทพฯ แล้วก็ไปหาดใหญ่และต่อไปยังสิงคโปร์ ในการเดินทางนั้นวิธีการที่นิยมคือการไปรถตู้ที่รู้ ๆ กันในหมู่บ้านในหมู่บ้านว่ามีอาชีพพาหญิงไปค้าบริการ โดยทั่วไปจะต้องจ่ายประมาณหมื่นกว่าบาทเพราะอาจจะมีค่าอำนวยความสะดวกในระหว่างการเดินทาง

ในการบริการทางเพศนั้น โดยทั่วไปมีทางเลือกใหญ่ ๆ 2 ประเภท คือ การเป็นหมอนวดหรือการเป็นหญิงบริการทางเพศเลย ซึ่งแล้วแต่หญิงคนนั้นจะเลือกแต่บางครั้งก็จำเป็นต้องเป็นอย่างหนึ่งอย่างใดแล้วแต่ว่าผู้นำพาจะให้เป็นอย่างใด ถ้าเลือกได้ผู้ให้ข้อมูลให้รายละเอียดว่าการเป็นหมอนวดจะดีกว่าเพราะสามารถค้าบริการทางเพศได้ด้วยพร้อมกับได้ค่าบริการนวด แต่การไปให้บริการทางเพศนั้นจะต้องไม่ให้เจ้าของร้านรู้ จึงจะได้ค่าบริการทั้งหมด ไม่ต้องแบ่งเจ้าของร้าน แต่สำหรับหญิงบางคนกลับอยากได้เงินทีเดียวมาก ๆ ก็นิยมค้าบริการทางเพศเลย โดยในอดีตนั้นค่าบริการทางเพศครั้งแรกอาจจะได้เงินหลายหมื่นบาท แต่ปัจจุบันอาจจะลดลงเหลือเพียงสองสามหมื่นบาทเท่านั้น

ผู้ปกครองส่วนใหญ่ก็รู้ว่าบุตรสาวตนไปค้าบริการทางเพศ เพราะจะส่งรายได้จำนวนมากมาให้ตนเพื่อไปสร้างบ้านและเลี้ยงน้อง ๆ ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะไม่รู้รายละเอียดว่าบุตรสาวทำงานที่ใด รู้แต่เพียงว่ามีการไปทำงานบริการทางเพศเท่านั้น เมื่อครบกำหนดก็จะส่งเงินมาให้หญิงสาวเองเมื่อเริ่มเข้าวงการก็จะอาศัยอยู่กับญาติหรือเพื่อน ๆ อาชีพเดียวกัน ต่อเมื่อมีรายได้มากขึ้นก็จะขยับขยายไปเช่าห้องหรือบ้านของตนเองเพื่อให้มีชีวิตที่ดีขึ้น ลักษณะการขายบริการนั้นจะไม่มีการบังคับ ตามแต่ใจของหญิงบริการ แต่ก็อาจจะมีหญิงบางคนที่ถูกยืมเงินเจ้าของร้านบริการมาใช้จ่ายก็ต้องทำงานชดเชยหนี้

การค้าบริการนั้น เมื่อมีแขกมารับบริการ หญิงนั้นมีทางเลือกเช่นกันในการป้องกันตนเองจากโรคติดต่อทางเพศ เช่น หญิงนั้นอาจจะปฏิเสธถ้าลูกค้าไม่ยอมใช้ถุงยางป้องกันโรค ยกเว้นหญิงบางคนที่ต้องการเงินก็อาจจะรับแขกที่ไม่ใช้ถุงยาง รายได้ที่ได้จากการให้บริการนั้นปกติจะแบ่งครึ่งกับเจ้าของร้านเพราะเจ้าของร้านต้องมีรายจ่ายบางส่วนเพื่อให้เจ้าหน้าที่เพื่อมิให้มารบกวน ส่วนการรับเงินของตานั้นจะได้จากเจ้าของร้านทุก ๆ สิบวัน

หลังจากการให้บริการแล้ว หญิงบริการจะเปลี่ยนสถานที่ทำงานไปเรื่อย ๆ เพื่อเปลี่ยนลูกค้าเนื่องจากมีเด็กใหม่ ๆ มาทดแทน คนเก่าจึงต้องไปเป็นคนใหม่ในสถานบริการใหม่ จนกระทั่งอายุมากขึ้นจึงหยุดค้าบริการทางเพศ ส่วนใหญ่อาจจะมีส่วนเป็นหลักแหล่งหรือมีผู้ที่คอยส่งเสียประจำ จึงเลิกประกอบอาชีพ บางรายเมื่อมีรายได้ให้แก่ผู้ปกครองแล้วตนเองมีเงินเก็บก็อาจจะเปิดร้านขายของและหันมาประกอบอาชีพอิสระในกรุงเทพฯ

6.1.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน

จากการสอบถามผู้นำชุมชน พบว่า กลุ่มหญิงสาวที่เข้าสู่ธุรกิจบริการนั้น มักจะกลับมาเยี่ยมบ้านในช่วงปีใหม่ หรือสงกรานต์เท่านั้น และส่วนมากจะทำงานที่กรุงเทพฯ หญิงสาวในชุมชนนั้นมีหน้าตาสวย ผิวพรรณดี จึงเป็นที่นิยม และยังมีค่านิยมที่คิดว่าเป็นลูกผู้หญิงต้องทำงานบริการเพื่อให้พ่อแม่สบาย จากการสอบถามพบว่า ครอบครัวจะรู้สึกดีใจมากถ้าลูกของตนเป็นผู้หญิง และการชักชวนไปทำงานบริการนั้นจะเป็นการแนะนำจากคนใกล้ชิด หรือพี่สาวของตนเอง ซึ่งต่างจากเมื่อก่อนที่จะมีคนเข้ามาชักชวนหญิงสาวเข้าไปทำงานในกรุงเทพฯ

ในชุมชนแห่งนี้ ล้วนเต็มไปด้วยบ้านที่มีสิ่งปลูกสร้างสวยงาม บ้านใหญ่หลังใหม่เหล่านี้เป็นที่ทราบกันดีว่าเป็นบ้านที่สร้างด้วยเงินของลูกสาว บางบ้านทราบว่าลูกสาวไปทำอะไร แต่บางบ้านก็ไม่ทราบ ที่แห่งนี้จึงมีชื่อเรียกว่า หมู่บ้านสิงคโปร์บ้าง หมู่บ้านมาเลเซียบ้าง เนื่องจากเป็นบ้านของหญิงที่แต่งงานหรือคบหากับคนสิงคโปร์หรือคนมาเลเซีย

จากการเก็บข้อมูลพบว่าแทบจะไม่มีทายาทรุ่นที่สองของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าที่เข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์โดยช่องทางการขายบริการเลย แต่จากการศึกษาข้อมูลที่รวบรวมโดยมูลนิธิศุภนิมิต พบว่ามีกลุ่มประชากรในการศึกษาคั้งนี้ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ และถือเป็นการค้ามนุษย์ในรูปแบบใหม่ สามารถสรุปได้ดังนี้

6.1.3 ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารที่รวบรวมโดยมูลนิธิศุภนิมิต

- กรณีศึกษาของนางสาว อ. เด็กหญิงที่เกิดในประเทศไทยอันมีบิดามารดาเป็นชาวไทยใหญ่ที่มาตั้งรกรากที่อำเภอแม่สายโดยตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์

1. **ภูมิลาเนา :** เป็นเด็กที่เกิดที่อำเภอแม่สาย เกิดวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2531 หมู่บ้านไม่ระบุ โดยมีบิดามารดาเป็นชาวไทยใหญ่ สัญชาติพม่าที่มาตั้งรกรากในประเทศไทย

2. **อาชีพของครอบครัว :** บิดามีอาชีพขนของระหว่างชายแดนไทยพม่า ขณะที่มารดามีอาชีพรับจ้างล้างจานในร้านอาหารในตัวเมืองแม่สาย

3. **สถานภาพของครัวเรือน :** ครอบครัวมีสมาชิกรวม 4 คน อันได้แก่ บิดา ไม่ทราบอายุ มารดา อายุ 40 ปี ตัวของเหยื่อ และน้องชายที่กำลังศึกษาอยู่ อาศัยอยู่ในบ้านของตนเองริมแม่น้ำแม่สาย โดยมีบ้านชั้นเดียว ภายในบ้านมีทรัพย์สินคือโทรทัศน์หนึ่งเครื่องและตู้เย็นจำนวนหนึ่งเครื่อง ตัวบ้านจะล้อมรอบด้วยครัวเรือนของญาติที่มาอยู่ร่วมกัน สถานภาพของครอบครัวคือหาเช้ากินค่ำ บิดามารดาล้วนสามารถพูดภาษาไทยได้ดี ความเป็นอยู่ค่อนข้างสะอาด และทางบ้านไม่มีหนี้สินใดๆ และมีห้องให้คนอื่นเช่าหนึ่งห้อง นอกจากนั้นคนในครัวเรือนไม่มีใครใช้ยาเสพติดและไม่เล่นการพนัน

4. **การศึกษา:** ตัวของเหยื่อเองก็เรียนหนังสืออยู่แต่ไม่ระบุว่าเรียนอยู่ระดับใด แต่เหยื่อเองไม่ชอบเรียนหนังสือ โดยอ้างว่ามีค่าใช้จ่ายมาก

5. **เส้นทางวงจรการค้ามนุษย์ :** เนื่องจากเหยื่อชอบไปเที่ยวกับเพื่อนและคิดเพื่อนมาก นอกจากนั้นเหยื่อชอบเที่ยวกลางคืนและไม่เชื่อฟังบิดามารดา มารดาอยากจะให้ทำงานในแถวแม่สายเพื่อจะได้อยู่ใกล้บ้าน แต่เด็กไม่เชื่อฟัง เหยื่อเองตอนอายุ 17 ปีได้มาบอกกับมารดาว่าจะไปทำงานต่างจังหวัดโดยไปทำงานกับเพื่อนที่อยู่บ้านจ้อง ในอำเภอแม่สาย โดยบอกว่าจะทำงานเก็บเงิน บอกแม่ว่าไม่ต้องห่วง มารดาก็ไม่อาจห้ามปรามได้ หลังจากได้ไปทำงานแล้วเหยื่อก็มีการโทรศัพท์มาคุยบ้างและ หลังจากทำงานได้ 7 เดือนก็ขาดการติดต่อ มารดาจึงเข้ามาแจ้งต่อศูนย์ของศุนิมติให้ช่วยติดตามเหยื่อเพราะตนเอง ไม่สามารถติดต่อลูกสาวได้

เมื่อศูนย์ได้รับการร้องเรียนจึงเข้ามาติดตามพบว่ามารดาไม่ยอมให้ความจริงทั้งหมด และการเดินทางไปทำงานนั้นเหยื่อได้ติดต่อกับนายหน้าชื่อนางน้อยและนางยา โดยก่อนเดินทางนั้นนายหน้าได้ให้เหยื่อถอดผ้าออกให้หมดเพื่อดูตัว จากนั้นมีการให้นายหน้าน้อยขับรถมารับไปเชียงราย ก่อนโดยบอกให้กับเหยื่อว่าถ้าระหว่างการเดินทางโดนตรวจก็ขอให้บอกว่าไปรับจ้างขายสตรีอ์เบอร์รี่ จากนั้นจึงส่งเหยื่อให้เสียคู่ที่ในเมืองเชียงราย

จากการสืบทราบพบว่าในพื้นที่ชุมชนบ้านเกาะทรายจะมีนายหน้ารับเอาหญิงสาวไปค้าบริการทางเพศ โดยนายหน้าจะมีอาชีพเสริมสวดยังหน้าและมีอดีตสามีที่ทำธุรกิจอาบอบนวดที่กรุงเทพฯ มาเป็นเครือข่ายในการจัดส่งหญิงสาวไปทางใต้

เมื่อมารดาของเหยื่อต้องการติดต่อบุตรสาวแต่ติดต่อไม่ได้จึงไปพบนายหน้า นายหน้าขอค่าใช้จ่ายในการติดต่อจำนวน 3,000 บาทแต่มารดาไม่มีเงินจึงขาดการติดต่อและตัดสินใจขอความช่วยเหลือจากศูนย์

6. การช่วยเหลือให้พ้นการก้ำมวนุญ : เมื่อศูนย์ได้รับเรื่องพบว่าเหยื่ออยู่ทำงานในกรุงเทพฯ (ค้าบริการทางเพศ) จึงนำเรื่องเข้าแจ้งศูนย์พิทักษ์เด็กซึ่งศูนย์จึงจัดส่งคนเข้าไปช่วย จากนั้นนำเหยื่อไปพำนักชั่วคราวที่บ้านเกร็ดตระการเพื่อรับการฟื้นฟู แต่ในการช่วยครั้งนี้จะช่วยเหลือของเหยื่อออกมาด้วย เหยื่อจึงมักถูกเพื่อนที่ช่วยออกมาพร้อมกันตั้งข้อรังเกียจที่เป็นต้นเหตุทำให้พวกเขาต้องออกจากงานบริการไปด้วย หลังจากที่เจ้าหน้าที่ศูนย์ทำการประเมินเหยื่อแล้วเห็นว่าเหยื่อสามารถกลับสู่บ้านเดิมได้จึงทำการส่งเด็กกลับไปอยู่กับบิดามารดาของตน

7. สถานภาพปัจจุบัน: ปัจจุบันเหยื่อได้กลับไปยังบ้านเดิมของตน อาศัยกับครอบครัวโดยทางบิดามารดาได้สัญญาว่าจะดูแลบุตรอย่างดี และพบว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุตรของตนต้องออกจากบ้านไปเป็นเหยื่อค้ำมวนุญนั้นเนื่องจากทางบ้านไม่เข้าใจชีวิตของวัยรุ่น ประกอบกับทางบ้านต้องทำงาน จึงไม่มีเวลาสนใจลูก

● **กรณีศึกษาของนางสาว ข. เด็กหญิงที่เกิดในประเทศไทยอันมีบิดามารดาเป็นชาวไทยใหญ่ที่มาตั้งรกรากที่อำเภอแม่สายโดยตกเป็นเหยื่อของการก้ำมวนุญ**

1. ภูมิลาเนา : เหยื่อเป็นบุตรสาวของคนไทยใหญ่ที่มาตั้งรกรากอยู่ที่อำเภอแม่สาย เกิดเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2530 ในประเทศไทยและอาศัยที่หมู่บ้านแห่งหนึ่ง

2. อาชีพของครอบครัว : บิดา อายุ 53 ปี มีอาชีพรับจ้างก่อสร้าง มีรายได้ประมาณเดือนละ 500 บาท และมารดา 47 ปี ทั้งสองประกอบอาชีพรับจ้างทำสวน มีรายได้ประมาณเดือนละ 500 บาทเช่นกัน

3. สถานภาพของครัวเรือน : สมาชิกในครัวเรือนมีจำนวนทั้งหมด 4 คนประกอบด้วยบิดามารดา พี่ชาย และตัวเหยื่อ ครอบครัวอาศัยในบ้านของผู้อื่นโดยทำหน้าที่เฝ้าบ้านให้ บ้านที่พำนักเป็นบ้านไม้ไผ่และหลังคามุงจาก ไม่มีไฟฟ้าใช้ในบ้าน สภาพค่อนข้างยากจน และเหยื่อเองเวลาไปโรงเรียนจะต้องเดินเท้ามาเพราะไม่มีเงินซื้อจักรยาน

4. การศึกษา : ขณะเกิดเหตุนี้ เหยื่อกำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนที่อยู่ในชุมชน เหยื่อนั้นยังเล็กอยู่และต้องการเรียนหนังสือแต่ครอบครัวกลับสนับสนุนให้แต่งงานทั้งที่ยังเป็นเด็กอยู่

5. เส้นทางวงจรการก้ำมวนุญ : ผู้ที่มาซื้อเด็กไปแต่งงานอายุ 60 ปีมีอาชีพขายดอกไม้ ได้มาสืบเสาะหาเด็กที่เป็นลูกต่างดาวเพื่อจะไปแต่งงานด้วย ชายดังกล่าวมีพฤติกรรมทำนองนี้มาหลายหนแล้ว คือหาเด็กมาจากครอบครัวยากจนและมีบิดามารดาเป็นคนต่างดาวและเมื่อได้เด็กคนใดมา

อยู่ด้วยจนเบื่อหน่ายเด็กคนใดหรือคนใดคือก็จะขายต่อไปที่อื่น ก่อนที่จะมาพบเหยื่อนั้น ฝ่ายชายได้เข้ามาหาซื้อเด็กหญิงชาวไทยใหญ่แถวอำเภอแม่จัน จนกระทั่งฝ่ายชายได้พบกับพี่เขยของเด็กหญิงที่เป็นเหยื่อซึ่งเป็นผู้เสนอให้ฝ่ายชายมาซื้อเหยื่อ ชายผู้มาซื้อเหยื่อได้ลงทุนจ่ายเงินแก่บิดามารดาเหยื่อจำนวน 80,000 บาทเป็นการมัดจำ นอกจากนั้นยังมีการสินสอดเป็นสร้อยคอ สร้อยแขน และเงินค่าน้ำนมจำนวน 40,000 บาทพร้อม ทั้ง สัญญาจะจ่ายเงินให้เด็กทุกเดือน เดือนละ 3,000 บาท เด็กที่เป็นเหยื่อนั้นได้รับรู้ว่าตนเองจะต้องไปแต่งงานแต่ในขณะนั้นเด็กอยู่ในภาวะสับสนในสภาพครอบครัว ทั้งนี้เนื่องจากเด็กต้องพบเห็นสิ่งที่ตนเองไม่ปรารถนาในครอบครัว เช่น พี่เขยชอบกินเหล้าและทะเลาะเบาะแว้งกับคนในครอบครัว ประกอบกับการที่มารดามีสามีใหม่ที่ทำให้เด็กเสียใจ นอกจากนั้นมารดายังชอบออกไปกินเหล้ากับสามีใหม่และยังมีเพศสัมพันธ์ให้ตนเองพบเห็น จึงเป็นสิ่งที่กดดันกับตนเองมาก

เมื่อถึงกำหนดรับตัวเด็กไปอยู่กับชายที่มาซื้อ เด็กเกิดเปลี่ยนใจไม่ต้องการไปแต่งงานแต่อยากจะปฏิเสธเพราะกลัวจะโดนปรับเงินเป็นสองเท่าที่ให้มารดาตน จึงโทรศัพท์แจ้งครูให้มาช่วยแต่ครูมาไม่ทัน โดยขั้นตอนของการส่งตัวนั้นมีความสลับซับซ้อนและร่วมมือกันหลายฝ่ายที่เป็นพวกสนับสนุนการค้ามนุษย์แบบนี้ นับตั้งแต่มารดา พี่สาว พี่เขย และญาติพี่น้องคนอื่น ๆ

เมื่อทราบว่าทางโรงเรียนได้มีการแจ้งความให้ทางราชการเข้ามาช่วยเหลือเด็ก ทางฝ่ายชายก็จัดให้มีการเดินทางในตอนดึก และมีการเปลี่ยนรถขณะเดินทาง กล่าวคือมีการเปลี่ยนรถและคนขับรถเมื่อไปถึงจังหวัดลำปาง จากนั้นมีการเปลี่ยนรถอีกครั้งที่จังหวัดพิษณุโลก จนถึงบ้านของฝ่ายชาย จากนั้นเด็กหญิงได้ถูกฝ่ายชายข่มขืน

6. การช่วยเหลือให้พ้นการค้ามนุษย์: เมื่อทางโรงเรียนได้ทราบเรื่องที่เหยื่อจะถูกจับไปแต่งงานจึงวางแผนช่วยเหลือ แต่สายเกินไปเพราะเหยื่อได้ถูกนำตัวขึ้นรถไปก่อน จากนั้นฝ่ายตำรวจก็นำสืบว่าฝ่ายชายที่มาซื้อเหยื่อเป็นใคร เพราะเพื่อนของเหยื่อจำทะเบียนรถของฝ่ายชายได้ จากการนำสืบพบว่าฝ่ายชายมีบ้านอยู่แถวแม่กะสัน เมื่อฝ่ายชายทราบว่าเรื่องของตนได้ถูกตำรวจกำลังติดตามตัวจึงตัดสินใจส่งเหยื่อคืนกลับบ้าน โดยให้ขึ้นรถทัวร์มาเอง แต่กระนั้นทางฝ่ายตำรวจได้ดำเนินคดีกับฝ่ายชายตามกฎหมายต่อไป

เมื่อเด็กหญิงที่เป็นเหยื่อกลับบ้าน ได้มีการนำเด็กเข้ารับการฟื้นฟูจิตใจและส่งกลับโรงเรียนเพื่อเรียนหนังสือต่อไป นอกจากนั้นเพื่อช่วยให้ครอบครัวเด็กมีฐานะดีขึ้นจึงให้เด็กทำงานโรงงานกระดาษสา ของมูลนิธิโครงการหลวงโดยได้รับค่าตอบแทนวันละ 80 บาท อย่างไรก็ตามเนื่องจากงานมีน้อย เด็กจึงทำงานได้เพียงไม่กี่วันก็ออกมาอยู่บ้านเฉย ๆ นอกจากนั้นมูลนิธิเรือนร่มเย็นได้มาเยี่ยมเด็กและพาเด็กกับเพื่อน ๆ ไปเที่ยวชายทะเลที่เพชรบุรี ส่วนมูลนิธิศุภนิมิตได้ช่วยเหลือในเรื่องค่าเล่าเรียน

- กรณีศึกษาของเด็กหญิง ค. เด็กหญิงที่เกิดในประเทศไทยอันมีบิดามารดาเป็นชาวไทยใหญ่ที่มาตั้งรกรากที่อำเภอแม่สายโดยตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์

1. ภูมิลำเนา : เด็กหญิงชาวไทยใหญ่ สัญชาติพม่า อาศัยในตำบลบ้านดู่ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

2. อาชีพของครอบครัว : บิดาของเหยื่อได้เสียชีวิตตั้งแต่เหยื่อยังเล็กอยู่ ขณะที่มารดามีอาชีพเก็บของเก่าขาย นอกจากนั้นก็มีพี่ชายและพี่สาวที่มีอาชีพรับจ้างแต่รายได้ไม่มากนัก

3. สถานภาพของครัวเรือน : มารดาของเหยื่อในขณะที่เกิดเหตุอายุ 54 ปี หลังจากที่สามีของนางเสียชีวิต นางได้แต่งงานใหม่แต่อยู่กินด้วยกันระยะหนึ่งก็เลิกกัน นอกจากนั้นครอบครัวของเหยื่อมีพี่น้องรวมทั้งหมด 8 คน โดยพี่ชายและพี่สาว 4 คนแรกได้เสียชีวิตทั้งหมด กล่าวคือ พี่ชายคนโตเสียชีวิตตอนอายุ 10 ปี พี่ชายคนที่สองเสียชีวิตตอนอายุ 9 เดือน พี่สาวคนที่สามเสียชีวิตตอนอายุ 29 ปี และพี่ชายคนที่สี่เสียชีวิตตอนอายุ 7 เดือน พี่สาวคนที่ห้าอายุ 30 ปีสมรสแล้วแต่ไม่สามารถระบุนาชีพได้ พี่สาวคนที่หก อายุ 27 ปีมีอาชีพรับจ้างทำความสะอาด และพี่ชายคนที่เจ็ดของครอบครัวอายุ 24 ปีมีอาชีพ เป็น พนักงานรักษาความปลอดภัยในสถาบันการศึกษาในจังหวัดเชียงราย

4. การศึกษา: เหยื่อหรือเด็กหญิงเหมาะสมที่เกิดเหตุนี้กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโป่ง ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

5. เส้นทางการค้ามนุษย์ : ขณะที่เด็กกำลังเรียนหนังสืออยู่นั้น นายยง สามิใหม่ของมารดาของเหยื่อและเพื่อนที่อยู่อำเภอแม่สรวยได้รับเงินคนละ 8,000 บาทในการจัดหาเด็กมาทำงานบ้านให้กับครอบครัวหนึ่งในกรุงเทพ นายยงและเพื่อนได้มาขอเด็กไปทำงาน โดยอ้างว่าจะไปเลี้ยงหลานให้ข้าราชการที่เกษียณแล้วโดยสัญญาว่าจะให้เงินเดือนเดือนละ 1,500 บาท เมื่อถึงกำหนด เพื่อนของนายยงที่ได้รับเงินมาพร้อมภรรยาของตนและเจ้าของบ้านที่จะนำเด็กไปทำงานเดินทางมารับเด็ก ในเดือนมีนาคม 2542 โดยได้มอบเงินจำนวน 1,500 บาทให้แก่มารดาของเหยื่อ หลังจากเด็กทิ้งการเรียนไปทำงานแล้ว เด็กได้เขียนจดหมายมาถึงมารดาบ้างแต่ไม่เคยส่งเงินมาให้เลย แต่ภายหลังมารดาได้รับจดหมายโดยใช้ชื่อของเด็ก แต่จากการพิจารณาลายมือที่เขียนมาในจดหมายแล้วพบว่ามิใช่เป็นลายมือของเด็ก เมื่อมารดาติดตามข่าวคราวของเด็กจากนายหน้าที่จัดส่งเด็กก็ได้รับแจ้งว่าเด็กสบายดี ไม่ต้องห่วง แต่ภายหลังจากไปสองปี มารดาคิดถึงลูกมากจึงอยากจะติดต่อกับเด็กบ้าง จึงไปพบนายหน้าแต่นายหน้าไม่ยอมพาไปพบเด็ก มารดาจึงตัดสินใจเดินทางไปพบเด็กตามที่อยู่ที่ได้รับ โดยอ้างนายหน้าให้ไปส่งพร้อมกับน้ำสาวของเด็กและเพื่อนที่อยู่กรุงเทพ เมื่อเดินทางไปถึงบ้านนายจ้างที่จังหวัดปทุมธานี เจ้าของบ้านอนุญาตให้เฉพาะนายหน้าเข้าไปพบและปล่อยให้คนที่เหลือรออยู่ข้างนอก นายหน้าก็กลับออกมาพร้อมกับแจ้งว่าบุตรสาวตนหนีหายไปทีอื่น

แล้ว แต่เมื่อมารดาเด็กขอเข้าไปตรวจดูด้วยตนเอง เจ้าของบ้านกลับไม่ยอมขณะเดียวกันมารดาเด็กได้เห็นรถของเจ้าของบ้านจอดอยู่และเป็นรถคันเดียวกับรถที่มารับเด็กไปเมื่อสองปีก่อน จึงเชื่อได้ว่าเด็กควรอาศัยอยู่ในบ้านนี้ จากนั้นมารดาได้นำเอารูปภาพของบุตรสาวตนให้คนที่อยู่ข้างบ้านคนอยู่ข้างบ้านให้ข้อมูลว่าสองสามปีที่ผ่านมาได้พบเด็กอาศัยในบ้านดังกล่าว แต่ระยะหลังนี้ไม่พบเด็กเลย จึงไม่ทราบว่าเด็กตอนนี้ไปอยู่ที่ใด

6.การช่วยเหลือให้พ้นการค้ำมนุษย์ มารดาของเด็กของนำความไปแจ้งแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ และขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ แต่ไม่สามารถสืบหาเด็กได้เลย จนกระทั่งเวลาล่วงมา 6 ปีแล้ว คือจากปี 2543 – 2549 ก็ยังหาเด็กไม่พบจึงตัดสินใจเข้าหามูลนิธิศุภนิมิต เพราะนายหน้าเองก็ย้ายบ้านหนีไปที่อื่น มารดาเองก็เริ่มป่วยเพราะคิดถึงลูก และมีฐานะยากจน ดำรงชีพด้วยการเก็บของเก่าขาย จนกระทั่งปี 2551 เจ้าของบ้านได้ส่งเด็กกลับยังบ้านเกิดและได้โทรศัพท์บอกมารดาเด็กว่าได้ส่งเด็กกลับบ้านแล้ว แต่หลังจากเด็กกลับบ้านได้สองสามวันเด็กนั้นก็เดินทางไปที่อื่น

เนื่องจากการเก็บข้อมูลจากผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ทำได้ยาก ประกอบกับผู้ที่อยู่ในชุมชนไม่ใช่ทายาทรุ่นที่สอง ซึ่งกลุ่มเป้าหมายของการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากครูในชุมชน ซึ่งทำงานเป็นเครือข่ายร่วมกับมูลนิธิศุภนิมิต ไม่เพียงแต่โรงเรียนแห่งนี้เท่านั้น โรงเรียนหลายแห่งในอำเภอแม่สายได้รวมตัวกันเป็นโรงเรียนเครือข่ายป้องกันภัยมีดของหัวยไคร้ ซึ่งดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องเอดส์ เรื่องการณรงค์สิทธิเด็ก รวมถึงการค้ำมนุษย์และความรุนแรงต่อเด็กและสตรี การสัมภาษณ์ครั้งนี้เก็บข้อมูลจากครูศัณฐิตรา แสงแก้ว หรือครูตุ่น ซึ่งอธิบายสถานการณ์เกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ในภาพรวมของชุมชน ดังนี้

6.1.4 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลในชุมชนที่รู้เรื่องการค้ำมนุษย์

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ศัณฐิตรา แสงแก้ว (ครูตุ่น)

โรงเรียนเวียงพาน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ครูบอกว่าสาเหตุที่เด็กเข้าสู่กระบวนการค้าบริการ หรือค้ำมนุษย์นั้น เนื่องจากตัวนักเรียนมีพี่ หรือมีญาติที่ประกอบอาชีพนี้อยู่แล้ว และพบว่านักเรียนที่จบ ป.6 แล้ว มีเปอร์เซ็นต์เรียนต่อน้อยมาก สาเหตุเพราะไม่มีหลักฐาน ประกอบกับเด็กตัวโตเกินวัย และมีปัญหาความยากจน เด็กจึงใช้วิธีไปเรียนการศึกษานอกโรงเรียน เด็กที่มีพี่สาวประกอบอาชีพนี้อยู่แล้วแถวกรุงเทพ หาดใหญ่ สิงคโปร์ หรือมาเลเซีย จะชักชวนกันไปทำงาน นั่นคือสภาพเมื่อ 5 ปีก่อน แต่ปัจจุบันเปลี่ยนไป เด็กบางคนไม่ไปประกอบอาชีพบริการหลังจากจบประถมศึกษา แต่เข้าไปเรียนในระบบ ในระดับ

มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โดยมีพี่ที่ทำงานบริการอยู่ส่งเสีย แต่ไปวางฐานไว้ให้ คือ แฟนของพี่เป็นคน มาเลเซีย สิงคโปร์ พอส่งเรียนได้สักระยะหนึ่งก็ส่งไปให้เพื่อนแฟน เป็นบริการเฉพาะเจาะจงขึ้น

นอกจากนี้มีบางกรณีที่ไม่ไปแต่งงานหรือขายบริการ เช่น จบป.6 แล้วไปแต่งงาน หรืออายุ 15-16 ปี เอาไปแต่งงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซื้อรถให้ ซื้อบ้านให้ในหมู่บ้าน กลายเป็น คำนิยมวัตถุ ตอนนี้เด็กที่เข้าข่ายลดลง แต่ว่าก็ยังมียู่ พ่อเด็กออกจากระบบโรงเรียนไปหลังจากจบ ป. 6 ก็ไปทำงาน หรือแม้บางคนเรียนต่อแต่เป็นเรียนด้วยและมีคนส่งเสียด้วย เป็นลักษณะจูงใจไว้ ก่อน ส่งให้เรียน หมั่นหมาย สร้างบ้านให้

สาเหตุที่ไม่ไปทำงานบริการ เพราะครอบครัวยากจน ยอมสละตัวเองหนึ่งคนเพื่อช่วยเหลือ ครอบครัว สามารถหาเงินหาทองมาเลี้ยงดู อพยพมาอยู่กันแบบครอบครัวใหญ่ ส่วนเด็กผู้ชายยังไม่ เคยเจอว่าไปทำงานบริการ (ประกอบกับไม่ได้ตามข้อมูล) ส่วนใหญ่เป็นเด็กผู้หญิง ซึ่งมีสอง ลักษณะ คือ ค้าบริการ และแต่งงาน เคยมีเด็กนักเรียนเก่าของโรงเรียนที่ไปเป็นหมอนวดก่อนเป็น สาวเสิร์ฟ เด็กนั่งดื่ม สุดท้ายแล้วก็ให้บริการเข้าสู่กระบวนการ คนที่ไปทำงานก่อนเมื่อมีเงินจะซื้อ บ้านทาวน์เฮาส์ไว้ที่กรุงเทพฯ เมื่อปิดเทอมก็จะรับญาติพี่น้องไปเที่ยว เด็กๆพวกนี้ก็จะลงไปเที่ยว ด้วย นอกจากนี้ยังมีค่านิยมเน้นเรื่องวัตถุ เช่น แม่ไปมีสามีอยู่ต่างประเทศ ทิ้งให้ลูกอยู่กับญาติใน ชุมชน ใช้วิธีส่งเงินมาให้ และจะกลับมาเยี่ยมลูกสองถึงสามครั้งต่อปี

เมื่อ 5 ปีก่อน เด็กกว่าครึ่งจะไม่เรียนต่อ แต่ที่ผ่านมาจะรณรงค์ในโรงเรียนมาตลอด ตอนที่ นักเรียนอยู่กับโรงเรียนตั้งแต่ช่วงชั้นที่สองมาทางโรงเรียนก็เริ่มรณรงค์ ออกค่าย สอนชีวิตให้รู้ ตั้งแต่เรื่องโรคเอดส์ ความรุนแรง สิทธิพื้นฐาน การค้ามนุษย์ เด็กจะเข้าร่วมกิจกรรมทุกอย่างพร้อม ทั้งยืนยันว่าจะไม่ทำงานบริการ แต่พอนักเรียนจบประถมศึกษาไป ทางโรงเรียนก็ไม่สามารถติดต่อ ได้แล้ว เป็นไปได้ว่าอาจทำงานตามค่านิยมของครอบครัว ซึ่งพ่อแม่มีลูกผู้หญิง การทำงาน บริการถือเป็นการตอบแทนบุญคุณให้ครอบครัวให้พ่อแม่

นอกเหนือเขตโรงเรียนแล้วในเขตอำเภอแม่สายพบส่วนใหญ่เป็นเด็กเร่ร่อน ขอดาน ขาย ผลไม้ตามร้านอาหารกลางคืน ประมาณ 80% เป็นเด็กที่มาจากฝั่งโน้นแล้วมาโตที่นี่ คนพาไป ทำงานบริการเป็นญาติทั้งนั้นที่มาติดต่อ (ชักชวนกันไป) ไม่ใช่เอเยนต์อีกต่อไปแล้ว กล่าวคือ คนที่ ไปก่อน จะไปบุกเบิก และมีการสอนเด็กให้บริการให้เก่งด้วย ส่วนใหญ่ที่ซื้อบริการจะเป็นคนญี่ปุ่น ได้หัววัน มาเลเซีย สิงคโปร์ ทุกคนที่ไปประสบความสำเร็จกลับมาจะสร้างบ้านใหญ่โตหลังสวยๆ รอบหมู่บ้าน

เด็กมักจะมีปัญหาในช่วง ม. 2 ซึ่งอยู่ในวัยรุ่น บางทีแต่งงานแต่อยู่กันไม่รอด ท้องแล้วอยู่กันไม่รอดจึงเอาลูกให้ยายเลี้ยงแล้วไปทำงานกลับมาอีกทีก็มีเงินมีทองกลับมา ส่วนใหญ่จะเป็นแบบนี้ เป็นห่วงโซ่ ส่วนใหญ่คนที่ไปทำงานต่างประเทศจะประสบความสำเร็จกลับมา (มีเงินมาก) เช่นไป ญี่ปุ่น มาเลเซีย ไต้หวัน

เด็กหลายคนเรียนไปจนถึงมหาวิทยาลัยได้แล้วโดยจะค่อยๆ ได้บัตรไปทีละขั้น ตอน ครั้งแรกที่มาจะไม่มียบัตร ไม่มีสัญชาติ ต่อมาจะได้สัญชาติพม่า ไทยใหญ่ ไทยลื้อ และภายใน 15 ปีที่อยู่ในเมืองไทยเด็กจะได้บัตรประชาชนไทยหมด จะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับ การวิ่งเต้น ในระบบโรงเรียนจะวิเคราะห์ห้อยกว่าโดยส่วนใหญ่พ่อแม่ส่งลูกเรียนในโรงเรียนไม่ได้คำนึงถึงการศึกษาแต่จะเป็นใบเบิกทางให้ได้บัตรประชาชนไทย มีส่วนน้อยที่เรียนไปจนถึงระดับมหาวิทยาลัยแล้วประกอบอาชีพเหมือนคนทั่วไป ที่ผ่านมา สิบกว่าปี จำนวนเด็กเข้าสู่กระบวนการนี้น้อยลง หรืออีกอย่างคือเปลี่ยนรูปแบบ เพราะไม่ได้ถูกล่อลวงแล้ว แต่เป็นความเต็มใจไปเอง ออกจากโรงเรียนไปมีแฟนไม่เรียนต่อ โรงเรียนเราสถิติเด็กออกกลางคันลดลง แต่พบว่าเด็กจะหายไป เช่น ย้ายตามผู้ปกครองไปพม่า หรือเป็นเด็กพิเศษที่มีปัญหาเรื่องการเรียนรู้ เด็กที่โรงเรียนส่วนใหญ่เป็นไทลื้อ ไทใหญ่ อาข่า พม่า ทางเทศบาลให้โรงเรียนสำรวจว่ามีจำนวนเท่าไรทุกปี แล้วเทศบาลจะเรียกไปให้ตัวเลข 13 หลักไว้ พออยู่ครบ 15 ปีตามเกณฑ์จะได้รับบัตรประชาชน ทางโรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการผู้หญิงไทยในวันพื้งนี้ ซึ่งทำให้เด็กได้รับทุนการศึกษาอย่างต่อเนื่องจนกว่าเด็กจะหยุดเรียน หลายคนเรียนต่อระดับอุดมศึกษา เช่น ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เหตุที่พื้นที่จังหวัดเชียงรายติดกับพรมแดนของประเทศพม่า ทำให้มีการอพยพได้อย่างสะดวก จากการสอบถามองค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สายพบว่า มีเด็กขอทานจำนวนมากที่เข้ามาเพื่อขอเงินในตอนเช้าและข้ามกลับไปในตอนเย็น และพบว่าเด็กรู้สึกสนุกกับการได้มาขอเงินแล้วเอาไปซื้อขนมหรือซื้อของเล่น เด็กมักจะรวมตัวกันเป็นกลุ่มพบเห็นได้ทั่วไปตามตลาดแม่สาย สาเหตุที่เชียงรายเป็นแหล่งค้ามนุษย์ พ.ต.อ.เจษฎา ไยสุน ผู้กำกับด่านตรวจคนเข้าเมืองกล่าวว่า ปัจจุบัน นอกมาจากความยากจน ความไม่สงบทางการเมืองการปกครอง และภัยทางธรรมชาติ เมื่อเห็นคนรุ่นก่อนๆ เข้ามาแล้วได้ดิบได้ดี ประกอบกับคนไทยยึดหลักมนุษยธรรม ไม่ทำร้ายคนหลบหนีเข้าเมืองจึงทำให้คนหลังไหลเข้ามาเรื่อยๆ" นอกจากนี้ยังมีปัจจัยภายในประเทศ เช่น ภูมิประเทศติดต่อกัน เมื่อถึงหน้าแล้งแม่น้ำแม่สายสามารถเดินข้ามมาได้ง่ายและเป็นทางยาว อีกทั้งคนไทยต้องการแรงงานถูก งานบางอย่างคนไทยก็ไม่อยากทำ และตลาดการค้าประเวณีก็มีความต้องการชาวต่างประเทศที่ผิวสวย หน้าตาดี และนิสัยคนไทยเมื่อพบเห็นคนหลบหนีเข้าเมือง มักไม่แจ้งเจ้าหน้าที่ นอกเสียจากทะเลาะเบาะแว้งกันถึงจะมาบอก (<http://www.th0i.com/>)

ปัจจุบันมีองค์กรพัฒนาเอกชน รวมทั้งโรงเรียนหลายแห่งได้เปิดเป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กกลุ่มนี้ เนื่องจากหวังว่าจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กรวมทั้งลดปัญหาเด็กขอดาน และเป็นการช่วยป้องกันเด็กไม่ให้เสี่ยงต่อการเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์

6.2 พื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

จังหวัดตากมีพื้นที่สูงติดต่อกับประเทศสหภาพพม่าเป็นระยะทาง 540 กิโลเมตร มีแม่น้ำเมยและแนวเขาเป็นพรมแดนธรรมชาติที่มีได้เป็นอุปสรรคต่อการข้ามแดน โดยมีจุดผ่านแดนถาวรสะพานมิตรภาพไทย-พม่า ตั้งอยู่ที่อำเภอแม่สอด เป็นช่องทางเชื่อมโยงระหว่างประเทศไทยและสหภาพพม่า นอกจากนี้อำเภอแม่สอดยังเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การค้า การคมนาคมในภูมิภาค นอกจากนี้บริเวณชายแดนยังเป็นที่ตั้งพื้นที่พักรอผู้หลบหนีภัยจากการสู้รบสัญชาติพม่าอีก 3 แห่ง มีผู้หลบหนีภัยจากการสู้รบพักอยู่ภายในศูนย์จำนวน 56,584 คน และมีสถานบริการต่างๆที่มีความเสี่ยงต่อการค้ามนุษย์จำนวน 49 แห่ง

ดังนั้น จังหวัดตากจึงเป็นพื้นที่ซึ่งมีประชากรหลากหลายทั้งราษฎรไทยพื้นราบ ไทยภูเขา รวมถึงราษฎรพม่าทั้งที่เข้ามาอยู่ตามกฎหมายและที่เข้ามาและอยู่โดยผิดกฎหมายอีกเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้พบว่าผู้ลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย มีความประสงค์ในการแสวงหางานทำทั้งบริเวณชายแดนและพื้นที่ชั้นใน ทำให้เกิดขบวนการช่วยเหลือผู้ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ซึ่งบางส่วนของผู้ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายที่เดินทางผ่านจังหวัดตาก ถูกล่อลวงให้ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ในพื้นที่อื่นๆ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายส่วนหนึ่งมีพฤติกรรมเร่ร่อน ขอดาน และขายบริการทางเพศ ที่ผ่านมาจังหวัดตากมีความเกี่ยวข้องกับสถานการณ์และการค้ามนุษย์ใน 2 สถานะ คือ

1. สถานะทางผ่าน เนื่องจากมีผู้ลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมายจำนวนหนึ่งพยายามเดินทางผ่านจังหวัดตากเพื่อเข้าไปพื้นที่ชั้นใน และส่วนหนึ่งถูกชักนำให้ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์
2. สถานะปลายทาง เนื่องจากพบว่าหญิงและเด็กต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ถูกกระทำละเมิดในลักษณะต่างๆ รวมถึงพบเด็กหญิงที่เข้ามาค้าประเวณี ซึ่งในรอบปี 2549 ได้ให้การช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กหญิงและเด็กต่างด้าวที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์จำนวน 22 ราย

อำเภอแม่สอดนั้นถือว่าเป็นเมืองเล็กๆ ที่ซ่อนตัวอยู่หลังหุบเขา มีประชากรหลายเชื้อชาติอพยพเข้ามาแสวงหาความอยู่รอดในเมืองนี้ ทั้งเข้ามาโดยถูกกฎหมายและ "ลักลอบ" เข้ามาเป็น "ประชากรแฝง" ซึ่งในกลุ่มหลังส่วนใหญ่มีชีวิตความเป็นอยู่ที่แร้นแค้นในฐานะ "พลเมืองชั้นสอง" ของประเทศไทย ทำให้สถานะความเสี่ยงต่อการถูก "ค้ามนุษย์" มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามภาวะของความยากจน

สำหรับปัญหา "เด็กขอลาน" ใน "แม่สอด" จะแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ เนื่องจากสถานที่ต่างๆจะไม่พบเห็นเด็กมาขอลาน ภาพจากภายนอกจึงมองว่า "แม่สอด" ไม่มีปัญหาเด็กขอลาน แต่ปัญหาที่แท้จริงในพื้นที่คือมีชุมชนบางแห่ง "เสี่ยง" ต่อการนำเด็กไปเป็นขอลานใน "เมืองกรุง-เชียงใหม่" นั้นหมายถึงปัญหาเด็กขอลานที่นี่ คือ การเคลื่อนย้ายเด็กไปสู่ขบวนการในพื้นที่อื่น

"ชุมชนมุสลิมแม่สอด" จะมีปัญหาในเรื่องนี้มากที่สุด โดย "มุสลิมแม่สอด" ส่วนใหญ่จะอพยพมาจากประเทศพม่าและมีบางส่วนมาจากแถบประเทศบังคลาเทศ ประชากรส่วนหนึ่งจะ "ไร้สัญชาติ" ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง เป็น "แรงงานราคาถูก" ตามโรงงาน นั้นหมายถึงทางเลือกในการดำรงชีวิตย่อมมีหนทางที่น้อยลง ด้วยค่าแรงงานราคาถูก และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่ตกต่ำ เป็นผลให้เกิดสถานะความเสี่ยงต่อการรุมเร้าของปัญหา และนำไปสู่การตัดสินใจของครอบครัวในการแสวงหาผลประโยชน์จากตัวเด็กที่ส่วนใหญ่จะเกิดหลังพ่อแม่อพยพเข้ามาตั้งหลักปักฐานในแม่สอดแล้ว จึงขาดโอกาสทางการศึกษาและการช่วยเหลือในสิทธิขั้นพื้นฐานจากภาครัฐ

สำหรับ "การเคลื่อนย้ายเด็ก" ออกนอกพื้นที่ชุมชนมุสลิมที่ อำเภอแม่สอด จะมีหลายลักษณะ ได้แก่ "ครอบครัวเต็มใจให้เด็กไป" เพราะเห็นแก่ "ผลตอบแทน" มี "นายหน้า" เข้ามาติดต่อในชุมชน โดยเข้าหาพ่อแม่เด็กแล้วพูดหวานล่อม หรือล่อลวงจาก "รุ่นสู่รุ่น" คือ เมื่อครอบครัวส่งพี่คนโตไปกับนายหน้าแล้วเห็นว่าได้เงินกลับมาบ้านก็จะส่งลูกคนเล็กไปกับ "ขบวนการนายหน้า" อีกครั้ง

"ขบวนการนายหน้าค้าเด็ก มีพฤติกรรมคล้ายเป็นตัวกลางในการจัดหาเด็กเข้าสู่วงจรค้ำมนุษย์ โดยการชักนำเด็กเข้าสู่แก๊งค์ขอลาน คนกลุ่มนี้จะใช้โน้มน้าวชักจูงใจพ่อแม่ โดยใช้เงินเป็นตัวล่อให้เกิดความโลภ เอาความยากจนมาเป็นเครื่องมือในการค้ำมนุษย์ ซึ่งเหยื่อจะเป็นครอบครัวค่อนข้างยากจนและมีบุตรมาก ทั้งนี้ขบวนการนายหน้าไม่ใช่คนท้องถิ่นในชุมชนมุสลิมแม่สอด แต่เป็นคนนอกพื้นที่ ซึ่งมีพื้นฐานกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันกับประชาชนในชุมชนมุสลิมนั่นเอง โดยสามารถเดินทางเข้า-ออกได้ทั้งประเทศไทยและพม่า"

เมื่อ "ขบวนการนายหน้า" หลอกลวงพ่อแม่เด็กจนสำเร็จแล้วจะพาเด็กเข้าสู่ "หัวเมืองใหญ่" เด็กจากชุมชนมุสลิมแม่สอดจะถูกลำเลียงสู่ "ขบวนการขอลาน" และธุรกิจที่แสวงหาผลประโยชน์จากเด็ก โดยเมืองที่เป็น "ชุมทอง" ของ "ธุรกิจขอลาน" คือ "กรุงเทพฯ-เมืองเชียงใหม่" ไม่ใช่เรื่องง่ายที่กลุ่มนายหน้าจะพาเด็กออกจาก อำเภอแม่สอด ไปสู่หัวเมืองใหญ่ เนื่องจากตลอดระยะทางจะต้องผ่าน "ด่านตรวจ" ของตำรวจหลายต่อหลายด่านด้วยกัน แต่ถึงแม้จะมีความยากลำบากสักเพียงใดกลุ่มนายหน้าก็ยังลำเลียงเด็กเข้าสู่ "วงจรค้ำมนุษย์" ได้ โดย "เส้นทางสู่หัวเมืองใหญ่" ประกอบด้วย

"รถประจำทาง" เป็นการเดินทางอีกวิธีหนึ่งที่นายหน้าเลือกใช้ โดยจะพาเด็กโดยสารรถประจำทางเข้ามาในกรุงเทพฯ หรือไม่ก็นั่งรถโดยสารระหว่างอำเภอเข้าตัว จังหวัดตาก เพื่อต่อรถไปจังหวัดอื่นๆ โดยทุกครั้งจะมีนายหน้าคุมไปด้วยและแต่ละครั้ง "แก๊งค์นายหน้า" จะพาเด็กไปเพียง 1-2 คน เพื่อมิให้เป็นที่ผิดสังเกต

"เดินตัดป่า มุ่งหน้าสู่กำแพงเพชร" วิธีลำเลียงเด็กด้วยการโดยสารรถประจำทาง นับว่ามีความเสี่ยงสูงจากการถูกตรวจค้น "นายหน้าค้าเด็ก" จึงหันมาปรับเปลี่ยนวิธีการและด้วยระยะทางกว่า 100 กิโลเมตรใน "ดินแดนแห่งหุบเขา" ซึ่งเป็นเขตอุทยานแห่งชาติจาก อำเภอแม่สอด สู่ จังหวัดกำแพงเพชร คือ "เส้นทางสายใหม่" ในการลำเลียงเด็กจากแม่สอดสู่กรุงเทพฯ โดยวิธีการ "เดินเท้าผ่านป่า"

"พวกเราถูกพาเดินผ่านป่าที่เป็นเขตอุทยานแห่งชาติ จากแม่สอดจนถึงเขตกำแพงเพชร โดยออกเดินเท้าตั้งแต่ 6 โมงเช้า - 6 โมงเย็น ไม่มีการหยุดพัก ซึ่งการเดินทางผ่านป่าจะอันตรายมาก ยิ่งช่วงกลางคืนอาจโดนสัตว์ป่าทำร้าย หรือโดนเจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้ยิงได้เพราะเข้าใจผิดคิดว่าเป็นพวกลักลอบล่าสัตว์ป่า โดยนายหน้าจะให้ดื่มน้ำตลอดทาง เข้าใจว่าในน้ำคงใส่สารกระตุ้นอะไรบางอย่าง เพราะพอดื่มน้ำเข้าไปจะมีกำลังในการเดินต่อ พอถึงเขตกำแพงเพชรจะมีรถมารับ แล้วพาเราเข้าสู่กรุงเทพฯ หรือเชียงใหม่ หรือไม่ก็ขึ้นรถประจำทางเข้าเมือง" เด็กใน อำเภอแม่สอด ที่เคยตกเป็น "เหยื่อ" ขบวนการขบวนการและถูกพามาที่กรุงเทพฯ เล่าให้ฟัง

สำหรับ "ทำเลทอง" ของ "ขบวนการขบวนการ" ในกรุงเทพฯ จะมีอยู่หลายแห่ง โดยเฉพาะ "ย่านธุรกิจ" ได้แก่ ถ.สุขุมวิท คลองตัน รังสิต ดาวคะนอง บางกะปิ บางลำพู อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ ถ.สีลม หน้ามหาวิทยาลัยรามคำแหง ประตูน้ำ สยามสแควร์ บางแค แหล่งชุมชนและห้างสรรพสินค้าต่างๆ โดย "ขบวนการเด็ก" จะถูกบังคับให้ออกไปขอทานตั้งแต่ตอนเช้าถึงตอนค่ำ ไม่มีเวลาพัก ไม่มีวันหยุด ถ้าวันใดขอทานได้ต่ำกว่า 1 พันบาท ถือว่าวันนั้นแก๊งค์ขอทาน "ขาดทุน" และเด็กขอทานคนนั้นๆจะถูก "ทารุณ" ด้วยวิธีการต่างๆตั้งแต่ให้ออดข้าว หรือ "เผียนติ" อย่างทารุณด้วยอุปกรณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นท่อน้ำ สายไฟ ไม้ หรือแม้กระทั่ง "ฟืนร้อนๆ" ที่อยู่ในเตาซึ่งกำลังหุงข้าวอยู่ก็ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมและทำร้ายร่างกายเด็กขอทานอย่างเลือดเย็น

การตั้งเป้าเงินบริจาคไว้เช่นนี้เป็น "กรรมวิธี" ของขบวนการขบวนการที่ทำให้เด็กต้องเรียกร้อง "ความน่าสงสาร" ออกมาให้มากที่สุด ทั้งการหมอบกราบ การร้องขอ หรือร้องไห้

"ทุกวันจะต้องขอเงินให้ได้ตามเป้าที่แก๊งค์ขอทานตั้งไว้ คือ วันละ 500 บาท ซึ่งหนูจะต้องหาวิธีเรียกร้องความน่าสงสารให้มากที่สุด เวลาที่ไปขอทานจะต้องพนมมือและร้องขอว่าพี่ขา ขอตั้งกินข้าวหน่อยค่ะ หนูขอตั้งกินข้าวหน่อยค่ะ แม่ไม่สบายค่ะ พ่อเอาตั้งค์หนูไปค่ะ แม่ไม่สบายค่ะ เอาเงินไปซื้อข้าวให้แม่ค่ะ" นี่คือตัวอย่าง "บทร้องขอ" ที่เด็กหญิงวัย 9 ขวบคนหนึ่ง ซึ่งเคยตกเป็นเหยื่อและถูก "แก๊งค์ขอทาน" ส่งเข้ามาในกรุงเทพฯ เล่าให้ฟัง

เมื่อเด็กเรียนรู้ว่าเขาจะต้อง "ทำยอด" เงินบริจาคให้ได้ในแต่ละวัน เพื่อที่จะไม่ต้องถูกลงโทษ แต่ถึงกระนั้นก็ตามยังมีคนบริจาคเงินให้มากขึ้นเท่าไร เป้าหมายของ "แก๊งค์ขอทาน" ก็จะสูงขึ้นตามไปด้วย อีกทั้งเมื่อธุรกิจดังกล่าวสามารถทำเงินได้เป็นกอบเป็นกำ นั่นหมายความว่าต้องมีเด็กรายต่อไปที่จะถูกนำมาเสริมใน "ธุรกิจขอทาน" ซึ่งเป็นธุรกิจที่ใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์อย่างเลวร้าย เพราะเป็นการทำมาหากินบนร่างกายน้อยๆของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน (หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ 5 กรกฎาคม 2552)

จากการสำรวจเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่าลักษณะการค้ามนุษย์ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าที่อาศัยในพื้นที่อำเภอแม่สอด มีรูปแบบแตกต่างจากที่อำเภอแม่สาย และพบว่ามักเป็นการให้เด็กไปทำงานที่กรุงเทพฯ โดยงานที่ได้ได้แก่ ขายดอกไม้และขอทาน ซึ่งเด็กกลุ่มนี้มีเป็นจำนวนมาก การเก็บข้อมูลในพื้นที่อำเภอแม่สอด ใช้การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ครอบครัวที่ส่งลูกไปทำงานกรุงเทพฯ ผู้นำชุมชน เด็กที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ

การสัมภาษณ์เหยื่อและครอบครัวครั้งนี้ได้รับความช่วยเหลือจากคุณอรุณย์ เจริญบุญ เจ้าหน้าที่มูลนิธิศุภนิมิต แม่สอด และล่ามอาสาสมัคร ซึ่งทราบที่พักของเด็กที่เป็นเหยื่อการค้ามนุษย์โดยไปรับเด็กที่ชุมชนและมาสัมภาษณ์ที่มูลนิธิศุภนิมิต เด็กบางคนที่สัมภาษณ์เคยไปทำงานกรุงเทพฯ ทั้งครอบครัว สามารถสรุปได้ดังนี้

6.2.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน

จากการสัมภาษณ์นายทองสุข คำภีระ ผู้นำชุมชนอิสลาม ในเขตเทศบาลเมืองแม่สอด ประมาณ 12 ปี เล่าให้ฟังว่าคนที่อาศัยอยู่กลุ่มแรกเป็นชาวบังคลาเทศ เดินทางมาจากพม่าก่อนที่ประเทศอินเดียจะแตก พม่าส่วนมากที่อาศัยอยู่ก็เป็นมุสลิม คนที่ข้ามมาในแม่สอดมีประมาณวันละ 100 คน แต่ถ้าช่วงที่ถือศีลอดก็จะมากขึ้น มีคนข้ามมาเพื่อไปหางานในเมืองชั้นใน เพราะทำงานที่พม่าได้เพียงวันละ 500 – 1,000 จ๊าด (3 บาท= 100 จ๊าด)

ส่วนมากกระบวนการค้ามนุษย์จะติดต่อมาทางพ่อแม่ แล้วจ่ายเงินให้ประมาณ 2,000 – 3,000 บาท เด็กส่วนใหญ่ที่ไปทำงานจะอายุ 8 – 15 ปี เฉลี่ยเดือนละ 2-3 ครอบครัว นายหน้าเป็นคนในชุมชน (คนพม่า) มีนายหน้าใหญ่อยู่ที่กรุงเทพ มีสามล้อบริการรับส่งคนจากเมียวดี ส่งต่อนายหน้าตัวจริง ค่านายหน้าสำหรับส่งคนเข้ากรุงเทพนั้นจะอยู่ที่ประมาณ 15,000 บาท ผู้นำชุมชนกล่าวว่า การเข้ามาทำงานในเมียวดีนั้นง่ายมาก เพียงแค่ข้ามเข้ามาได้ เมื่อนั่งสามล้อก็จะมีคนให้ข้อมูลแนะนำเกี่ยวกับเรื่องงาน รวมทั้งมีการพาไปส่งนายหน้าอีกด้วย

ชุมชนอิสลามในปัจจุบันมีความหลากหลาย ประกอบด้วยกลุ่มคนจำนวนหลายกลุ่ม โดยมีประชากรที่มีสัญชาติไทย เชื้อชาติไทย จำนวนประมาณ 6,500 คน แต่มีประชากรพลัดถิ่นจากประเทศพม่าเป็นจำนวนมาก และเป็นแรงงานเถื่อนมาอาศัย จึงเกิดเป็นปัญหา ทำให้พื้นที่แต่เดิมที่มีคนไทยอาศัยอยู่ กลับมีบุคคลต่างด้าวจึงทำให้ชุมชนแออัดและสภาพความเป็นอยู่ของบุคคลต่างด้าวนั้นมีความเป็นอยู่อย่างไม่มีคุณภาพชีวิต อีกทั้งปัญหาการค้ายาบ้าและเกิดอาชญากรรมต่างๆ มากมาย จุดอ่อนของชุมชน คือ การมีประชากรต่างด้าวอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้การควบคุมเป็นไปอย่างลำบาก เมื่อ พ.ศ.2550 นายทองสุขเคยทำหน้าที่สื่อรณรงค์เกี่ยวกับกรณีการค้ามนุษย์ในชุมชน รวมถึงการมีคนพม่าที่ได้รับใบอนุญาตจากองค์การสหประชาชาติ เข้ามาอยู่ในชุมชนแล้วก่อความวุ่นวาย ปลอมแปลงเอกสารสิทธิการอยู่ในประเทศไทย การรณรงค์ในครั้งนี้ทำให้สามารถจับตัวผู้ต้องหาที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ และสามารถช่วยเหลือเด็กที่ตกเป็นเหยื่อได้

6.2.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครอบครัวเด็กหญิงเอ ที่ส่งลูกไปทำงานกรุงเทพ

● ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครอบครัวของเด็กหญิงเอ

1.ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัว สามีภรรยาทั้งคู่ได้แต่งงานกันขณะที่ภรรยาอายุได้เพียง 17 ปี ทั้งสองมีลูกด้วยกันรวมทั้งสิ้น 5 คน 4 คนแรกนั้นเกิดที่ประเทศพม่า ก่อนมาเกิดคนสุดท้ายในประเทศไทย

2.การเข้าสู่กระบวนการเข้าสู่การค้ามนุษย์ เริ่มจากลูกสาวคนโตซึ่งขณะนั้นอายุเพียง 9 ขวบ หลังจากที่มาพักหลักถิ่นฐานที่ประเทศไทยแล้ว ก็มีนายหน้ามาติดต่อเพื่อให้เด็กหญิงเอไปทำงานในกรุงเทพ โดยจะให้ค่าตอบแทนงวดแรกรวม 2 เดือน เป็นเงิน 3,000 บาท แม่ได้ตัดสินใจส่งลูกสาวไปกับนายหน้า โดยนายหน้าได้ซื้อจักรยานยนต์มารับเพื่อนำไปส่งต่อให้กับนายหน้าอีกคนในขบวนการเดียวกัน เมื่อพ่อทราบเรื่องจึงเกิดการทะเลาะโต้เถียงกัน เมื่อลูกสาวคนโตเดินทางไปอยู่เพียง 15 วัน ก็ได้โทรศัพท์เพื่อขอความช่วยเหลือจากครอบครัวในการเดินทางกลับ แม่จึงได้ส่งลูกชายซึ่งในขณะนั้นอายุเพียง 7 ขวบ ให้กับนายหน้าอีกครั้ง หลังจากที่ลูกสาวคนโตเดินทางกลับมาเล่าเรื่องราวในการทำงานขายดอกไม้ในกรุงเทพ

3.สภาพการทำงาน เด็กหญิงเอได้ถูกทำร้ายจากนายหน้ารวม 5 คน โดยการใช้รองเท้าตบหน้า เนื่องจากไม่สามารถทำตามเงื่อนไขในการขายดอกไม้ได้ นั่นคือ หากเป็นเด็กใหม่จะต้องขายให้ได้ไม่ต่ำกว่าวันละ 500 บาท ส่วนเด็กที่อยู่มานานจะต้องขายให้ได้ไม่ต่ำกว่าวันละ 1,000 บาท ซึ่งหลังจากส่งลูกชายไป ลูกชายก็ถูกทำร้ายมาเช่นเดียวกัน แต่เป็นการใช้เสื้อฟาดที่ศีรษะ นอกจากนี้ยังมีลูกชายคนที่ 3 อายุ 8 ขวบ ลูกสาวคนที่ 4 อายุ 5 ขวบ และลูกคนสุดท้ายอายุเพียง 7 เดือน เมื่อสอบถามไปถึงรายจ่ายที่ครอบครัวจะต้องเสียต่อเดือน พบว่า ค่าใช้จ่ายต่อวันประมาณวันละ 200 บาท ค่าเช่าบ้านเดือนละ 1,600 บาท ประกอบกับการกู้เงินนอกระบบซึ่งต้องเสียดอกเบี้ยสูงถึงร้อยละ 20 บาทต่อเดือน ที่ต้องผ่อนชำระเป็นรายวัน ส่วนรายรับมาจากทางสามกีบที่ประกอบอาชีพเป็นแรงงานก่อสร้าง รายได้โดยเฉลี่ยจะตกอยู่วันละ 130 บาท โดยจะทำงาน 26-27 วันต่อเดือน และจะหยุดเฉพาะเทศกาลสำคัญเท่านั้น ทางฝ่ายภรรยาจะมีหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตร รวมถึงมีรายได้เล็กน้อยจากการรับจ้างซักผ้าตามบ้าน เงินรายได้ดังกล่าวจะเป็นเงินสำหรับชำระหนี้ที่เจ้าหนี้จะมาเก็บเป็นรายวัน จึงไม่เป็นที่น่าแปลกใจว่า รายจ่ายที่ค่อนข้างมากกับรายรับเพียงช่องทางเดียว จะเป็นสาเหตุหรือมีอิทธิพลทีู่งใจให้ผู้เป็นภรรยาต้องตัดสินใจส่งลูกไปเป็นแรงงานในกรุงเทพฯ จึงเป็นเหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ขบวนการค้ามนุษย์ยังแฝงตัวอยู่ในชุมชนเรื่อยมา

● **ข้อมูลการสัมภาษณ์ครอบครัวเด็กชายบี ที่ส่งลูกไปทำงานกรุงเทพฯ**

1. ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัว อาศัยรวมกันทั้งหมด 10 คน ประกอบด้วย ตา ยาย พ่อ แม่ ลูก 6 คน โดยผู้เป็นพ่อ ปัจจุบัน อายุ 38 ปี เกิดที่ศูนย์อพยพ วังขา หลังจากที่ถูกพลเอกชยามูย้ายเข้ามาอยู่ที่ อำเภอแม่สอด ทำอาชีพรับซื้อของเก่า รายได้เฉลี่ยต่อวัน ประมาณ 80-100 บาท แต่ปัจจุบันได้ขายรถที่ใช้หากินไปจึงทำให้ขาดรายได้ในช่วงนี้ ส่วนแม่ ปัจจุบันอายุ 37 ปี เป็นชาวพม่าแถวมะละแหม่ แล้วย้ายเข้ามาอยู่ที่ อำเภอแม่สอด ทำหน้าที่ดูแลบ้านและลูกๆ เดิมทีมีลูกทั้งหมด 8 คน แต่เสียชีวิต 2 คน ดังนี้

1. ลูกสาว ปัจจุบันอายุ 19 ปี แต่งงานแล้ว
2. ลูกชาย ปัจจุบันอายุ 16 ปี ทำงานเก็บของเก่า
3. ลูกชาย ปัจจุบันอายุ 14 ปี ทำงานเก็บของเก่า
4. ลูกชาย เสียชีวิตขณะอายุ 15 วัน
5. ลูกสาว ปัจจุบันอายุ 8 ขวบ เรียนที่ศูนย์อบรมจริยธรรม
6. ลูกชาย ปัจจุบันอายุ 6 ขวบ เรียนหนังสือ
7. ลูกชาย เสียชีวิตขณะอายุ 10 เดือน
8. ลูกชาย ปัจจุบันอายุ 1 ปี เดือน

เด็กๆทั้งหมดจะเกิดที่บ้าน โดยจะมีหมอดำแยมาที่บ้านเพื่อทำคลอด และเนื่องจากเป็นชาวมุสลิมจึงไม่มีการคุมกำเนิดโดยปล่อยให้ตามธรรมชาติ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในแต่ละเดือนประมาณ 4,500 – 5,000 บาท โดยแบ่งเป็นค่าบ้านเช่า 1,000 บาท ค่าไฟ เดือนละ 500บาท ค่ากิน ตกวันละประมาณ 100 บาท บ้านนี้มีหนี้ที่กู้ยืมมาจากเพื่อน โดยคิดดอกเบี้ย ร้อยละ 20 แต่จะไม่เก็บเป็นรายวัน ใช้ระบบชำระเมื่อมีเงิน

2.กระบวนการเข้าสู่การค้ามนุษย์ เริ่มจากลูกสาวคนที่ 1 เป็นคนแรกที่ถูกส่งให้ไปขายดอกไม้ที่กรุงเทพฯตอนอายุ 8-9 ขวบ ผ่านนายหน้าที่มาติดต่อคนในชุมชน โดยจะถามว่าบ้านหลังไหนที่มีจำนวนลูกเยอะ จากนั้นตัวนายหน้าจะเข้ามาติดต่อเอง และเมื่อตกลงกันได้ก็จะจ่ายเงินล่วงหน้าให้แก่ พ่อ - แม่เด็ก ก่อน 1,000 บาท แล้วจึงจะนำตัวเด็กไป โดยนายหน้าที่มาติดต่อกับคนที่มารับจะเป็นคนละคนกัน แต่จะรวมอยู่ในขบวนการเดียวกัน จากนั้นเด็กจะส่งเงินมาให้พ่อ - แม่ทุกเดือน เดือนละ 1,000 บาท ผ่านการโอนบัญชีของคนแถวนั้น ซึ่งส่วนมากเป็นร้านขายของชำ โดยคิดค่าโอนรวมค่าไปถอน ร้อยละ 5 อีกทั้งยังทำหน้าที่เป็นผู้ติดต่อระหว่างเด็ก กับ พ่อ - แม่ แต่ลูกสาวทำได้อายุ 2 -3 ปี ก็ถูกจับได้และถูกส่งตัวกลับมาที่บ้าน ก่อนจะกลับไปทำใหม่ แล้วถูกจับอีกครั้ง ก่อนจะส่งตัวเข้าบ้านพัก

จากนั้นจึงส่งลูกชายคนที่ 2 และ 3 ไปทำงานขายดอกไม้ที่กรุงเทพฯ เมื่ออายุ 9 ขวบ และ 7 ขวบ โดยนายหน้าที่มารับไม่ใช่ นายหน้าชุดเดิมที่เคยมารับตัวพี่สาวไป แต่เป็นนายหน้าที่ได้รับการติดต่อมาจากกรุงเทพฯ ว่าต้องการเด็กขายดอกไม้ โดยนายหน้าเมื่อตกลงกับทางผู้ปกครองของเด็กได้ ก็จะให้เงินล่วงหน้า จำนวน 4,000 บาท/2คน และส่งมาให้ 4,000 ทุกๆ 2เดือน เฉลี่ยตกเดือนละ 1,000 บาท ต่อคน แต่เมื่อผ่านไปได้ 9-10 เดือน ลูกชายคนที่ 2 ได้หนีออกมาก่อนจะได้บ้านพักเข้ามาช่วยเหลือ แต่คนที่ 3 ไปทำงานได้ 2 ปีกว่า ก็กลับมาบ้านเอง

โดยรายได้ที่ได้จากการขายดอกไม้ นั้น จะมีนายหน้าเป็นผู้กำหนดว่าต้องขายได้อย่างน้อยวันละ 500 ถึง 1,000 บาท หากขายได้เงินน้อยกว่านี้ก็จะถูกทุบตี ทารุณกรรมต่างๆ หรืออดข้าวหากไม่เชื่อฟัง แต่หากเด็กขายได้มากกว่าก็ต้องให้เงินแก่นายหน้าทุกบาท เพื่อแลกกับอาหารและขนม โดยจะขึ้นอยู่กับนายจ้าง และนายหน้าว่าเป็นอย่างไร

6.2.3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เด็กที่ตกเป็นเหยื่อขบวนการค้ามนุษย์

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เด็กหญิงซี

1.ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัว ประกอบด้วยพ่อแม่ ซึ่งพ่อมีอาชีพรับซื้อของเก่า แม่ช่วยแยกขยะ และลูก 6 คน และในจำนวนนี้ 3 คนเคยไปทำงานที่กรุงเทพฯ โดยคนที่ไปทำงานที่กรุงเทพฯ นั้น ได้แก่ ลูกสาวคนโต ปัจจุบันอายุ 15 ปี ตอนที่ไปทำงานกรุงเทพฯ อายุ 7 ปี ส่วนลูกสาวคนที่สอง ปัจจุบันอายุ 13 ปี ตอนไปทำงานกรุงเทพฯ อายุ 5 ปี และคนที่สาม ปัจจุบันอายุ 10 ปี ตอนที่ไปทำงานกรุงเทพฯ อายุ 2 ปี เด็กทั้งหมดเกิดที่พม่าแล้วอพยพมาที่ประเทศไทยตอนเล็กๆ ลูกสาวสองคนแรกเคยได้รับการศึกษาที่พม่า ส่วนลูกชายได้เรียนที่กรุงเทพฯ แต่เมื่อกลับมาแล้วทั้งหมดไม่ได้เรียนหนังสือ ด้านสิทธิในการอยู่ในประเทศไทย เด็กทั้งหมดไม่มีบัตร มีเพียงใบเกิดของทางพม่า เด็กทั้งสามคนสามารถพูดภาษาไทยได้ดี โดยเรียนการพูดภาษาไทยเมื่อไปทำงานที่กรุงเทพฯ

สภาพบ้าน มี 2 ห้องนอน โดยแบ่งเป็น ห้องที่ 1 สำหรับพ่อแม่และน้องสาว อายุ 1 ปี ส่วนห้องที่ 2 สำหรับพี่น้องจำนวน 5 คนนอนรวมกัน

2.การเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ ครอบครัวมีฐานะยากจน ประกอบกับมีหนี้สิน ประมาณ 20,000 บาท จึงมีนายหน้า (ซึ่งรู้จักกับแม่เด็กตั้งแต่สมัยอยู่ที่พม่า) ได้มาชักชวนพร้อมให้เงิน จำนวน 2,000 บาทต่อเดือน แต่ส่งมาได้แค่ 2 เดือน (4,000 บาท) จากนั้นทางนายหน้าก็ไม่ส่งเงินมาอีก

การนำพาไปสู่กรุงเทพฯ นั้น มีนายหน้า (ผู้หญิงแก่) พาขึ้นรถตู้ โดยการเดินทางครั้งนั้นได้เปลี่ยนรถ 3 ครั้ง เพื่อเดินทางไปยังกรุงเทพฯ มีคนเดินทางไปด้วยพร้อมกันจำนวน 4 คน รวมกับนายหน้า

3. สภาพการทำงาน ต้องทำงานตั้งแต่ 1ทุ่ม – 9 โมงเช้า (เวลานอนช่วง 10 โมง – 4 โมงเย็น) นอกจากนี้ทุกวันศุกร์จะต้องไปสุหร่า เพื่อไปขอทาน หลังจากนั้นดี 1 ก็ไปขายดอกไม้ต่อ และในตอนกลางวันเด็กจะไม่ได้รับอนุญาตให้ออกไปนอกบ้าน หากติดต่อกับผู้ปกครองทางโทรศัพท์จะมีนายหน้ายื่นควบคุม

4. การกินผู้สังคมและครอบครัว เด็กได้หลบหนีพร้อมกันทั้ง 3 คน โดยนำเงินที่ได้จากการขายดอกไม้ในวันนั้น รวมเงินได้ 1,000 บาท นั่งแท็กซี่ไปหมอนิจิต แล้วนั่งรถกลับบ้านเอง เขื่อกล่าวว่า เคยพยายามหลบหนีแต่นายจ้างจับได้ จึงถูกลงโทษ ด้วยการมัดมือมัดเท้า ถอดเสื้อผ้าตีรวมถึงให้กินพริก เมื่อนายจ้างทราบว่าเด็กหลบหนีจึงโทรมาหาผู้ปกครองเรื่องเด็กหาย หลังจากนั้นพ่อแม่เด็กจึงไปแจ้งความ และติดต่อที่มูลนิธิศุภนิมิต แต่จากนั้นไม่นานเด็กก็กลับถึงบ้านเอง พ่อแม่ดีใจและไม่อยากส่งลูกไปอีก ตัวเด็กเองบอกว่าก่อนไปทำงานที่กรุงเทพฯ คิดว่า เป็นเรื่องสนุกและสามารถแบ่งเบารภาระของพ่อแม่ได้ แต่ปัจจุบันเด็กและครอบครัวเห็นว่าการไปทำงานกรุงเทพฯ เป็น

การเอาเปรียบและไม่เคยแนะนำให้ใครไปทำงานที่กรุงเทพอีก นอกจากนี้เด็กทั้งสามคน กล่าวว่าอยากเรียนภาษาไทยและอยากทำงานเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระพ่อแม่

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เด็กชายดี

1.ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัว ประกอบด้วย พ่อแม่ซึ่งมีอาชีพรับซื้อของเก่า มีลูกชาย 4 คน อายุ 15 ปี 13 ปี และ 12 ปี ตามลำดับ และมีลูกสาวคนเดียวอายุ 1 ปี ลูกชายทั้งสามคนนั้นเคยไปขายดอกไม้ที่กรุงเทพฯ เด็กทั้งสามไม่มีเอกสารสิทธิการอยู่ในประเทศไทย สามารถพูดภาษาไทยได้ดี เพราะเคยเรียนที่กรุงเทพฯ โดยนายหน้าเป็นผู้สอนให้เพื่อใช้ในการขายดอกไม้ เด็กทั้งสามคนไม่ได้เรียนหนังสือ

2.การเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ มูลเหตุจูงใจนั้นเนื่องจากสภาพครอบครัวมีฐานะยากจน เมื่อนายหน้าซึ่งเป็นคนในชุมชนมาติดต่อขอรับลูกชายไปทำงานที่กรุงเทพฯ จึงตกลง โดยนายหน้าจะส่งเงินมายังผู้ปกครอง เดือนละ 1,500 บาท

การนำพานั้นนายหน้าจะพาขึ้นรถ โดยจะเปลี่ยนรถ 2 ครั้ง เพื่อเดินทางไปยังกรุงเทพฯ จำนวนคนเดินทางในครั้งนี้ 4 คน รวมนายหน้า

3.สภาพการทำงาน นายจ้างมี 2 คน (อิสลาม) ซึ่งเป็นสามีภรรยา กัน เด็กต้องทำงานทำงานตั้งแต่ 6 โมงเย็น – 8 โมงเช้า และเข้านอนช่วง 8 โมงเช้า – 4 โมงเย็น มีที่พักเป็นห้องเช่ามีทีวี ห้องน้ำ ในตอนกลางวันเด็กจะไม่ได้ออกไปข้างนอกบ้าน ตลอดเวลาที่ทำงานเป็นเวลา 6 ปี ไม่ได้ติดต่อกลับที่บ้านเลย เด็กมีข้อบังคับว่าต้องขายดอกไม้ได้ไม่ต่ำกว่าวันละ 1,000 บาท หากขายไม่หมด จะถูกตีต่อย ไม้ฟาด แต่หากขายได้เกินกว่าที่กำหนดเด็กก็จะแอบเก็บเงินไว้ สถานที่พักอยู่บริเวณเทศบาล 30 นายจ้างจะเอามอเตอร์ไซด์ไปรับ-ส่ง ทุกวัน เพื่อขายดอกไม้หน้ารามฯ และทุกวันศุกร์จะไปละหมาด

4.การคืนสู่สังคมและครอบครัว เด็กทั้งสามคนหนีกลับมาเอง และมีเงินติดตัวกลับมา 1,000 บาท ส่วนนายจ้างไม่ติดต่อมาอีก ปิดเครื่องตลอด เด็กทั้งสามเห็นว่าการไปทำงานที่กรุงเทพฯ นั้นเป็นเรื่องลำบาก พ่อกับแม่เองก็ไม่สนับสนุนให้ลูกไปทำงานอีก และส่งลูกคนเล็กเข้าโรงเรียน ส่วนเด็กสามคน กลับมาช่วยพ่อแม่ทำงานเก็บของเก่า

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เด็กหญิงอี

1.ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัว พ่อแม่มีอาชีพซ่อมนาฬิกา แม่ขายผลไม้ในตลาด รายได้เฉลี่ยต่อวันไม่แน่นอน มีลูกทั้งหมด 8 คน โดย 6 คนแรกเกิดที่ประเทศพม่า และย้ายมาประเทศไทยเมื่อ พ.ศ.2549 โดยการนั่งรถเข้ามา ส่วนอีกสามคนหลังเกิดที่ประเทศไทย (คลินิกแม่ตาว) ลูกคนที่ 4 เป็นต้นไปได้เรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้แม่ตาว ส่วนพี่ๆปัจจุบันทำงาน รับจ้างก่อสร้างและช่วยแม่ขายผลไม้ คนที่เคยไปทำงานที่กรุงเทพคือลูกสาวคนที่สองและสาม เด็กทั้งหมดไม่มีเอกสารสิทธิในการอยู่ในประเทศไทย

2.การเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ ก่อนเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์นั้นเด็กทำงานเก็บของเก่า มีรายได้ 100 กว่าบาท ต่อวัน เด็กถูกหลอกจากนายหน้าที่อยู่ในหมู่บ้านชวนไปทำงานและบอกว่าจะให้เรียนหนังสือ แต่กลับให้ไปขายดอกไม้ ซึ่งนายหน้าได้ตกลงกับครอบครัวว่าจะส่งเงินให้เดือนละ 1,500 บาท

การนำพา เด็กเดินทางด้วยรถส่วนตัวของนายหน้า ในระหว่างทางนายจ้างได้เปลี่ยนรถหลายประเภท เช่น กระบะ รถตู้ และเมื่อไปถึงพบว่ามีเด็กอยู่ก่อนแล้ว 6 คนนายจ้างเป็นพม่า ชายอายุ 40 ปี

3.สภาพการทำงาน เมื่อไปถึงนายหน้าให้พัก 2-3 วันก่อนเริ่มขายดอกไม้ ต้องขายดอกไม้วันละ 40 -50 ดอก และจะเพิ่มเป็น 100 ดอกในวันหยุด ขายเฉพาะเวลากลางคืน กลางวันนอนและดูแลบ้าน โดยขายดอกละ 20 บาท หากขายไม่หมดหรือพบว่าเอาเงินไปซ่อน จะถูกซ้อม เช่น สายไฟ ฟาด อดข้าว ฯลฯ

4.การคืนสู่สังคมและครอบครัว เมื่อเวลาผ่านไป 4 เดือน พ่อ แม่ แจ้งผู้นำแรงงานพม่าในชุมชน พร้อมโทรหาผู้นำขอให้ส่งเด็กกลับโดยบอกว่าจะแจ้งความ นายหน้าเลยส่งเด็กกลับ โดยออกค่าตัวให้ เด็กเดินทางโดยนั่งรถบัสสายแม่สอดกลับ และได้เงินมา 100 บาท ก่อนเด็กจะโทรให้แม่มารับ พ่อแม่ทราบข้อมูลเนื่องจากระหว่างทำงานเด็กแอบโทรหาพ่อแม่ โดยใช้โทรศัพท์หยอดเหรียญโทรเข้ามือถือพ่อ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เด็กหญิงเอฟ

1.ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัว พ่อทำอาชีพรับจ้างรายวัน ก่อสร้าง ส่วนแม่รับจ้างเย็บข้าวรวมทุกคน 300บาทต่อวัน แต่ไม่พอใช้เพราะคนในบ้านมีมาก โดยมีลูกทั้งหมด 5 คน มีลูกชายคนโตอายุ 15 ปี รองลงมาเป็นลูกสาว อายุ 14 ปี ปัจจุบันรับจ้างทั่วไป ลูกสาวคนที่สาม อายุ 13 ปี เคยทำงานที่กรุงเทพฯเมื่ออายุ 6-7 ปี ลูกชายคนที่สี่ อายุ 11 ปี ลูกชายคนที่ห้า อายุ 10 ปี เคยทำงานที่กรุงเทพฯเมื่ออายุ 5 ปี และลูกชายคนเล็กอายุ 3 ปี ทั้งหมดเกิดที่พม่าและเดินทางเข้าประเทศไทยเมื่อยังเล็ก ปัจจุบันเด็กเรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2.การเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ ครอบครัวยากจน มีนายหน้ามาติดต่อขอรับเด็ก คือลูกสาวคนที่สามและลูกชายคนที่ห้าไปทำงานที่กรุงเทพฯ ในตอนแรกนั้น แม่ตกลงเพราะแม่อยากให้ไปหาเงิน แต่พ่อไม่ยอมให้ไป หลังจากไปทำงานแล้ว นายจ้างส่งเงินมาเพียง 1,000 บาท แล้วไม่ส่งมาอีก

การนำพา เด็กทั้งสองคนนั่งรถตู้ไปที่เอกมัย 30 ในรถมีเด็กนั่งไป 5-6 และมีเด็กไทยนั่งรวมด้วย ตอนที่ไปนั้นเด็กจำความไม่ค่อยได้

3.สภาพการทำงาน ได้ขายดอกไม้ในวันแรกๆได้ประมาณ 100 กว่าบาท ต่อมาเพิ่มเป็น 500-600 บาท จนได้ 1,000 บาทต่อวันจึงจะไม่ถูกตี เด็กขายดอกไม้ได้วันละ 1,000 บาทคนที่เป็นที่สาวถูกตีจนสติฟั่นเฟือน เช่น เอาก้อนหินทุบหัว จับคนน้ำ มีดฟันขาแต่เด็กเอามือจับเลยถูกมีดตัดมือ นายจ้างนั้นเป็นอิสลามเช่นเดียวกัน

4.การคืนสู่สังคมและครอบครัว หลังจากพี่สาวทำงานได้เพียง 4-5 เดือน แล้วเอาเด็กไปปล่อย เพราะขายของไม่ได้ หลังจากถูกปล่อยก็ออกเร่ร่อนขอเงินชาวต่างชาติ แต่พอมีชาวพม่าจะกลับแม่สอดมาเจอ จึงพากลับมาด้วยโดยออกค่ารถให้เด็ก ส่วนน้องชายถูกส่งกลับที่แม่สอด

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เด็กหญิงจี

1.ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัว พ่อทำงานก่อสร้าง ได้วันละ 130 บาท แม่เป็นแม่บ้านแต่ก็รับจ้างซักผ้า อาทิตย์ละ 2-3 ครั้ง ครั้งละ 100 บาท ครอบครัวของเด็กหญิงจีมีลูกทั้งหมด 5 คน โดยพ่อกับแม่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยเมื่อประมาณ พ.ศ.2550 เด็กหญิงจีเกิดที่ประเทศพม่า จากนั้นเดินทางเข้ามาประเทศไทยเมื่ออายุ 7 ปี ปัจจุบันเด็กหญิงจีอายุ 12 ปี อายุขณะที่ไปทำงานกรุงเทพฯ 11 ปี เด็กหญิงจีไม่ได้เรียนหนังสือ และไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้

พ่อจะออกไปทำงานนอกบ้านทุกวัน ส่วนแม่มีหน้าที่ดูแลเด็กๆ สำหรับค่าใช้จ่ายในครอบครัวนั้น ประกอบด้วย ค่าเช่าบ้าน 1,600 –2,000 บาท ขึ้นอยู่กับจำนวนคนที่อาศัย ส่วนค่าอาหารตกวันละ ประมาณ 500 บาท รวมหนี้สินที่ต้องจ่ายรายวัน

2.การเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ มูลเหตุจูงใจที่ตกเป็นเหยื่อ เริ่มจากมีนายจ้างจากกรุงเทพฯ ติดต่อมากับนายหน้าที่อยู่แถวบ้านให้ติดต่อเด็ก นายหน้าจึงมาติดต่อแม่เด็กก่อน โดยให้เงินแม่เด็กก่อน 1,500 บาท และส่งมาให้ 1,500 ทุกเดือน แต่แม่เด็กได้รับเพียง 2 เดือน ก็ไม่ส่งมาให้อีก เมื่อเด็กหญิงไม่สามารถขายดอกไม้ได้น้องชายถูกส่งไปแทน โดยแม่เป็นคนส่งเด็กไปก่อนแล้วจึงบอกพ่อ

การนำพา เด็กหญิงนั่งมอเตอร์ไซด์จากบ้านไปถึงแม่ระมาด จากนั้นก็นั่งรถกระบะ โดยบนรถมีแต่ผู้หญิง อายุประมาณ 40 ปี เต็มรถ โดยมีเด็กเพียงคนเดียว ลงกันที่เอกมัย 30 ส่วนน้องชายได้เดินเท้าผ่านป่าไปพร้อมกับผู้ใหญ่ทั้งหญิง-ชาย ไปตรงจุดนัดพบ ก่อนจะนั่งรถกระบะไปที่กรุงเทพฯ

3.สภาพการทำงาน บ้านนายจ้างเป็นห้องแถว 2 ชั้น ให้เด็กพักก่อน 1 วันก่อนจะให้ไปขายดอกไม้สภาพห้องพักเป็นห้องกว้างๆ นอนด้วยกัน 3 คน ไม่มีที่นอนมีแต่ผ้าห่มให้ เวลาขายดอกไม้เริ่มตั้งแต่ 6 โมงเย็น – ตี 1-2 ต้องขายดอกไม้ครั้งละ 50 ดอก หากขายไม่หมดจะถูกตี เวลาขายดอกไม้จะนั่งรถเมล์ไป โดยจะมีนายจ้างเดินคุมอยู่ห่างๆ ไม่มีค่าจ้างให้ มีแต่อาหารและที่พักเวลาติดต่อกลับที่บ้านจะมีคนมายืนคุมอยู่ใกล้ๆ ได้ติดต่อกลับ 2-3 ครั้ง ที่ทำงานครั้งแรกเป็นถนนข้าวสาร นายจ้างได้ซื้อเสื้อผ้าให้ 3-4 ชุด แต่นายจ้างห้ามออกไปไหนในเวลากลางวันแม้แต่หน้าบ้าน

นายจ้างเป็นอิสลามที่เป็นสามีภรรยา กัน มีลูกสาว 2 คน คนโต อายุ ประมาณ 17-18 ปีคนเล็กไม่เกิน 5 ขวบ คนที่ทำโทษเด็กเป็นสามีและลูกสาวคนโต มีการบอกล่วงหน้าก่อนว่าหากขายดอกไม้ไม่หมดจะทำโทษ โดยเวลาทำโทษจะปิดบ้านและมีคนมารุมตี 4-5 คน เช่น เอาเข็มขัดฟาดหน้า รองเท้าตบหน้า เป็นต้น

4.การคืนสู่สังคมและครอบครัว เด็กหญิงถูกส่งกลับหลังจากทำงานได้ไม่ถึงปี จากนั้นจึงส่งน้องชายไปแทนเนื่องจากขายดอกไม้ไม่ดี เด็กหญิงจึงเดินทางกลับบ้านโดยรถบัสขนส่ง ซึ่งนายจ้างออกค่าตัวให้ ปัจจุบันเด็กหญิงอยากเรียนหนังสือภาษาไทย และพม่า และหากมีเงินจะเปิดร้านขายของ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เด็กหญิงเอช

1.ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัว พ่อไม่ได้ทำงาน รายได้หลักมาจากพี่ชายที่รับซื้อของเก่า ส่วนแม่หายตัวไปในกรุงเทพฯ เมื่อ 3-4 ปีก่อน ครอบครัวมีหนี้สินแต่ไม่ทราบจำนวน ค่าเช่าบ้าน 1,700 บาทต่อเดือน เด็กหญิงเอชมีพี่น้องทั้งหมด 5 คน ตนเองเป็นคนที่สี่ เกิดที่ประเทศพม่า ปัจจุบันอายุ 14 ปี ไปทำงานที่กรุงเทพฯ เมื่ออายุ 7 ปี โดยแม่สนับสนุนในการส่งลูกไปขายดอกไม้เพราะต้องการเงิน เด็กหญิงเอชได้เรียนหนังสือที่ศูนย์อบรมก่อนหน้าจะไปขายของที่ กรุงเทพฯ สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ดี ไม่มีเอกสารสิทธิใดๆในการอยู่ในประเทศไทย

2.การเข้าสู่กระบวนการคุ้มครอง เนื่องจากแม่อยากได้เงินมาจ่ายค่าเช่าบ้าน และมีนายหน้าผู้หญิงเข้ามาติดต่อ พร้อมให้เงิน 2,000 บาท และส่งให้ทุกเดือน เดือนละ 2,000 บาท แม่ส่งเด็กไป โดยบอกพ่อเด็กว่าส่งไปที่พม่า เด็กหญิงเอชนั่งรถบรรทุกไปกรุงเทพฯ โดยเดินทางเพียงคนเดียว

3.สภาพการทำงาน เมื่อไปถึงกรุงเทพฯ นายจ้างที่เป็นผู้หญิงพม่า ซาวะยะไซ ให้พักในห้องแถว 2 ชั้น มีมอเตอร์ไซด์ 1 คัน เริ่มต้นไปขายดอกไม้แถวเอกมัยแล้วย้ายไปย่านพัฒนาการ ช่วงแรกขายดอกไม้ครั้งละ 30-40 ดอก แล้วค่อยๆเพิ่มเป็นวันละ 100 ดอก และในวันศุกร์ เสาร์ จะเพิ่มเป็น 200-300 ดอก โดยนั่งแท็กซี่ไปขายดอกไม้ พร้อมกับเด็กอีก 1 คน ได้รับค่าขนมวันละ 20 บาท อาหาร 3 มื้อ และเสื้อผ้า แต่ไม่ได้ออกไปไหนอยู่แต่ในบ้านพัก เริ่มงานตั้งแต่ 4 ทุ่ม- ตี 3 บ้านพักมีเด็กอยู่ 20 กว่าคน ทุกคนพักแยกกัน แต่เวลาขายดอกไม้จะออกไปขายด้วยกัน

นายจ้างซื้อมือถือให้พร้อมเติมเงิน เพื่อติดต่อกลับที่บ้าน แต่ในเวลาคุยกัน นายจ้างจะมายืนฟังใกล้ๆเด็กเรียกนายจ้างว่า น้ำและไม่เคยถูกนายจ้างทารุณกรรม

4.การคืนสู่สังคมและครอบครัว เด็กหญิงเอชโดนจับที่ร้านนั่งเล่น ขณะขายดอกไม้พร้อมกับเพื่อน 2 คน จากการที่ตำรวจที่เดินเข้ามาตรวจจับตร ก่อนจะถูกส่งไปที่บ้านเกร็ดตระการ และถูกส่งตัวกลับบ้านพร้อมกับเพื่อนผู้หญิง 1 คน นายจ้างไม่โดนจับ แต่ลูกสาว 2 คนโดนจับ

ปัจจุบันเด็กหญิงเอชรับจ้างขายของที่ตลาด ได้รับเงินเดือนละประมาณ 2,000 บาท อยากไปขายดอกไม้อีก แต่ไม่อยากเจอนายจ้างที่ทำร้ายเหมือนกับเพื่อน ส่วนเรื่องเรียนหนังสือนั้นไม่ต้องการเพราะอยากดูแลพ่อที่ไม่สบาย

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เด็กหญิงไอ

1.ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัว พ่อและแม่มีอาชีพรับซื้อของเก่า มีลูกสามคน โดยเด็กหญิงไอเป็นคนที่สาม ปัจจุบันอายุ 15 ปี ไปทำงานที่กรุงเทพฯ เมื่ออายุ 10 ปี ไม่มีเอกสารสิทธิการอยู่ในประเทศไทย ไม่ได้เรียนหนังสือ แต่สามารถพูดภาษาไทยได้บ้าง ไม่ได้เรียนหนังสือเนื่องจากไม่มีใครช่วยทำงานเลี้ยงครอบครัว

ครอบครัวมีหนี้สิน 10,000 กว่าบาท ก่อนเด็กถูกค้ำมนุษย์เด็กก็ทำงานช่วยพ่อแม่อยู่บ้าน ผู้ปกครองต้องการให้ลูกทำงานเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว ประกอบกับมีเพื่อนบ้านละแวกเดียวกันก็ส่งลูกไปค้าแรงงานที่กรุงเทพฯ

2.การเข้าสู่กระบวนการค้ำมนุษย์ ครอบครัวมีฐานะยากจน และผู้ปกครองรู้จักกับนายหน้ามาก่อนเพราะเป็นคนในชุมชน แม่เป็นคนตัดสินใจให้ลูกไป ส่วนพ่อไม่ออกความเห็นบอกว่าตามใจลูก ผู้ที่นำพาเด็กหญิงไอไปคือ นายหน้าในชุมชนให้รถตู้มารับที่ตลาด เปลี่ยนรถตู้ 3 คัน ไปกรุงเทพฯ คนในรถรวมทั้งสิ้น 2 คน

3.สภาพการทำงาน เด็กหญิงไอต้องไปขายดอกไม้ให้ได้ 2,000-3,000 บาทต่อวัน แม้ว่าจะได้ทิปที่โดนทุบตี เด็กจึงเอาทิปที่ได้ไปซื้ออาหาร ขนมหาน ตีงขายดอกไม้ตั้งแต่ 1 ทุ่ม – 9 โมงเช้า และนอน 10 โมงเช้า – 4 โมงเย็น เมื่อมีการติดต่อกลับบ้านจะมีนายจ้างคอยควบคุมอยู่ข้างๆ

4.การคืนสู่สังคมและครอบครัว เด็กหญิงไอหนีกลับบ้านเองตอนปีใหม่ โดยขอร้องพี่คนไทยคนหนึ่งให้พากลับบ้าน คนไทยคนนั้นจึงพาไปโรงพัก โรงพักจึงส่งไปที่บ้านพักเด็ก (เด็กจำชื่อไม่ได้) และอยู่ที่บ้านพักประมาณ 2 เดือน จึงถูกส่งกลับ เมื่อเด็กหาขายนายจ้างโทรบอกผู้ปกครองว่าเด็กหาย พ่อแม่จึงไปแจ้งความ แต่เด็กกลับบ้านมาเองได้

ครอบครัวไม่ยอกให้ไปทำงานค้าแรงงานที่กรุงเทพฯอีก หลังจากที่ได้กลับมาแล้ว ผู้ปกครองก็ไม่ยอกให้ไปอีก และขณะนี้คนในชุมชนมีทัศนคติทางลบมากกว่าทางบวกในการส่งลูกไปค้าแรงงานที่กรุงเทพฯ ปัจจุบันเด็กหญิงไออยกเรียนหนังสือมาก เพราะอยกพูดภาษาไทยให้ได้มากที่สุด

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เด็กชายเจ

1.ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัว พ่อเสียชีวิตแล้ว ส่วนแม่กับพี่ชายเก็บของเก่าขาย เด็กชายเจเป็นลูกคนเล็ก และอาศัยอยู่กับแม่และพี่ชายเพียงสามคน ปัจจุบันอายุ 14 ปี เข้ามาประเทศไทยเมื่ออายุ 10 ปี พูดภาษาไทยได้บ้างไม่มีเอกสารสิทธิการอาศัยในประเทศไทย เด็กชายเจและพี่ชายไม่ได้เรียนหนังสือ และไม่ยอมเรียน เพราะอยากทำงานมากกว่า

เด็กชายเจถูกส่งไปทำงานที่กรุงเทพฯ หลังจากเข้าประเทศไทยเพียงไม่นาน พี่ชายก็ถูกส่งไปทำงานกรุงเทพฯ พร้อมกัน เพราะแม่อยากให้ช่วยส่งเงินกลับบ้าน เนื่องจากพ่อเสียชีวิต

2.การเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ เนื่องจากแม่ไม่มีรายได้มากพอในการใช้จ่าย เมื่อมีนายหน้าารู้จักกับแม่มาติดต่อ แม่จึงให้ไป นายหน้าให้คำตอบแทนครั้งแรก 3,000 บาท (รวมพี่ชาย) หลังจากนั้นส่งให้เดือนละ 3,000 บาท นาน 1 ปี นายหน้าพาขึ้นรถตู้จากตลาดพาไปกรุงเทพฯ เดินทางไปพร้อมกันสามคน (รวมนายหน้า)

3.สภาพการทำงาน ในบ้านมีนายจ้าง (แม่และลูกชายอีก 2 คน) ทำงานตั้งแต่ 6 โมงเย็นถึง 6 โมงเช้า นอน 6 ชั่วโมง เมื่อไม่ได้ทำงานจะถูกกักขังอยู่ในบ้านตอนกลางวัน ห้ามออกไปไหน ได้ติดต่อกับครอบครัวเดือนละครั้งโดยมีนายจ้างคอยควบคุม มีเด็กผู้หญิงอยู่ในบ้านด้วยอีก 1 คน มาจากพม่า (อายุประมาณ 10 ขวบ) นายจ้างเป็นมุสลิมเช่นกัน

4.การคืนสู่สังคมและครอบครัว เด็กชายเจกับพี่ชายถูกจับเข้าบ้านพักหลังจากทำงานได้ 1 ปีจากนั้นถูกส่งตัวกลับแม่สอด ปัจจุบันอยากหารายได้ให้ครอบครัว โดยอยากทำงานเป็นช่างทาสี เมื่อกลับมาแล้วแม่ไม่ยอมให้ลูกไปทำงานกรุงเทพฯอีกเพราะถูกทำร้ายจากนายจ้าง

6.2.4 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้ามนุษย์

สถานการณ์การค้ามนุษย์ในแม่สอดปัจจุบันนั้นได้เปลี่ยนรูปแบบไป สาเหตุที่ยังมีการค้ามนุษย์ในชุมชนนั้น พบว่ามีเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนให้การสนับสนุนเพื่อแลกกับผลประโยชน์ นอกจากนี้ยังพบว่า ในพื้นที่แม่สอดยังมีหลายกรณีที่ไม่สามารถระบุว่าเข้าข่ายการค้ามนุษย์ แต่เป็นการหาประโยชน์จากเด็กเช่น พ่อกับแม่ไม่ทำงาน แต่ให้ลูกออกไปขอทานที่สุเหร่าทุกอาทิตย์ แม้ว่า จะทราบข้อมูลของผู้เป็นนายหน้าค้ามนุษย์ในชุมชน แต่ไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากไม่มีหลักฐาน

สาเหตุหลักที่ผลักดันให้ประชากรพม่าทะลักเข้ามาในประเทศไทยนั้นเนื่องจากสภาพปัญหาต่างๆ ที่ต้องเผชิญในประเทศของตน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการเมือง การสู้รบในประเทศ ภัยธรรมชาติ ปัญหาทางเศรษฐกิจ รวมถึงบุคคลที่ไม่มีสถานะทางกฎหมายของประเทศใดๆ เมื่อคนต่างด้าวซึ่งส่วนมากเข้ามาอยู่ในประเทศไทยโดยผิดกฎหมายเพิ่มจำนวนมากขึ้น ปัญหาต่างๆ ก็ตามมา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาชญากรรม ปัญหาสุขภาพอนามัย รวมถึงปัญหาการศึกษาของเด็ก

การดำเนินงานขององค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่นั้น มูลนิธิศุภนิมิต ศูนย์ประสานงานเขตแม่สอด ได้ปฏิบัติงานเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์อย่างต่อเนื่อง ภายใต้โครงการ ASAP Maesot ซึ่งมีนายอรัญ เจริญบุญเป็นหัวหน้าทีม ได้จัดให้มีกิจกรรม ได้แก่

1) การอบรมให้ความรู้แก่แรงงานอพยพผู้ใหญ่ สร้างอาสาสมัครในชุมชน พบว่าการค้ามนุษย์ในพื้นที่ชุมชนเป้าหมายลดลง และมีความร่วมมือในการทำงานของชุมชนต่อการป้องกันปัญหาการค้ามนุษย์ได้รับความร่วมมือมากขึ้น

2) การสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็กอพยพต่างด้าว มีศูนย์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียนและการให้ความรู้เกี่ยวกับการทารุณกรรมในรูปแบบต่างๆ พบว่า 99% ของเด็กต่างชาติที่ติดตามพ่อแม่มาทำงานในอำเภอแม่สอดได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถนำความรู้เป็นภูมิคุ้มกันไม่ให้ถูกล่อลวงหรือเอารัดเอาเปรียบ

3) การสนับสนุนกิจกรรมของเด็กและเยาวชนไทย/พม่า พบว่า ศูนย์ฯ เป็นที่ทำการของสโมสรเด็กและเยาวชนมีความพร้อมในการให้บริการ 75 % นอกจากนี้ 80% ของเด็กและเยาวชนที่ผ่านกิจกรรมสามารถนำความรู้เรื่องการค้ามนุษย์ไปถ่ายทอดต่อได้ ทำให้เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเอาตัวรอดไม่ตกเป็นเหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์

4) การสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ โดยการตั้งกลุ่มอาชีพเยาวชน การอบรมกลุ่มแม่บ้าน รวมถึงจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ร้านค้า (ขายข้าวสาร) พบว่าได้มีการรวมกลุ่มสตรีใน 4 ชุมชนเพื่อทำอาชีพเสริมการทำน้ายาเอนกประสงค์ เพื่อลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว มีการบริหารจัดการกลุ่มในรูปแบบของคณะกรรมการฯ ซึ่งทำให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังการค้ามนุษย์ นอกจากนี้กลุ่มเยาวชนก็มีการรวมกลุ่มเพื่อทำอาชีพเสริม

5) การให้ความรู้เพื่อขยายเครือข่ายกลุ่มเฝ้าระวัง มีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานแจ้งข่าวการค้ามนุษย์ การจัดเสวนาให้ความรู้เรื่องกฎหมายการค้ามนุษย์แก่แกนนำชุมชน เพื่อให้มีการวางแผนแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ร่วมกัน พบว่า เครือข่ายที่เข้าร่วมกิจกรรม 80% มีความเข้าใจต่อกฎหมายการค้ามนุษย์และการเฝ้าระวังแจ้งข่าวการค้ามนุษย์

6) การช่วยเหลือผู้อพยพ ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ กลุ่มเสี่ยงและการมีส่วนร่วมในการส่งเหยื่อกลับประเทศ ในช่วงมกราคม 2551 – มิถุนายน 2552 พบเด็กหญิงเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์จำนวน 4 ราย ศูนย์ฯ ได้ช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาไม่เฉพาะการค้ามนุษย์เท่านั้นแต่ยังรวมถึงการล่องละเมิดทางเพศ การทำร้ายร่างกาย การสงเคราะห์ทั่วไป ความรุนแรงในครอบครัวทั้งกลุ่มเด็กหญิง เด็กชาย และกลุ่มผู้ใหญ่ชายหญิง รวมจำนวนผู้เสียหายทั้งหมดในช่วงเวลาดังกล่าว 12 ราย ผลการดำเนินงานพบว่า ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ได้รับการช่วยเหลือทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ สังคม และอารมณ์ มีกระบวนการช่วยเหลือผู้เสียหายที่มีกระบวนการช่วยเหลือที่ชัดเจนมากขึ้น ที่พักปลอดภัยได้รับการปรับปรุงและมีความพร้อมในการให้บริการมากขึ้น นอกจากนี้การช่วยเหลือผู้เสียหายได้รับการประสาน และความร่วมมือจากเครือข่ายเป็นอย่างดี ผู้เสียหายที่ถูกส่งกลับได้รับการดูแล และติดตาม จากเจ้าหน้าที่ และไม่หวนกลับไปถูกทำร้ายอีก

7) การจัดกิจกรรมรณรงค์ และการผลิตสื่อเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ มีการจัดวันรณรงค์ต่อต้านการใช้แรงงานเด็กโลก รวมถึงร่วมกิจกรรมรณรงค์กับเครือข่ายต่างๆ เช่น TRAFCORD และ IOM ผลิตสื่อสำหรับรณรงค์ต่อต้านการค้ามนุษย์สำหรับคนไทยและคนพม่า พร้อมกับเปิดสายด่วนแจ้งเหตุ 1178 พบว่าเด็กเยาวชน องค์กรเครือข่าย และชุมชน เกิดความตระหนักต่อปัญหาการค้ามนุษย์ ความรุนแรงต่อเด็กและสตรี การใช้แรงงานเด็กผ่านกิจกรรมรณรงค์ สื่อประชาสัมพันธ์ และคนไทยมีท่าทีต่อแรงงานต่างชาติที่ดีมากขึ้น

ส่วนองค์กรพัฒนาเอกชนอื่นๆจะเน้นการป้องกันกับกลุ่มเสี่ยง และให้การศึกษา ซึ่งมีโรงเรียนสำหรับเด็กต่างด้าวเป็นจำนวนมาก เพื่อป้องกันเด็กเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ รวมทั้งการให้บ้านพักชั่วคราว ซึ่งบางองค์กรไม่ได้รับอนุญาตให้เยี่ยมชมการดำเนินงาน หลักสูตรการสอนมีทั้งภาษาพม่า ภาษาไทย บางแห่งรับดูแลเด็กโดยมีเงื่อนไขห้ามผู้ปกครองมารับก่อนกำหนด เพื่อป้องกันปัญหาผู้ปกครองเอาเด็กมาทิ้งไว้เมื่อยังเล็กและมารับกลับเมื่อโตพอที่จะทำงานได้ ซึ่งเสี่ยงต่อการเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์

เจ้าหน้าที่ในองค์กรพัฒนาเอกชนบางคนเห็นการออกเอกสารเพื่อรับรองบุคคลเป็นเรื่องที่ควรต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน เพราะมีตำรวจในพื้นที่บางคน ใช้เป็นช่องว่างในการรีดไถคนต่างด้าวที่ไม่มีบัตร และบางครั้งก็ถูกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ควรมีการจัดการกับปัญหาแรงงานต่างด้าวอย่างเร่งด่วน และปิดช่องสำหรับการหาประโยชน์ของเจ้าหน้าที่รัฐบางหน่วยงาน

จากการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดพบว่า อำเภอแม่สอด จังหวัดตากเป็นพื้นที่หนึ่งซึ่งมีประชากรพม่าอยู่อย่างหนาแน่น จากรายงานข่าวพบว่ามีความสนใจแรงงานเข้าเมืองผิดกฎหมายทะลักเข้าไทยจำนวนมาก และพื้นที่อำเภอแม่สอดเป็นแหล่งแรงงานที่ใหญ่ที่สุด เนื่องจากความต้องการ "แรงงานไร้ฝีมือ" เข้าไปอุดช่องว่างในงานภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการบางประเภท เช่น งานก่อสร้าง ประมง ลูกจ้างร้านอาหาร ฯลฯ ซึ่งนับวันจะมีคนไทยเจ้าของประเทศให้ความสนใจน้อยลงเรื่อยๆ เพราะงานหนัก แต่ผลตอบแทนน้อย ทำให้ "แรงงานต่างด้าว" กลายเป็นส่วนเติมเต็มความต้องการของนายจ้างผู้พิสมัยสินค้าราคาถูก จนส่งผลให้เกิดปัญหาการ "ค้ำมนุษย์" ตามมาอย่างหนักล่าสุดตำรวจ สน.ดินแดง ได้จับกุมนายหนานนำชาวพม่าหลบหนีเข้าเมือง จำนวน 44 ชีวิต ยึดใส่รถกระบะ 2 คัน โดยจับกุมได้ที่วัดพรหมวงศาราม (วัดหลวงพ่อเณร) ซอยประชาสงเคราะห์ 27 กรุงเทพฯ

จากสอบสวนขยายผลของตำรวจพบว่า แรงงานต่างด้าวทั้งหมดจะ "เดินเท้า" ผ่านเข้ามาทางชายแดนไทย-พม่า ด้าน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และจะแวะพักอยู่ในพื้นที่ป่าเขาของ จังหวัดนครสวรรค์ จากนั้นจะมีรถกระบะรับเข้ามาทำงานก่อสร้างในกรุงเทพฯ โดยได้รับค่าจ้างหัวละ 2,000 บาทสอดคล้องกับข้อมูลขบวนการค้ำมนุษย์ใน อำเภอแม่สอด ซึ่งมี "หัวขบวน" คือ เจ้าหน้าที่รัฐ และนักการเมืองในพื้นที่ โดยชุมชนในเขตเทศบาลแม่สอดถือเป็น "ศูนย์กลาง" ในการส่งต่อแรงงานไปยังจังหวัดอื่น

สถานการณ์การค้ำมนุษย์ในพื้นที่แม่สอดพบว่าส่วนมากจะเป็นแรงงานเด็ก ซึ่งถูกพาไปขายคอกไม้ตามสถานบันเทิงต่างๆ ทั่วกรุงเทพฯ ถือเป็นการละเมิดสิทธิเด็กอย่างร้ายแรง ไม่ว่าจะเป็นการให้ทำงานในตอนกลางคืนซึ่งเป็นเวลาพักผ่อน การทำร้ายหรือทารุณกรรมเมื่อขายคอกไม้ไม่ได้ตามกำหนด การคันตัวเด็กเพื่อไม่ให้เด็กชอนเงิน ซึ่งเด็กส่วนมากมักใช้เงินที่ได้หิไปกับการซื้อขนมหรือโทรกลับบ้าน บางคนถูกทำร้ายจนเสียชีวิตหรือถูกข่มขืน

นอกจากกลุ่มที่อาศัยถาวร มีกลุ่มผู้หญิงและเด็กที่เดินทางข้ามไปมาระหว่างแม่สอดกับเมียวดี เพื่อมาขอทาน บางคนก็อุ้มลูกมาด้วย จากการสอบถามพบว่า กลุ่มนี้ขอทานและเก็บของเก่าขาย หากไม่กลับเมียวดีก็จะค้างที่บ้านคนรู้จักในแม่สอด ซึ่งคิดราคาคืนละ 15 บาทต่อคน รายได้ส่วนมากได้วันละ 100 บาท ถือว่าดีกว่าอยู่ที่เมียวดี แม้จะกลัวตำรวจจับ แต่ก็คิดว่าดีกว่าอดตายที่ประเทศของตน

ในชุมชนนั้น บางครอบครัวมีลูกจำนวนมาก บางครอบครัวมีลูกถึง 8 คน ซึ่งถือว่าลำบากสำหรับสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน แต่พ่อแม่ไม่มีทางเลือก เพราะไม่สามารถคุมกำเนิดได้ ถือว่าลูกเป็นของขวัญจากพระเจ้า แต่ด้วยสภาพเศรษฐกิจบีบบังคับ เด็กจึงต้องมีส่วนร่วมในการทำงานช่วยครอบครัว เมื่อมีช่องทางให้มีรายได้ประจำ หลายครอบครัวจึงส่งลูกไปทำงานกรุงเทพฯ แม้ปัจจุบันชุมชนจะรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการถูกทำร้ายของเด็กที่ไปทำงานกรุงเทพฯ แต่บางครอบครัวก็ยัง

เลือกที่จะส่งลูกของตนไปทำงาน ซึ่งบางครอบครัวที่มีประสบการณ์จากการส่งลูกไปทำงาน กล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า จะไม่ให้ลูกไปทำงานอีก เพราะทราบว่าลูกได้รับความลำบากแสนสาหัส และส่งลูกเข้าโรงเรียนเพื่อไม่ให้ลูกเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ แต่พบว่ายังมีการให้ลูกไปขอทาน ซึ่งต้องศึกษาต่อว่าเข้าข่ายการค้ามนุษย์หรือละเมิดสิทธิเด็กหรือไม่

6.3 พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่ มีความแตกต่างของชุมชน เชื้อชาติและชาติพันธุ์ ประชากรมีหลายชนชาติ และเผ่าพันธุ์ เช่น ไทยพื้นเมือง ไทยใหญ่ ม้ง เย้า กะเหรี่ยง มูเซอ ลัวะ จีนฮ่อ และชนชาติอื่นๆ ที่อพยพมาทั้งชาวอินเดีย ชาวจีน มีชายแดนด้านเหนือติดกับประเทศพม่าในอำเภอเวียงแหง เชียงดาว และฝาง

เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทางอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงมีแรงดึงดูดให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้ามาสู่เมือง ทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย แม้ว่าประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาคือภาคพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม แต่รายได้สูงสุดของจังหวัด มาจากธุรกิจด้านการบริการ การท่องเที่ยว รองลงมาคือธุรกิจภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมตามลำดับ ธุรกิจการท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างมาก และมีธุรกิจสนับสนุนอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็น โรงแรม สถานบันเทิง คาราโอเกะ ร้านอาหาร บริษัทนำเที่ยว และอื่นๆ รวมกว่า 1,700 แห่ง และในจำนวนนี้มีประมาณ 204 แห่ง ที่เสี่ยงต่อการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะธุรกิจสถานบันเทิงประเภทต่างๆ ที่เปิดบริการทั้งกลางวัน กลางคืน ซึ่งผู้ประกอบการมีความต้องการบุคลากรเข้าสู่ระบบเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กหญิง เด็กชาย รวมทั้งผู้หญิง ซึ่งส่วนใหญ่อพยพจากชุมชนแถบแนวตะเข็บชายแดนและจากชุมชนบนพื้นที่สูง เพื่อโยกย้ายมาหางานทำในบริเวณพื้นที่เขตเมืองที่มีความเจริญ รวมทั้งมีคนต่างด้าวและชนกลุ่มน้อยที่อยู่ตามแนวชายแดนประเทศไทย-พม่า ก็ได้อพยพข้ามแดนมาหางานทำ ทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย จำนวนแรงงานพม่าที่จดทะเบียนแล้วในจังหวัดเชียงใหม่ ประมาณ 55,000 คน ส่วนอีกประมาณ 30,000 คนเป็นแรงงานที่ผิดกฎหมาย

จากความซับซ้อนของปัญหานี้ได้ส่งผลต่อสภาพความเป็นอยู่ ทักษะคิด และค่านิยมในการดำเนินชีวิตในเขตเมือง และโดยเฉพาะทำให้เด็กและผู้หญิงที่เดินทางเข้าสู่เชียงใหม่ ส่วนหนึ่งตกเป็นเหยื่อของการกระบวนการค้ามนุษย์ในรูปแบบค้าประเวณี การเอาเปรียบแรงงาน บังคับขอทาน และมีอีกจำนวนหนึ่งถูกนำส่งออกนอกประเทศ เพื่อนำไปแสวงประโยชน์ทางเพศ รวมถึงแรงงานในโรงงานภาคเกษตร และอุตสาหกรรม สาเหตุของปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ สภาพทางเศรษฐกิจที่ประชากรหนึ่งในสามของจังหวัดเชียงใหม่ยังอยู่ในฐานะยากจน และความอ่อนด้อยทาง

การศึกษาและมีประชากรส่วนหนึ่งที่ยังไม่มีเอกสารหลักฐานการเป็นพลเมืองไทย จึงทำให้เสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ได้โดยง่าย

ปัจจัยดังกล่าวทำให้จังหวัดเชียงใหม่มีสถานะของกระบวนการค้ามนุษย์ 3 สถานะ คือ

1. เมืองต้นทาง คือเป็นเมืองที่มี แรงงานเด็กและหญิงจากชนบทที่มีปัญหาความยากจนที่โยกย้ายเพื่อหางานทำ แต่ถูกล่อลวงทำให้ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ทั้งในและต่างประเทศ ส่วนใหญ่เป็นเด็กและหญิงไทยที่อยู่ตามแนวชายแดน และอยู่ในชุมชนที่อยู่ตามแนวชายแดนและอยู่ในชุมชนบนพื้นที่สูงและมีความยากจน

2. เมืองทางผ่าน คือ มีเด็กและหญิงถูกนำพาจากพื้นที่ต่างๆ เพื่อผ่านจังหวัดเชียงใหม่ ไปยังภูมิภาคอื่นในประเทศ แะจะส่งต่อไปยังต่างประเทศ เช่น ส่งผ่านจากจังหวัดเชียงใหม่ไปยังกรุงเทพฯ และส่งต่อไปยังจังหวัดสงขลา ไปยังประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย และอื่นๆ

3. เมืองปลายทาง คือมีเด็กและหญิงจากประเทศเพื่อนบ้านถูกนำมาแสวงประโยชน์โดยข้ามมาจากชายแดน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และทางด้านอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ไปยังสถานบริการ โรงงาน และสถานที่ท่องเที่ยวในเขตเมือง โดยมี 3 รูปแบบคือ การแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบการค้าประเวณี การบังคับเอาเปรียบด้านใช้แรงงาน และการนำเด็กและหญิงมาเป็นเหยื่อในธุรกิจขอทาน ซึ่งส่วนมากพบเป็นรูปแบบการค้าประเวณี นอกจากนี้พบว่าผู้เป็นเหยื่อ มีสัญชาติพม่ามากที่สุด (93%) จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีแนวทางการดำเนินงานร่วมกันที่เป็นเอกภาพและเป็นทีมสหวิชาชีพเพื่อการช่วยเหลือเหยื่อของการค้ามนุษย์

จากการเก็บข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และองค์กรพัฒนาเอกชนพบว่า มีทายาทรุ่นที่สองของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าน้อยมาก ส่วนมากจะเป็นการเข้ามาทำงานด้วยตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้สอบถามกับทางเรือนจำกลางเชียงใหม่ เพื่อสอบถามเกี่ยวกับผู้กระทำผิดคดีค้ามนุษย์ พบว่ามีผู้ต้องขังที่เข้าข่าย 2 ราย จึงไปสัมภาษณ์ มีรายละเอียดดังนี้

6.3.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง 2 ราย ที่เรือนจำกลางเชียงราย

ผู้ต้องขังทั้งสองถูกจับในข้อหาเป็นธุระจัดหา ซึ่งขณะที่ถูกจับนั้นได้เปิดบ้าน ที่เรียกว่าเป็นสถานบริการ โดยหญิงบริการส่วนมากเป็นชนเผ่า ซึ่งส่วนมากมักจะเป็นการมาทำงานโดยสมัครใจ และไม่มีการล่อลวงในชุมชนเหมือนเช่นเดิม ปัจจุบันให้นายหน้าไปติดต่อผ่านพ่อแม่ และเมื่อมาทำงานที่เชียงใหม่แล้วก็ต้องทำงานจนกว่าจะหมดหนี้ และเจ้าของเป็นคนส่งเงินรายเดือนให้พ่อกับแม่เอง

ที่สถานบริการไม่มีนโยบายรับเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี จะมีการตรวจสอบเอกสารอย่างรอบคอบ ผู้หญิงที่มาทุกคนทราบดีว่ามาทำงานอะไร และบางคนมีเป้าหมายไปค้าบริการที่สุโขทัย โกลกหรือที่ประเทศมาเลเซีย หญิงบริการมีการสับเปลี่ยนที่ทำงานอยู่เสมอ ส่วนมากทำงาน 2 เดือน ก็เป็นอิสระ สามารถรับงานได้เอง ปัจจุบันตำรวจเข้มงวดกับสถานบริการมากขึ้น และผู้ต้องขังยืนยันว่าไม่มีการทำร้าย กักขังหน่วงเหนี่ยวหรือบังคับให้ทำงานแต่อย่างใด

6.3.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าของร้านค้าคาราโอเกะแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่

ร้านคาราโอเกะนี้อยู่ในย่านที่นักท่องเที่ยวทราบกันดีว่าเป็นแหล่งสำหรับซื้อบริการ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ ไม่ได้รับข้อมูลมากนัก เพราะเจ้าของคาราโอเกะกล่าวว่าไม่รู้รายละเอียดเกี่ยวกับตัวเด็กที่มาทำงาน แต่ทุกคนมีบัตร ถึงแม้จะเป็นชนเผ่าก็ไม่ทราบว่าเชื้อชาติใด และไม่มีการบังคับทำงาน ทุกคนล้วนมีแฟนแล้ว และแฟนเป็นคนมารับส่งที่ร้านคาราโอเกะ แต่จากการสอบถามตำรวจพบว่าร้านคาราโอเกะจะมีผู้ชายทำหน้าที่รับส่งระหว่างร้านคาราโอเกะกับโรงแรมมานูรูด หรือไปรับมาทำงาน นอกจากนี้ การดำเนินคดีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์เป็นไปได้ยาก เคยทำเรื่องไปแต่ถูกยกฟ้อง เพราะหลักฐานไม่เพียงพอ เนื่องจากคดีค้ามนุษย์มีโทษสูง ส่วนมากตำรวจจะเลี่ยงไปคดีลักลอบเข้าเมือง หรือคดีที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีมากกว่า

6.4 พื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร

พื้นที่ของจังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดชายฝั่งทะเล ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตอนล่างของประเทศไทย อาชีพของประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะภาคประมง และแปรรูปวัตถุดิบเป็นอาหารทะเลแช่แข็ง และอาหารทะเลสำเร็จรูป การแปรรูปสินค้าเกษตรและการผลิตภาคอุตสาหกรรม รายได้เฉลี่ยของประชาชน 533,000 บาท/คน/ปี เป็นอันดับที่สองของประเทศ

สถานการณ์แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง พบว่าคนต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร มี 2 ประเภท คือ คนต่างด้าวเข้าเมือง โดยถูกกฎหมาย และหลบหนีเข้าเมือง (ผิดกฎหมาย) รวมทั้งสิ้น 75,844 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2552)

จังหวัดสมุทรสาครได้มีการสำรวจความต้องการแรงงานจากผู้ประกอบการ พบว่ามีความต้องการแรงงานทั้งสิ้นจำนวน 220,000 คน และได้มีการแถลงข่าวประกาศรับสมัครแรงงานไทยจำนวน 150,000 คน ระยะเวลา 60 วัน ปรากฏว่ามีคนไทยสมัครเข้าทำงานจำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 0.05 ของความต้องการแรงงานเท่านั้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าจังหวัดสมุทรสาครขาดแคลนแรงงานในระดับล่างจำนวนมาก

จากการที่จังหวัดสมุทรสาครประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานคนไทย โดยเฉพาะแรงงานในระดับล่าง ซึ่งคนไทยไม่นิยมทำงานในกิจการประมงทะเล กิจการต่อเนื่องประมงทะเล และภาคเกษตร อันเนื่องมาจากเป็นงานหนัก งานสกปรก และมีกลิ่นเหม็น ระยะเวลาการทำงานไม่แน่นอน เป็นงานที่อยู่กลางแจ้งตากแดด ขาดความมั่นคง เป็นงานเสี่ยงต่อสารเคมีตกค้าง เป็นงานออกทะเลซึ่งหาแรงงานไทยได้ยาก จากสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้นายจ้าง/สถานประกอบการต่างๆ ที่ขาดแคลนแรงงานในระดับล่าง มีความต้องการแรงงานต่างด้าวมาทดแทนเพื่อให้กิจการสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง

รัฐบาลได้มีมติผ่อนผันให้แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองพม่า ลาว และกัมพูชา อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว เพื่อรอการส่งกลับและทำงานได้ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติ การตรวจสุขภาพ การออกใบอนุญาตทำงาน ตลอดจนการรักษาความมั่นคงของชาติ สำหรับงานที่อนุญาตให้แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองทำได้เพียง 2 งาน คือ งานกรรมกรและงานรับใช้ในบ้าน

จังหวัดสมุทรสาคร เป็นจังหวัดที่มีสถานะทั้งต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางของการค้ามนุษย์ โดยรูปแบบการค้ามนุษย์เป็นลักษณะถูกล่อลวงมาใช้แรงงานแล้วให้ค่าแรงต่ำ หรือการใช้แรงงานด้วยความทารุณ ไร้เมตตา ซึ่งจังหวัดมีศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และคุ้มครองเด็กจังหวัดสมุทรสาคร โดยในปี 2550 ได้มีการประชุมคณะกรรมการอำนวยการศูนย์ฯ 1 ครั้ง เพื่อรายงานผลการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของจังหวัด

สถานการณ์การค้ามนุษย์ในจังหวัดสมุทรสาคร

จังหวัดสมุทรสาครเป็นพื้นที่หนึ่งซึ่งมีแรงงานชาวพม่าอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น และมีปัญหาเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ในระดับรุนแรง โดยเฉพาะการค้ามนุษย์ในแรงงานประมง เนื่องจากเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์มูลค่ามหาศาล

จากข้อมูลศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการค้ามนุษย์ มูลนิธิกระจกเงา ออกมาจนถึงโครงสร้างและลักษณะของขบวนการค้ามนุษย์ที่ยังคงมีอยู่ในสังคม เริ่มจาก "ใบสั่งจากเรือประมง" จากปัญหาพิษทางเศรษฐกิจเริ่มภาคอุตสาหกรรม ทำให้เกิดภาวะการว่างงานจำนวนมาก ขณะเดียวกันอุตสาหกรรมประมงทะเล ยังคงขาดแคลนแรงงานเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเรือประมงที่กำลังออกจากท่าเรือไปหาปลาในน่านน้ำต่างประเทศ ยังต้องการแรงงานเพื่อให้ครบตามตำแหน่งงาน ก่อนออกเรือ ซึ่งเรือประมงส่วนใหญ่จะใช้แรงงานประมาณ 10-40 คน ขึ้นอยู่กับขนาดของเรือ ปัญหาเรื่องการค้าแรงงานประมงจะอยู่ที่ "ผู้ประกอบการบางราย" ได้จ้างมาให้ ผู้ควบคุมเรือประมง (ได้กั๊ง) เป็นผู้บริหารจัดการแรงงาน และได้ส่วนแบ่งจากการจับปลา เป็นผลให้ผู้ควบคุม

เรือประมงต้องทำทุกวิถีทางให้มีแรงงานประมงครบตามจำนวนก่อนเรือออกเดินทางตาม "ใบสั่งแรงงาน" จึงเกิดขึ้น และส่งไปถึงนายหน้าค้าแรงงานประมง เพื่อบอกจำนวนแรงงานที่ต้องการ และวันที่เรือต้องออกเดินทาง วิธีการสั่งแรงงานจะอยู่ในรูปของการโทรศัพท์ติดต่อระหว่างผู้ควบคุมเรือกับนายหน้าค้าแรงงาน ซึ่งนายหน้าค้าแรงงานจะมีขบวนการหลายทอดหลายต่อเริ่มตั้งแต่ นายหน้านักต่อ นายหน้าพักแรงงาน และนายหน้าท่าเรือ"นายหน้านักต่อ" เป็นบุคคลที่จะหลอกล่อเหยื่อให้ติดกับ โดยนายหน้าเหล่านี้จะแฝงตัวอยู่ตามสถานที่ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง 5 พื้นที่เสี่ยงในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ บริเวณสถานีขนส่งหมอชิต สถานีรถไฟหัวลำโพง บริเวณสนามหลวง บริเวณวงเวียนใหญ่ และสวนสาธารณะรมณีนาค นายหน้าเหล่านี้เป็น"มิจลาชีพ"ที่แฝงตัวอยู่ตามสถานเป้าหมาย มานานจนคนในย่านนั้นต่างคุ้นหน้าเป็นอย่างดีว่า "หากินแถวนี้" แต่ก็เป็นที่น่าแปลกใจอย่างยิ่งที่กลุ่มนายหน้าค้าคนเหล่านี้ กลับไม่อยู่ในบัญชีประวัติอาชญากร หรือ บุคคลเฝ้าระวัง ของตำรวจในพื้นที่นั้นๆ แต่อย่างไรก็ตาม นายหน้านักต่อ มีทั้งชาย และหญิง โดยเป็นบุคคลที่มี วาทศิลป์ และจิตวิทยาสูง มีความอดทนใช้เวลาในการหว่านล้อมเหยื่อ ทั้งพูดจาภาษาถิ่นเดียวกัน เสนอเงื่อนไขและลักษณะงานที่น่าสนใจ บางกรณีอาจจะมีการเลี้ยงอาหาร หรือสุราด้วย ซึ่งกลุ่มนายหน้านักต่อ หากดูภายนอกท่าทางภูมิฐาน และน่าเชื่อถือมาก แต่แฝงไปด้วยพิษภัยอันตรายส่วน การปฏิบัติงานมีทั้งในรูปแบบ FULL TIME และ PART TIME คือแบบพอกหาเหยื่ออย่างเดียว และแบบมิจลาชีพประจำเพื่อบังหน้า เช่น จักรยานยนต์รับจ้าง และคนขับแท็กซี่ ซึ่งการหาเหยื่อจะลงมือทำงานเพียงคนเดียวต่อเหยื่อหนึ่งราย จะไม่ใช้กำลังบังคับ หรือประทุษร้าย แต่จะใช้คำโฆษณาชวน สร้างความเชื่อมั่นกับเหยื่อเพื่อให้ตายใจ แต่เมื่อถูกตำรวจจับกุมจะชอบอ้างว่า เป็นความสมัครใจของผู้เสียหาย จึงถูกดำเนินคดีเพียงฐานสร้างความเดือดร้อนรำคาญในที่สาธารณะ โทษปรับเพียง 500 บาท

"นายหน้าพักแรงงาน" จะเป็นนายหน้ารับช่วงต่อจาก"นายหน้านักต่อ" เมื่อล่อลวงแรงงานมาจากสถานที่ต่างๆ ได้แล้ว นายหน้านักต่อจะนำเหยื่อมา "ขาย" ให้กับนายหน้าพักแรงงานในราคา 1,000-3,000 บาทต่อราย ซึ่งนายหน้าพักแรงงาน จะมีบ้านพักให้กับเหยื่อ เพื่อรอให้ได้แรงงานตาม "ออเดอร์" ก่อนส่งไปตามท่าเรือประมงต่างๆ โดยในพื้นที่กรุงเทพฯ และใกล้เคียงมีที่พักบ้านพักแรงงาน ดังนี้ ชุมชนหลังวัดคงมูลเหล็ก ชุมชนกิโลเมตรที่ 11 (หลังสวนรถไฟ) ชุมชนท้ายบ้านปากน้ำ และในพื้นที่ จังหวัดสมุทรสาคร

ส่วนบ้านพักแรงงานของ เจี๊ ต. เป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจมาก เนื่องจากอยู่ไม่ไกลจากสถานีตำรวจเมืองสมุทรสาคร และจังหวัดสมุทรสาคร เป็นบ้านเดี่ยวขนาดใหญ่ มีรั้วล้อมขอบชิด และเดินลวดหนามไว้รอบบ้าน ภายในมีชายฉกรรจ์อยู่หลายคน บ้านหลังนี้มีทางเข้าออกทะเลได้หลายช่องทาง และมีลูกน้องของเจี๊ ต. ซึ่งเป็นวินมอเตอร์ไซค์รับจ้างคั่งอยู่ทุกทางเข้าออก ทำให้เจี๊ ต. จะทราบความเคลื่อนไหวของคนนอก หรือเจ้าหน้าที่ ซึ่งแปลกปลอมเข้าไปในพื้นที่ (http://www.nhrc.or.th/news.php?news_id=4702&lang=EN)

เหตุที่กล่าวว่าปัญหาค้ำมนุษย์ในพื้นที่นี้มีความรุนแรงมาก เนื่องจากมีการสังหารผู้จัดผลประโยชน์อย่างโหดเหี้ยม และหนึ่งในนั้นเป็นเจ้าหน้าที่รัฐผู้ปฏิบัติหน้าที่ป้องกันการลักลอบเข้าเมือง เหตุเกิดเมื่อต้นเดือนธันวาคม พ.ศ.2549 โดย ส.ต.อ.ภูมินทร์ บดินทร์ยศ ผบ.หมู่ งานป้องกันปราบปราม สภ.อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ถูกฆาตกรรม และประเด็นที่ชุดสืบสวนให้น้ำหนักในอันดับต้นๆ คือ การเข้าไปขัดขวางขบวนการลักลอบขนแรงงานต่างด้าวชาวพม่าและกะเหรี่ยง และขบวนการลักลอบค้ายาเสพติดในพื้นที่ เนื่องจากที่ผ่านมาตำรวจหนุ่มวัย 32 ปี ปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่ศูนย์ยามบริการประชาชนบ้านหนองบัว ต.แม่ปะ ถนนสายตาก-แม่สอด เส้นทางคมนาคมสายสำคัญจากชายแดนไทย-พม่า เข้าสู่เมืองตาก ก่อนจะแยกเข้าเชียงใหม่หรือกรุงเทพฯ จากการสอบสวนพบว่า ก่อนที่ผู้ตายจะหายตัวไป ได้เข้าไปเจรจากับเจ้าของโกดังแห่งใหม่ แต่ไม่เปิดเผยรายละเอียด ซึ่งอาจเป็นชนวนให้เกิดการสังหารในครั้งนี้

ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์คม ชัด ลึก (14 ธันวาคม 2549) ซึ่งได้สอบถามข้อมูลจาก "มณี" นายหน้าจัดหาแรงงานต่างด้าว วัย 42 ปี จากจังหวัดตาก ได้สรุปว่า จังหวัดสมุทรสาครมีโรงงานจำนวนมาก ความต้องการแรงงานต่างด้าวก็มากตามไปด้วย เพราะค่าจ้างถูก ขบวนการลักลอบค้าแรงงานต่างด้าวหลายกลุ่ม ต่างก็มุ่งหน้าไปกอบโกยผลประโยชน์จากเมืองอุตสาหกรรมแห่งนี้ เช่นเดียวกับกลุ่มที่กำลังมีปัญหาเกี่ยวกับตำรวจแม่สอด

มณี ยังบอกอีกว่า ขบวนการค้ำมนุษย์กลุ่มที่กำลังมีปัญหาเริ่มเข้ามามีบทบาทกับการขนแรงงานต่างด้าวใน จังหวัดตาก เมื่อ 4 ปีก่อน ด้วยเป็นข้าราชการมียศ-ตำแหน่งสูง เขาจึงเลือกที่จะเป็นคนขับรถบรรทุกด้วยตัวเอง ป้องกันปัญหาเฉพาะหน้าที่จะเกิดตามมา หากตำรวจไหนทันขอตรวจค้น แต่หลายครั้งหลายคราที่เขารอดพ้นจากการตรวจค้น ก็เพราะแบบแผนที่รอบคอบรัดกุม รถบรรทุกหกล้อที่ดัดแปลงไว้สำหรับการขนคนโดยเฉพาะ มองภายนอกดูผิวเผินไม่ผิดอะไรกับรถห้องเย็นบรรทุกของสดที่วิ่งขึ้น-ล่อง ตาก-กทม.วันละหลายร้อยหลายพันคัน โดยเขาครอบครองถึงขนาดขนสินค้าสด ทั้งเนื้อสัตว์และพืชผักบางชนิดมาในห้องเย็นด้วย ก่อนจะปิดใบประกาศไว้กับสลักประตูห้องเย็น ให้ดูเหมือนกับว่า รถคันนี้ได้ผ่านการตรวจทางศุลกากร เพื่อนำสินค้านำเข้าและส่งออกนอกประเทศเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ส่วนค่านำพาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองมาทำงานในประเทศไทย "มณี" บอกว่า ราคาจะอยู่ที่ 2-3 หมื่นบาทต่อคน ในจำนวนนี้ไม่รวมค่าเคลียร์เส้นทางที่แรงงานต่างด้าวจะต้องรับผิดชอบเองอีกคนละ 3,000-4,000 บาท เพื่อเป็นใบเบิกทางให้การเดินทางครั้งนั้นๆ สะดวกราบรื่นปราศจากอุปสรรคขวากหนามใดๆ ว่ากันถึงขบวนการค้ามนุษย์หน้าใหม่กลุ่มนี้แล้ว กลับไม่ต้องเสียค่าเบี้ยป้ายรายทางเยอะอย่างที่เคยคิด ด้วยหนึ่งเป็นข้าราชการยศ-ตำแหน่งสูง มากด้วยอำนาจและบารมี เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มักให้ความเคารพยำเกรง รายได้ที่ได้เข้ามาจึงเป็นกอบเป็นกำ จนเรียกได้ว่าสร้างฐานะให้ร่ำรวยได้เร็วกว่าอาชีพประจำที่ทำอยู่ แต่เขาก็เรียนรู้หลักของความพอเพียง การขนแรงงานต่างด้าวในแต่ละเที่ยวนั้น เขาขนเพียง 7-8 คนเท่านั้น ทั้งที่สามารถทำได้มากกว่านั้นเกือบ 3 เท่าตัว เพราะหากเกิดปัญหาบาดเจ็บล้มตายลงระหว่างการขนส่ง อาจจะมีปัญหาตามมาให้แก้ไขมากมาย เกินกว่าจะรับผิดชอบได้

ในประเทศไทย มีการประมาณการว่ามีแรงงานข้ามชาติ 3 ล้านคน ส่วนมากมาจากประเทศพม่า แรงงานข้ามชาติจากพม่า ลักลอบเข้ามาในประเทศไทยอย่าง “ผิดกฎหมาย” เมื่อ พ.ศ.2547 รัฐบาลไทยและรัฐบาลทหารพม่าลงนามในบันทึกข้อตกลง ให้มีการพิสูจน์สัญชาติแรงงานข้ามชาติพม่า เพื่อเป็นกระบวนการฟอกตัวแรงงานให้เป็นคนที่ “ถูกต้องตามกฎหมาย” ต่อมากระบวนการดังกล่าว ยังไม่ได้รับการดำเนินการ เนื่องจากยังไม่สามารถตกลงเรื่องสถานที่ดำเนินการพิสูจน์สัญชาติได้ โดยรัฐบาลทหารพม่าเห็นควรให้พิสูจน์สัญชาติในประเทศพม่า ส่วนรัฐบาลไทยต้องการให้ดำเนินการในประเทศไทย

เหตุการณ์ดำเนินมาจนถึง พ.ศ.2552 เมื่อรัฐบาล ไทยยอมตามข้อเรียกร้องของรัฐบาลทหารพม่า และตกลงให้มีการดำเนินการตั้งศูนย์ประสานการพิสูจน์สัญชาติ ณ จุดผ่านแดนฝั่งพม่า 3 แห่ง รัฐบาลไทยประกาศว่าจะไม่มีแรงงานข้ามชาติเข้าเมืองผิดกฎหมายในประเทศหลังจากวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2553 เนื่องจากแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าที่ขึ้นทะเบียนเพื่อทำงานในประเทศไทย จะต้องเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติซึ่งเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ถึง 13 ขั้นตอน ซึ่งเกี่ยวข้องกับรัฐบาลของทั้งสองประเทศ หากแรงงานไม่เข้าสู่กระบวนการดังกล่าว จะต้องถูกผลักดันออกนอกประเทศ

นอกจากนี้ คู่มือขั้นตอนการพิสูจน์สัญชาติจะเป็นกระบวนการสองมาตรฐาน แรงงานข้ามชาติสามารถส่งข้อมูลส่วนบุคคลให้ศูนย์ ของเอกชนเพื่อพิสูจน์สัญชาติ และได้รับหนังสือเดินทางและ วีซ่า ซึ่งใช้เวลาดำเนินการประมาณหนึ่ง เดือนขึ้นไป หรือส่งข้อมูลให้สำนักจัดหางาน และได้รับการตอบรับที่ช้ามาก กระบวนการของภาครัฐเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่า (ประมาณ 600-2,100 บาท) ทว่าหากดำเนินการผ่านนายหน้าอย่างไม่เป็นทางการ ค่าดำเนินการจะสูงกว่าของภาครัฐโดยไม่มีการควบคุม และราคากำลังพุ่งสูงขึ้นเรื่อยๆ (ขณะนี้ราคาเริ่มต้นที่ประมาณ 7,500 บาท) จังหวัด

สมุทรสาครเป็นจังหวัดที่มีแรงงานข้ามชาติอยู่มากที่สุดในประเทศไทย หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องประกาศให้นายจ้างให้นายหน้าเอกชนที่ได้รับการแนะนำให้เข้ามาดำเนินการเกี่ยวกับกระบวนการพิสูจน์สัญชาติเนื่องจากแรงงานข้ามชาติอยู่ที่จังหวัดสมุทรสาครอยู่เป็นจำนวนมาก และวิธีนี้เป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากสามารถดำเนินการได้รวดเร็วและสะดวกกว่าการดำเนินการผ่านกระบวนการของรัฐ

แต่ทว่าปัญหาก็คือกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มไทยใหญ่รู้สึกหวาดกลัวที่ต้องให้ข้อมูลส่วนบุคคลเนื่องจากมีข่าวลือว่าจะส่งผลกระทบในด้านลบต่อครอบครัวของตนเอง ทั้งยังมีข่าวลือว่ารัฐบาลทหารพม่าจะฉวยโอกาสนี้จับนักเคลื่อนไหวทางการเมือง และชาวพม่าที่เป็นมุสลิมจะไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าสู่กระบวนการดังกล่าว แรงงานข้ามชาติหลายคนจ่ายเงินให้นายหน้า แต่นายหน้าก็เจตเงินไปโดยไม่ได้นำไปดำเนินการพิสูจน์สัญชาติแต่อย่างใด (<http://www.statelessperson.com/www/?q=node/7156>)

ทว่าการให้ขึ้นทะเบียนต่างด้าวนั้นก็ป็นช่องทางสำหรับเจ้าหน้าที่สำหรับสวมทะเบียนให้ต่างด้าวเช่นเดียวกัน นอกจากปัญหาความมั่นคงแล้ว อาจเกิดปัญหาสังคมอีกด้วย เนื่องจากมีเด็กเกิดใหม่จากพ่อแม่ต่างด้าวถึงเดือนละ 2,000 คน และคนต่างด้าวบางรายแอบอ้างสวมเป็นบุคคลสัญชาติไทย เพื่อขอใช้สิทธิต่างๆ ในปัจจุบันได้มีมาตรการจัดระเบียบเด็กที่เกิดจากแรงงานต่างด้าว โดยถือว่าเด็กที่เกิดจากแรงงานต่างด้าวในประเทศไทยถือว่าเป็นบุคคลไร้สัญชาติ ซึ่งทางสภาความมั่นคงแห่งชาติได้พยายามแก้ไขปัญหานี้ในเบื้องต้น โดยใช้ 2 แนวทาง คือ 1) เด็กที่เกิดกำเนิดโดยพ่อแม่แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง โดยมีเอกสารหลักฐานจะให้เลขประจำตัว 13 หลัก ที่ขึ้นต้นด้วยเลข 0 นำหน้า 2) เด็กที่เกิดกำเนิดโดยบุคคลต่างด้าว ซึ่งได้รับอนุญาตเป็นการชั่วคราว เช่น ตามศูนย์ผู้อพยพตามแนวชายแดนจะมีการให้เลขประจำตัว 13 หลัก โดยมีเลข 6 นำหน้า เพื่อหาทางขึ้นทะเบียนควบคุมปริมาณอย่างเป็นระบบ

แหล่งข่าวที่ทำงานด้านสิทธิแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร ยอมรับว่า จากสถิติแรงงานต่างด้าวที่คลอดเอง มีเฉลี่ย 30 กว่าคนต่อวัน เคยมีการหารือว่าจะให้แรงงานพม่าที่ท้องแก่กลับไปคลอดที่ประเทศของตนจากนั้นกลับมาขึ้นทะเบียนใหม่ ซึ่งสร้างความวิตกให้กับคนพม่าที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมากกว่า 20 ปี สำหรับกรณีนี้ รองศาสตราจารย์พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร จากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ให้ข้อสังเกตว่า ขณะนี้มีการเข้าใจผิดคิดว่าลูกคนต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทยจะได้สัญชาติไทย รวมถึงการไม่ออกเอกสารรับรองการเกิดให้แรงงานต่างด้าว ยิ่งทำให้แรงงานเหล่านี้ไม่สามารถพิสูจน์สิทธิว่าเป็นคนพม่าเมื่อกลับประเทศ ทำให้แรงงานต่างด้าวตกค้างในประเทศไทยเพิ่มมากยิ่งขึ้น และยังเป็นการสร้างความเสี่ยงระหว่างสังคมไทยกับสังคมพม่า เพราะเป็นการเลือกปฏิบัติ ทางที่ดีควรปล่อยให้ไปไปตามธรรมชาติ จาก

สภาพที่เกิดขึ้นจริง แม้หลายคนไม่มั่นใจกับการสาธารณสุขในประเทศของตน รวมถึงไม่แน่ใจว่าเมื่อกลับไปแล้วจะได้กลับมาอีกหรือไม่ ทางเลือกที่นิยมกันมากคือการส่งทารกกลับประเทศ เพราะไม่มีเวลาดูแล แล้วรับกลับมาเมื่อโตแล้ว บางคนก็เข้าสู่งานเป็นแรงงานเด็ก

การศึกษาข้อมูลในจังหวัดสมุทรสาครครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สำรวจชุมชน และเก็บข้อมูลจากเหยื่อการค้ามนุษย์ที่เป็นเด็ก อดีตนายหน้า รวมถึงเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรพัฒนาเอกชน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

6.4.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรพัฒนาเอกชน

- ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คุณสมพงศ์ สระแก้วและคุณปัทมา ตั้งปรัชญากุล ทีมงานเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (LPN)

จากประสบการณ์การปฏิบัติงานในพื้นที่อย่างยาวนาน พบว่าการใช้แรงงานเด็กนั้นมักจะดำเนินเป็นวัฏจักรต่อเนื่องไม่สิ้นสุด เริ่มจากการที่เด็กถูกจับซื้อหาไม่มีบัตร ต้องให้พ่อแม่มาไถตัว เมื่อต้องไถเงินก็เกิดการกู้หนี้ยืมสิน และผลักเด็กเข้าสู่งานอยู่เรื่อยไป และพบว่าทางจังหวัดสมุทรสาครเองก็ประสบปัญหาด้านการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ แม้เจ้าหน้าที่ของรัฐจะทราบข้อมูลเป็นอย่างดีว่ามีจำนวนแรงงานต่างด้าวเข้ามาอยู่อาศัยกันอย่างแออัดในชุมชน แต่ก็ไม่สามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาคือ

นอกจากนี้ยังพบปรากฏการณ์หนึ่งที่สังคมไม่ค่อยกล่าวถึง เพราะมีความสัมพันธ์กับผลประโยชน์มหาศาลจากกระบวนการแสวงหาผลประโยชน์ เอาเปรียบแรงงาน และเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้การจัดการแรงงานข้ามชาติไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะกระบวนการนายหน้ากับการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติ ตั้งแต่ต้นทาง ระหว่างทาง ปลายทาง และเดินทางผ่านประเทศไทยไปยังประเทศอื่นๆ ซึ่งทางเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน ได้ตั้งข้อสังเกตว่าหากไม่มีกระบวนการนายหน้า แรงงานจะเข้าประเทศมาอย่างง่ายดายได้อย่างไร และจากการวิจัยได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับนายหน้าว่าเกิดจากการที่แรงงานข้ามชาติไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ ประกอบกับการไม่เข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองแรงงาน ความยุ่งยากซับซ้อนของการจดทะเบียนแรงงาน ทำให้กระบวนการนายหน้าได้เกิดขึ้น และเป็นกระบวนการที่มีเครือข่ายเชื่อมโยงกันตั้งแต่ต้นทาง ปลายทางจนเข้าสู่โรงงาน ซึ่งเป็นเครือข่ายที่ใหญ่โตและเป็นช่องทางในการแสวงหาประโยชน์มหาศาล เช่นการขึ้นทะเบียนแรงงานที่เก็บเงินเกินจริง ซึ่งนายหน้าในจังหวัดสมุทรสาคร มีหลายประเภทดังนี้

1.นายหน้าพาพาช้ามพรมแดน หมายถึง คนที่พาข้ามพรมแดนมายังประเทศไทย โดยเป็น
 ธุระจัดการเรื่องการเดินทางซึ่งคิดค่าใช้จ่ายแล้วแต่ความยากลำบากของเส้นทาง

2.นายหน้าหางาน/ส่งคนเข้าโรงงาน ส่วนใหญ่เป็นคนต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมา
 เป็นเวลานานและรู้จักกับเจ้าของกิจการ สามารถพูดภาษาไทยได้ดี ซึ่งการเก็บค่าใช้จ่ายขึ้นอยู่กับ
 ประเภทงาน

3.นายหน้าเคลียร์เจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งคนกลุ่มนี้รู้จักกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลบางคนและเป็นผู้
 กว้างขวางในแวดวงแรงงานข้ามชาติ โดยจะทำหน้าที่เจรจาต่อรองเมื่อแรงงานถูกจับ โดยคิดค่า
 จัดการประมาณ 5,000-10,000 บาท

4.นายหน้าทำบัตร/เอกสาร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนไทยที่มีความรู้ในกระบวนการทำ
 เอกสาร เช่น ใบอนุญาตทำงาน ใบทะเบียนราษฎร บัตรสุขภาพ โดยแต่ละครั้งจะเพิ่มค่าใช้จ่าย
 มากกว่าความเป็นจริง 1-2 เท่า เช่น ค่าทำใบอนุญาตทำงานและบัตรสุขภาพปกติเสียคนละ 3,800
 บาท แต่หากผ่านนายหน้าต้องจ่ายประมาณ 5,000-10,000 บาท

5.นายหน้าส่งคนกลับบ้าน โดยคนกลุ่มนี้รู้จักกับเจ้าหน้าที่รัฐที่ผลักดันคนต่างชาติดลับ
 ภูมิลำเนา หากแรงงานต้องการเดินทางกลับประเทศไทยอีกก็สามารถทำได้ แต่ต้องเสียเงินประมาณ
 2,000-3,000 บาท

6.นายหน้าพาไปโรงพยาบาล ส่วนใหญ่เป็นแรงงานข้ามชาติที่พูดภาษาไทยได้ หรือคนไทย
 ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกับแรงงานข้ามชาติ หากแรงงานเจ็บป่วยจนต้องเข้าโรงพยาบาล แต่ไม่
 สามารถพูดภาษาไทยได้และไม่มีความรู้ขั้นตอนต่างๆ ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาล
 นายหน้ากลุ่มนี้จะเป็นผู้อาสาพาไป โดยคิดค่าใช้จ่ายครั้งละ 500 บาท

7.นายหน้าเงินกู้ ซึ่งมีทั้งคนไทยและคนต่างชาติซึ่งจัดบริการเงินกู้ในระบบในอัตรา
 ดอกเบี้ยร้อยละ 20-30 บาทต่อเดือน

8.นายหน้าส่งเงินกลับบ้าน ส่วนใหญ่เป็นคนต่างชาติซึ่งมีฐานะค่อนข้างดี มีโทรศัพท์มือถือ
 อยู่ประเทศต้นทาง หากแรงงานข้ามชาติรายได้ต้องการใช้บริการส่งเงินกลับบ้านในประเทศต้นทาง
 นายหน้าจากฝั่งไทยจะโทรศัพท์ไปบอกเครือข่ายที่ประเทศต้นทางเพื่อจ่ายเงินก้อนเท่าที่แรงงาน
 ต้องการส่งกลับ แล้วหักเปอร์เซ็นต์จากยอดเงินประมาณร้อยละ 10-20

9.นายหน้า Sub-Contractor เป็นคนคุมงานที่ส่งคนงานไปตามโรงงานต่างๆ นายหน้ากลุ่มนี้
 ส่วนใหญ่เป็นคนไทยที่มีอิทธิพล

10.นายหน้าค้ำมนุษย์เป็นกลุ่มคนที่เป็นธุระจัดหา นำพาแรงงานมาเพื่อแสวงหาประโยชน์
 ในทางมิชอบ เช่น บังคับค้าประเวณี บังคับให้ทำงาน ซึ่งมีการบังคับขู่เข็ญและทำร้ายร่างกาย
 นายหน้ากลุ่มนี้ใน จังหวัดสมุทรสาคร ปรากฏในลักษณะของนายหน้าพาแรงงานข้ามชาติส่ง

เรือประมงนอกน่านน้ำ โดยมีแหล่งพักคนคล้ายโรงงานที่มีลักษณะปิด (สมพงศ์ สระแก้ว และ ปฎิมา ตั้งปรัชญาตระกูล, 2552: 27-30) การจะทำให้ปัญหาหมดไปนั้นต้องจัดการเกี่ยวกับระบบการจดทะเบียนแรงงานให้เป็นไปอย่างโปร่งใส

- **ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คุณพรเทพ รัตนเรืองศรี ผู้ประสานงานภาคสนาม และคุณศักดิ์ณรงค์ อติตนายหน้าและล่ามประจำมูลนิธิรักไทย**

จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรสาครมีความต้องการแรงงานในระดับสูงมาก ทำให้เกิดการนำเด็กไปทำงานในโรงงานโดยการสวมบัตร และเจ้าหน้าที่ระดับสูงในพื้นที่ไม่ยอมรับว่ามีการค้ามนุษย์หรือการค้าแรงงานเด็กในชุมชน

ลักษณะการจ้างงานในสมุทรสาครนั้นจะใช้การจ้างเหมา นั่นคือเมื่อพ่อหรือแม่ทำงาน ลูกๆ ก็จะมาทำงานด้วย ส่วนมากมักจะเป็นงานแกะกึ่งที่ทำในโรงงานเล็กๆ ที่เรียกว่า “ล้ง” สาเหตุที่ทำให้เกิดกรณีสวมบัตรนั้น อาจมาจากการกำหนดตัวเลขประมาณการว่าจ้างจะต้องจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวให้ได้ตามจำนวน บางครั้งก็ไม่ได้ตรวจสอบเอกสารอย่างละเอียด

กระบวนการนายหน้าได้เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่มักพบว่าแรงงานถูกหลอกลวง กล่าวคือไม่ได้รับรู้รายละเอียดทั้งหมดเกี่ยวกับงานที่ต้องทำก่อนมา และปัจจุบันนายหน้าจะมีตั้งแต่ประเทศต้นทาง จนถึงด่านเจดีย์สามองค์ เมียวดี ระนอง ต่อมาจะมีการประสานงานกับผู้มีอิทธิพลที่ชายแดน เพื่อขนย้ายคนมาที่มหาชัย โดยใช้การขนแรงงาน 2 ระบบ ได้แก่ รถบัส และเรือ (แต่ใช้น้อย) นอกจากนี้ บางครั้งมีการใช้รถส่วนตัวของผู้มีอิทธิพล หากผ่านช่องทางระนองจะเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 4,500 – 6,000 บาทต่อคน แต่หากมาทางแม่สอด จะเสียเงินประมาณ 15,000 – 20,000 บาทต่อคน

นายหน้าจะต้องดูแลคนงานและหักเงินค่าแรง เพื่อเป็นการหักหนี้ที่เกิดขึ้นระหว่างการเดินทางเข้ามายังประเทศไทย ปัจจุบันคนเข้ามาเพราะเศรษฐกิจดึงดูดเข้ามา ต่างจากเดิมที่คนมาเพราะไม่มีจะกินจริงๆ แต่ตอนนี้คนมาทำงานเปลี่ยนแปลงไป บางคนมาดูพื้นที่ก่อน เมื่อได้อาชีพที่มั่นคงแล้วก็ย้ายมาอยู่มหาชัย

6.4.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่บุคคลของโรงงานแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร

โรงงานแห่งนี้ ผลิตสำหรับส่งออกเท่านั้น มีคนงานทั้งหมด 1800 คน พม่า 400 คน นอกจากนี้มีโรงงานแช่แข็ง ระบบบุคคลแยกกันบริหารแต่สวัสดิการเหมือนกันทั้งหมด เปิดมาแล้ว 7 ปี เริ่มจ้างพม่าเมื่อ 2008 โดยใช้นายหน้าท้องถิ่น นายหน้าจะได้รับเงิน 18% ของค่าจ้าง การสรรหามาจากการรู้จักเด็กพม่า แนะนำต่อกันมา โรงงานที่มีคนงานน้อยๆ อาจจ้างไม่ถึง 203 บาท ตามมาตรฐานแรงงานขั้นต่ำ

ในอนาคตอาจมีการเปลี่ยนแปลงไป เพราะจะทำให้ทุกคนมีการทำพาสปอร์ต ทุกคนที่ทำงานจะต้องมี พร.38 (สำหรับทำงาน) ค่าใช้จ่าย 5,500 บาท ถึงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2553 แต่พบว่ามีนายหน้าสวมบัตรให้ก่อน แต่ระยะหลังมีการออกใบเสร็จที่มีรูปถ่าย (บริษัทเอส เอ็น เป็นบริษัทที่ส่งคนงานให้บริษัทต่างๆ) โรงงานจ่ายค่าแรงให้นายหน้า หักค่าตั้ง พันละ 30 บาท ไม่สามารถลาออกไปทำงานที่อื่นได้ ตอนนี้มีการผ่อนพาสปอร์ต บางครั้งมีการยึดเงิน เอกสาร

นายหน้ามีการตั้งบริษัทอย่างเป็นทางการ เมื่อโรงงานใดต้องการแรงงานต่างด้าวต้องติดต่อผ่านจัดหางานจังหวัด ไม่สามารถสรรหาเองได้ บางครั้งก็ใช้บริการนายหน้าซึ่งสะดวกกว่า ส่วนมากจะรับเฉพาะคนที่มิไบอนุญาตทำงาน ซึ่งไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าเป็นเอกสารจริงหรือไม่ และพบว่าโรงงานที่รับคนต่างด้าวที่ไม่มีบัตรเข้าทำงานมักจะมีหอพักในที่ทำงาน

6.4.3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เหยื่อการค้ามนุษย์

● กรณีศึกษาของเด็กหญิงดี

1. ข้อมูลทั่วไป: เด็กหญิงดี เป็นชาวกะเหรี่ยง อายุ 12 ปี มีน้องชาย อายุ 3 ขวบ ซึ่งน้องชายได้ถูกส่งกลับไปที่บ้านแล้ว เด็กหญิงดีเคยมาประเทศไทยตอนอายุ 1 ขวบกว่า และถูกส่งกลับตอนอายุได้ 6 ขวบ ก่อนจะมาอีกครั้งตอนอายุ 10 ขวบ โดยพ่อ – แม่เป็นคนไปรับที่บ้าน เพื่อนำมาช่วยทำงานที่มหาชัย

2. กระบวนการเข้าสู่ตลาดแรงงาน : มีนายหน้าพาเข้ามาที่ประเทศไทยและจะเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง 15,000 บาทต่อคน แต่ไม่มีนายหน้าที่ทำหน้าที่หางานให้ โดยเงินค่าเดินทางนั้นป่าที่ทำงานอยู่ที่มหาชัยจะออกให้ก่อน ใช้เวลาเดินทางทั้งหมด 3 วัน เดินทางโดยรถยนต์ เข้าที่แม่สอด 2 วัน จากแม่สอดเข้ามหาชัย 1 วัน

3. สภาพปัจจุบัน : เด็กหญิงดีไม่เคยได้เรียนหนังสือและมีความคิดว่าไม่อยากเรียน เพราะอยากทำงานหาเงินให้แม่มากกว่า โดยในแต่ละวันแม่เด็กหญิงดี จะให้ค่าขนม 10-15 บาท ปัจจุบันพ่อ แม่ และเด็กหญิงดี ได้ทำงานที่แพกุ้ง ทำหน้าที่คัดกุ้งในแต่ละขนาด โดยน้องเอ จะได้เงินวันละ 130 บาท ส่วน พ่อ-แม่ จะได้เงินวันละ 150 บาท เริ่มทำงานตั้งแต่ 8 โมง- บ่ายโมง ขึ้นอยู่กับปริมาณกุ้งในแต่ละวัน ถ้ามีมากก็อาจถึง 5 โมงเย็นในบางวัน พักอยู่ที่ห้องเช่าตลาดกุ้งเก่า พักกัน 6 คน กับญาติๆที่รู้จักกัน ค่าเช่าห้อง เดือนละ 3,000 บาท ค่าน้ำค่าไฟต่างหาก ลักษณะที่พักเป็นตึกแถวเก่า แต่ละห้องจะมีห้องน้ำในตัว มีทั้งหมด 4 ชั้น ซึ่งแต่ละชั้นค่าเช่าจะไม่เท่ากัน ถูกสุดคือ ชั้น 4 ราคา 2,000 บาทต่อเดือน และจะมีห้องอยู่ 2 ฟัง คือฝั่งหน้าที่ติดกับตลาดกุ้งเก่า ส่วนฝั่งหลังติดกับทุ่งหญ้าที่มีปริมาณขยะทั้งเปียกและแห้ง จำนวนมากทิ้งกองไว้จนสูงถึงหน้าอก โดยหน้าห้องของแต่ละห้องจะมีของวางเกะกะ แคมีพื้นที่พอให้เดินผ่านได้เท่านั้น เด็กหญิงดีได้เริ่มทำงานคัดกุ้งมาปีกกว่าๆ

เกือบ 2 ปี และอยากทำคัตติ้งมากกว่าทำงานแกะกึ่งที่โรงงาน โดยบอกว่างานคัตติ้งสบายกว่างานแกะกึ่ง ปัจจุบัน

- ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นายอี และนายเอฟ

1. ข้อมูลทั่วไป: ทั้งสองคน อายุ 19 และ 16 ปีตามลำดับ มีความสัมพันธ์เป็น พี่น้อง กัน มีพี่สาว 2 คน อายุ 24 ทำงานขายของอยู่ที่ กรุงเทพฯ และอายุ 22 ปี ทำงานแกะกึ่งอยู่ที่เดียวกัน

2. การเดินทางเข้าประเทศไทย: ทั้งคู่ได้เดินทางมาจากพม่า ตอนอายุได้ 13 และ 9 ขวบ โดยมากับแม่ อีกทั้งพ่อยังได้มาทำงานก่อนหน้านี้ที่มหาชัย โดยค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาจากพม่า ตกคนละ 10,000 บาท เดินทางมาก่อนจะต่อรถข้ามหาชัย เป็นเวลาทั้งหมด 4 วัน ซึ่งนายหน้าจะเป็นคนออกให้ก่อนและจะหักจากค่าทำงานที่ได้มาในตอนหลัง โดยที่นายหน้าได้คิดดอกเบี้ย เดือนละ 2,000 บาทต่อ 10,000 ต้องทำงานใช้หนี้อยู่ 2-3 ปี จึงสามารถใช้หนี้ที่ค้างไว้ได้หมด พี่ชายเริ่มทำงานเมื่ออายุได้ 15 ปี ทำงานมา 4 ปี ส่วนคนน้องได้เข้าเรียนจนถึง ป. 3 ก็ออกมาช่วยงานที่ลี้ภัย ปัจจุบันได้เรียนที่ศูนย์ LPN เฉพาะวันอาทิตย์ที่เป็นวันหยุดของทางโรงงาน ทำงานมาได้ 2 ปี โรงงานที่ทำเป็นโรงงานที่รับจ้างแกะกึ่ง นายจ้างเป็นผู้หญิง อายุ 47 ปี พาทั้ง 2 ไปทำบัตรทำงาน เสียค่าทำบัตร 5,700 บาท

3.สภาพการทำงาน : เข้างานตั้งแต่ 6 โมงครึ่ง – 1 ทุ่ม ตอนทำงานนายจ้างจะให้ใส่ถุงมือยาง และถุงมือผ้าอีกชั้นเพื่อป้องกันมือเน่า นายจ้างชอบดู และไม่ยอมให้คนงานย้ายออกจากงาน โดยจะขู่ว่าถ้าออกไปจะพาตำรวจมาจับ โดยโรงงานจะมีคนงานทำงาน ประมาณ 60 คน รับเงินเป็นวีค ละ 1,200 (คนน้อง) และ 1,500 (คนพี่) รายได้ทั้งหมดจะนำไปให้แม่ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัวพักอยู่ที่ห้องเช่าที่เกาะสมุทรา ค่าห้องเช่า 2,300-2,400 ต่อเดือน พักกัน 5 คน (ยกเว้นพี่สาวคนโตที่อยู่กรุงเทพฯ) ค่าเดินทางกลับไปพม่า ประมาณ 2,800 แต่ค่าเดินทางกลับเข้าไทยอยู่ที่ 12,000-14,000 โดยต้องผ่านนายหน้าให้พามาส่งที่ชายแดนไทย

- ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นายจี

1. ข้อมูลทั่วไป: อายุ 16 ปี เป็นคนมอญ มีพี่สาว 2 คน อายุ 27 อยู่ที่สะพานปลา กับสามี และอายุ 17 ทำงานที่โรงงานแกะกึ่งแต่อยู่กันคนละที่ เกิดที่พม่า เข้าไทยมาตอนอายุ 2 ขวบกับพี่สาวคนโต เพราะพ่อ-แม่ มาอยู่ที่มหาชัยก่อนหน้านี้แล้ว

2. การเดินทางเข้าประเทศไทย : ต้องเสียค่าเดินทางตอนนั้น 8,000 กว่าบาท (2 คน เพราะมากับเด็กเล็ก) โดย พ่อ-แม่เป็นคนออกค่าใช้จ่ายให้ มาโดยนั้งรถจากพม่า ข้ามเรือ และนั่งรถต่อมาที่มหาชัย เอ้ได้มาเรียนตอนอายุ 8 ขวบที่โรงเรียนวัดสิริวงศ จนถึงชั้นป.3 (อายุประมาณ 10-12 ปี) ก็ออกมาทำงานแกะกุ้งช่วยพ่อกับแม่ ปัจจุบันนายเอ้ได้เรียนอยู่ที่ศูนย์ LPN ในวันอาทิตย์วันเดียว

3.สภาพการทำงาน: แม่และนายเอ้จะได้เงิน week โดยได้ week ละ 1,500 (รวมทั้ง 2คน) ส่วนพ่อทำงานได้เป็นเดือน (ทำงานซั้กกุ้งและดองกุ้ง) ได้เดือนละ 6,000 บาท โดยมีค่าใช้จ่ายเป็นค่าที่พัก เดือนละ 1,200 บาท ไม่รวมค่าน้ำค่าไฟแต่เวลาทำงานพลาด เช่น ทำหางุ้งขาด หรือแกะกุ้งไม่สวย เสมียนจะเป็นคนมาหักกิโลแทน ครั้งละ 2-3 กิโลกรัมจากกุ้งที่แกะได้ เอ้ทำงานอยู่ที่โรงแกะกุ้งได้ 2 ปี แม่ก็บอกให้ออกมาทำงานที่โรงงานลูกชิ้นที่นำมาทำงานอยู่ การออกจากงานที่โรงงานกุ้งไม่ต้องแจ้งให้ใครทราบเพียงแต่หยุดงาน 2-3 วันก็จะรู้กัน และไม่มีใครตาม ที่โรงงานลูกชิ้น(ทำหน้าที่เป่าลูกชิ้นให้แห้ง) ได้วันละ 230บาท ต่อวัน(ลูกชิ้น 20 หม้อ หากได้ลูกชิ้น 30 หม้อจะเพิ่มเป็นวันละ 250 บาท) เริ่มทำงานตั้งแต่ 8 โมงเช้า- บ่ายโมงกว่าๆขึ้นอยู่กับปริมาณลูกชิ้นในแต่ละวัน เมื่อทำเสร็จนายจ้างก็จะให้เงินเลย ส่วนแม่ก็ย้ายมาทำที่โรงงานปลา ทำหน้าที่ซูดก้างปลา ได้วันละ 200-500 บาท โรงงานลูกชิ้นได้ทำบัตร โดยมีค่าทำบัตร 5,000 บาท โดยนายจ้างจะบอกก่อนว่าอยากให้หักจากเงินรายวันหรือไม่ถ้าไม่ นายจ้างก็ไม่ได้ว่าอะไร

● ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เด็กชายเอช

1.ข้อมูลทั่วไป: ปัจจุบันอายุ 12 ปี สามารถพูดภาษาไทยได้ชัดเจน แต่ไม่สามารถเขียนภาษาไทยได้

2.การเข้ามาในประเทศไทย: สองปีก่อนนั้นได้เข้ามาประเทศไทยพร้อมน้องชายอีกหนึ่งคน ซึ่งในขณะนั้นอายุเพียง 5 ปี ได้เดินทางเข้ามาในประเทศไทยโดยผ่านนายหน้ารายหนึ่ง เป็นคนในหมู่บ้านและรู้จักกับพ่อแม่เป็นอย่างดี เพราะก่อนหน้านี้เด็กชายและน้องจะได้เข้ามาในประเทศไทย พ่อกับแม่ของเขาได้เข้ามาทำงานได้ประมาณ 4 ปีแล้ว จึงบอกกับนายหน้านำลูกชายของตน 2 คนเข้ามาในประเทศไทยด้วย ซึ่งค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายให้กับนายจ้างในการนำลูกชายเข้ามานั้นต้องเสียให้คนละ 7,000 บาท รวม 14,000 บาท นายหน้าจึงได้ปรับตัวเด็กชายทั้งสองที่บ้าน และได้เดินทางโดยรถตู้ผ่านมาทางด่านเจดีย์ 3 องค์ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งต้องใช้เวลา 3 วันในการเดินทางเข้าประเทศไทย หลังจากนั้นรถตู้ได้นำเด็กชายทั้งสองไปส่งที่บ้านเช่าของพ่อแม่ เนื่องจากพ่อของเด็กชายทำอาชีพแกะกุ้ง ส่วนแม่ทำอาชีพขายโทรศัพท์ รายได้ของทั้งสองรวมกันจะอยู่ประมาณ 6,000 บาท/เดือน และมีค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก อาทิเช่น ค่าเช่าบ้านเดือนละ 4,000 บาท/เดือน(อยู่

รวมกัน 5 คน ประกอบด้วย พ่อ แม่ ตัวเด็กชาย น้องชาย และน้องสาวคนเล็กอายุประมาณ 2 ปี) เข้ามาอยู่ได้ประมาณ 2 ปี

3.สภาพการทำงาน: เด็กชายเอชได้ออกหางานทำคือเข้าไปแกะกุ้งในโรงงาน ซึ่งตอนนี้ได้แกะกุ้งมาเป็นเวลา 5 เดือนแล้ว น้องชาย (อายุ 7 ปี) ไม่สนใจที่จะเรียนหนังสือแต่สนใจที่จะแกะกุ้งมากกว่า จึงได้ตามพี่ชายไปทำงานที่โรงงานแห่งเดียวกัน ทั้งสองจะต้องไปทำงานระหว่าง 8 โมงเช้า – 4 โมงเย็นของทุกวัน ทางโรงงานจะให้หยุด 1 วัน/สัปดาห์ รายได้ที่ได้จะขึ้นอยู่กับปริมาณกุ้งที่แกะได้ ส่วนใหญ่แล้วพี่ชายจะแกะกุ้งและทำรายได้อยู่ที่ประมาณ 200 บาท/วัน (กุ้งที่แกะจะกิดกิโลละ 10 บาท แกะได้ 20 กว่ากิโลต่อวัน) ส่วนน้องชายจะแกะกุ้งได้ 150 บาท/วัน ซึ่งเด็กทั้งสองจะมีเวลาพักในช่วงพักให้ไปกินข้าวเท่านั้น หลังจากนั้นต้องยืนทำงานตลอดช่วงการทำงาน (เนื่องจากนายจ้างสันนิษฐานว่า การยืนทำงานของคนในโรงงานจะทำให้ได้ผลผลิตที่เยอะกว่าการนั่งทำงานแกะกุ้ง) สำหรับสิทธิที่นายจ้างมอบให้เด็กชายและน้องคือ การทำบัตรทำงานให้เด็กชายคนโตแต่น้องไม่มีบัตรแต่ยังสามารถเข้าไปทำงานในโรงงานได้ การเข้ารับรักษาพยาบาลกับโรงพยาบาล โดยเสียค่าใช้จ่าย 30 บาท/ครั้ง เมื่อถามถึงการกลับประเทศพม่า เด็กชายต้องการกลับไปบวชที่พม่าก่อน หลังจากนั้นจึงจะกลับเข้ามาทำงานในประเทศไทยอีกครั้ง

เมื่อพิจารณาถึงฝ่ายแรงงานที่เดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยแล้ว ตัวกลางในการประสานงานสำคัญคงหนีไม่พ้น “นายหน้า” ซึ่งเป็นผู้ประสานให้ความต้องการของแรงงานที่จะเข้ามาในไทยบรรลุผล คำถามคือ จริงหรือที่มีนายหน้าเพียงคนเดียวก็สามารถนำพาแรงงานเข้ามาในประเทศไทยได้ หากไม่ได้รับการช่วยเหลือจากผู้มีอิทธิพลจากฝั่งไทยด้วย

สิ่งหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นมิติของ นายหน้า คือ คนเหล่านี้ไม่สามารถที่จะกระทำการใดๆ อย่างโดดเดี่ยวได้ แม้แต่การรับส่งระหว่างทาง ยังต้องอาศัยนายหน้าอีกหลายคนในการนำพา เช่น หากนาย ก ซึ่งเป็นแรงงานชาวพม่า มีภูมิลำเนาเดิม อยู่ในเขตเมาะละแม่หรือเมียวดีคิดและต้องการเข้ามาทำงานในไทย นาย ก อาจต้องติดต่อตัวแทนนายหน้าจากฝั่งพม่าเอง เพื่อให้นายหน้าคนนั้นพาออกไป อาจเป็นทางรถยนต์ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นรถกระบะ หลังจากนั้นนายหน้าคนที่ 1 รับนาย ก จากบ้านแล้ว นายหน้าคนที่ 1 จะต้องนำนาย ก ไปส่งให้นายหน้าคนที่ 2 ซึ่งจะรับนาย ก ไปยังเขตไทย อาจจะเป็นด่านตรวจของระนองบ้าง หรือแม่สอดบ้าง แล้วแต่ว่าขบวนการส่งต่อนั้นจะมีแผนในการขนส่งเส้นทางไหน และส่งต่อให้นายหน้าคนที่ 3 นายหน้าคนนี้จะป็นนายหน้าจากฝั่งไทย ซึ่งจะมีเครือข่ายในการติดต่อประสานงานกับผู้มีอิทธิพลหรือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในไทย เพื่อให้การเดินทางดำเนินไปตามเป้าหมาย จากตัวอย่างที่ยกมาในข้างต้น ถือเป็นการนำพาเพียงรูปแบบหนึ่งเท่านั้น เพราะนอกจากแรงงานจะสามารถโดยสารผ่านรถกระบะแล้ว ยังสามารถใช้เส้นทางเดินเรือหรือแม้กระทั่งการเดินป่า แม้จะมีความต่างกันในรูปแบบ แต่จุดร่วมที่เหมือนกัน คือ การทำให้

แรงงานเหล่านั้นสามารถข้ามไปยังฝั่งไทยได้โดยไม่ถูกจับ นั่นอาจเป็นสิ่งสะท้อนว่า นายหน้าที่ติดต่อกับไต้หวันมีเครือข่ายมากน้อยเพียงใดเท่านั้นเอง

เมื่อย้อนกลับไปมองถึงระบบของนายหน้านั้น จะพบว่าแบ่งเป็น 2 กรณีด้วยกันคือนายหน้าในระบบและนายหน้านอกระบบ ซึ่งนายหน้าทั้งสองกรณีที่กล่าวในเบื้องต้นต้องเข้าสู่วงจรแห่งผลประโยชน์ แต่หากเกิดกรณีใดๆ ขึ้นจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น ส่วนแรงงานที่จะเข้ามาในประเทศไทยนั้น มีอยู่ 2 รูปแบบด้วยกัน คือ

1. แรงงานที่ไม่มีเงินจ่ายแม้แต่บาทเดียว เป็นแรงงานที่มีตั้งแต่สมัยอดีต เพราะส่วนใหญ่แล้วแรงงานจะต้องการเข้าไปหาแหล่งที่ทำงานแห่งใหม่ที่ดีกว่าเดิม โดยจะติดต่อกับนายหน้าและขอให้นายหน้าออกเงินค่าใช้จ่ายต่างๆ ให้ก่อน จากนั้นจึงจะไปหางานทำใช้หนี้ให้กับนายหน้า ซึ่งนายหน้าก็จะได้รับคำสั่งมาจากนายจ้างที่มีความต้องการแรงงานพม่ามาอีกทอดหนึ่ง นายหน้าเป็นเพียงผู้ส่งต่อระหว่างแรงงานให้กับผู้ว่าจ้าง เช่น โรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งต้องการแรงงานเพื่อให้เข้ามาทำงานในโรงงานเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 100 คน โดยจะจัดสรรเงินให้แก่นายหน้าที่สามารถหาแรงงานเข้ามาได้ คิดหัวละ 200 บาท หากนำมาคิดตามหลักการโดยทั่วไป นายหน้าจะได้รับเงินเป็นจำนวน 20,000 บาทเป็นอย่างต่ำ เนื่องจากโรงงานแห่งหนึ่งมักจะต้องการแรงงานเป็นจำนวนมาก บางแห่งไม่ต่ำกว่า 3-4 พันคน นับว่าเป็นอาชีพที่สามารถทำรายได้อย่างมหาศาล โดยที่ไม่ต้องลงทุนมากนัก เพียงแต่คุณต้องมีเครือข่าย และเงินที่ได้ส่วนหนึ่งต้องแบ่งให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่นั้นๆ

2. แรงงานที่มีเงินจ่ายให้กับนายหน้า เป็นแรงงานที่พัฒนาขึ้นจากสมัยอดีต เนื่องจากแรงงานจำพวกนี้ต้องการเข้ามาหาแหล่งทำงานแห่งใหม่ ที่พวกเขาหวังว่าจะสามารถสร้างรายได้ดีกว่าที่อยู่ประเทศของตน นอกจากต้องการสร้างรายได้แล้ว บางรายต้องการที่จะเข้ามาศึกษาในเขตประเทศไทย

นอกจากปัญหาแรงงานประมงที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ และการค้ามนุษย์แล้ว พบว่าเด็กที่ถือกำเนิดจากแรงงานกลุ่มนี้ถือเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะถูกผลักดันเข้าสู่การเป็นแรงงานเด็ก ซึ่งจากผลการศึกษาของศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย ร่วมกับเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (Labor Rights Promotion Networks - LPN) ได้เก็บข้อมูลจากแรงงานเด็กอายุระหว่าง 9-18 ปี ในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า แรงงานเด็กกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเชื้อชาติมอญมีมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ไทย พม่า และชาวไทยภูเขา แรงงานเด็กที่มีอายุระหว่าง 9-12 ปี จะทำงานในกิจการเกษตรกรรม และรับใช้ในบ้านมากที่สุด ส่วนแรงงานเด็กที่มีอายุระหว่าง 15-17 ปี จะทำงานในกิจการประมงและต่อเนื่องประมงมากที่สุด

ส่วนสถานที่เกิดพบว่า กลุ่มตัวอย่างแรงงานเด็กที่เกิดในประเทศไทยมีจำนวนมากที่สุดซึ่งเหตุผลสำคัญประการหนึ่ง คือแรงงานเด็กมีเชื้อชาติไทย นอกจากนี้แรงงานเด็กบางส่วนเป็นชาวไทยภูเขา ซึ่งมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดเชียงราย รองลงมาคือแรงงานเด็กต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมากกว่า 2 ปี และยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยเท่านั้นที่ได้เรียนหนังสือ

กลุ่มตัวอย่างแรงงานเด็กส่วนใหญ่เข้ามาและอาศัยอยู่กับครอบครัว ได้แก่ พ่อและ/หรือแม่ รวมถึงปู่ย่า ตายาย และพี่น้องด้วย

ในแง่สภาพการทำงานเด็กส่วนใหญ่เริ่มทำงานได้ไม่เกิน 2 ปี การตัดสินใจเข้าทำงานมาจากตัวของเด็กเอง มีการชักจูง โดยนายหน้าเพียงร้อยละ 5.9 ส่วนเด็กที่ทำงานในรูปแบบไม่เหมาะสมส่วนใหญ่เริ่มทำงานโดยการตัดสินใจของญาติ และการตัดสินใจของตนเอง นอกจากนั้น ยังได้งานโดยการหางานของญาติพี่น้อง เหตุผลหลักที่เด็กทั้งสองกลุ่มเข้าสู่ระบบการทำงาน ก็คือ เพื่อช่วยเหลือครอบครัว และตอบแทนบุญคุณของพ่อ-แม่ เหตุผลอื่นๆ ได้แก่ความอยากมีเงินเก็บ อยากมีรายได้พิเศษ และต้องการความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ลักษณะงานเป็นการจ้างรายวันเป็นส่วนใหญ่ แต่เด็กที่ทำงานในรูปแบบที่ไม่เหมาะสมมักถูกว่าจ้างเป็นรายเดือน/รายคาบ แรงงานเด็กปกติได้ค่าจ้างน้อยกว่าคือประมาณไม่เกิน 1,000 บาทต่อเดือน แต่แรงงานเด็กในรูปแบบที่ไม่เหมาะสมได้สูงถึง 4,000-5,000 บาทขึ้นไป (รวมร้อยละ 17.7) อย่างไรก็ตามเด็กส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงานทุกวัน แต่ทำเป็นบางวัน เมื่อพิจารณาจากค่าแรงเป็นรายวันแล้วเด็กร้อยละ 73 ได้เงินน้อยกว่าค่าจ้างขั้นต่ำของ จังหวัดสมุทรสาคร (181 บาท ปัจจุบัน 184 บาท) นอกจากค่าจ้างแล้วแรงงานเด็กร้อยละ 52.42 จะได้สวัสดิการอื่นๆ โดยไม่รวมน้ำดื่ม เช่น อาหาร ที่พักอาศัย เงินโบนัส ยารักษาโรค เสื้อผ้า เครื่องอุปโภคบริโภคอื่นๆ เพิ่มเติมอีกด้วย แรงงานเด็กในจำนวนนี้เป็นทั้งแรงงานเด็กโดยปกติ และแรงงานเด็กในรูปแบบที่ไม่เหมาะสมที่ทำงานส่วนใหญ่ หรือร้อยละ 75.89 จะมีห้องน้ำ และร้อยละ 89.89 ของสถานประกอบการมีน้ำดื่มให้ฟรีนอกจากค่าจ้างแล้ว

เด็กส่วนใหญ่ทำงานช่วงกลางวันและมีเวลาพัก แต่แรงงานเด็กในรูปแบบที่ไม่เหมาะสมส่วนมากทำงานเกิน 10 ชั่วโมงต่อวัน ที่พัก และที่ทำงานอยู่ไม่ไกลกัน เมื่อมีปัญหาที่เกิดจากการทำงานเด็กทั้งสองกลุ่มมักปรึกษากับครอบครัว เด็กมักส่งรายได้ให้ครอบครัวดูแล ในแง่ความพึงพอใจต่องาน และต่อนายจ้าง เด็กทั้งสองกลุ่มมีความพึงพอใจระดับปานกลาง แต่แรงงานเด็กปกติมีความพึงพอใจมากต่องาน ต่อนายจ้าง และค่าจ้างสูงร้อยละ 32-34 ในขณะที่แรงงานเด็กในรูปแบบที่ไม่เหมาะสมมีความพึงพอใจระดับมากเพียงร้อยละ 6-9 เท่านั้น แรงงานเด็กในรูปแบบที่ไม่เหมาะสมจึงอยากย้ายงานมากกว่าแรงงานเด็กปกติ นอกจากนั้นเด็กกลุ่มนี้ยังมีความคาดหวังที่จะศึกษาต่อน้อย และคิดจะมีครอบครัวน้อยมาก

ในแง่สาเหตุที่ทำให้แรงงานเด็กต้องเข้าสู่การทำงาน ได้พบว่าเป็นสาเหตุจากความยากจน คือ ความต้องการรายได้ และตอบแทนบุญคุณพ่อแม่มากที่สุด สำหรับเด็กทั้งสองกลุ่ม สาเหตุเกี่ยวกับการขาดโอกาสในการศึกษาภาคบังคับเกิดกับเด็กต่างชาตินานาชาติมากที่สุด ความต้องการลดต้นทุนของนายจ้าง ไม่เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้จ้างแรงงานเด็ก เพราะเด็กร้อยละ 40 ได้ค่าจ้างต่อวันเกิน 150 บาท อย่างไรก็ตาม มีนายจ้างส่วนหนึ่งที่จ่ายค่าจ้างต่ำ แต่มักเป็นการทำงานในครอบครัว โดยแรงงานเด็กทำงานให้พ่อแม่ หรือญาติแล้วได้ค่าขนม จึงไม่ใช่ค่าจ้างในความหมายของการจ้างงาน

สำหรับสาเหตุที่ทำให้แรงงานเด็กเข้าสู่รูปแบบการจ้างงานในลักษณะที่ไม่เหมาะสม มีลักษณะคล้ายกับสาเหตุที่ทำให้แรงงานเด็กทั่วไปตัดสินใจทำงาน นั่นคือความต้องการมีรายได้ และตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ ทำให้เด็กยอมทำงานแบกของหนัก และงานเสี่ยงอันตราย นายจ้างที่ต้องการลดต้นทุน โดยใช้แรงงานเด็ก ก็มักเป็นนายจ้างที่ให้เด็กทำงานแบกของหนัก เสี่ยงอันตราย และขาดอุปกรณ์ป้องกัน โดยจ่ายค่าจ้างให้เด็กน้อยกว่าผู้ใหญ่

บทบาทของฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแรงงานเด็ก ในจังหวัดสมุทรสาคร ประกอบด้วย สำนักงานสวัสดิการ และคุ้มครองแรงงาน สำนักงานจัดหางานจังหวัด สถานีตำรวจภูธรสมุทรสาคร โรงพยาบาลสมุทรสาคร เขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร สำหรับภาครัฐ มูลนิธิริรักษ์ไทย และเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน สำหรับองค์กรพัฒนาเอกชน และผู้ประกอบการที่เป็นนายจ้าง หน่วยงานของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนมีบทบาทในการตรวจการใช้แรงงานเด็ก การดูแลสวัสดิการ การให้ความช่วยเหลือคุ้มครอง การส่งเสริมโอกาส และการพัฒนาเด็กการฝึกอบรมด้านทักษะอาชีพ การสร้างความตระหนัก และการป้องกันการจ้างแรงงานเด็ก ในส่วนของหน่วยงานภาครัฐ ได้พบว่าสำนักงานสวัสดิการ และคุ้มครองแรงงานมีความเห็นว่าสถานการณ์ด้านแรงงานเด็กในจังหวัดไม่รุนแรง จึงไม่มีการตรวจแรงงานเด็ก โดยเฉพาะ และจำนวนเจ้าหน้าที่ด้านสวัสดิการแรงงานมีเพียง 15 คน การเข้าถึงงานเกษตร และงานรับใช้ในบ้านทำได้ยาก นอกจากนั้นยังมีผู้ประกอบการบางรายปิด และหลบเลี่ยงการตรวจตราการใช้แรงงานเด็ก และแรงงานต่างด้าว ที่ไม่มีใบอนุญาต อย่างไรก็ตามเมื่อมีการตรวจพบการใช้แรงงานเด็ก สวัสดิการฯ จะใช้วิธีตักเตือน ให้แก้ไขมากกว่าการเอาผิดตามกฎหมายในทันที สำหรับตำรวจทั้งสถานีตำรวจภูธร และตำรวจ ตรวจคนเข้าเมืองเห็นว่าสถานการณ์แรงงานเด็กไทยไม่รุนแรง การตรวจการใช้แรงงานเด็กจึงเป็นเชิงรับมากกว่าเชิงรุก และเมื่อตรวจสอบแรงงานเด็กต่างชาตก็มักตรวจสอบอายุไม่ได้ เพราะไม่มีเอกสารประจำตัว นโยบายรัฐเกี่ยวกับผู้ติดตาม และครอบครัวของแรงงานต่างด้าวก็ยังไม่มีความชัดเจนทำให้ผู้ปฏิบัติมีความยุ่งยาก แต่ละปีมีคดีเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว และเด็กน้อยมาก เพราะเด็กไม่มาแจ้งความ เนื่องจากมีสถานภาพเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

องค์กรพัฒนาเอกชน มีบทบาทเชิงรุกสำหรับเรื่องแรงงานต่างชาติในจังหวัดสมุทรสาคร ทั้งมูลนิธิรักษ์ไทย และเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน มีการจัดสวัสดิการด้านสาธารณสุข และศูนย์เด็กในชุมชนแรงงานต่างชาติ ให้บริการป้องกันโรคแก่เด็กต่างชาติ เผยแพร่ข้อมูลเพื่อการป้องกันโรค และดูแลด้านสิทธิแรงงาน โรงพยาบาลสมุทรสาครก็มีบทบาทเชิงรุกในด้านสุขภาพอนามัยเช่นกัน แต่บางครั้งก็ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากผู้ประกอบการในการเข้าไปตรวจสอบสภาพแรงงานในสถานประกอบการบางแห่ง เพราะผู้ประกอบการกลัวเสียเวลาการทำงานของแรงงานมูลนิธิรักษ์ไทย และเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานให้ความช่วยเหลือแรงงานเด็กต่างชาติที่ถูกละเมิดสิทธิ เช่น ถูกทำร้าย ประสานงานด้านคดีให้แรงงานเด็กต่างชาติ ช่วยเหลือส่งแรงงานเด็กต่างชาติ และเด็กที่เป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ไปสถานสงเคราะห์ และส่งกลับประเทศ สำหรับผู้ประกอบการ บทบาทสำคัญ คือการให้สวัสดิการด้านที่พัก ซึ่งจัดให้ทั้งแรงงานผู้ใหญ่ และเด็ก ในกรณีที่ไม่มีที่พักก็มีพาหนะรับส่ง ส่วนใหญ่เป็นสถานประกอบการขนาดใหญ่ซึ่งไม่มีปัญหา (http://www.notforsale.in.th/autopagev4/show_page.php?topic_id=30&auto_id=8&TopicPk=)

ตารางที่ 6.1 ตารางสรุปข้อมูลจากการลงพื้นที่

พื้นที่	ลักษณะเหยื่อ	กระบวนการ	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์
แม่สาย เชียงราย	- กลุ่มตัวอย่างเป็นสตรีและเด็กผู้หญิง ไปค้ามนุษย์ในลักษณะบริการทางเพศ และบังคับให้สมรสเพื่อการค้า - นอกจากนี้ยังพบกรณีที่ไม่สามารถ สรุปว่าเข้าข่ายสำหรับการรับอุปการะ เด็ก ที่พบภายหลังว่าเป็นการใช้ แรงงานเด็กภายในบ้าน	มีกระบวนการ นายหน้าติดต่อ โดยนายหน้าเป็น คนในชุมชน	- คำนิยมในการทำงานของ ผู้หญิง - ปัญหาครอบครัว - กระบวนการนายหน้าใน ชุมชน - ขาดโอกาสทางการศึกษา
แม่สอด ตาก	กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ คือเด็กที่เป็นบุตรของชาวพม่าที่เป็น มุสลิมและเป็นเด็กที่ถูกนำไปขาย ดอกไม้ในกรุงเทพฯ	มีกระบวนการ นายหน้าติดต่อ โดยนายหน้าเป็น คนในชุมชน หรือ บุคคลที่เป็นญาติที่ น้อง	- ปัญหาเศรษฐกิจของ ครอบครัว - ไม่มีทางเลือกในการ ประกอบอาชีพ - กระบวนการนายหน้าใน ชุมชน - ขาดโอกาสทางการศึกษา

ตารางที่ 6.1 ตารางสรุปข้อมูลจากการลงพื้นที่ (ต่อ)

พื้นที่	ลักษณะเหยื่อ	กระบวนการ	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าสู่กระบวนการค้ำมนุษย์
มหาชัย สมุทรสาคร	กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเหยื่อการค้ามนุษย์คือเด็กที่ถูกบังคับแรงงานในโรงงานโดยผ่านนายหน้า (แต่ไม่ชัดเจนนัก เนื่องจากเป็นการจ้างเหมาทำงานช่วยผู้ปกครอง)	มีกระบวนการนายหน้าติดต่อโดยนายหน้าเป็นคนในชุมชน	- ความต้องการแรงงานในภาคอุตสาหกรรมทำให้เกิดกระบวนการนายหน้า - ปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัว - ขาดโอกาสทางการศึกษา
ระนอง	กลุ่มตัวอย่างเป็นหญิงบริการเป็นส่วนใหญ่ แต่เนื่องจากการเดินทางข้ามพรมแดนที่สะดวกมาก ผู้เสียหายจึงเป็นผู้ที่อพยพเข้ามาเพื่อทำงานโดยตรง ไม่ถือเป็นกลุ่มเป้าหมายของการศึกษาครั้งนี้	มีเพียงผู้อำนวยความสะดวกในการข้ามแดนและการหางานของผู้ย้ายถิ่นที่มาจากพม่า	
เชียงใหม่	ไม่พบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นทายาทรุ่นที่ 2 แม้ว่าจะเป็นพื้นที่ต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางของการค้ามนุษย์		

บทที่ 7

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ในกลุ่มทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

การที่สามารถนำเสนอหรือให้ข้อเสนอแนะว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเชิงนโยบายซึ่งในที่นี้หมายถึงข้อเสนอแนะดังกล่าวนั้นสามารถนำมาปฏิบัติได้ มิใช่เป็นเพียงข้อแนะนำทางวิชาการเท่านั้น แต่เนื่องจากการค้ามนุษย์เป็นเรื่องที่ผิดกฎหมายและยังเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่ต่อสังคมไทย ดังจะเห็นได้ว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการค้ามนุษย์ของไทยก็คือพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งมีผลบังคับใช้ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2551 นี้เอง รวมไปถึงการจัดตั้งหน่วยงานและคณะกรรมการรับผิดชอบทั้งในระดับประเทศและระดับจังหวัดก็เพิ่งมีการปฏิบัติในระยะเวลาอันสั้น การที่จะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำนโยบายและนำกฎหมายดังกล่าวไปบังคับใช้จึงมีปัญหามากมาย จากข้อมูลที่ทำกรสำรวจจึงพบว่าคดีที่เกี่ยวกับค้ามนุษย์จึงแทบไม่ปรากฏในพื้นที่ที่สำรวจ ในเมื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มที่กระทำผิดและยังไม่สามารถระบุกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกค้ามนุษย์ได้การจะป้องกันและปราบปรามย่อมไม่อาจจะดำเนินการได้

1. มูลเหตุสำคัญที่เป็นอุปสรรคของการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

แม้ว่าสาเหตุของอุปสรรคของการจัดการเกี่ยวกับการค้ามนุษย์อาจจะมีมูลเหตุหลายอย่าง แต่ประการสำคัญจะมาจาก 2 สาเหตุ คือสาเหตุทางด้านนโยบายและกฎหมาย (Laws and Policy) ที่เกี่ยวข้อง และสาเหตุที่สองคือด้านการบังคับใช้ (Enforcement) ซึ่งมูลเหตุสำคัญหลัก ๆ ได้แก่

1.1 สาเหตุทางด้านนโยบายและกฎหมาย ในเรื่องนี้ประกอบด้วยมูลเหตุ 2 ประการได้แก่

ก. **มูลเหตุทางด้านนโยบาย** เนื่องจากเรื่องการค้ามนุษย์มีข้อที่รัฐบาลไทยจะต้องให้ความสำคัญด้วยเหตุผล 2 ประการ กล่าวคือประการแรกเป็นเรื่องของสังคมนานาชาติหรือเงื่อนไขที่รัฐบาลไทยมีต่อองค์การระหว่างประเทศ คือสหประชาชาติอันเนื่องจากการที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกขององค์การดังกล่าว การที่สหประชาชาติได้มีการออกอนุสัญญาต่อต้านอาชญากรรมที่จัดตั้งข้ามชาติ (Convention against Transnational Organized Crime) ในเดือนพฤศจิกายน

ค.ศ. 2000 นี้เองที่ตามมาด้วยพิธีสาร (Protocol) จำนวน 3 ฉบับและฉบับที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์คือ พิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะการค้าหญิงและเด็ก (Protocol to Prevention, Suppression, and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children) ในปีเดียวกัน แต่ทางรัฐบาลไทยได้ลงนามในพิธีสารดังกล่าวในวันที่ 18 ธันวาคม 2001 หรือในปีต่อมาและจากนั้นรัฐบาลไทยได้รับเอามาประกาศใช้ในกฎหมายการค้ามนุษย์ในปี ค.ศ. 2008 หรือเจ็ดปีต่อมาซึ่งยังช้ากว่าประเทศพม่าที่มีการใช้กฎหมายดังกล่าวก่อนหน้าประเทศไทย ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยมีกฎหมายลักษณะอื่นที่ใกล้เคียงประกาศใช้อยู่แล้ว ดังนั้นการมีกฎหมายค้ามนุษย์จึงเป็นกฎหมายเสริมเพิ่มเติมกฎหมายอื่น ๆ มากกว่าจะเป็นกฎหมายหลัก

ประการที่สอง เนื่องจากการปฏิบัติการเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์มีผลต่อความสำคัญของประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกามีการจัดอันดับประเทศที่จับตามอง (Watch List) ว่าให้ความร่วมมือกับประเทศตนมากน้อยเพียงไรการค้ามนุษย์เป็นเรื่องหนึ่งที่ประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความสนใจ ถ้าประเทศใดไม่ให้ความร่วมมือกับประเทศตนก็อาจจะมีความช่วยเหลือหรือด้านสิทธิการค้า เหตุผลนี้จึงทำให้ผู้บริหารของไทยต้องแสดงความสนใจให้สังคมนานาชาติเข้าใจว่าประเทศไทยมิได้ละเลยเรื่องดังกล่าว

ดังนั้นนโยบายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของไทยจึงอาจจะเกิดจากแรงกดดันภายนอก (External Pressure) มากกว่าเจตนาที่ต้องการผลักดันด้วยตนเองถึงแม้ว่าอาจจะมีเรื่องของคุณธรรมและศีลธรรมมาเกี่ยวข้องบ้าง นอกจากนั้นการเกิดการกระทำฐานค้ามนุษย์มักจะเกิดกับเหยื่อที่เป็นต่างชาติ ไม่ว่าจะเป็นหญิงมาจากพม่า เด็กขอทานจากกัมพูชา หรือแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านโดยทั่วไป สภาพดังกล่าวจึงไม่ใช่ความจำเป็นในประเทศ การที่จะให้หน่วยงานของรัฐทุ่มเทให้เต็มที่จึงอาจจะไม่เกิดขึ้น

ข. มุมเหตุทางด้านกฎหมายการค้ามนุษย์ เนื่องจากกฎหมายการค้ามนุษย์ของไทยและของประเทศพม่าล้วนมีลักษณะคล้ายกันและมีที่มาจากแหล่งเดียวกันคือมาจากพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะการค้าหญิงและเด็ก (Protocol to Prevention, Suppression, and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children) และพิธีสารดังกล่าวยังมาจากกฎหมายแม่คือ อนุสัญญาต่อต้านอาชญากรรมที่จัดตั้งข้ามชาติ (Convention against Transnational Organized Crime) ดังนั้นกฎหมายการค้ามนุษย์จึงมีที่มาจากมิติต่างประเทศ มิใช่เป็นเรื่องของภายในประเทศ สารสำคัญของกฎหมายจึงมีบริบท (Context) ของความเป็นระหว่างประเทศเจือปนอยู่และในหลาย ๆ กรณีไม่อาจจะบังคับใช้กับสถานการณ์ที่เป็นอยู่จริง กล่าวคือองค์ประกอบของการค้ามนุษย์ตามกฎหมายนั้นจะประกอบด้วยองค์ประกอบ

3 ประการคือ

(1) ลักษณะการกระทำผิด หมายถึงการเป็นธุระจัดหา ซื้อมาขาย ไปมาจาก หรือพาเข้าไปยังที่ใด หนึ่งแห่งนั้น ยักขัง จัดให้อยู่อาศัย และรับไว้ในความดูแล

(2) วิธีการที่มีขอบด้วยกฎหมาย หมายถึง การข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว นอ้ฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ และให้เงินหรือผลประโยชน์อื่น

(3) เพื่อความประสงค์แสวงหาผลประโยชน์ หมายถึง การค้าประเวณี กรผลิตเผยแพร่วัตถุ สื่อลามก การเอาคนลงไปเป็นทาส ขอทาน การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ และการบังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า

ด้วยข้อเท็จจริงที่ว่าอนุสัญญาต่อต้านอาชญากรรมที่จัดตั้งข้ามชาติ (Convention against Transnational Organized Crime) ซึ่งเป็นที่มาของพิธีสารเพื่อป้องกัน ปรามปราม และลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะการค้าหญิงและเด็ก (Protocol to Prevention, Suppression, and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children) นั้นมีที่มาจากอนุสัญญาว่าด้วยการค้าบุคคลและการแสวงหาผลประโยชน์จากการค้าประเวณีของบุคคลอื่น (Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of Others) ที่ประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1949 ที่มุ่งจะลงโทษบุคคลที่สามที่แสวงหาผลประโยชน์จากการบังคับให้คนเป็น โสเภณี กฎหมายการค้ามนุษย์ที่กำหนดขึ้นจึงสืบทอดเจตนารมณ์ดังกล่าวคือออกกฎหมายมาใช้ลงโทษบุคคลที่สามที่มุ่งเอารัดเอาเปรียบหญิงและเด็ก กฎหมายการค้ามนุษย์มีไว้เพื่อช่วยเหลือหญิงและเด็กที่เสียเปรียบ เมื่อมุ่งจะใช้ลงโทษบุคคลที่สาม ผลที่ตามมาคือบุคคลที่ใกล้ชิดอาจจะกลายเป็นผู้กระทำการละเมิดสิทธิหญิงและเด็กเสียเองโดยไม่มี ความผิด เช่น กรณีของบิดามารดาบังคับบุตรให้ขอทาน หรือเก็บขยะโดยไม่ยอมให้เด็กเหล่านั้นเข้ารับการศึกษามารดาพาบุตรไปค้าบริการทางเพศโดยผู้ปกครองอาศัยอยู่กับบุตรที่เป็นโสเภณี มารดาจึงมิใช่หน้าหรือบุคคลที่สามโดยปริยายแต่สภาพของบุตรกลับไม่มีอะไรดีขึ้นไม่ว่าจะถูกกระทำโดยบุคคลที่สามหรือบุคคลใกล้ชิด

การที่เจตนาของกฎหมายต้องการเพียงการลงโทษคนผิดจึงไม่ช่วยให้กลุ่มเสี่ยงหรือเหยื่อได้หลุดพ้นจากการถูกค้ามนุษย์ ดังจะเห็นได้จากสาระสำคัญของพระราชบัญญัติป้องกันและปรามปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งประกอบด้วย

หมวดที่ 1 : บททั่วไป ซึ่งเป็นเรื่องการนิยามลักษณะของการกระทำความผิด

หมวดที่ 2 : คณะกรรมการป้องกันและปรามปรามการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นเรื่องขององค์ประกอบของคณะกรรมการชุดต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่

หมวดที่ 3 : อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นเรื่องการให้อำนาจและวิธีปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบ จับกุม หรือการดำเนินคดี

หมวดที่ 4 : การช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นเรื่องกระบวนการช่วยเหลือผู้เสียหาย

หมวดที่ 5 : กองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นเรื่องการจัดตั้งและการใช้ประโยชน์จากกองทุน

หมวด 6 : บทกำหนดลงโทษ ซึ่งเป็นเรื่องโทษฐานการกระทำผิดจะได้รับโทษอย่างไร

เมื่อพิจารณาในสาระสำคัญของกฎหมายดังกล่าวจึงเป็นเรื่องการลงโทษและช่วยเหลือเหยื่อจากการค้ามนุษย์เป็นหลักใหญ่ซึ่งมาตรการดังกล่าวเป็นเรื่องปลายเหตุและถ้าจะพิจารณากันให้ดี พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ก็คือการปรับปรุงพระราชบัญญัติว่าด้วยการปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2640 นั้นเองโดยมุ่งที่จะลงโทษคนกลางหรือนายหน้าที่ได้ประโยชน์จากการทุจริตสตรีและเด็ก แต่กลับไม่ได้เสนอแนวทางใหม่ ๆ มากนักและที่สำคัญเป็นกฎหมายที่มุ่งเน้นการปราบปรามมากกว่าการป้องกัน

1.2 สาเหตุด้านการบังคับใช้

ก. **มูลเหตุที่เกิดจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย** เนื่องจากพระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์นั้นมิเจตนารมณ์ในการปราบปรามการค้ามนุษย์ การลงโทษผู้กระทำผิดจึงต้องระมัดระวังและการหลบเลี่ยงความผิดจึงเป็นเรื่องธรรมดา นอกจากนั้นการตีความตามตัวบทก็ขาดความชัดเจน นั้นเป็นมูลเหตุที่ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมองเรื่องที่เกิดขึ้นแตกต่างกัน เช่น การที่บิดามารดายินยอมให้บุตรสาวตนเองที่ยังเรียนหนังสืออยู่แต่งงานอย่างถูกต้องตามประเพณีจะเป็นการค้ามนุษย์หรือไม่ การที่บุตรสาวที่อายุเกิน 18 ปีมีพี่สาวมารับตัวไปจากบ้านเพื่อไปให้บริการทางเพศจะเป็นการค้ามนุษย์หรือไม่โดยที่บุตรสาวนั้นรู้ว่าต้องไปประกอบอาชีพดังกล่าว พ่อแม่ที่ไม่ทำงานและบังคับให้บุตรของตนไปขอกทานหรือเก็บขยะเพื่อนำเงินมาเลี้ยงครอบครัวจะเป็นการค้ามนุษย์หรือไม่ การตีความแตกต่างกันทำให้การแก้ปัญหาแตกต่างกันด้วย

ข. **มูลเหตุเกิดจากการบังคับใช้กฎหมาย** เมื่อกฎหมายที่ขาดความชัดเจนถูกนำมาเป็นแนวทางการบังคับใช้ย่อมตามมาด้วยปัญหาแก่ผู้ปฏิบัติงาน ปัญหาของการบังคับใช้กฎหมายประการแรกคือการที่บุคลากรที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงในตัวบทแห่งกฎหมายและยังมีกฎหมายลักษณะอื่นที่ใกล้เคียงบังคับใช้อยู่ เจ้าหน้าที่ที่ไม่แน่ใจในตัวบทดังกล่าวจึงหาทางออกโดยการใช้อย่างอื่นมาบังคับใช้ดีกว่า นอกจากนั้นขบวนการค้ามนุษย์เป็นอาชญากรรมจัดตั้ง (Organized Crime) ประเภทหนึ่งจึงมีผลประโยชน์เกี่ยวเนื่องในแต่ละขั้นตอนและยังมีการสมรู้ร่วมคิดระหว่างผู้กระทำผิดและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

2. แนวทางดำเนินการกับปัญหาการค้ำมนุษย์ในทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

2.1 ในเรื่องของนโยบายการป้องกันการตกเป็นเหยื่อการค้ำมนุษย์

การที่จะแก้ปัญหาในเรื่องหนึ่งเรื่องใดนั้นสิ่งที่สำคัญมากคือการเข้าใจถึงปัญหาของเรื่องที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง การที่หน่วยงานจำนวนไม่น้อยใช้แนวความคิดว่าการค้ำมนุษย์นั้นเกิดจากปัจจัยความยากจน ขาดการศึกษา และขาดความรู้ในเรื่องการค้ำมนุษย์นั้นทำให้หน่วยงานของรัฐเข้าใจว่าการประชาสัมพันธ์หรือณรงค์ให้ประชาชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงตระหนักถึงปัญหาการค้ำมนุษย์จะสามารถป้องกันการค้ำมนุษย์ได้ สิ่งที่ตามมาคือหน่วยงานของรัฐไม่สามารถป้องกันการค้ำมนุษย์ได้ การวิจัยเพื่อหาคำตอบที่แท้จริงจะช่วยให้การกำหนดนโยบายมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากการวิจัยในเรื่องการค้ำมนุษย์ในทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าทำให้พบว่าสภาพของความเป็นทนายทຸ່ນที่ 2 นั้นก่อให้เกิดบริบท (Context) ที่แตกต่างจากสภาพการค้ำมนุษย์ที่พบในประเทศโดยทั่วไป ปัจจัยที่มีผลต่อทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่านั้นอาจจะกล่าวได้ว่ามีอยู่ 3 ปัจจัยที่คล้ายกันแต่แตกต่างในบางปัจจัย คือปัจจัยความยากจน ปัจจัยวัฒนธรรม และความเชื่อ และปัจจัยของสายสัมพันธ์เพราะการค้ำมนุษย์เป็นอาชญากรรมจัดตั้ง สายสัมพันธ์จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การกระทำผิดดำรงอยู่ได้ การที่เราสามารถกำหนดปัจจัยที่ก่อให้เกิดการค้ำมนุษย์ได้ถูกต้องย่อมทำให้การกำหนดนโยบายการป้องกันมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนจะปฏิบัติตามนโยบายได้มากน้อยเพียงไรเป็นเรื่องอีกเรื่องหนึ่งเพราะการนำนโยบายไปปฏิบัติมันจะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องมากมาย เช่น การมีงบประมาณเพียงพอ การมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ กฎระเบียบที่เพียงพอ และยังมีเรื่องของการใช้อิทธิพลที่ไม่เป็นทางการอีกด้วย

2.2 ในเรื่องความชัดเจนของกฎหมาย

เนื่องจากปัญหาประการสำคัญในการนำเอากฎหมายไปสู่การบังคับใช้คือการตีความไม่ตรงกันของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานและกฎหมายที่ใช้กระบวนในลักษณะกว้าง ๆ และปล่อยให้ตีความกันเอง ลักษณะของความไม่ชัดเจนปรากฏพบในหลายประเทศที่มีการบังคับใช้กฎหมายการค้ำมนุษย์โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกาและในยุโรป เพื่อมิให้ความคลุมเครือทำให้การป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ขาดประสิทธิภาพ ในเดือนกันยายน 2009 International Labor Organization ได้จัดทำรายละเอียดตัวชี้วัดการค้ำมนุษย์ออกมาให้ผู้เกี่ยวข้องพิจารณาโดยพิจารณาจากพฤติกรรมของการค้ำมนุษย์ออกเป็น 6 ลักษณะ คือ

- ก. การจัดหางานโดยการหลอกลวง (Deceptive Recruitment)
- ข. การจัดหางานโดยการบังคับ (Coercive Recruitment)
- ค. การจัดหางานโดยการเอาเปรียบผู้อ่อนแอ (Recruitment by Abuse of Vulnerability)
- ง. สภาพการทำงานที่ขูดรีด (Exploitation Condition of Work)
- จ. การบังคับปลายทาง (Coercion at Destination)
- ฉ. การเอาเปรียบผู้อ่อนแอยังปลายทาง (Abuse of Vulnerability at Destination)

จากลักษณะของพฤติกรรมทั้ง 6 ประเภท ทาง ILO ได้กำหนดระดับของการค้ามนุษย์ออกเป็น 3 ระดับ คือระดับรุนแรง (Strong) ระดับปานกลาง (Medium) และระดับไม่รุนแรง (Weak) และจากนั้นได้ระบุพฤติกรรมที่เข้าข่ายการค้ามนุษย์ในระดับต่าง ๆ และตามพฤติกรรมที่กำหนดไว้เช่นกัน

ตัวอย่างตัวชี้วัดของการค้ามนุษย์ในลักษณะการใช้แรงงานเด็ก

1. ตัวชี้วัดการจัดหางานโดยการหลอกลวง (Deceptive Recruitment)

ก. ระดับรุนแรง

- การหลอกลวงว่าจะได้รับโอกาสศึกษาต่อ
- การหลอกลวงในเรื่องลักษณะการทำงาน สถานที่ทำงาน และนายจ้าง

ข. ระดับปานกลาง

- การหลอกลวงสภาพการทำงาน
- การหลอกลวงในเรื่องสัญญาจ้าง
- การหลอกลวงในเรื่องการให้กลับบ้าน
- การหลอกลวงในเรื่องที่พักและสภาพความเป็นอยู่
- การหลอกลวงว่าจะได้รับสัญญาจ้างที่ถูกกฎหมายหรือการได้รับอนุญาตในการเข้าเมือง
- การหลอกลวงเรื่องการเดินทาง
- การหลอกลวงเรื่องค่าจ้าง
- การหลอกลวงว่าจะแต่งงานด้วยหรือรับเป็นบุตร

ค. ระดับไม่รุนแรง (ไม่มี)

2. ตัวชี้วัดการจัดหางานโดยการบังคับ (Coercive Recruitment)

ก. ระดับรุนแรง

- การลักพาตัว การบังคับแต่งงาน การบังคับให้เป็นบุตร หรือการขายเหยื่อ
- สร้างหนี้ผูกมัด
- การข่มขู่จะใช้ความรุนแรงต่อเหยื่อ
- การใช้ความรุนแรง

ข. ระดับปานกลาง

- การยึดเอกสารต่าง ๆ ของเหยื่อ
- การกักขัง
- ขู่ว่าจะประจานหรือแจ้งทางการ
- ขู่ว่าจะประจานให้ครอบครัวและสาธารณชนทราบ
- ใช้ความรุนแรงกับครอบครัว
- ยึดเงิน

ค. ระดับไม่รุนแรง (ไม่มี)

3. การจัดหางานโดยการเอาเปรียบผู้อ่อนแอ (Recruitment by Abuse of Vulnerability)

ก. ระดับรุนแรง (ไม่มี)

ข. ระดับปานกลาง

- การดูหมิ่นในเรื่องวัฒนธรรม ศาสนา และความเชื่อ
- การดูหมิ่นฐานะความยากจนของครอบครัว
- การดูหมิ่นในสถานภาพทางกฎหมาย
- การดูหมิ่นในด้านศึกษาหรือภาษา
- การดูหมิ่นว่าไม่รู้เรื่อง
- อื่น ๆ

ค. ระดับไม่รุนแรง (ไม่มี)

4. สภาพการทำงานที่ขูดรีด (Exploitation Condition of Work)

ก. ระดับรุนแรง

- การทำงานที่อันตราย

ข. ระดับปานกลาง

- สภาพความเป็นอยู่ที่ไม่ดี
- ทำงานเกินเวลาที่กำหนด
- จ่ายค่าแรงต่ำหรือไม่จ่ายค่าแรง
- ไม่มีหลักค้ำประกันการทำงาน
- สภาพการทำงานที่ไม่ถูกสุขลักษณะ
- การบังคับอัตราค่าแรง

5. การบังคับปลายทาง (Coercion at Destination)

ก. ระดับรุนแรง

- การยึดเอกสารการเดินทางทั้งหมด
- การสร้างหนี้ผูกพัน
- บังคับให้กระทำการผิดกฎหมาย
- การใช้แรงงานบังคับ
- กักขัง หน่วงเหนี่ยว
- ข่มขู่ว่าจะใช้ความรุนแรง
- การตกอยู่ภายใต้อิทธิพล
- การใช้ความรุนแรง

ข. ระดับปานกลาง

- การบังคับให้ใช้ความรุนแรงกับเพื่อน
- การบังคับให้โกหกกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- ขู่ว่าจะประจานหรือแจ้งทางการ
- ขู่ว่าจะให้ทำงานที่แย่ลง
- ขู่ว่าจะประจานให้ครอบครัวและสังคมรับรู้
- ขู่จะทำร้ายครอบครัว
- ยึดเงินเดือน

6. การเอาเปรียบผู้อ่อนแอยังปลายทาง (Abuse of Vulnerability at Destination)

ก. ระดับรุนแรง

- ต้องพึ่งพาคนที่เอาเปรียบ

ข. ระดับปานกลาง

- ตกทุกข์ได้ยากในเขาวัว
- ตกทุกข์ได้ยากในดินแดนที่มีเจ้าของตน
- มีปัญหาทางเศรษฐกิจ
- ครอบครัวเดือดร้อน
- ปัญหาบุคลิกภาพ
- มีปัญหาความสัมพันธ์กับหน่วยงานของรัฐ

แม้ว่าสิ่งที่กำหนดรายละเอียดที่ระบุข้างต้นจะมีเรื่องหลายเรื่องที่คลุมเครือและยังไม่ชัดเจนว่าหมายถึงอะไร และมีบางหัวข้อที่อาจจะไม่เห็นด้วยแต่ถ้าวิธีการจะพบว่าเป็นความพยายามที่จะสร้างความชัดเจนของตัวชี้วัดการค้ามนุษย์ซึ่งอาจใช้เป็นแนวทางเพื่อให้ผู้ปฏิบัติได้ใช้ในการบังคับใช้

2.3 ในเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย

การที่จะให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องการค้ามนุษย์ได้มีการบังคับใช้อย่างเต็มที่นั้น อาจจะพิจารณาได้ 2 แนวทาง คือ

ประการแรก การไม่มีการบังคับใช้นั้นเกิดจากการไม่รู้หรือไม่เข้าใจขั้นตอนและรายละเอียดของการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ยังเป็นสิ่งใหม่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจจะไม่เข้าใจหรือเข้าใจไม่ตรงกัน ในกรณีนี้พบในหลายพื้นที่ที่สำรวจ เจ้าหน้าที่ที่ผ่านการอบรมเรื่องการค้ามนุษย์ถูกย้ายไปปฏิบัติงานด้านอื่น เจ้าหน้าที่ที่มีอยู่ก็ไม่เข้าใจ การละเลยการปฏิบัติงานจึงเกิดขึ้นโดยมิได้มีเจตนา การอบรมอย่างสม่ำเสมออาจมีส่วนช่วยได้

ประการที่สอง เนื่องจากเรื่องการค้ามนุษย์มีบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายและยังเป็นอาชญากรรมจัดตั้ง (Organized Crime) ซึ่งเจ้าหน้าที่ในพื้นที่อาจจะมีส่วนรู้เห็นเป็นใจ กรณีเช่นนี้มักจะปรากฏพบในเรื่องอื่นในพื้นที่เสมอ เช่น เรื่องบ่อนการพนัน เรื่องช่องโศกเถื่อน และเรื่องยาเสพติด ในกรณีเช่นนี้ ถ้าหากทางหน่วยงานของไทยเห็นว่าการที่จะทำให้ภาพพจน์ของประเทศไทยดีขึ้นในสายตาประชาคมโลกแล้ว ไทยเราอาจจะจำเป็นต้องจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการพิเศษ (Special Taskforce) ในพื้นที่เพื่อดูแลเรื่องนี้โดยตรงในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง การดำเนินการดังกล่าวอย่างน้อย ๆ จะช่วยให้รัฐบาลของสหรัฐอเมริกาที่มีการใช้ระบบ Watch-list ได้เห็นว่าประเทศไทยมีความตั้งใจจริงในการให้ความร่วมมือในเรื่องดังกล่าว

นอกจากวิธีการดังกล่าว สิ่งหนึ่งก็คือการเปลี่ยนวิธีคิดของผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ หน่วยงาน การปฏิเสธการมีอยู่ของการค้ามนุษย์ในพื้นที่ของตน วิธีการก็คือเมื่อมีคดีการค้ามนุษย์ก็ให้ทำคดีไปในลักษณะอื่น วิธีนี้อาจจะดูดีถ้าทางสหรัฐอเมริกาไม่การตรวจสอบหรือมีการร้องเรียน แต่ที่ผ่าน ๆ มามักจะปกปิดไม่มิดเพราะจะมีหน่วยงานพัฒนาเอกชน (NGO) ได้นำเรื่องการค้ามนุษย์มาเปิดเผย ผลที่ตามมาทำให้หน่วยงานระหว่างประเทศขาดความเชื่อถือของข้อมูลทางราชการไทย วิธีคิดเช่นนี้จึงควรได้รับการทบทวนและหน่วยงานระดับสูงควรแจ้งให้หน่วยงานในพื้นที่ได้ปฏิบัติแนวทางตรงกัน นั่นคือการยอมรับความจริงและแสดงความรู้สึกในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

2.4 ในเรื่องการคุ้มครองเหยื่อ

การช่วยเหลือให้หลุดพ้นจากวงจรการค้ามนุษย์เป็นสิ่งที่ยากเพราะ โอกาสที่เหยื่อจะถูกทำร้ายเมื่อกลับไปสู่ชุมชนหรือครอบครัวของตนเพราะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ก็คือบิดามารดาและญาติพี่น้องของเหยื่อนั่นเอง นอกจากนั้นเนื่องจากความยากจน แม้ว่าจะช่วยเหลือออกมาจากสถานที่ค้ามนุษย์และนำส่งกลับบ้านแล้วเมื่อกลับมาสู่สภาพเช่นเดิม ในสภาพแวดล้อมแบบเดิม และพบกับคนเดิม ๆ แล้วโอกาสที่เหยื่อดังกล่าวจะตกเป็นเหยื่ออีกครั้ง (Re-victimization) ย่อมมีมาก ตราบใดที่ไม่มีการเปลี่ยนความคิดของผู้ปกครองที่ยังคิดแต่จะพึ่งบุตรหลานเพื่อหาเงินมาส่งเสียตนแล้ว ทายาทรุ่นที่สองยังคงเป็นเหยื่อคนแล้วคนเล่า ยิ่งไปกว่านั้นสายสัมพันธ์ (Connection) หรือบุคคลชักนำ (ไม่จำเป็นว่าต้องเป็นนายหน้าเพราะอาจจะเป็นญาติพี่น้องที่ทำงานดังกล่าวมาก่อน) ยังมาชักจูงให้ไปทำงานค้าบริการทางเพศยังคงวนเวียนอยู่กับเหยื่อ โอกาสที่เหยื่อจะไปทำงานดังกล่าวย่อมมีมากขึ้น

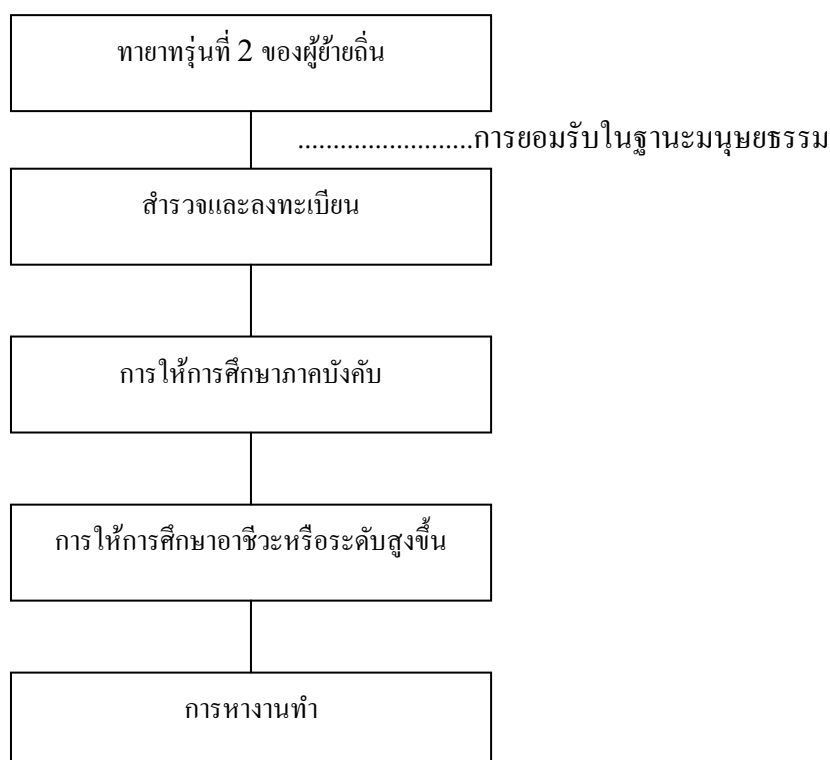
จากการศึกษาในพื้นที่บ้านร้องพระเจ้าในอำเภอแม่สอดพบว่าถ้าหากในพื้นที่ที่ทายาทรุ่นที่สองอาศัยอยู่นั้นมีการให้การศึกษาแก่เด็กเหล่านั้น และเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วมีตลาดงานรองรับการที่ทายาทรุ่นที่สองจะเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ย่อมมีน้อยลง นอกจากนั้นคนในสังคมยังปฏิเสธที่จะให้บุตรหลานของตนไปทำงานที่สังคมรังเกียจ นายหน้าในพื้นที่ย่อมจะปฏิบัติงานได้ลำบาก อาจกล่าวได้ว่าการศึกษาคือช่วยเป็นเกราะคุ้มครองทายาทรุ่นที่สองมิให้ตกเป็นเหยื่อได้ดีที่สุด แต่การศึกษาย่อมมีได้ช่วยให้คนเหล่านั้นรอดพ้นจากความยากจน การมีตลาดงานที่ดีจะช่วยให้คนเหล่านั้นไม่ต้องตกเป็นเหยื่อของนายหน้า

แต่ถ้าจะมีตลาดงานรองรับ แต่ก็ไม่ได้เป็นหลักประกันว่าทายาทเหล่านั้นจะไม่ตกเป็นเหยื่อเช่นกรณีของอำเภอเมือง สมุทรสาคร เพราะในเมื่อระบบการจ้างงานในพื้นที่ยังคงมอบความรับผิดชอบให้แก่นายหน้าจ้างแรงงานเป็นผู้รับช่วงในการจัดหาแรงงานแล้ว โอกาสที่จะเอารัดเอาเปรียบแรงงานย่อมเป็นไปได้ นอกจากนั้นหากการบริหารงานแบบ “ล้ง” ยังคงดำเนินต่อไป ทางออกของ

การใช้แรงงานเด็กแบบแม่- ลูกทำงานด้วยกันก็ยังคงหนีไม่พ้นและสิทธิเด็กย่อมถูกละเลย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือตราบไคที่อุตสาหกรรมยังต้องพึ่งพาแรงงานเด็กแล้ว การค้ามนุษย์จึงยังเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอุตสาหกรรมนั้น

2.5 การป้องกันมิให้ทายาทรุ่นที่ 2 ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์

ในการป้องกันมิให้ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นพม่าตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์นั้นอาจจะแนวความคิดในการให้การศึกษาที่ใช้เช่นเดียวกับเด็กคนไทยมาประยุกต์ใช้กับกลุ่มดังกล่าว

แนวความคิดนี้คือการเริ่มต้นจากการยอมรับในควมมีตัวตนของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่า เพราะในเมื่อความจริงคือเราไม่สามารถขับไล่หรือส่งกลับประเทศตนเพราะบุคคลเหล่านั้นจำนวนไม่น้อยไม่ประสงค์จะกลับและอาจจะไม่มีความผูกพันใด ๆ กับประเทศของตน ขณะเดียวกันการที่ทางราชการยอมออกเอกสารการเกิดให้กับทายาทเหล่านั้น แม้ว่าจะไม่สมบูรณ์ก็ตามแต่ทางการย่อมมีข้อมูลพอสมควรในการระบุ (Identify) ว่าคนเหล่านั้นเป็นใครและมีสายสัมพันธ์กับบุคคลใด

การจัดทำทะเบียนประวัติเช่นเดียวกับคนไทยจะช่วยให้การควบคุมดูแลมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จากนั้นอาจจะมาตรการให้การศึกษาภาคบังคับเช่นเด็กไทยจะช่วยให้โอกาสการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ลดน้อยลง เราเด็กเหล่านั้นจะเข้าสู่ระบบการศึกษาภาคบังคับ ผู้ปกครองก็จะมีโอกาสการบังคับบุตรให้ไปใช้แรงงานน้อยลง และเด็กจะมีความเข้าใจในกลไกการค้ามนุษย์มากขึ้น ขณะเดียวกันการให้การศึกษาไม่ใช่เป็นเพียงการมอบความรู้แก่นักเรียนเหล่านั้นเท่านั้น แต่เป็นการสร้างวัฒนธรรมที่จะปฏิเสธมิให้ต้องไปขายบริการทางเพศ นอกจากนั้นเด็กจะมีความเข้าใจในสิทธิที่พึงมีของตนเองโดยผ่านระบบโรงเรียน

การเปิดโอกาสให้ทายาทรุ่นที่ 2 ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นยอมทำให้กลุ่มคนดังกล่าวได้รับโอกาสการทำงานที่ดีขึ้น การตกเป็นเหยื่อน้อยลงและการได้รับการยอมรับจากประชามนุษชาติจะมีมากขึ้น

3. นโยบายที่เหมาะสมในการป้องกันการค้ามนุษย์ของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

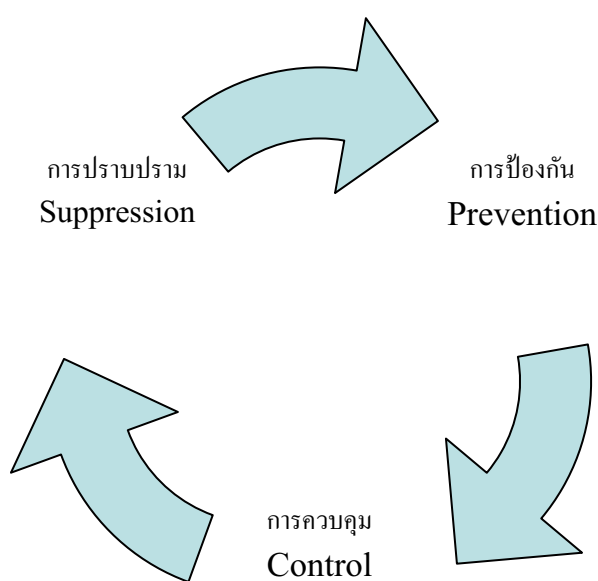
นโยบายของการป้องกันการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่านั้นนอกจากการที่ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้าใจถึงมูลเหตุของปัญหา ปัจจัยเสี่ยง และบริบทของปัญหาแล้ว ปัจจัยหลักอีกประการหนึ่งของปัญหาของการกำหนดนโยบายคือการที่ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องมีโลกทัศน์(Perception) ของปัญหาอย่างไร ผู้บริหารที่มีโลกทัศน์ในเชิงลบก็จะมองปัญหาในลักษณะที่ต่อต้านและไม่ยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น และในหลายครั้งมักจะนิยมใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ในทางกลับกันถ้าผู้บริหารที่มีจิตใจกว้าง (Broad Mind) ก็จะยอมรับสภาพความเป็นจริงและใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบประนีประนอม ดังนั้นโลกทัศน์ที่ไม่ถูกต้องจะนำมาซึ่งนโยบายการแก้ปัญหาที่ไม่เหมาะสมตามมา

อย่างไรก็ตามโลกทัศน์มิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นมาลอย ๆ เพราะโลกทัศน์เป็นเรื่องของทัศนคติและความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่ง ๆ ที่สะสมกันมาโดยใช้เวลาพอสมควร ทัศนคติและความรู้สึกนั้นอาจจะมีสาเหตุจากหลายประการ เช่น เกิดจากการถูกอบรมสั่งสอนกันมานานจนเกิดเป็นความเชื่อและมีโลกทัศน์ตามที่ได้รับ การอบรมสั่งสอนมา เกิดจากการมีประสบการณ์ที่ผ่านมาในเรื่องนั้น ๆ จนทำให้เกิดความเชื่อตามประสบการณ์ที่ได้รับ หรือเกิดจากอาชีพของตนที่เกี่ยวข้องเพราะอาชีพคือผลประโยชน์ของบุคคลนั้น ๆ ดังนั้นผลประโยชน์จึงเป็นที่มาของโลกทัศน์ที่สำคัญ

ปรากฏการณ์ของการเกิดคนกลุ่มหนึ่งที่เราริเรียกกันว่าทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่านั้นทำให้เกิดโลกทัศน์ที่แตกต่างกันหลายแบบตามอาชีพหรือผลประโยชน์ของกลุ่มคนซึ่งอาจจะจำแนกได้ดังนี้

กลุ่มแรกเรียกว่ากลุ่มผู้ที่มีโลกทัศน์เกี่ยวข้องกับเรื่องความมั่นคง (Security Perception)

กลุ่มนี้ประกอบด้วยข้าราชการสายความมั่นคงแห่งรัฐ เช่น ตำรวจ เจ้าหน้าที่ปกครอง เจ้าหน้าที่แรงงานและทหาร วิธีคิดของกลุ่มนี้คือการมองว่าอะไรที่ผิดกฎหมายคือสิ่งที่มีส่วนทำลายความมั่นคงแห่งรัฐและเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ วิธีแก้ปัญหาคือการกำจัดสิ่งที่ผิดกฎหมายให้หมดสิ้นไป แต่ถ้าเรื่องใดเกินความสามารถในการกำจัดแล้วยังทำไม่ได้ก็ต้องใช้มาตรการควบคุม ลายหลังการกำจัดและควบคุมแล้วสิ่งที่จะต้องดำเนินการทุกครั้งคือการป้องกัน ดังนั้นโลกทัศน์ของคนกลุ่มนี้ในการดำเนินนโยบายทุกครั้งจะประกอบด้วยสิ่ง 3 สิ่งเสมอ ได้แก่

กลุ่มที่ให้ความสนใจในเรื่องความมั่นคงนั้นแนวคิดที่พิจารณาในทฤษฎีที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าคือกลุ่มคนที่ผิดกฎหมายของคนเข้าเมืองและการอาศัยอยู่ในประเทศไทยโดยไม่ถูกกฎหมาย แนวความคิดพื้นฐานของบุคคลกลุ่มนี้คืออะไรที่ผิดกฎหมายย่อมมีผลเสียต่อความมั่นคงเพราะกฎหมายคือความมั่นคง วิธีในการแก้ปัญหาของบุคคลกลุ่มนี้คือ

1. การป้องกัน (Prevention) แนวทางการป้องกันคือการไม่ให้ชาวต่างชาติเข้ามา

ในดินแดนของประเทศไทย แต่ถ้าเข้ามาแล้วก็จะไม่ให้ได้รับสิทธิเท่าเทียมคนไทย เพราะมีฉะนั้นจะเป็นอันตรายต่อประเทศและเท่ากับเป็นการเชื้อเชิญให้เข้ามามากยิ่งขึ้น แต่ปัญหาคือทนายทฤษฎีที่ 2 เหล่านั้นมิได้เดินทางมาจากประเทศพม่า การป้องกันการเข้าประเทศจึงทำไม่ได้ วิธีการจึงทำโดยการกีดกันสิทธิบางประการ เช่น สิทธิในการประกอบอาชีพ สิทธิในการครอบครองทรัพย์สิน และสิทธิในการเคลื่อนย้าย เป็นต้น

2. *การควบคุม (Control)* การควบคุมจะเป็นมาตรการของรัฐในการป้องกันมิให้พฤติกรรมที่ไม่ปรารถนาได้สร้างภาระแก่รัฐ มาตรการของการควบคุมนั้นจะนำมาใช้เมื่อมาตรการการป้องกันไม่สามารถดำเนินการได้ เช่น การดำรงอยู่ของทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า หรือการเข้ามาของแรงงานต่างชาติที่ผิดกฎหมาย การที่ประเทศสองแห่งมีดินแดนติดกันแต่มีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจแตกต่างกัน การเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศที่มีแรงงานมากแต่มีรายได้ต่ำมายังประเทศที่ต้องการแรงงานมากแต่แรงงานในประเทศไม่เพียงพอเป็นเรื่องธรรมดา เหตุการณ์เช่นนี้ปรากฏในทุกแห่งของโลก ประชากรในยุโรปได้อพยพไปหางานในยุโรปทางเหนือ เช่นเดียวกับแรงงานจากประเทศอินโดนีเซียที่เดินทางไปทำงานยังประเทศมาเลเซีย และจากภาคใต้ของไทยไปยังมาเลเซียเช่นกัน แรงงานจากพม่าจำนวนมากหาศาลเดินทางมาทำงานยังประเทศไทยเพิ่มขึ้นทุกวันโดยที่ทางราชการไทยไม่สามารถป้องกันอะไรได้ด้วยเหตุที่มีดินแดนติดกันมากกว่าพันกิโลเมตร และสามารถเดินทางเข้าออกได้ตลอดเวลา

เมื่อมาตรการการป้องกันไม่สามารถทำอะไรได้ รัฐบาลทุกแห่งต้องยอมรับความจริงแต่สิ่งตามมาคือรัฐบาลทุกแห่งจะถือว่าอะไรที่ป้องกันไม่ได้จะต้องควบคุมได้เพราะเกรงว่าถ้าควบคุมไม่ได้แล้วจะมีผลเสียต่อความมั่นคงของรัฐภายหลัง สิ่งที่รัฐบาลดำเนินการคือการให้ได้ข้อมูลของสิ่งที่ผิดกฎหมายเพื่อใช้ในการควบคุม กล่าวคือรัฐบาลหลายแห่งให้แรงงานที่ผิดกฎหมายมารายงานตัว จากนั้นให้หมายเลขแรงงานและจัดทำทะเบียนประวัติ และที่นิยมทำกันคือการให้บุคคลเหล่านั้นมารายงานตนกับราชการเป็นระยะ ๆ เพื่อจะได้ตรวจสอบได้ตลอดเวลา ประโยชน์ของการควบคุมคือการสามารถตรวจสอบและการจำกัดพื้นที่การขยายตัว ในกรณีทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นทำผิดกฎหมายก็สามารถติดตามตัวได้ นอกจากนั้นยังป้องกันมิให้นายจ้างเอารัดเอาเปรียบคนดังกล่าวจนทำให้ประชาคมนานาชาติประณามประเทศไทยให้เสียหายในสายตาโลก การควบคุมจึงเป็นทางออกที่เหลืออยู่สำหรับประเทศที่ไม่สามารถใช้มาตรการการป้องกันปัญหาได้หรืออาจจะเป็นมาตรการเสริม (Supplementary Measure) เพื่อให้มาตรการการป้องกันมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. *การปราบปราม (Suppression)* ในขณะที่มีการนำเสนอมาตรการป้องกันและควบคุมการขยายตัวของทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่ามาใช้ แต่ในทางปฏิบัติการป้องกันและการควบคุมจะไม่มีประสิทธิภาพถ้าไม่มีมาตรการลงโทษผู้ฝ่าฝืน ดังนั้นเพื่อให้แรงงานที่เข้าเมืองผิดกฎหมายหรือทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่ามารายงานตนหรือให้กลับประเทศตนมากขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงมีการใช้มาตรการการปราบปรามมาเสริมอีกแรงหนึ่ง วิธีการที่นิยมใช้คือการตั้งด่านตรวจ (Check-point) ตามถนนหลวงที่คาดว่าจะมีการหลบหนีเข้าเมือง นอกจากนั้นยังมีการตรวจจับในชุมชนที่คาดว่าจะมีบุคคลที่ผิดกฎหมายหลบอาศัยอยู่ นอกจากนั้นยังมีการส่งกลับประเทศตน (Repatriation) เมื่อมารายงานตนหรือถูกจับได้เพื่อจะได้ลดจำนวนของบุคคลเหล่านั้น

อย่างไรก็ตาม มาตรการการปราบปรามนั้นจะไม่มีประสิทธิภาพถ้าไม่มีมาตรการควบคุมมาสนับสนุนเพราะการปราบปรามมากเท่าไรก็จะมีผลกระทบมากขึ้นเท่านั้น

สำหรับเรื่องการค้ำมนุษย์ที่เกิดกับทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า นั้น กลุ่มที่ให้ความสำคัญกับเรื่องความมั่นคงนั้นจะพิจารณาว่าถ้าทนายทຸ່ນที่ 2 ดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการค้ำมนุษย์แล้วจะมีผลเสียหายกับประเทศในหลายด้าน เช่น

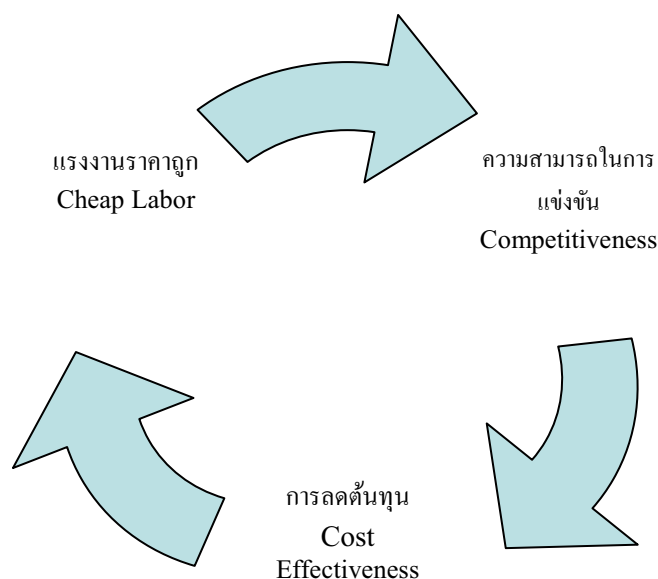
ประการแรก จะทำให้ประเทศไทยได้รับผลการประเมินจัดอันดับใน Watch-list ในลำดับที่ต่ำ หรืออันดับท้าย ๆ ที่แสดงว่ารัฐบาลไทยมิได้ให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว ผลที่อาจจะตามมาคือการได้รับการต่อต้านจากประเทศต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญกับการค้ำมนุษย์ สิ่งประเทศไทยหวาดกลัวคือการไม่ให้ความร่วมมือกับประเทศไทยในเรื่องการส่งออกสินค้าไปยังประเทศเหล่านั้น แต่ขณะเดียวกันกลุ่มดังกล่าวก็ยอมรับกับการมีสิทธิของทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าไม่ได้ เพราะกลุ่มทนายทຸ່นดังกล่าวมิใช่คนไทย ผลที่ตามมาจากโลกทัศน์ดังกล่าวคือการที่หน่วยงานเหล่านั้นปฏิเสธการมีอยู่ของการค้ำมนุษย์ เหตุนี้ข้อมูลของการค้ำมนุษย์ในหน่วยงานดังกล่าวจึงแทบจะไม่ปรากฏ

ประการที่สอง บุคลากรของหน่วยงานบางแห่งที่เชื่อในเรื่องความมั่นคงมักจะอ้างเรื่องของสิทธิของบุคคลไว้สัญญาว่าไม่มีสิทธิจะได้รับอะไรจากรัฐและยังมองเลยไปอีกว่าเหตุใดที่รัฐจะต้องเปลืองทรัพยากรไปช่วยบุคคลเหล่านั้นทั้ง ๆ ที่ไทยเองยังยากจนอยู่ การที่มีโลกทัศน์ในเรื่องการเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative Disadvantage) ทำให้กลุ่มดังกล่าวปฏิเสธที่จะหยิบยื่นความช่วยเหลือแก่อทนายทຸ່ນที่ 2 ดังกล่าว

กลุ่มสองเรียกว่ากลุ่มผู้ที่มีโลกทัศน์เกี่ยวข้องกับเรื่องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

(Economic Interest Perception)

ขณะที่บุคคลกลุ่มแรกจะมีโลกทัศน์ในการมองปัญหาจากมุมมองทางด้านความมั่นคง บุคคลกลุ่มที่สองนี้คือกลุ่มคนในสังคมไทยที่ได้รับประโยชน์จากการมีอยู่ของแรงงานต่างชาติและทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า กลุ่มนี้ประกอบด้วยผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจ เช่น เจ้าของโรงงาน ผู้รับเหมาก่อสร้าง กิจการประมง เจ้าของกิจการขายดอกไม้ เจ้าของสถานบันเทิงทางเพศ และหอการค้าที่เป็นกระบอกเสียงของผู้ประกอบการที่ต้องการใช้แรงงานถูก ๆ โลกทัศน์ของบุคคลกลุ่มนี้ตั้งอยู่บนฐานของการได้เปรียบทางเศรษฐกิจ (Economic Advantage)

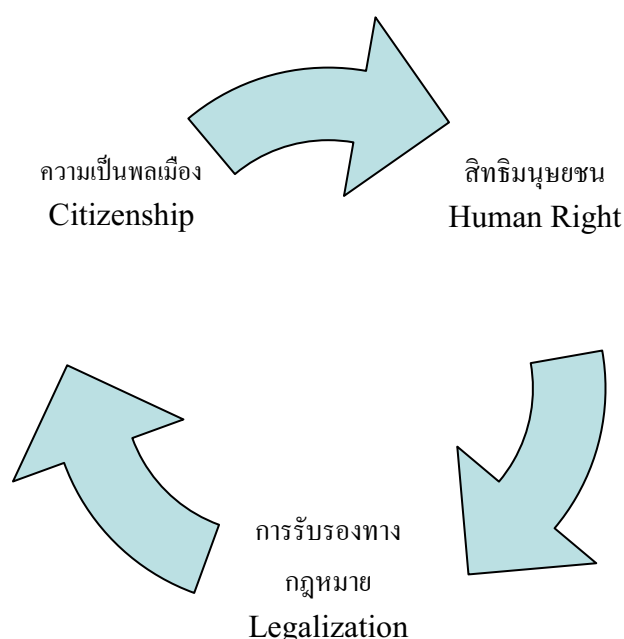
โลกทัศน์ของคนกลุ่มนี้อยู่ที่ว่าในโลกของธุรกิจจะต้องมีการแข่งขัน และการแข่งขันจะต้องประกอบด้วยความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) ยิ่งในโลกของการเปิดเสรีทางการค้า นั้นความสามารถในการแข่งขันยิ่งมีความจำเป็น แต่ความสามารถในการแข่งขันนั้นเกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น การมีนวัตกรรมใหม่ ๆ หรือการมีสินค้าที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูง หรือการมีสินค้าที่ราคาถูก และสินค้าจะมีราคาถูกได้เมื่อมีการลดต้นทุนในการผลิต (Cost Effectiveness) ธุรกิจของไทยจำนวนมากมีโลกทัศน์ที่ว่า การลดต้นทุนคือการใช้แรงงานราคาถูก (Cheap Labor) และแรงงานราคาถูกที่ว่าการใช้แรงงานต่างชาติที่เข้ามาทำงานอย่างผิดกฎหมายหรือไม่ก็ใช้ ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าเพราะแรงงานดังกล่าวไม่มีอำนาจต่อรองกับนายจ้างมากนัก

สำหรับเรื่องการค้ามนุษย์ที่เกิดกับทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่านั้น กลุ่มที่ให้ความสำคัญกับเรื่องการแข่งขันทางเศรษฐกิจนั้นจะพิจารณาว่าถ้าทายาทรุ่นที่ 2 ดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์แล้วจะมีผลดีกับประเทศในทางด้านการแข่งขันทางเศรษฐกิจเพราะจะช่วย ธุรกิจขนาดเล็กที่มีทุนน้อยอยู่รอดได้ หรือช่วยให้ธุรกิจการประมงที่ต้องออกเรือเป็นเวลานาน สามารถอยู่รอดได้เพราะคนท้องถิ่นไม่ยอมรับจ้างในส่วนนี้ ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครนั้นจะมีการใช้แรงงานเด็กจำนวนไม่น้อยในการทำงานเกี่ยวกับการประมง แต่การใช้แรงงานเด็กเหล่านั้นมิใช่ เป็นการค้ามนุษย์ตามกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ดังนั้นกลุ่มนี้จะไม่ค่อยใส่ใจในเรื่องการค้ามนุษย์

กลุ่มสามเรียกว่ากลุ่มผู้ที่มีโลกทัศน์เกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิมนุษยชน (Human Right Perception)

โลกทัศน์ของกลุ่มคนที่สามที่มองในเรื่องของการมีอยู่ของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าคือกลุ่มที่ให้ความสำคัญในเรื่องของมนุษยธรรม (Humanitarianism) โดยให้คุณค่าแก่การเป็นมนุษย์โดยไม่จำกัดในเรื่องของสัญชาติ ดินแดน หรือรัฐบาล แนวความคิดนี้นั้นจะปรากฏมากในหน่วยงานองค์กรระหว่างประเทศ (International Organizations) และองค์กรพัฒนาเอกชน (Non-government Organization) ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้จะพบมากในพื้นที่ที่มีปัญหาของแรงงานต่างชาติดังกล่าวในพื้นที่ที่บุคคลไร้สัญชาติอาศัยอยู่มาก เช่น อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก หรืออำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย หน่วยงานเหล่านี้จะเป็นตัวตั้งตัวตีในการเรียกร้องสิทธิของความเป็นมนุษย์โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นคนของชาติใด เข้าเมืองโดยถูกกฎหมายหรือไม่ หรือมีการรายงานตนกับทางราชการไทยหรือไม่ เพราะความเป็นมนุษย์ย่อมเท่าเทียมกัน รัฐบาลจะต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติ (Discrimination) ในเรื่องของหลักการพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ เช่น การได้รับการศึกษาที่เหมาะสม การได้รับบริการด้านสาธารณสุขที่เหมาะสม การปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนาของตน และการชุมชนโดยสันติ เป็นต้น

กระบวนการทางความคิดของบุคคลกลุ่มที่ 3 นั้นตั้งอยู่บนฐานของสิทธิมนุษยชน การให้การรับรองทางกฎหมาย และการยอมรับความเป็นพลเมืองของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

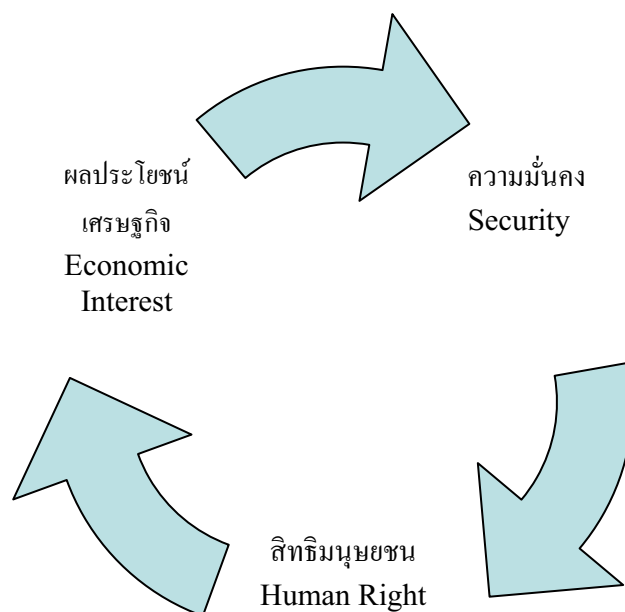
แนวความคิดของกลุ่มสิทธิมนุษยชนตั้งอยู่บนฐานความเชื่อที่ว่าสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ย่อมเป็นสากล ไม่ว่าจะเป็นพลเมืองของชาติใดหรืออาศัยอยู่ในดินแดนของประเทศใด เป็นหน้าที่ของรัฐทุกแห่งที่จะต้องเคารพซึ่งสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าวโดยไม่มีการจำกัดเชื้อชาติ ศาสนา หรือการใช้ระบบการปกครองแบบใด ในการยอมรับสิทธิมนุษยชนนั้นจะไม่มีผลถ้าไม่มีการปฏิบัติเพื่อรองรับความเชื่อดังกล่าว กระบวนการรองรับความเชื่อคือการแสดงออกผ่านกฎหมาย นั่นหมายถึงการรับรองทางกฎหมาย (Legalization) นั่นหมายถึงว่ารัฐจะต้องมีการออกกฎหมาย (Law Enactment) และการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) แต่กฎหมายดังกล่าวอาจจะไม่ได้หมายถึงกฎหมายที่ออกในรูปพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนด แต่อาจจะเป็นเรื่องของระเบียบหรือข้อบังคับที่ใช้กับทายาทรุ่นที่ 2 ได้ เช่น การที่กระทรวงมหาดไทยได้อนุญาตให้ออกเอกสารรับรองการเกิดของทายาทแรงงานต่างชาติที่เข้ามาทำงานโดยผิดกฎหมายหรือการออกหนังสือรับรองวุฒิการศึกษาของทายาทรุ่นที่ 2 ก็ได้

อย่างไรก็ตาม เป้าหมายสุดท้ายที่กลุ่มสิทธิมนุษยชนต้องการคือการให้การยอมรับทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าคือการยอมรับความเป็นพลเมือง (Citizenship) ของคนเหล่านั้น การยอมรับความเป็นพลเมืองมิใช่หมายถึงการให้สัญชาติแก่บุตรคนต่างชาติและการยอมรับให้มีสิทธิให้ใกล้เคียงกับประชากรในชาติโดยมีกฎหมายรองรับ เช่น การได้รับโอกาสในการศึกษาต่อในระดับสูง การได้รับสิทธิในการเดินทางในอาณาจักร การประกอบอาชีพที่มีได้สงวนไว้ให้กับคนท้องถิ่น การจัดตั้งสมาคมที่มีใช้ทางการเมือง และสิทธิในการเดินทางต่างประเทศ เป็นต้น ดังนั้นความเป็นพลเมืองจึงมิใช่เพียงการยอมรับสิทธิขั้นพื้นฐานและเป็นสิทธิที่พึงให้แก่พลเมืองที่อาศัยในดินแดนตน โดยมีกฎหมายมารองรับ เหตุผลที่พึงให้สิทธิแก่ทายาทรุ่นที่ 2 นั้น ด้วยเหตุที่ประชากรดังกล่าวจำนวนไม่น้อยเกิดและอาศัยในดินแดนไทยมานาน และเขาเหล่านั้นควรจะได้สัญชาติตามการเกิดในดินแดนของประเทศนั้น

สำหรับเรื่องการค้ามนุษย์ที่เกิดกับทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่านั้นเนื่องจากแนวความคิดของกลุ่มนี้ตั้งอยู่บนฐานมนุษยธรรม ดังนั้นการค้ามนุษย์เป็นเรื่องที่ยอมรับไม่ได้และมีการตีความขอบข่ายการค้ามนุษย์ในวงกว้างโดยพยายามตีความเหตุการณ์ต่าง ๆ เข้าข่ายการค้ามนุษย์ ผลที่ตามมาคือการสร้างความสับสนในขอบข่ายว่าการค้ามนุษย์คืออะไรกันแน่เพราะสิ่งที่องค์กรพัฒนาเอกชนใช้พิจารณานั้นต่างจากวิธีการตีความโดยเจ้าพนักงานทั้งฝ่ายตำรวจและฝ่ายตุลาการ โดยที่ฝ่ายหลังจะใช้หลักกฎหมายขณะที่ฝ่ายแรกใช้หลักของศีลธรรม เนื่องจากโลกทัศน์ขององค์กรพัฒนาเอกชนให้ความสำคัญแก่ด้านสิทธิขั้นพื้นฐาน ดังนั้นหน่วยงานเหล่านั้นจึงมีบทบาทอย่างมากในการต่อสู้กับเรื่องการค้ามนุษย์และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน เช่น เรื่องสิทธิเด็กที่ถูกบิดามารดานำมาขอตาน บังคับให้เก็บขยะ หรือบังคับให้แต่งงานขณะที่ยังเป็นเด็กหญิงอยู่

แนวทางนโยบายของไทยต่อทนายทຸ່ນທີ່ 2 ของผู้อพยพจากประเทศพม่าในเรื่องการค้ามนุษย์

เนื่องจากแนวความคิดที่ปรากฏในสังคมไทยนั้นมีทั้ง 3 แบบคือทั้งให้ความสนใจในเรื่องความมั่นคง ในเรื่องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และในเรื่องสิทธิมนุษยชน ทั้งสามแนวความคิดนี้ต่างมีเหตุผลสนับสนุนความคิดของตนและควรจะนำมาประกอบในการกำหนดนโยบายของไทย แต่เป็นไปได้ที่จะยึดแนวคิดหนึ่งแนวคิดใดมาเป็นหลัก เพราะการละเลยเรื่องความมั่นคงจะทำให้รัฐสูญเสียอำนาจอธิปไตยและขาดอำนาจต่อรองในเวทีระหว่างประเทศ การละเลยเรื่องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจะทำให้รัฐขาดความสามารถในการแข่งขันในตลาดการค้าโลกและขาดอำนาจอธิปไตยทางเศรษฐกิจ แต่ในขณะเดียวกันการละเลยเรื่องสิทธิมนุษยชนจะทำให้รัฐขาดการยอมรับในประชาคมโลกในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชน รัฐจะถูกประณามจากนานาชาติ นโยบายของไทยต่อทนายทຸ່ນທີ່ 2 การกำหนดนโยบายของไทยต่อการค้ามนุษย์ที่กระทำต่อทนายทຸ່ນທີ່ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าจึงต้องประนีประนอมแนวความคิดทั้งสามแบบเข้าด้วยกัน

การประสานแนวคิดทั้งสามในเรื่องการค้ามนุษย์ของทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าออกมาในรูปแบบนโยบายของรัฐนั้นจะต้องตระหนักในเรื่องดังนี้

1. การค้ามนุษย์เป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ในสังคมโลก เป็นสิ่งที่น่าอับอายที่สังคมประณาม การปล่อยให้เกิดการค้ามนุษย์โดยไม่ดำเนินการใด ๆ เลยนั้นอาจจะนำมาสู่การต่อต้านจากประเทศอื่นและประเทศคู่ค้า

2. การดำเนินการใด ๆ ที่จะช่วยป้องกันการค้ำมนุษย์นั้นจะต้องตระหนักว่ายังมีภาคธุรกิจในประเทศจำนวนมากที่เป็นโรงงานขนาดเล็กและยังต้องพึ่งพาแรงงานเด็กและแรงงานต่างชาติในการผลิต มาตรการของรัฐในเรื่องการค้ำมนุษย์ไม่ควรจะส่งผลในทางลบอย่างรุนแรงต่อภาคธุรกิจดังกล่าว

3. มาตรการในการช่วยเหลือทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าจะต้องตระหนักเรื่องความมั่นคงที่จะตามมา เช่น การให้สิทธิแก่กลุ่มบุคคลดังกล่าวเท่ากับคนไทยแล้วจะทำให้การควบคุมขาดประสิทธิภาพหรือไม่ และจะทำให้ประเทศไทยมีเรื่องพิพาทกับรัฐบาลของประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่

ดังนั้นนโยบายของการป้องกันการค้ำมนุษย์ในทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าจึงต้องตั้งอยู่บนขา 3 ขาข้างต้นเพื่อประโยชน์ประนีประนอมผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) ทั้งสามสิ่งของประเทศเข้าด้วยกันโดยจำแนกออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. นโยบายการป้องกัน (Prevention) มิให้ทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าตกเป็นเหยื่อการค้ำมนุษย์

1.1 การให้โอกาสแก่กลุ่มคนดังกล่าวในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา รัฐอาจจะใช้กฎหมายการศึกษาภาคบังคับที่ใช้กับคนไทยมาบังคับใช้กับทนายทຸ່นกลุ่มดังกล่าวเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นได้รับโอกาสทางการศึกษาที่ดีขึ้น รวมถึงการเปิดโอกาสที่จะรับการศึกษาในชั้นสูงโดยลดระเบียบทางการรับเข้าศึกษาต่อให้น้อยลง รวมถึงเปิดโอกาสให้ประกอบอาชีพอิสระบางประการที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียทางความมั่นคง จากผลการศึกษาในหมู่บ้านร่องพระเจ้าในอำเภอแม่สอดพบว่าในชุมชนดังกล่าวไม่ปรากฏเรื่องการค้ำมนุษย์อยู่เลยและปัจจัยที่ลดโอกาสการตกเป็นเหยื่อคือการที่เยาวชนในพื้นที่ได้รับการศึกษาและมีโอกาสหางานทำในพื้นที่ใกล้เคียง

1.2 การปราบปรามนายหน้าและแหล่งเอารัดเอาเปรียบแรงงานและบริการทางเพศที่เกิดจากรูปแบบการค้ำมนุษย์โดยให้ผู้นำชุมชนและองค์กรในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการป้องกัน กล่าวคือในชุมชนบางแห่งมีการนำเอาบุตรสาวมาให้บริการทางเพศหรือบังคับให้สมรสในวัยเด็กจนเกิดเป็นค่านิยมของสังคมในพื้นที่นั้น ๆ หน่วยงานของรัฐโดยทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ปกครอง แต่ก้านั้น ผู้ใหญ่บ้าน และครูในท้องถิ่นนั้น ๆ จะรับรู้

จากการศึกษาพบว่าวงจรของการค้ามนุษย์จะเกิดจากองค์ประกอบ 3 ประการคือ ความยากจน วัฒนธรรมหรือค่านิยม และนายหน้าหรือที่เรียกกันว่าอาชญากรรมจัดตั้ง (Organized Crime) การตัดตัวแปรหนึ่งตัวแปรใดแม้ว่าจะไม่สามารถจัดการได้ทุกตัวแปรก็จะมีส่วนช่วยลดโอกาสการค้ามนุษย์ให้น้อยลง การตัดเครือข่ายนายหน้านั้นอาจจะง่ายเพราะในพื้นที่ที่มีการค้ามนุษย์นั้นชาวบ้านต่างก็รู้ว่าใครเป็นนายหน้าแต่ต่างก็เกรงกลัวอิทธิพล การลดความยากจนนั้นก็กลับยากกว่า เพราะเป็นเรื่องมหัพภาคที่จะต้องดำเนินการในหลายอย่าง แต่การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมและค่านิยมอาจจะง่ายแต่จะไร้ผลถ้าตัวแปรสองตัวอื่นไม่ได้รับการแก้ไขเพราะถ้าชาวบ้านยังยากจนและยังมีนายหน้าคอยวนเวียนอยู่ในพื้นที่ การค้ามนุษย์ก็ยังคงดำเนินต่อไปและทายาทรุ่นที่ 2 ก็จะตกอยู่ในสถานะกลุ่มเสี่ยง (Risk Group) ต่อไป

1.3 แม้ว่าในพื้นที่บางแห่งของประเทศไทยยังต้องอาศัยแรงงานเด็กซึ่งส่วนใหญ่ก็คือทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า แต่ควรจะมีมาตรการบางประการเพื่อแยกแยะระหว่างแรงงานเด็กกับแรงงานที่ถูกค้ามนุษย์ แม้ว่าทั้งสองสิ่งจะเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายแต่การใช้แรงงานเด็กอาจจะไม่เสื่อมเสียแก่ประเทศมากเท่าการค้ามนุษย์

1.4 เพื่อป้องกันมิให้ทายาทรุ่นที่ 2 สร้างปัญหาด้านความมั่นคงแก่ประเทศนายหลัง การสำรวจและการบันทึกข้อมูลรวมถึงการเก็บประวัติของทายาทรุ่นที่ 2 จะช่วยในการควบคุมดูแลและสามารถกำหนดมาตรการช่วยเหลือกลุ่มดังกล่าวมิให้ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์

1.5 เพื่อให้ได้แรงงานที่มีคุณภาพ จำนวนทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพมามีจำนวนมากภายในหลายพื้นที่ เพื่อป้องกันมิให้กลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกค้ามนุษย์และยังได้แรงงานที่มีคุณภาพและยังสามารถตรวจสอบควบคุมได้ด้วย การจัดฝึกอบรมอาชีพบางประเทศจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นแก่บุคคลดังกล่าวและยังช่วยราชการไทยในการบริหารแรงงานต่างชาติอีกด้วย

2. นโยบายการให้ความช่วยเหลือ (Rescue) จากการศึกษพบว่าการทำทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าถูกกระทำเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์นั้นมักจะเกิดจากการมีส่วนร่วมของบิดา มารดาหรือผู้ปกครองอยู่เสมอ และการร้องเรียนว่าบุตรของตนตกเป็นเหยื่อก็มักจะมาจากการผิดสัญญาระหว่างนายจ้างของเหยื่อกับผู้ปกครองของเหยื่อ โยนายจ้างขาดการส่งเงินหรือขาดการติดต่อกับผู้ปกครองของเหยื่อ เด็กจำนวนมากจึงมิใช่เป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์แต่ทว่าเป็นเหยื่อของผู้ปกครองมากกว่า การช่วยเหลือเหยื่อกลับสู่ยังอ้อมอกผู้ปกครองมิได้รับประกันว่าเหยื่อจะไม่กลับไปอยู่ในสภาพเดิมอีก

2.1 นโยบายการช่วยเหลือเหยื่อ โดยทั่วไปผู้ปกครองที่ต้องการช่วยบุตรของตนให้พ้นจากสภาพของการขูดรีดรังแกมักจะเจอกับหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) เพราะผู้ปกครองเหล่านี้มักจะมาจากแรงงานที่เข้ามาในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมาย การเข้าหาหน่วยงานของรัฐย่อมเป็นไปได้ไม่ได้ หน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชนจึงเป็นทางออกของผู้ปกครองที่มาร้องเรียน หน่วยงานเอกชนได้มีบทบาทอย่างสูงในการช่วยเหลือการค้ำนุญที่ผ่านมาขณะที่หน่วยงานของรัฐเองนั้นกลับแทบไม่ปรากฏผลงานเลย ทำอย่างไรที่รัฐจะให้การสนับสนุนหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชนในด้านงบประมาณและการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน

2.2 การระบุเหยื่อการค้ำนุญ (Victim Identification) หมายถึงขั้นตอนที่ช่วยบุคคลที่เสียหายออกมาแล้วจะต้องมีการระบุว่าผู้เสียหายรายใดเข้าข่ายการตกเป็นเหยื่อการค้ำนุญ ในขั้นตอนนี้มีการกำหนดกระบวนการและอำนาจหน้าที่ของแต่ละฝ่ายไว้อย่างชัดเจน แต่ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการที่เหยื่อไม่บอกเล่าความจริง จะด้วยกลัวว่าครอบครัวตนจะได้รับผลเสียหายในภายหลังจากขบวนการค้ำนุญหรือกลัวว่าขั้นตอนการดำเนินการจะล่าช้า ทำให้ระยะเวลาของการกลับสู่ครอบครัวล่าช้าออกไป แม้ว่าทางราชการจะจัดให้บ้านพักพิงชั่วคราว (Shelter) ให้เพื่อการนี้ แต่ในความเป็นจริงเหยื่อทุกคนประสงค์จะกลับไปหาบิดามารดาตนอย่างรวดเร็วที่สุด ทำอย่างไรให้กระบวนการดำเนินคดีในเรื่องการค้ำนุญสามารถใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนั้น ในหลายพื้นที่ที่หน่วยงานของรัฐไม่มีผู้รู้ภาษาของเหยื่อ การสอบสวนเพื่อหาความผิดกรณีการค้ำนุญจึงทำได้ลำบากอันเนื่องมาจากปัญหาการสื่อสาร ทำอย่างไรที่หน่วยงานของรัฐจะจัดผู้รู้ภาษาของกลุ่มประเทศที่ตกเป็นเหยื่อไว้เพื่อการนี้

2.3 ข้อมูลของเหยื่อ อันที่จริงเรื่องการค้ำนุญในกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าที่คนในชุมชนจะรู้และมีข้อมูลคืออย่างยิ่ง แต่การเข้าถึงข้อมูลเป็นสิ่งที่ยากสำหรับหน่วยงานของรัฐ จะด้วยเหตุสุดวิสัยหรือเหตุใดก็ตามที่ เมื่อไม่ได้ข้อมูลจึงมักจะมีการสรุปว่าไม่มี การค้ำนุญในพื้นที่ดังกล่าว สิ่งของรัฐอาจจะดำเนินการได้คือการดำเนินการแบบการปราบปรามยาเสพติดที่ต้องใช้บุคคลหลายกลุ่มมาช่วยกันในการสืบหาข้อมูลและการลงพื้นที่ให้มากขึ้น ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าในอดีตรัฐบาลเคยประกาศว่าการป้องกันและปราบปรามการค้ำนุญจัดเป็นวาระแห่งชาติ (National Agenda) แต่ในทางปฏิบัติแทบไม่ปรากฏผลงานใด ๆ เลยจนเป็นที่สงสัยว่ารัฐบาลไทยได้จริงจังกับเรื่องนี้มากน้อยเพียงไรหรือเพียงเพื่อตอบสนองกระแสสังคมเท่านั้นเอง

3. นโยบายด้านการคุ้มครอง (Protection) หลังจากเหยื่อได้รับการช่วยเหลือแล้ว สิ่งของรัฐจะต้องดำเนินการต่อไปคือการให้การคุ้มครองว่าเหยื่อจะไม่ได้รับผลเสียหายภายหลังและจะไม่มีโอกาสกลับไปเป็นเหยื่อใหม่อีกครั้ง (Re-victimization) เพราะเหยื่อจำนวนไม่น้อยที่ส่งกลับครอบครัวแล้วต้องกลับมาเป็นเหยื่อใหม่และบางครั้งตนเองผันบทบาทจากการเป็นเหยื่อมาเป็นนายหน้า กรณีเช่นนี้แล้ววงจรการค้ามนุษย์ก็จะไม่มีวันสิ้นสุด

3.1 การให้ชุมชนเป็นภาคีในการติดตามหลังการช่วยเหลือเหยื่อที่ถูกค้ามนุษย์ เพราะชุมชนรู้ถึงปัญหาและเข้าใจถึงสถานการณ์ในพื้นที่เป็นอย่างดี หน่วยงานของรัฐอาจจะมีข้อจำกัดในการเข้าถึงชุมชนและไม่ได้ได้รับความร่วมมือ

3.2 การจัดระบบการศึกษาแบบใหม่ที่ตอบสนองกับการกลับมาของเหยื่อ เพราะเหยื่อจำนวนไม่น้อยกลับมาพร้อมกับขาดการศึกษา และสิ่งที่ตามมาคือการกลับไปเป็นเหยื่อใหม่ โรงเรียนในชุมชนควรพัฒนาตนเองเพื่อรับกับกลุ่มพิเศษ (Schedule Target Group) ในการพัฒนาตนเอง นอกจากนั้นอาจจะมีอาชีพให้กับคนเหล่านั้นและครอบครัวของเหยื่อเพื่อป้องกันมิให้ส่งบุตรของตนไปถูกรังแกอีก

3.3 ด้วยเหตุที่การค้ามนุษย์จัดเป็นอาชญากรรมจัดตั้ง (Organized Crime) ดังนั้นจะมีบุคคลหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง หน่วยงานของรัฐจะต้องมีการตรวจสอบว่าหน่วยงานใดของรัฐที่ละเลยการปฏิบัติงานในหน้าที่ตน

4. นโยบายความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับขบวนการค้ามนุษย์ (International Cooperation on Human Trafficking) ด้วยเหตุที่ว่าการค้ามนุษย์เป็นอาชญากรรมจัดตั้ง (Organized Crime) ที่มีขบวนการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีบุคลากรรับผิดชอบในงานเฉพาะของตน มีการวางแผน เตรียมงาน ดำเนินงาน และการติดตามผลการปฏิบัติงาน นอกจากนั้นยังเป็นการร่วมงานกันระหว่างอาชญากรระหว่างประเทศอีกด้วย กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องเหล่านี้จะมีเครือข่ายโยงใยกัน มีการนำเหยื่อจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่งเนื่องจากสถานะเศรษฐกิจของแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน ประชาชนในประเทศยากจนย่อมมีโอกาสตกเป็นเหยื่อได้ง่ายกว่า การที่ทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าจะรวมไปถึงทนายทຸ່ນที่เดินทางมาพร้อมกับผู้ปกครอง หรือผู้ปกครองมาอาศัยในประเทศไทยเรียบร้อยแล้วจึงให้ทนายทຸ່ນของตนเดินทางติดตามมา ในกรณีเหล่านี้โอกาสที่จะถูกหลอกลวง ต้มตุ๋น และบังคับมาเป็นเหยื่อค้ามนุษย์ในประเทศไทยย่อมง่าย ประกอบกับการที่ตั้งของประเทศไทยอยู่ในทำเลที่เป็นประเทศผู้ส่ง (Place of Origin) ประเทศทางผ่าน (Place of Transit) และประเทศปลายทาง (Place of Destination) จึงจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์

เท่าที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีการดำเนินการสร้างร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศ และกับประเทศเพื่อนบ้านในหลายลักษณะ เช่น

- อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nation Convention Against Transnational Organized Crime)
- พิธีสารเพื่อป้องกัน ปรามปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก เพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งลักษณะ องค์กร (Protocal to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Person, especially Women and Children, Supplementing the United Nation Convention Against Transnational Organized Crime)
- พิธีสารเพื่อต่อต้านการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานทางบก ทางทะเล และทางอากาศ เพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้ง (Protocal to Against the Smuggling of Migrant by Land, Sea and Air, Supplementary the United Nation Convention Against Transnational Organized Crime)
- พิธีสารเลือกรับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องการค้าเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามก ที่เกี่ยวกับเด็ก (Protocal to the Convention on the Right of the Child on the Sale of Children, Prostitution and Child Pornography)
- บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือในการต่อต้านการค้ามนุษย์ในอนุภูมิภาคุ่ม แม่น้ำโขง (Memorandum of Understanding on Cooperation against Trafficking in Persons in the Greater Mekong Sub-region)
- บันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาวว่าด้วยความร่วมมือต่อต้านการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรี และเด็ก (Memorandum of Understanding between the Government of the Kingdom of Thailand and the Government of the Lao People's Democratic Republic on Cooperation to Combat Trafficking in Persons, especially Women and Children)
- บันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักร กัมพูชาเรื่องความร่วมมือทวิภาคีว่าด้วยการจัดการค้าเด็กและหญิงและการช่วยเหลือเหยื่อการค้ามนุษย์ (Memorandum of Understanding between the Government of the Kingdom of Thailand and the Government of the Kingdom of Cambodia on Bilateral Cooperation for Elimination Trafficking in Children and Women and Assisting Victims of Trafficking)

- บันทึกความเข้าใจของเครือข่ายความร่วมมือเพื่อต่อต้านปัญหาการค้ามนุษย์ในภูมิภาค (Memorandum of Understanding between Coordinated Mekong Ministerial Initiative Against Trafficking: COMMIT) โดยความร่วมมือของรัฐบาล 6 ประเทศ ได้แก่กัมพูชา ลาว ไทย พม่า เวียดนาม และจีน

แม้ว่าจะมีสนธิสัญญาความร่วมมือในระดับประเทศหลายฉบับแต่ส่วนใหญ่เป็นความร่วมมือในเชิงเอกสารและพิธีการ (Protocol) มากกว่า งานทางนิตินิรณนนั้นจะใช้เมื่อมีความจำเป็นจะต้องอ้างอิงในการเรียกร้องให้คู่กรณีปฏิบัติตาม แต่ความร่วมมือในเชิงรุกยังขาดการประสานงานที่เหมาะสม แม้จะมีการจัดตั้งเครือข่ายต่อต้านการค้ามนุษย์ในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (COMMIT) ประเทศพม่าเป็นประเทศแรกในภูมิภาคที่มีการผ่านร่างกฎหมายเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ในมาตรฐานนานาชาติ และประเทศไทยกับพม่าได้มีการลงนามร่วมกันในบันทึกความร่วมมือเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ใน พ.ศ.2551 และทั้งสองประเทศก็ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการ และมีการจัดโครงสร้างบุคลากรเพื่อรองรับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวร่วมกัน แต่ยังคงพบว่า จำนวนผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์นั้น ไม่ลดลง เพียงแต่ปรับเปลี่ยนรูปแบบเท่านั้น

นั่นอาจเป็นเพราะ สภาพปัญหาของการค้ามนุษย์ในแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน แนวทางการปฏิบัติต่อปัญหาการค้ามนุษย์ของแต่ละประเทศก็ย่อมต่างกัน รวมถึงความพร้อมของแต่ละหน่วยงานของแต่ละประเทศไม่เท่าเทียมกัน สิ่งที่มาคือการขาดความเข้าใจซึ่งกันและกัน แม้ว่าภารกิจของการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์จะปรากฏในประเทศเพื่อนบ้านทุกแห่ง แต่สมรรถนะของหน่วยงานเหล่านั้นยังขาดการประสานงานทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ เช่น การพิสูจน์สัญชาติของเหยื่อจากการค้ามนุษย์นั้นยังมีปัญหาในบางประเทศ บางประเทศจะต้องใช้เวลาในการพิสูจน์นานจนเป็นภาระแก่ประเทศผู้ช่วยเหลือ ความพร้อมที่แตกต่างกันทำให้การประสานงานขาดประสิทธิภาพตามมา จึงควรที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละประเทศจะได้จัดตั้งหน่วยงานประสานงานกันอย่างชัดเจนและสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน

อย่างไรก็ตามเนื่องจากปัญหาของการค้ามนุษย์ในทนายทรรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่านั้นเป็นเรื่องยากในการร่วมมือระหว่างประเทศทั้งนี้เนื่องจากทนายทรรุ่นที่ 2 ส่วนใหญ่เกิดในประเทศไทยและมีบิดามารดาที่มาจากชนกลุ่มน้อย การพิสูจน์สัญชาติจึงเป็นเรื่องที่ยากลำบากมาก เพราะแม้กระทั่งตัวบิดามารดาเองก็ยังยากจะพิสูจน์สัญชาติได้ ดังนั้นโอกาสที่จะส่งเหยื่อการค้ามนุษย์ที่เกิดกับทนายทรรุ่นที่ 2 จึงทำไม่ได้ในทางปฏิบัติ นอกจากนี้ในส่วนของประเทศที่เป็นทั้งต้นทาง และเป็นทางผ่านของการค้ามนุษย์อย่างประเทศไทยนั้น ควรมีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ให้มีความสอดคล้องกับบริบทที่เกิดขึ้น เพื่อไม่ให้บุคคลจาก

ประเทศพม่าที่เป็นกลุ่มทนายทຸ່ນที่ 2 ซึ่งอยู่ในวัยเด็กเดินทางข้ามไปมาเพื่อทำงาน เสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อ และบางคนก็หมุนเวียนกลับมาเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์บ่อยครั้ง ดังนั้นการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์สำหรับกลุ่มทนายทຸ່ນที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าควรพิจารณาถึงสาเหตุที่แท้จริงของการตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในแต่ละพื้นที่ รวมถึงสร้างเครือข่ายในระดับท้องถิ่นเพื่อให้คนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา สร้างกลไกเพื่อป้องกันปัญหาการเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์โดยอาศัยความร่วมมือจากภาคประชาสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันโดยได้รับประโยชน์ร่วมกันทั้งฝ่ายที่ต้องการแรงงาน และฝ่ายที่ต้องการเป็นแรงงาน เพื่อสร้างแนวทางพัฒนาภูมิภาคร่วมกันในอนาคต

บรรณานุกรม

กฤตยา อาชวนิจกุล และ กุลภา วจนสาระ. การเสริมสร้างศักยภาพในด้านสิทธิของแรงงานอพยพ
สำหรับข้าราชการ นายจ้าง แรงงานอพยพชาวพม่าและชุมชนท้องถิ่นในประเทศไทย,
ม.ป.ป

เกษมสันต์ จิณณวาโส . แรงงานอพยพจากต่างประเทศ : ข้อเท็จจริงประเด็นปัญหาและแนว
ทางแก้ไข. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2539.

กฤตยา อาชวนิจกุล และคนอื่นๆ. คนต่างด้าวในประเทศไทยคือใครบ้าง? มีจำนวนเท่าใด? ระบบ
ฐานข้อมูลแบบไหนคือคำตอบ?. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดลและสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2547.

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนด้านชนชาติ ผู้ไร้สัญชาติ แรงงานข้ามชาติ และผู้พลัดถิ่น สภา
ทนายความ. “กรมการจัดหางานย้ำ 28 ก.พ.นี้ แรงงานต่างด้าวต้องยื่นขอพิสูจน์สัญชาติ”
[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.statelessperson.com/www/?q=node/7156>
(กันยายน 2552).

เดชา สังขวรรณ และคณะ. กระบวนการเข้าสู่การค้ามนุษย์. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาชญา
วิทยาและกระบวนการยุติธรรม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2550.

ศิริพร สโครบานะ. การค้ามนุษย์ แนวคิด กลไก และประเด็นท้าทาย. กรุงเทพฯ : มูลนิธิผู้หญิง,
2548.

ศิริพร สโครบานะ. การค้ามนุษย์ : แนวคิด และประเด็นท้าทาย กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง
แอนด์พับลิชชิ่ง, มปป.

ศูนย์ปฏิบัติงานต่อต้านการค้ามนุษย์. “สถานการณ์การค้ามนุษย์ในช่วงปี พ.ศ.2552” [ระบบ
ออนไลน์]. แหล่งที่มา www.notforsale.in.th (พฤศจิกายน 2552).

ศูนย์ปฏิบัติงานต่อต้านการค้ามนุษย์. “การใช้แรงงานเด็กภาคประมง ต่อเนื่องประมง เกษตรกรรม
และคนรับใช้ในบ้าน จังหวัดสมุทรสาคร” [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา [http://www.
notforsale.in.th/autopagev4/show_page.php?topic_id=30&auto_id=8&TopicPk](http://www.notforsale.in.th/autopagev4/show_page.php?topic_id=30&auto_id=8&TopicPk)

ศูนย์ศึกษากะเหรี่ยงและพัฒนา. “ค้ามนุษย์ "แรงงานเถื่อน" ทะลัก...ชายแดนตะวันตก.” [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา [http:// www.karencenter.com/showstateless.php?id=2191&comm=det](http://www.karencenter.com/showstateless.php?id=2191&comm=det) (กรกฎาคม 2552)

สำนักคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ “แกะรอยขบวนการค้ามนุษย์ หลอกเหยื่อ-ล้าเลียง-- หลีกเลียง กม.” [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.nhrc.or.th/news.php?news_id=4702&lang=EN (พฤศจิกายน 2552).

สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ (ชาย) จังหวัดเชียงราย. การค้ามนุษย์: สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ (ชาย) จังหวัดเชียงราย, ม.ป.ป./

สุสันหา ยิ้มแย้ม และคณะ. คุณภาพชีวิต ปัญหาสุขภาพ และพฤติกรรม การดูแลสุขภาพด้านอนามัยเจริญพันธุ์ในแรงงานข้ามชาติสตรี. เชียงใหม่ : คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2552.

สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คู่มือการดำเนินงานตามดัชนี/ตัวชี้วัด ด้านการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของประเทศไทย เอกสารวิชาการ สมพ. 1 ลำดับที่ 55 เล่มที่ 6/2551 กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิชย์, 2551.

หน่วยงานสังกัดกระทรวงแรงงาน จังหวัดสมุทรสาคร. เอกสารประกอบการบรรยายสรุปสถานการณ์แรงงานจังหวัดสมุทรสาคร, 2552. (เอกสารอัดสำเนา)

อุทัย สุขศิริ. การค้ามนุษย์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสุกนิมิต ประเทศไทย, 2550.

อุทัย สุขศิริ. ปัจจัยเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสุกนิมิต ประเทศไทย, 2550.

อุทัย สุขศิริ. วัฏจักรและรูปแบบการค้ามนุษย์. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสุกนิมิต ประเทศไทย, 2550.

International Labor Organization. **Operational Indicators of Trafficking in Human Being :**

Results from a Delphi Survey Implemented by the ILO and European Commission, 2009 (<http://untreaty.un.org/English/TreatyEvent2003/Texts/treaty2E.pdf>)

International Labor Organization. **The Mekong Challenge : Human Trafficking : Redefining Demand.** Bangkok : International Labor Organization, 2005

Laczko, Frank. And Gramegna, Marco. A “ Developing Better Indicators of Human Trafficking ” **Brown Journal of World Affairs.** Summer/Fall 2003. Volume X, issue 1.

Pearson, Elaine. **Human Trafficking, Human Rights : Redefining Victim Protection.**

London : Anti – Slavery International, 2002

United nations Inter-Agency Project on Human Trafficking (UNIAP) : Phase III, “SIREN

Methodology” December 21, 2007. Bangkok : Regional Project Management Office,
United Nations.

Wanchai Roujanavong. **Organized Crime in Thailand.** Bangkok : Rumthai Press, 2008

แบบสัมภาษณ์เหยื่อการค้ามนุษย์

1. ข้อมูลส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์

- 1.1 ชื่อ.....
- 1.2 ชาติพันธุ์ศาสนา.....
- 1.3 ชื่อบิดา ชาติพันธุ์.....ศาสนา
- 1.4 ชื่อมารดา..... ชาติพันธุ์.....ศาสนา.....
- 1.5 สถานที่เกิด..... ประเทศ.....
- 1.6 เดือนและปีที่เกิด.....
- 1.7 ในกรณีที่มีได้เกิดในประเทศไทย ท่านเข้ามาในประเทศไทยเมื่อไร .ปี พ.ศ.....
ตอนที่เข้ามาประเทศไทย ท่านมากับใคร
และมาอย่างไร (เดินมา ใช้รถ ใช้เรือ และอื่น ๆ)
ในการเดินทางมามีค่าใช้จ่ายอย่างไร
มาครั้งนั้นจำนวนกี่คน
ใครเป็นผู้นำทาง.....
- 1.8 ระดับการศึกษาสูงสุดที่ได้รับสถานที่เรียน
ในพื้นที่จังหวัด
- 1.9 จำนวนพี่น้องที่มีทั้งหมดกี่คน คน
คนที่ 1 เพศ อาชีพ สถานที่พำนัก.....
คนที่ 2 เพศ อาชีพ สถานที่พำนัก.....
คนที่ 3 เพศ อาชีพ สถานที่พำนัก.....
คนที่ 4 เพศ อาชีพ สถานที่พำนัก.....
คนที่ 5 เพศ อาชีพ สถานที่พำนัก.....
- 1.10 ปัจจุบันพำนักอยู่กับใคร

2. ขบวนการเข้าสู่การค้ำมนุษย์

จุดเริ่มต้น เป็นมาอย่างไร

2.1.1 ด้านเศรษฐกิจ

- อาชีพของครอบครัว ทำงานกี่คน มีใครมีรายได้บ้าง
- รายได้และสภาพการณ์กินอยู่ของครอบครัว
- ภาระหนี้สินของครัวเรือน
- ตอนนั้นคนให้สัมภาษณ์ก่อนถูกค้ำมนุษย์ทำอะไร เรียนหนังสือหรือทำงาน
- สภาพของบ้านที่อยู่อาศัย
- อื่น ๆ (ถ้ามี)

2.1.2 ด้านสภาพแวดล้อมของชุมชนและครอบครัว

- สภาพบ้านและเพื่อนบ้านที่สัมพันธ์กับการค้ำมนุษย์
- ความอบอุ่นของครอบครัว ทะเลาะในครอบครัว
- การใช้ชีวิตประจำวันของผู้ถูกสัมภาษณ์ก่อนเข้าสู่ระบบค้ำมนุษย์
- สุขภาพในขณะนั้น
- ความปรารถนาของผู้ปกครองที่มีต่อบุตรว่าต้องการให้ทำอะไร
- ลักษณะสังคมที่อาศัยอยู่เป็นอย่างไร เป็นสลัม มีการทำผิดกฎหมาย ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- ที่บ้านหรือชุมชนที่อาศัยมีการใช้ความรุนแรงหรือไม่
- อื่น ๆ (ถ้ามี)

2.1.3 ด้านการศึกษา

- ปัญหาของเข้ารับการศึกษามีอะไรบ้าง เช่น ไม่มีใบเกิด
- ก่อนเข้าสู่กระบวนการค้ำมนุษย์ สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้ในระดับใด และมีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศอะไร
- ผู้ถูกสัมภาษณ์สนใจการศึกษาหรือไม่ อยากเรียนต่อหรือไม่ หรือไม่รู้ว่าจะเรียนไปทำไมเพราะจะกลับพม่า
- เพื่อน ๆ และรุ่นพี่ที่ผ่าน ๆ มามีโอกาสศึกษาต่อมากน้อยเพียงไร
- ขณะศึกษานั้นมีปัญหาอะไร เช่น ค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอ การยอมรับจากครูและเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน หรือเรียนไม่รู้เรื่อง
- พ่อแม่สนับสนุนมากน้อยเพียงไร

- มีอุปสรรคอะไรจากที่บ้านในการศึกษาต่อ เช่น ไม่มีใครเลี้ยงน้อง ไม่มีใครทำงานเลี้ยงครอบครัว
- อื่น ๆ (ถ้ามี)

2.1.4 ด้านสิทธิการอยู่ในประเทศไทย

- หลักฐานของการอยู่ประเทศไทยมีอะไรบ้าง เช่น บัตรสีอะไร หรือไม่มีอะไรเลย
- มีใบแจ้งเกิดหรือหลักฐานการเกิดหรือไม่
- เคยถูกจับหรือต้องคดีใด ๆ หรือไม่ก่อนเข้าสู่กระบวนการค้ำมนุษย์
- มีปัญหาการรับบริการจากรัฐหรือไม่ เช่น การรักษาพยาบาลอย่างไร
- อื่น ๆ (ถ้ามี)

2.1.5 ด้านความคิดที่มีต่อการค้ำมนุษย์

- ในชุมชนหรือครอบครัวมีใครที่เข้าไปเป็นเหยื่อค้ำมนุษย์หรือไม่
- ผู้ปกครองคิดอย่างไรกับการค้ำมนุษย์
- เหยื่อคิดอย่างไรกับการค้ำมนุษย์
- คนในชุมชนคิดอย่างไรกับการค้ำมนุษย์
- ความคาดหวังที่ไปทำงานเป็นเหยื่อนั้น ตอนนั้นคิดอย่างไร อยากได้อะไรและทำไม่ถึงคิดอย่างนั้น

3. กระบวนการค้ำมนุษย์

มูลเหตุจูงใจที่ตกเป็นเหยื่อ

- มีเหตุการณ์อะไร
- ใครที่มามีอิทธิพลให้ต้องตกเป็นเหยื่อ
- ผู้นำพาเป็นใคร เข้ามามีบทบาทอย่างไร
- ข้อตกลงหรือเงื่อนไขการทำงานมีอะไร และมีการปฏิบัติอย่างไร เช่น ให้เงินกันอย่างไร ให้กับใคร
- อื่น ๆ

การนำพา

- วิธีการพาไปทำงาน
- มีจำนวนคนที่ร่วมเดินทางไปทำงาน
- สถานที่ทำงานครั้งแรก
- ข้อตกลงกับนายจ้างในการรับเข้าทำงาน
- อื่น ๆ

สภาพของการทำงาน

- สภาพที่อยู่

- สภาพการทำงานเป็นอย่างไร งานอะไร ใช้เวลาวันละกี่ชั่วโมง
- ค่าตอบแทน
- สิทธิของการทำงาน ถูกกักขัง เวลาพักผ่อน กลับบ้าน
- เพื่อนร่วมงาน สังคมในสถานที่ทำงาน
- การติดต่อกับครอบครัวตน
- อื่น ๆ

สภาพอื่น ๆ เช่น สุขภาพ ความกดดัน การคิดถึงบ้าน

4. การกินอยู่สังคมและครอบครัว

การได้รับความช่วยเหลือ

- ใครช่วยแจ้งให้หน่วยงานรัฐหรือเอกชนเข้ามาช่วย
- วิธีการช่วยเหลือทำงานอย่างไร
- นำไปพำนักรึที่ไหน
- มีเพื่อน ๆ ได้รับความช่วยเหลือด้วยหรือไม่
- มีการจัดความช่วยเหลืออะไร เช่น ตรวจโรค ส่งเสริมอาชีพ
- การจัดส่งกลับบ้าน

การกลับบ้าน

- อยากกลับบ้านหรือไม่
- ครอบครัวรู้สึกอย่างไรเมื่อกลับมาบ้าน
- ครอบครัวพยายามผลักดันให้กลับไปค้ามนุษย์อีกหรือไม่
- ชุมชน เพื่อนบ้าน เพื่อน ๆ แสดงออกอย่างไรกับเรา
- นายหน้ากลับมาข่มขู่อีกหรือไม่
- หน่วยงานของรัฐเข้ามาติดตามผลหรือไม่
- อยากกลับไปทำงานเก่าหรือไม่
- อยากตั้งต้นใหม่ทำอะไร

5. ความช่วยเหลือที่ต้องการ

- 5.1 ด้านกฎหมาย
- 5.2 ด้านเศรษฐกิจ
- 5.3 ด้านครอบครัว
- 5.3 ด้านการศึกษา
- 5.4 ด้านอื่น ๆ

แบบสอบถามผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า
မြန်မာနိုင်ငံမှ သွားပြောင်းနေထိုင်သော မြန်မာများအတွက် မေးခွန်း

ตอนที่ 1 ข้อมูลครัวเรือน อาศัย: ၁ သား/အချက်အလက်

1. เพศผู้ให้ข้อมูล อาศัย: ၁ သား/အချက်အလက်

☐ ชาย ☐ หญิง

2. อายุผู้ให้ข้อมูล อาศัย: ၁ သား/အချက်အလက်

☐ ต่ำกว่า 20 ปี ☐ 20-30 ปี ☐ 31-40 ปี ☐ 41-50 ปี

3. ชาติพันธุ์บิดา ☐ กะเหรี่ยง ☐ พม่า ☐ มอญ ☐ ไทใหญ่
 ชาติพันธุ์มารดา ☐ กะเหรี่ยง ☐ พม่า ☐ มอญ ☐ ไทใหญ่

4. อาชีพบิดาผู้เป็นหัวหน้าครัวเรือน

☐ รับจ้างทั่วไป ☐ อุตสาหกรรมต่อเนื่อง ☐ ออกเรือ
☐ นายหน้า ☐ อื่น ๆ

5. อาชีพมารดาในครัวเรือน

☐ รับจ้างทั่วไป ☐ อุตสาหกรรมต่อเนื่อง ☐ ออกเรือ
☐ นายหน้า ☐ อื่น ๆ

6. เข้ามาอาศัยในเมืองไทยเมื่อ

☐ เดินทางไปมา ☐ ภายใน 6 เดือนที่ผ่านมา ☐ 7 - 12 เดือน
☐ 13-24 เดือน ☐ มากกว่า 24 เดือน

7. จำนวนลูก.....คน

คนที่ 1 เพศ..... อายุ..... เรียนหนังสือสูงสุดถึงชั้น.....
 ๑. ภาวะ/..... อาศัย: ၁ သား/အချက်အလက်.....
 สถานที่เกิด ☐ โรงพยาบาลรัฐไทย ☐ สถานพยาบาลในไทย ☐ ที่อื่น.....
 งานที่ทำ.....วัน-เวลาทำงาน.....
 อาศัย: ၁ သား/အချက်အလက်.....

ရာယီ.....အသက်.....
 ဘဝနဲ့ငွေ အလုပ်စတင်လုပ်ဆောင်သည့်အသက်
 တည်နေရာ(မြို့နယ်)..... ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းအမှုကြီး ☐ မရှိ ☐
 လက်ရှိနေရပ်လိပ်စာ ထိုင်နိုင်တဲ့ ဘုန်းကောင်း အလုပ်လုပ်ခွင့် ရှိ ☐ မရှိ ☐

คนที่ 2 เพศ อายุ เรียนหนังสือสูงสุดถึงชั้น ที่
 จ. ภาวะ/๑ อาวาร์ อမြင့်ဆုံးပညာအရည်အချင်း
 ပညာသင်ကြားသည့်နေရာ
 สถานที่เกิด ☐ โรงพยาบาลรัฐไทย ☐ สถานพยาบาลในไทย ☐ ที่อื่น
 ๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐. ๑๐๑. ๑๐๒. ๑๐๓. ๑๐๔. ๑๐๕. ๑๐๖. ๑๐๗. ๑๐๘. ๑๐๙. ๑๑๐. ๑๑๑. ๑๑๒. ๑๑๓. ๑๑๔. ๑๑๕. ๑๑๖. ๑๑๗. ๑๑๘. ๑๑๙. ๑๒๐. ๑๒๑. ๑๒๒. ๑๒๓. ๑๒๔. ๑๒๕. ๑๒๖. ๑๒๗. ๑๒๘. ๑๒๙. ๑๓๐. ๑๓๑. ๑๓๒. ๑๓๓. ๑๓๔. ๑๓๕. ๑๓๖. ๑๓๗. ๑๓๘. ๑๓๙. ๑๔๐. ๑๔๑. ๑๔๒. ๑๔๓. ๑๔๔. ๑๔๕. ๑๔๖. ๑๔๗. ๑๔๘. ๑๔๙. ๑๕๐. ๑๕๑. ๑๕๒. ๑๕๓. ๑๕๔. ๑๕๕. ๑๕๖. ๑๕๗. ๑๕๘. ๑๕๙. ๑๖๐. ๑๖๑. ๑๖๒. ๑๖๓. ๑๖๔. ๑๖๕. ๑๖๖. ๑๖๗. ๑๖๘. ๑๖๙. ๑๗๐. ๑๗๑. ๑๗๒. ๑๗๓. ๑๗๔. ๑๗๕. ๑๗๖. ๑๗๗. ๑๗๘. ๑๗๙. ๑๘๐. ๑๘๑. ๑๘๒. ๑๘๓. ๑๘๔. ๑๘๕. ๑๘๖. ๑๘๗. ๑๘๘. ๑๘๙. ๑๙๐. ๑๙๑. ๑๙๒. ๑๙๓. ๑๙๔. ๑๙๕. ๑๙๖. ๑๙๗. ๑๙๘. ๑๙๙. ๒๐๐. ๒๐๑. ๒๐๒. ๒๐๓. ๒๐๔. ๒๐๕. ๒๐๖. ๒๐๗. ๒๐๘. ๒๐๙. ๒๑๐. ๒๑๑. ๒๑๒. ๒๑๓. ๒๑๔. ๒๑๕. ๒๑๖. ๒๑๗. ๒๑๘. ๒๑๙. ๒๒๐. ๒๒๑. ๒๒๒. ๒๒๓. ๒๒๔. ๒๒๕. ๒๒๖. ๒๒๗. ๒๒๘. ๒๒๙. ๒๓๐. ๒๓๑. ๒๓๒. ๒๓๓. ๒๓๔. ๒๓๕. ๒๓๖. ๒๓๗. ๒๓๘. ๒๓๙. ๒๔๐. ๒๔๑. ๒๔๒. ๒๔๓. ๒๔๔. ๒๔๕. ๒๔๖. ๒๔๗. ๒๔๘. ๒๔๙. ๒๕๐. ๒๕๑. ๒๕๒. ๒๕๓. ๒๕๔. ๒๕๕. ๒๕๖. ๒๕๗. ๒๕๘. ๒๕๙. ๒๖๐. ๒๖๑. ๒๖๒. ๒๖๓. ๒๖๔. ๒๖๕. ๒๖๖. ๒๖๗. ๒๖๘. ๒๖๙. ๒๗๐. ๒๗๑. ๒๗๒. ๒๗๓. ๒๗๔. ๒๗๕. ๒๗๖. ๒๗๗. ๒๗๘. ๒๗๙. ๒๘๐. ๒๘๑. ๒๘๒. ๒๘๓. ๒๘๔. ๒๘๕. ๒๘๖. ๒๘๗. ๒๘๘. ๒๘๙. ๒๙๐. ๒๙๑. ๒๙๒. ๒๙๓. ๒๙๔. ๒๙๕. ๒๙๖. ๒๙๗. ๒๙๘. ๒๙๙. ๓๐๐. ๓๐๑. ๓๐๒. ๓๐๓. ๓๐๔. ๓๐๕. ๓๐๖. ๓๐๗. ๓๐๘. ๓๐๙. ๓๑๐. ๓๑๑. ๓๑๒. ๓๑๓. ๓๑๔. ๓๑๕. ๓๑๖. ๓๑๗. ๓๑๘. ๓๑๙. ๓๒๐. ๓๒๑. ๓๒๒. ๓๒๓. ๓๒๔. ๓๒๕. ๓๒๖. ๓๒๗. ๓๒๘. ๓๒๙. ๓๓๐. ๓๓๑. ๓๓๒. ๓๓๓. ๓๓๔. ๓๓๕. ๓๓๖. ๓๓๗. ๓๓๘. ๓๓๙. ๓๔๐. ๓๔๑. ๓๔๒. ๓๔๓. ๓๔๔. ๓๔๕. ๓๔๖. ๓๔๗. ๓๔๘. ๓๔๙. ๓๕๐. ๓๕๑. ๓๕๒. ๓๕๓. ๓๕๔. ๓๕๕. ๓๕๖. ๓๕๗. ๓๕๘. ๓๕๙. ๓๖๐. ๓๖๑. ๓๖๒. ๓๖๓. ๓๖๔. ๓๖๕. ๓๖๖. ๓๖๗. ๓๖๘. ๓๖๙. ๓๗๐. ๓๗๑. ๓๗๒. ๓๗๓. ๓๗๔. ๓๗๕. ๓๗๖. ๓๗๗. ๓๗๘. ๓๗๙. ๓๘๐. ๓๘๑. ๓๘๒. ๓๘๓. ๓๘๔. ๓๘๕. ๓๘๖. ๓๘๗. ๓๘๘. ๓๘๙. ๓๙๐. ๓๙๑. ๓๙๒. ๓๙๓. ๓๙๔. ๓๙๕. ๓๙๖. ๓๙๗. ๓๙๘. ๓๙๙. ๔๐๐. ๔๐๑. ๔๐๒. ๔๐๓. ๔๐๔. ๔๐๕. ๔๐๖. ๔๐๗. ๔๐๘. ๔๐๙. ๔๑๐. ๔๑๑. ๔๑๒. ๔๑๓. ๔๑๔. ๔๑๕. ๔๑๖. ๔๑๗. ๔๑๘. ๔๑๙.

คนที่ 3 เพศ อายุ เรียนหนังสือสูงสุดถึงชั้น ที่

๑. ภาวะ/๑ อาวาร์ อမြတ်ဆုံးပညာအရည်အချင်း
 ပညာသင်ကြားသည့်နေရာ
 สถานที่เกิด ☐ โรงพยาบาลรัฐไทย ☐ สุสถานพยาบาลในไทย ☐ ที่อื่น.....
 မွေးဖွားရာနေရာ ထိုင်းအစိုးရဆေးရုံ ထိုင်းဆေးခန်း အခြားနေရာ
 งานที่ทำ..... วัน-เวลาทำงาน.....
 အလုပ်အကိုင် တစ်ပတ်အတွင်း အလုပ် လုပ်ရသော ရက်နှင့် အချိန်
 รายได้..... ทำงานเมื่ออายุ.....
 တစ်နေ့ဝင်ငွေ အလုပ်စတင်လုပ်ဆောင်သည့်အသက်
 ที่อยู่ปัจจุบัน(จังหวัด)..... ใบอนุญาตทำงาน ☐ มี ☐ ไม่มี
 လက်ရှိနေရပ်လိပ်စာ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် တရားဝင် အလုပ်လုပ်ခွင့် ရှိ ☐ မရှိ ☐

คนที่ 4 เพศ อายุ เรียนหนังสือสูงสุดถึงชั้น ที่

๑. ภาวะ/๖ อาวาร์ อမြင့်ဆုံးပညာအရပ်အရင်း
 ပညာသင်ကြားသည့်နေရာ
 สถานที่เกิด ☐ โรงพยาบาลรัฐไทย ☐ สถานพยาบาลในไทย ☐ ที่อื่น.....
 မွေးဖွားရာနေရာ ထိုင်းအစိုးရဆေးရုံ ထိုင်းဆေးခန်း အခြားနေရာ
 งานที่ทำ วัน-เวลาทำงาน.....
 အလုပ်အကိုင် တစ်ပတ်အတွင်း အလုပ် လုပ်ရသော ရက်နှင့် အချိန်
 รายได้ ทำงานเมื่ออายุ.....
 တစ်နေ့ဝင်ငွေ အလုပ်စတင်လုပ်ဆောင်သည့်အသက်
 ที่อยู่ปัจจุบัน(จังหวัด) ใบอนุญาตทำงาน ☐ มี ☐ ไม่มี
 လက်ရှိနေရပ်လိပ်စာ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် တရားဝင် အလုပ်လုပ်ခွင့် ရှိ ☐ မရှိ ☐

คนที่ 5 เพศ อายุ..... เรียนหนังสือสูงสุดถึงชั้น.....ที่.....
 ๑. กฏ/๑..... อวาร์ก อัจฉริยะ: บฏาอัจฉริยะ:

คนที่ 6 เพศ อายุ..... เรียนหนังสือสูงสุดถึงชั้น.....ที่.....

คนที่ 7 เพศ อายุ..... เรียนหนังสือสูงสุดถึงชั้น.....ที่.....

8. ท่านหรือคนในครอบครัวเดินทางกลับประเทศมาบ่อยครั้งเพียงใด

☐ ယ့်မိမိတို့ကလေး မစဉ်းစားရသေးပါ။